

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat University Journal

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566
Vol.17 No.2 May - August 2023

วารสารได้รับการประเมินคุณภาพให้อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sskrujournal/index> ISSN 1906 0327

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University Journal

วัตถุประสงค์

เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย ศึกษา พัฒนาองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความก้าวหน้าทางวิชาการสาขาวิชาต่าง ๆ

ขอบเขตงาน

เป็นวารสารที่ครอบคลุมสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กำหนดการที่ตีพิมพ์

ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เดือนเมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน - เดือนธันวาคม

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นทัศนะ ลิขสิทธิ์เฉพาะ และความรับผิดชอบของผู้เขียนเจ้าของผลงาน

หน่วยงาน

สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา (5 ธันวาคม 2550)

319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000

โทร. 0 4561 7982

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยาว

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำ

รองบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.พิมล วิเศษสังข์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สิริกัลยา สุขขี

ดร.กนกกาญจน์ บุญทรง

อาจารย์อัยยพงศ์ สารรัตน์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ

รองศาสตราจารย์จำเริญ อุ้นแก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียรพูล กมลจิตร์ประภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิกันต์ คูวัฒนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ โพนแก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล ศิริเวชพันธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบุลย์ สุทธิ
นางสุพรรณษา แสงตา
นายกฤตภาส สีหะวงษ์
นางสาวศิริภัทรา คำมะรักษ์

ผู้เชี่ยวชาญประเมินบทความ (Peer Reviews)

1. สาขาครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ / จิตวิทยา

1.1 ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
1.2 ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	นักวิชาการอิสระ
1.3 รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ณ ลำปาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
1.4 รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.5 รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.6 รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.7 รองศาสตราจารย์ ดร.วราพร เอรารวรรณ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.8 รองศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร	มหาวิทยาลัยนครพนม
1.9 รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.10 รองศาสตราจารย์ ดร.อาฟีฟี่ ลาเต๊ะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1.11 รองศาสตราจารย์ ดร.ศยามน อินสะอาด	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
1.12 รองศาสตราจารย์ชานนท์ ไชยทองดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพญ. สุวดี เอื้ออรุณโชติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิตา ดวงวิไล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.16 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
1.17 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ศักดิ์ปกรณกานต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
1.18 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.19 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณตนันท์ เกียรติประภากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
1.20 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย สุขจิตต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
1.21 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
1.22 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.23 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขอบฟ้า จันทร์เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.24 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาลี ศรีพุทธรินทร์	มหาวิทยาลัยนครพนม
1.25 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรณชัย สุพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.26 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬารัตน์ บุษบงก์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.27 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.28 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรดี ไชยกาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.29 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบุลย์ สุทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.30 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถาวรินทร์ รักษาบำรุง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1.31 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญญา สายหมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.32 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรระ โสฬสพรหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.33 อาจารย์ ดร.ธนวัฒน์ บุตรทองทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.34 อาจารย์ ดร.จริยา สายรัตนอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.35 อาจารย์ ดร.ปริญา ปรีพทุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. สาขาเศรษฐศาสตร์ / บริหารธุรกิจและการจัดการ

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.จุรีพร จันทรพานิชย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.วีระกิตต์ เสาร่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2.3 รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวรรณ วิงวอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
2.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
2.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานวิน สงเคราะห์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2.6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลชญา แวนแก้ว	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2.7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติธร ภูริภักดี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
2.8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรณัฐ ใค่นุ่นภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหสา พลนิล	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทธร ทวีจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณิศา ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล ศิริเวชพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.14 อาจารย์ ดร.สาลินี ทิพย์เพ็ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
2.15 อาจารย์ ดร.อุษณีย์ วัชรไพศาลกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.16 อาจารย์ ดร.จุฑามาศ บุญรัมย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

3. สาขาสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน พรหมโสภา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
3.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.3 รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3.4 รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3.5 รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก่หานาม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3.6 รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.7 รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
3.8 รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
3.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีรรัต สมนึก	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวดี ทะไกรราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา ปราชญ์เวย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ คำนนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ จันทรหมื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3.15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธมาภรณ์ พุมพิง	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
3.16 อาจารย์ ดร.ปณณทัต กัลยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
3.17 อาจารย์ ดร.ศุภรัตน์ วิลกานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
3.18 อาจารย์ ดร.ศิวธิดา ภูมิวรณีย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ทุกบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารนี้ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

(Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) โดยอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับนี้เป็นปีที่ 17 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2566 ซึ่งเป็นฉบับที่ 2 ของปี บทความในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 17 บทความ โดยเป็นวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณา กลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบันการศึกษา บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการประเมินความถูกต้องทางวิชาการ จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2-3 ท่าน กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความไว้วางใจในการส่งบทความลงตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ภายในและภายนอก ที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของแต่ละบทความ

กองบรรณาธิการวารสารมุ่งมั่นพัฒนากระบวนการและคุณภาพของวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ผลงานวิจัย และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้อ่านทุกท่าน หากท่านมี บทความวิชาการ บทความวิจัยที่ต้องการเผยแพร่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม ท่านสามารถส่งมาให้กอง บรรณาธิการเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความจากวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ทั้งในเชิงวิชาการและวิชาชีพ หากผู้เขียนหรือผู้อ่านท่านใดมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อวารสารฯ ทางกองบรรณาธิการยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำ
บรรณาธิการ

สารบัญ

การพัฒนาแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระดับ	
พิทยาภรณ์ หรสิทธิ์ และ วราพร เอรารวรรณ์	1
การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	
กาญจนาพร จันทร์ฤทธิ์	15
การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ	
เจนจิรา ปาทาน และ จริญญา แสนราช	28
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
ชลลดา ทองคำ	44
การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	
นาริตา ชนะพาล และ ปาริชาติ ประเสริฐสังข์	58
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
กฤติการ ทิพย์รัตน์ และ พรชัย ผาตโธสง	70
การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย	
สุดาพร ปัญญาพฤกษ์ และคณะ	83
สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1	
ชินวัตร เจริญนิทย์ และคณะ	98
โปรแกรมพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26	
ทรงศักดิ์ ชาวไพร	114
ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม : หลักฐานเชิงประจักษ์จากตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ	
ชุดิมนชนน์ ศรีพวงทกุล และคณะ	130
การสร้างสรรคการแสดงจากการละเล่นเคอะโชน บ้านสุขขัง ตำบลตะคุ อำเภอบึงนาราง จังหวัดนครราชสีมา	
นัยนัปปพร ชุดิภาดา และคณะ	146
นวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง	
เพ็ญพัทธ์ศิมา วิเชียรวรรณ และ วิภาดา มุกดา	162
เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนองานทางธุรกิจ: กรณีศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	
อนงค์นาล หนั้นชัย	176
นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลในชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	
พยอม ธรรมบุตร	189
การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตและระบบเศรษฐกิจของพื้นที่ชายแดน ไทย – กัมพูชา กรณีศึกษาดำบลไพรพัฒนา อำเภอกงสูง จังหวัดศรีสะเกษ	
เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์	205
บทเพลงฝึกหัดขอสามสายเบื่องต้นสายพระยาภูมิเสวิน (จิตร์ จิตตเสวี) โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์พันศักดิ์ วรรณดี	
อรอุมา เวชกร	217
การพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเขนต้อยแหวงพุกดาหาร	
กฤษฎา ตันวัฒนา และคณะ	228

การพัฒนาแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด:
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ

The Development of the Growth Mindset Scale for the Lower
Secondary Students Affiliated under the Secondary Educational
Service Area Office Roi Et: Multilevel Confirmatory
Factor Analysis

พิทยาภรณ์ หรสิทธิ์¹, วราพร เอราวรรณ^{2*}
Pithayaporn Horrasith¹, Waraporn Erawan^{2*}

^{1,2} สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1,2} Department Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Mahasarakham University

*Corresponding email: chompith@gmail.com

Received: 3 July 2022; Revised: 12 October 2022; Accepted: 21 October 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ 2) เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,058 คน จาก 12 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 ห้องเรียน รวมได้ 36 ห้องเรียน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สร้างขึ้น จำนวน 48 ข้อ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ชอบความท้าทาย ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ กล้าเผชิญปัญหา เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ ความสามารถในการรับรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง หาบเหวและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น และการแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ตนเอง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.238 ถึง 0.656 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.917 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ พบว่าแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square= 42.597, df = 25, CFI = 0.992, TLI = 0.986, RMSEA = 0.026, SRMR_w =

0.017, $SRMR_b = 0.049$ และ $\text{Chi-square} / df = 1.700$) 2) เกณฑ์ปกติของแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 ถึง T83

คำสำคัญ : แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ

ABSTRACT

The purposes of the research were to 1) develop and assess the quality of the growth mindset scale for the lower secondary students affiliated under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et from the multilevel confirmatory factor analysis and 2) to build the norm of growth mindset scale for Grade 9 students The multi-stage random sampling was used to recruit the study samples who were 1,058 lower secondary students affiliated under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et. Academic Year 2020 from 12 schools, 3 classrooms per school, a total of 36 classrooms. The instrument was the growth mindset measurement scale for lower secondary students on a 6-level rating scale. The data analysis included descriptive statistics and inferential statistics: means, standard deviation, and multilevel confirmatory factor analysis.

The results showed that 1) The growth mindset scale for the lower secondary students was developed in 48 items. It consists of 7 components: Embrace Challenges, Effort as the Path to Mastery, persist in the Face of Setbacks, Learn from Criticism, Ability to perceive and develop potential, Success of others and Expression and responsibility to learn on themselves with 0.80 – 1.00 IOC, 0.238 – 0.656 discrimination, 0.917 reliability. According to the construct validity from the multilevel confirmatory factor analysis, the growth mindset scale was found in model fits the empirical data ($\text{Chi-square} = 42.597$, $df = 25$, $CFI = 0.992$, $TLI = 0.986$, $RMSEA = 0.026$, $SRMR_w = 0.017$, and $SRMR_b = 0.049$ and $\text{Chi-square} / df = 1.700$). 2) Regarding the norm of the growth mindset scale, the normalized t-scores were in the range of T17 – T83.

Keywords: The Growth Mindset Scale, Multilevel Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

เด็กและเยาวชนคือหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้ไปสู่ประเทศไทย 4.0 (สมพงษ์ จิตระดับ, กมลวรรณ พลัฒ์จิน พจนา อาภาบุรุษ และชุตินา ชุมพงศ์, 2562) ซึ่งเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความแตกต่างของช่วงวัย (Generation) ที่มีผลต่อการคิดและการแสดงออกที่แตกต่างกัน รวมทั้งการเปลี่ยนผ่านสังคมยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเติบโตของเยาวชนไปพร้อมกับการเติบโตของยุคดิจิทัลในฐานะ Digital Natives ปัญหาที่พบโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาการฆ่าตัวตาย ความเสี่ยงในการเกิดโรคซึมเศร้าของวัยรุ่นไทยอายุ 10 – 19 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะพบปัญหาในช่วงวัย 13 – 17 ปี มากที่สุด เพราะ

เป็นช่วงเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ทั้งนี้จากการศึกษาด้านสุขภาพจิตและจิตเวชพบว่าคนที่เด็กและเยาวชนมีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) มีประโยชน์เหนือกว่าผู้ที่มีกรอบความคิดแบบติด (Fixed Mindset) เช่น มีความสุขในชีวิต มีความยืดหยุ่น มีความรู้สึกคุณค่าต่อตนเองดี และมีแนวโน้มของภาวะซึมเศร้าต่ำกว่าผู้ที่มีกรอบความคิดแบบติด ดังนั้นการเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีกรอบความคิดที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนทั้งในเชิงนโยบาย กระบวนทัศน์ และความเคลื่อนไหวทางสังคม (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562)

ทฤษฎีแห่งตน (Self-Theory) ได้แบ่งลักษณะกรอบความคิด (Mindset) ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กรอบความคิดแบบติด (Fixed Mindset) เป็นความคิดที่มีความเชื่อว่าศักยภาพทางปัญญาเป็นสิ่งที่คงที่ถาวร ความสามารถต่าง ๆ ถูกกำหนดและได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมเท่านั้น การฝึกฝนเป็นเรื่องของบุคคลที่ขาดความสามารถ และ 2) กรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) เป็นความคิดที่เชื่อว่าศักยภาพทางปัญญาสามารถพัฒนาได้ตลอดช่วงอายุ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ไม่ว่าบุคคลจะมีความแตกต่างกันในส่วนของสิ่งแวดล้อมหรือโอกาสในการเรียนรู้ก็สามารถพัฒนาระดับความสามารถทางปัญญาให้เพิ่มขึ้นได้ (Dweck, 2015) ซึ่งเด็กที่มีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) จะสามารถพัฒนาความรู้และทักษะได้ด้วยการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับความพยายาม กระตือรือร้นและชอบที่จะเรียนรู้จากปัญหา รวมทั้งมีความพยายามที่จะหาทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค ชอบคิดค้นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และชอบตั้งคำถามเรื่องต่าง ๆ รอบตัว (Dweck, 2006) ดังนั้นกรอบความคิดแบบเติบโตจึงสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนจะทำให้เด็กมีความสนใจที่จะเรียนและมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จสูง เพราะเชื่อว่าความสามารถสร้างได้จึงตั้งใจเรียนรู้เต็มที่ เมื่อเจออุปสรรคคิดว่าเป็นโอกาสในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้

การประเมินกระบวนการทางความคิดมีหลากหลายรูปแบบ วิธีที่พบมากที่สุด คือ การใช้มาตราประมาณค่า (Rating Scale) และสร้างขึ้นตามนิยาม ทฤษฎี โดยมีการศึกษาร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ชุดความคิดต่อบุคลิกภาพ ชุดความคิดต่อเขาวนปัญญา และชุดความคิดที่มีต่อความสามารถด้านต่าง ๆ (สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2562) มีทั้งข้อคำถามที่สะท้อนความเป็น Fixed Mindset และ Growth Mindset ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาคนที่กรอบความคิดที่แตกต่างกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกรอบความคิดแบบเติบโตได้ (Dweck, 2007) อย่างไรก็ตามการประเมินที่มีคุณภาพจะต้องมีเครื่องมือการวัดและการประเมินผลที่มีคุณภาพด้วย การศึกษาเกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโตที่ผ่านมามีพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาโดยใช้แบบมาตราประมาณค่า หากคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับยังมีการศึกษาไม่มากนัก การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับจะให้ความสำคัญกับระดับของข้อมูลซึ่งจะต้องประกอบด้วยตัวแปรอย่างน้อยสองระดับขึ้นไป คือ ตัวแปรระดับบุคคลและตัวแปรระดับกลุ่ม ซึ่งในงานวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดให้การเรียกชื่อตัวแปรระดับบุคคลเป็นตัวแปรระดับนักเรียน และตัวแปรระดับกลุ่มเป็นตัวแปรระดับห้องเรียน ดังนั้นงานวิจัยพหุระดับจึงแตกต่างจากงานวิจัยทั่วไปตรงที่มีตัวแปรระดับกลุ่มเพิ่มขึ้นมานอกจากตัวแปรระดับบุคคล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะมีความหมายของการตีความตัวแปรแต่ละระดับแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบลิส (Bliese, 2000) ที่กล่าวว่า ตัวแปรพหุระดับที่มีลักษณะโครงสร้างตัวแปรเป็นแบบ Fuzzy Composition คือตัวแปรที่มีองค์ประกอบในระดับการวิเคราะห์สูงกว่าแตกต่างจากในระดับที่ต่ำกว่า ทำให้เมื่อวัดในระดับการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันจะมีความหมายของการตีความตัว

แปรแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งตัวแปรรอบความคิดแบบเดบิตก็มีลักษณะเช่นนี้ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรพระระดับจึงต้องสามารถวัดได้ในลักษณะที่สอดคล้องกับการวัดทั้งในระดับนักเรียนและระดับโรงเรียนด้วย และควรได้รับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ที่เหมาะสม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเรื่องกรอบความคิดแบบเดบิตในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเดบิตที่มีประสิทธิภาพ ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเดบิตสำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครู (ชนะดี สุริยะจันทร์หอม, 2561) การพัฒนาตัวบ่งชี้กรอบความคิดแบบเดบิตให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (จุฬาลักษณ์ ทิพวัน, 2562) ตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครู หรือนักเรียนชั้นประถมศึกษา จะเห็นได้ว่ายังไม่มีการศึกษาเรื่องนี้กับตัวอย่างระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งนักเรียนวัยนี้จะมีพัฒนาการในด้านความคิดที่ลึกซึ้งขึ้น สามารถปรับตัวตามสถานการณ์และมีความยืดหยุ่น เริ่มค้นหาตนเอง มีความภูมิใจในตนเอง รู้ถึงข้อดีของตนเอง พัฒนาข้อบกพร่องของตนเอง หาเอกลักษณ์ ความต้องการของตนเอง เพื่อจะโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น (ชนมณีภา แก้วพูลศรี, 2563) และเด็กในวัยเรียน 10 ปีขึ้นไปที่มีพัฒนาการและทักษะการเรียนรู้การวางแผนตัวจนเป็นที่ยอมรับของกลุ่มได้ วางตนเหมาะสมกับกาลเทศะ เริ่มยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากของตนเองได้ (ชนะดี สุริยะจันทร์หอม, 2561) เนื่องจากสภาพปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดที่พบเห็นโดยส่วนมาก คือนักเรียนจะไม่ชอบการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มักมีความคิดว่ามันยากเกินไปสำหรับตนเอง หลีกเลี่ยงปัญหาและงานที่ทำหยาบ เนื่องจากกลัวว่าถ้าทำไม่ได้แล้วจะเกิดความรู้สึกล้มเหลว เสียภาพลักษณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของการวัดกรอบความคิดแบบเดบิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อใช้ผลงานวิจัยนี้เป็นแนวทางการในการพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามกรอบความคิดแบบเดบิตต่อไป

จากความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นควรที่จะมีการศึกษาการพัฒนาแบบวัดกรอบความคิดแบบเดบิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระระดับ เพื่อที่จะได้แบบวัดกรอบความคิดแบบเดบิตที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ประเมินกรอบความคิดแบบเดบิตของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนพัฒนาให้นักเรียนมีกรอบความคิดแบบเดบิตเพื่อที่นักเรียนจะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและการทำงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนาและหาคุณภาพแบบวัดกรอบความคิดแบบเดบิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระระดับ
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดกรอบความคิดแบบเดบิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2563 จำนวน 22,749 คน จาก 60 โรงเรียน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,058 คน จาก 12 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 ห้องเรียน รวมได้ 36 ห้องเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 เพื่อสุ่มสหวิทยาเขตในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 สหวิทยาเขต และสุ่มตัวอย่างระดับห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งขนาดของโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะพบปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับว่าควรจะมีอย่างน้อย 30 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีตัวอย่าง 30 คน (Bassiri, 1988 Citing Heck and Thomas, 2000)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ กรอบความคิดแบบเติบโต ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ระดับนักเรียนและระดับห้องเรียนมี 7 ตัวแปร ได้แก่

- 2.1 ขอบความท้าทาย (CHA)
- 2.2 ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ (EFF)
- 2.3 กล้าเผชิญปัญหา (PER)
- 2.4 เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ (LEA)
- 2.5 หาบเหวและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น (SUC)
- 2.6 การแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ตนเอง (EXP)

3. ขอบเขตเนื้อหา

3.1 แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ขอบความท้าทาย มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ยอมรับความเสี่ยง 2) รับรู้ว่าการท้าทายเป็นโอกาสในการเรียนรู้ 3) รักในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ องค์ประกอบที่ 2 ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มุ่งมั่นในการเรียนรู้ 2) ใช้ความพยายาม องค์ประกอบที่ 3 กล้าเผชิญปัญหา มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) พยายามแก้ไขปัญหและอุปสรรค 2) วิเคราะห์สาเหตุของความล้มเหลว 3) ไม่หลีกเลี่ยงความผิดพลาด องค์ประกอบที่ 4 เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) รับฟังการวิพากษ์วิจารณ์ 2) ปรับปรุงและพัฒนา องค์ประกอบที่ 5 ความสามารถในการรับรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ของสมอง 2) พัฒนาศักยภาพทางการคิดของตนเอง องค์ประกอบที่ 6 หาบเหวและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) แสวงหาและเรียนรู้ความสำเร็จของผู้อื่น 2) นำประสบการณ์ความสำเร็จผู้อื่นมาปรับใช้ และองค์ประกอบที่ 7

การแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ตนเอง มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เรียนรู้และพัฒนาตนเอง ต่อเนื่อง 2) รับผิดชอบในการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดของ Dweck (2006) และจุฬาลักษณ์ ทิพวัน (2562)

3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ (Multilevel Confirmatory factor analysis: MCFA) หมายถึง การตรวจสอบและยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบตัวแปรกรอบความคิดแบบเติบโตกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับนักเรียน (within groups: W) และระดับห้องเรียน (between groups : B) ไปพร้อม ๆ กัน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ (Dweck, 2006) ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ และจำนวนข้อคำถามที่ต้องการวัด จากนั้นนำแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา 2 ท่าน ด้านการวัดผล และประเมินผลการศึกษา 1 ท่าน ด้านจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว 1 ท่าน และด้านการแนะแนวการศึกษา 1 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 จากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 200 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ด้วยการวิเคราะห์ Item Total Correlation และค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งพบว่าแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต จำนวน 48 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.238 ถึง 0.656 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.917

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ ระหว่างวันที่ 22 มีนาคม – 5 เมษายน 2564 มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ประสานโรงเรียนเพื่อขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูล

5.2 นัดวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.3 นำแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่าง และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

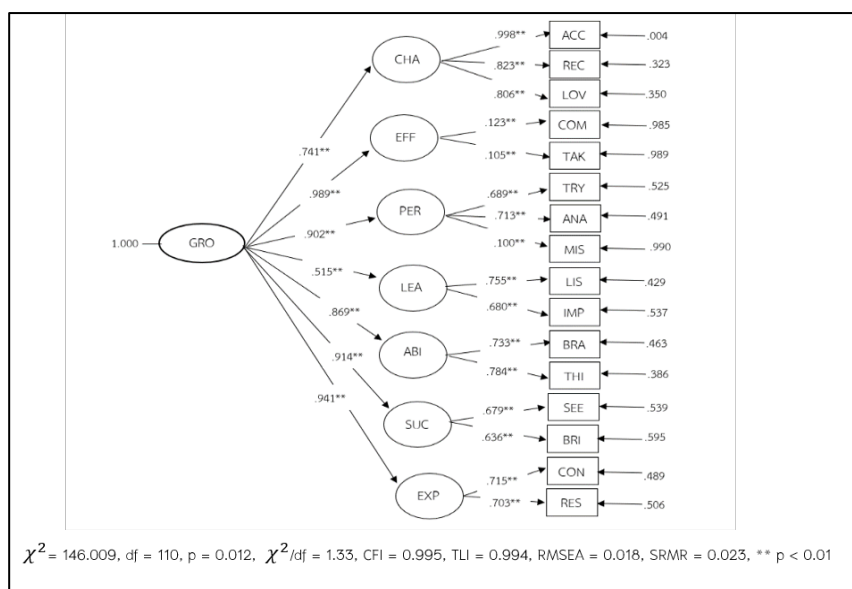
ผลการวิจัย

1. การสร้างและหาคุณภาพแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1.1 แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขอบความท้าทาย มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้ 3) กล้าเผชิญปัญหา มี 3 ตัวบ่งชี้ 4) เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ มี 2 ตัวบ่งชี้ 5) ความสามารถในการรับรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง มี 2 ตัวบ่งชี้ 6) หาบเหวและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น มี 2 ตัวบ่งชี้ และ 7) การแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ตนเอง มี 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.339 ถึง 0.537 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.924

1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (MCFA) แบบวัดกรอบความคิดแบบเดิมโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวแปรกรอบความคิดแบบเดิมโต ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวแปรกรอบความคิดแบบเดิมโต เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลพบว่า $\chi^2 = 146.009$, $df = 110$, $\chi^2/df = 1.327$, $p = 0.012$, $CFI = 0.995$, $TLI = 0.994$, $RMSEA = 0.018$, $SRMR = 0.023$ อย่างไรก็ตามเนื่องจากค่า χ^2 มีความอ่อนไหวต่อขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จึงควรคำนึงในการใช้ค่า χ^2 ตัดสินความสอดคล้องของโมเดล ถ้ากลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ (> 250) ค่า χ^2 มีแนวโน้มที่จะมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงควรพิจารณาความกลมกลืนจากค่าดัชนีอื่นๆเช่น CFI เป็นต้น (Anderson & Gerbing, 1984) แม้ค่า χ^2 จะมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าดัชนี CFI และ TLI ที่มีค่าใกล้เคียง 1 ขณะที่ค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.06 และ SRMR ที่ต่ำกว่า 0.08 ค่า ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hu & Bentler, 1999) เมื่อพิจารณาความสำคัญขององค์ประกอบแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดกรอบความคิดแบบเดิมโต พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 7 ตัวแปร มีค่าตั้งแต่ 0.515 ถึง 0.989 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบความคิดแบบเดิมโตระหว่าง 0.265 ถึง 0.979 หมายความว่า ตัวแปรสังเกตได้เหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมในตัวแปรแฝงกรอบความคิดแบบเดิมโตของนักเรียนได้ประมาณร้อยละ 26.50 ถึง 97.90 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของกรอบความคิดแบบเดิมโต

1.2.2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระระดับของโมเดลการวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ก่อนจะพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งสองระดับ จะต้องทำการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation: ICC) ระหว่างตัวแปรทั้ง 2 ระดับขององค์ประกอบโมเดลการวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ซึ่งค่า ICC ควรมากกว่า 0.05 เพราะแสดงว่าความผันแปรระหว่างกลุ่มมากพอที่จะนำข้อมูลชุดนี้ไปวิเคราะห์องค์ประกอบพระระดับ (Snijders, & Bosker, 1999) จากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้นของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า แต่ละตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.061 ถึง 0.164 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 7 ตัวแปร มีความผันแปรตามการรับรู้ของแต่ละบุคคลและในระดับห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1 จากนั้นจึงพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งสองระดับ ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 2

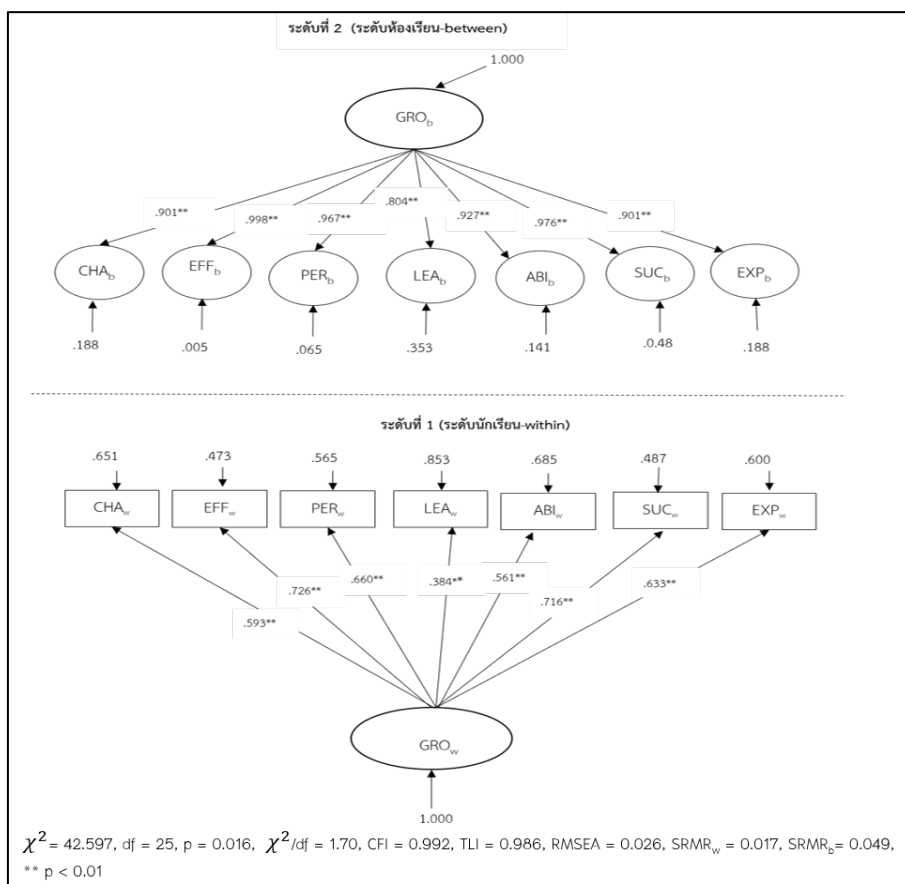
ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระระดับของโมเดลการวัดกรอบความคิดแบบเติบโต

องค์ประกอบ โมเดลการวัด	ระดับนักเรียน (within groups: w)				ระดับห้องเรียน (between groups: b)				ICC
	β	SE	Z	R ²	β	SE	Z	R ²	
ขอบความท้าทาย (CHA)	0.593**	0.036	16.377	0.349	0.901**	0.047	19.232	0.812	0.104
ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ (EFF)	0.726**	0.027	26.436	0.527	0.998**	0.072	13.917	0.995	0.065
กล้าเผชิญปัญหา (PER)	0.660**	0.028	23.394	0.435	0.967**	0.055	17.742	0.935	0.061
เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ (LEA)	0.384**	0.041	9.358	0.147	0.804**	0.105	7.694	0.647	0.084
ความสามารถในการรับรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง (ABI)	0.561**	0.027	20.755	0.315	0.927**	0.056	16.468	0.859	0.094
หาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น (SUC)	0.716**	0.030	23.498	0.513	0.976**	0.007	13.204	0.952	0.064
การแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ตนเอง (EXP)	0.633**	0.026	24.089	0.400	0.901**	0.051	17.551	0.812	0.092
$\chi^2 = 42.597$, $df = 25$, $p = 0.016$, $\chi^2/df = 1.70$, CFI = 0.992, TLI = 0.986, RMSEA = 0.026, SRMR _w = 0.017, SRMR _b = 0.049									

** $p \leq 0.01$

จากตารางที่ 1 การตรวจสอบความตรงของโมเดล พบว่า Chi-Square = 42.597, $df = 25$, Chi-Square / $df = 1.70$, $p = 0.016$, CFI = 0.992, TLI = 0.986, RMSEA = 0.026, SRMR_w = 0.017, SRMR_b = 0.049 เมื่อพิจารณาค่าดัชนี CFI และ TLI ที่มีค่าใกล้เคียง 1 ขณะที่ค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.06 และ SRMR ที่ต่ำกว่า 0.08 ค่า ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้โมเดลการวัดพระระดับกรอบความคิดแบบเติบโตระดับนักเรียน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 7 ตัวแปร มีค่าตั้งแต่

0.384 ถึง 0.726 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ละองค์ประกอบมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบ
 กรอบความคิดแบบเติบโตได้ประมาณร้อยละ 14.70 ถึง 52.70 สำหรับองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้
 โมเดลการวัดพหุระดับกรอบความคิดแบบเติบโต ระดับห้องเรียน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
 มาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 7 ตัวแปร มีค่าตั้งแต่ 0.804 ถึง 0.998 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
 0.01 แต่ละองค์ประกอบมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบกรอบความคิดแบบเติบโต คิดประมาณร้อยละ
 64.70 ถึง 99.50 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลการวัดพหุระดับกรอบความคิดแบบเติบโต

2. การสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบวัด
 กรอบความคิดแบบเติบโตมาคำนวณหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์แล้วเทียบหาค่าที่ปกติ (Normalized T -
 score) สร้างเป็นตารางเกณฑ์ปกติ เพื่อแปลความหมายของคะแนนที่ได้จากแบบวัด จากนั้นนำเกณฑ์การ

พิจารณาคะแนนที่ปกติ โดยสามารถสรุปคะแนนที่ปกติของแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปรากฏ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์ปกติแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คะแนน T ปกติ	คะแนนดิบ	ระดับกรอบความคิดแบบเติบโต	จำนวน (คน)
ตั้งแต่ T65 ขึ้นไป	258 คะแนนขึ้นไป	มีกรอบความคิดแบบเติบโตสูงมาก	78
T55 ถึง T64	240-257 คะแนน	มีกรอบความคิดแบบเติบโตสูง	275
T45 ถึง T54	221-239 คะแนน	มีกรอบความคิดแบบเติบโตปานกลาง	393
T35 ถึง T44	203-220 คะแนน	มีกรอบความคิดแบบเติบโตต่ำ	250
ต่ำกว่า T35	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 202 คะแนน	มีกรอบความคิดแบบเติบโตต่ำมาก	62

จากตารางที่ 2 เกณฑ์ปกติแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตฯ พบว่า คะแนนดิบ 258 คะแนนขึ้นไป แปลว่า นักเรียนมีกรอบความคิดแบบเติบโตอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนคะแนนดิบระหว่าง 240 - 257 คะแนน แปลว่า นักเรียนมีกรอบความคิดแบบเติบโตอยู่ในระดับสูง คะแนนดิบระหว่าง 221 - 239 คะแนน แปลว่า นักเรียนมีกรอบความคิดแบบเติบโตอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนดิบระหว่าง 203 - 220 คะแนน แปลว่า นักเรียนมีกรอบความคิดแบบเติบโตอยู่ในระดับต่ำ และคะแนนดิบต่ำกว่าหรือเท่ากับ 202 คะแนน แปลว่า นักเรียนมีกรอบความคิดแบบเติบโตอยู่ในระดับต่ำมาก

อภิปรายผล

1. การสร้างและหาคุณภาพแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตฯ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชอบความท้าทาย 2) ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ 3) กล้าเผชิญปัญหา 4) เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ 5) ความสามารถในการรับรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง 6) ทบทวนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น และ 7) การแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ตนเอง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตฯ ที่สร้างขึ้นได้ศึกษาเอกสารทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบลักษณะที่สำคัญของนักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบเติบโต ซึ่งสอดคล้องกับ Dweck (2006) ที่กล่าวว่าไว้ว่าบุคคลที่มีลักษณะกรอบความคิดแบบเติบโตจะเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางสติปัญญาเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ รักในงานที่ท้าทาย เมื่อพบอุปสรรคก็พร้อมที่จะแก้ไขให้สำเร็จลุล่วง เห็นความสำคัญของความพยายามว่าทำให้เกิดความเชี่ยวชาญ เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งค้นพบทบทวนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของบุคคลอื่น สอดคล้องกับจุฬาลักษณ์ ทิพวัน (2562) ที่ศึกษาพบว่าองค์ประกอบกรอบความคิดแบบเติบโตประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ชอบความท้าทาย ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ กล้าเผชิญปัญหา เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพทางปัญญา ทบทวนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น และการแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ทำนองเดียวกับธนดี สุริยะจันทร์หอม (2561) ที่ศึกษาพบว่าองค์ประกอบของความคิดแบบ

เติบโตประกอบด้วย เชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้ ต้อนรับความท้าทาย ยินหยัดแม้เผชิญกับความพ่ายแพ้ ความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้ เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ และหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น คล้ายกับปัทมาภรณ์ ศรีราชกูร์ (2561) ที่ศึกษาพบว่ากรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนที่มีการรอบความคิดแบบเติบโต ประกอบด้วย ความสามารถและสติปัญญาเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยผ่านการทำงานอย่างหนัก ชอบความท้าทาย ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ความพยายามเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ เรียนรู้จากคำวิจารณ์ และค้นหาแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระดัตถ์โมเดลการวัดกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า โมเดลฯ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งในระดับบุคคลและระดับห้องเรียน แสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง ตัวบ่งชี้ที่ทุกตัวสามารถวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาโมเดลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดและชัดเจนทำให้การพัฒนาโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับจุฬาลักษณ์ ทิพวัน (2562) ที่ศึกษาพบว่าโมเดลตัวบ่งชี้กรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย ชอบความท้าทาย ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ กล้าเผชิญปัญหา เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพทางปัญญา หาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น และการแสดงออกและการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำนองเดียวกับธนະดี สุริยะจันทร์หอม (2561) ที่ศึกษาพบว่าองค์ประกอบของกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครูประกอบด้วย เชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้ ต้อนรับความท้าทาย ยินหยัดแม้เผชิญกับความพ่ายแพ้ ความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้ เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ และหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาความสำคัญองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้โมเดลการวัดพระดัตถ์กรอบความคิดแบบเติบโตทั้งระดับนักเรียนและระดับห้องเรียน พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญสูงสุดที่สุดคือ ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ (EFF) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเมื่อนักเรียนรับรู้ถึงความพยายามเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งการทุ่มเทและความตั้งใจในการทำอย่างต่อเนื่องคือวิธีที่จะได้มาซึ่งความรู้ ความเข้าใจ และเกิดเป็นความสามารถขึ้นมา ดังนั้นนักเรียนจึงเพิ่มความพยายามในการเรียนรู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงความสนใจในการศึกษาประวัติ แนวทางการทำงาน แนวความคิดและประสบการณ์ของบุคคลที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังที่ Dweck (2006) กล่าวว่าไว้ว่าบุคคลที่มีการรอบความคิดแบบเติบโตจะให้ความสำคัญกับความพยายามในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพราะมองว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มขึ้นผ่านความพยายาม และความสามารถสร้างขึ้นมาจาก การเรียนรู้ สอดคล้องกับธนະดี สุริยะจันทร์หอม (2561) และจุฬาลักษณ์ ทิพวัน (2562) ที่ศึกษาพบว่าความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้มีค่าน้ำหนักมากที่สุดในองค์ประกอบกรอบความคิดแบบเติบโต

เมื่อพิจารณาน้ำหนักตัวบ่งชี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ยอมรับความเสี่ยง (ACC) มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีความคิดว่าการทำางานที่ไม่ถนัดหรืองานที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวไม่ได้บ่งบอกว่าเป็นคนที่ขาดความสามารถ แต่เป็นเพราะยังไม่ได้ฝึกฝนและหาความรู้อย่างเพียงพอ เมื่อเกิดความล้มเหลวขึ้นจึงไม่ท้อถอยและไม่ล้มเลิกโดยง่าย หากมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองจะสามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ได้เพิ่มขึ้น ผู้เรียนจะเกิดความตระหนักในความเพียรพยายามที่จะศึกษาเรียนรู้เมื่อเผชิญปัญหาหรืองานที่ยากจะเป็นสิ่งที่ท้าทายให้แก้ไขโดยใช้ความพยายาม แม้บางครั้งจะ

ล้มเหลวเกิดจากความพยายามไม่เพียงพอ และจะมุ่งมั่นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ดังที่ Dweck (2006) ที่ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตจะสามารถยอมรับความเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการทำสิ่งที่ไม่ถนัด และรักความท้าทาย มองว่าเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น สอดคล้องกับปาริชาติ ดอนเมือง (2561) ที่ศึกษาพบว่าผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหาได้ด้วยทักษะและความสามารถที่มีอยู่ เมื่อปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นผู้เรียนจะใช้เหตุผลในการแก้ไข ทำนองเดียวกับสุภาภรณ์ เจริญประดับ (2563) ที่ศึกษาพบว่าคนที่มีความสามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคสูงจะมีจิตที่เข้มแข็ง อดทน ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหา พยายามหาวิธีแก้ปัญหาย่อยเสมอ เป็นความมั่นคงทางอารมณ์ที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้แก่เด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้คนประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้ คล้ายกับปกรณ รัตนทรัพย์ศิริ (2564) ที่ศึกษาพบว่าเมื่อครูต้องเผชิญกับปัญหาที่อยู่บนความเปลี่ยนแปลงย่อมต้องมีความอดทนเพื่อจะฟันฝ่าต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้เกิดการปรับตัวและเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และตนเองจะอดทนฟันฝ่าอุปสรรคต่องานนั้นให้ประสบความสำเร็จได้

3. การสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า มีค่าของคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T17 ถึง T83 โดยผู้วิจัยได้นำคะแนนจากการตอบแบบวัดของกลุ่มตัวอย่าง ไปคำนวณหาตำแหน่ง Percentile แล้วนำคะแนนเปรียบเทียบกับคะแนนที่ จึงสามารถสรุปได้ว่านักเรียนที่เป็นตัวอย่าง 1,058 คน มีเกณฑ์ปกติในคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T 17 ถึง T 83 มีกรอบความคิดแบบเติบโตสูงมาก จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 7.37 ระดับสูงจำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 25.99 ระดับปานกลางจำนวน 393 คน คิดเป็นร้อยละ 37.15 ระดับต่ำจำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 23.63 และระดับต่ำมากจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 5.86 ซึ่งสอดคล้องกับสมนึก ภัททิยธนี (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างเกณฑ์ปกติจำเป็นต้องมีการแปลงคะแนนดิบเป็นคะแนนมาตรฐานโดยให้คะแนนมาตรฐานนั้นมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้พื้นที่ใต้โค้งมาปรับ หรือเรียกว่าการแปลงคะแนนโดยยึดพื้นที่ ซึ่งเป็นการแปลงคะแนนดิบให้เป็นคะแนนมาตรฐานโดยการเอาตำแหน่ง Percentile ของโค้งนั้น ๆ ไปเปรียบเทียบกับตำแหน่ง Percentile ของโค้งปกติ โดยคะแนนมาตรฐานที่ได้จากวิธีการนี้ คือคะแนนมาตรฐาน T ปกติ (Normalized T-score)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้น มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างทั้งระดับบุคคลและระดับห้องเรียน แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้นผู้ที่ต้องการนำแบบวัดฉบับนี้ไปวัดควรเน้นวัดเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าในระดับนักเรียนและระดับห้องเรียน ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น ผู้บริหาร และครูควรเน้นการส่งเสริมและจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเพิ่มความพยายามในการเรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง กระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียน ทำให้ได้สารสนเทศ เพื่อนำไปวางแผนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยน (Multigroup Analysis) ของโมเดลและค่าพารามิเตอร์ในระดับต่าง ๆ เช่น สังกัดการศึกษา ภูมิภาค เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายขอบเขตความรู้ของการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2562). *Mindset: นวัตกรรมทางความคิด พลิกวิธีคิดสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). https://www.dcy.go.th/dcy/webnew/upload/knowledge/knowledge_th_20192612161944_1.pdf
- จุฬาลักษณ์ ทิพวัน. (2562). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนมณีภา แก้วพูลศรี. (2563, 27 มีนาคม). *เริ่มค้นหาตนเอง ทดลองสิ่งใหม่ๆ นี่คือการพัฒนาการในเด็กวัยรุ่นตอนกลางที่พ่อแม่ต้องเข้าใจ*. โรงพยาบาลพญาไท. https://www.phyathai.com/article_detail/2872/th/undefined
- ธนดี สุริยะจันทร์หอม. (2561). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักศึกษาหลักสูตร วิชาชีพครู*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปกรณ รัตนทรัพย์ศิริ. (2564). *ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจและความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ ในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 35(3), 155-172.
- ปัทมาภรณ์ ศรีราษฎร์. (2561). *แนวทางการพัฒนาการรอบความคิดแบบเติบโตของครู*. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 13(1), 389-399.
- ปาริชาติ ดอนเมือง. (2561). *การสร้างมาตรการวัดการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนววิถีพุทธของนักเรียนอาชีวศึกษา*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 6(2), 210-224.
- สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (8-9 สิงหาคม 2562). *นวัตกรรมทางความคิดสำคัญอย่างไรในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศไทย. ใน พรสม เปาปราโมทย์ (ประธาน), นวัตกรรมทางความคิดกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน [Symposium]. การประชุมสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2562, โรงแรมปรินซ์พาเลซ, กรุงเทพฯ.*
- สมนึก ภัททิยธนี. (2562). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). ภาพสนธิ์: ประสานการพิมพ์.
- สมพงษ์ จิตระดับ, กมลวรรณ พลับจัน, พจนา อาภาณัฐ และชุติมา ชุมพงศ์. (2562). *การส่งเสริมกระบวนการทางความคิด (Mindset) เด็กและเยาวชนสู่ประเทศไทย 4.0*. กรมกิจการเด็กและเยาวชนและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). <http://www.cydcenter.com/wp-content/uploads/2019/07/24-เอกสารวิชาการ-mindset-.pdf>

- สุภาภรณ์ เจริญประดับ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคกับสัมพันธภาพ ในครอบครัวของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 12(2), 149-159.
- Anderson, J. C. & Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49(2), 155–173. <https://doi.org/10.1007/BF02294170>
- Bliese, P. D. (2000). *Within-group agreement, non-independence, and reliability implications for data aggregation and analysis*. https://www.kellogg.northwestern.edu/rc/workshops/mlm/Bliese_2000.pdf
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Dweck, C. S. (2007). Boosting achievement with messages that motivate. *Education Canada*, 47(2), 6-10.
- Dweck, C. S. (2015). *How self beliefs affect motivation and thus achievement*. <http://www.learning-knowledge.com/self-theories.html>
- Heck, R. H. & Thomas, S. L. (2000). *An introduction to multilevel modeling techniques*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Hu, L.T., & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criterion for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Snijders, T. A. B., & Bosker, R. J. (1999). *Multilevel analysis: An introduction to basic and advanced multilevel modeling*. Sage.

การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ
ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา
หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
Cooperative learning by TAI Technique with Skill Practice
Exercises Affecting Learning Achievement and Problem Solving
Ability in Quadrilateral Unit for Prathomsuksa 4

กาญจนาพร จันทร์ฤทธิ์
Kanjanaporn Janrid

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding email: Kanjanapornj1818@gmail.com

Received: 4 June 2022; Revised: 17 July 2022; Accepted: 27 July 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ที่ส่งผลในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ระหว่างก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงวิทยภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ 3) แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าคะแนนพัฒนาการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.50/79.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 45.71 อยู่ในระดับสูงมาก นักเรียนร้อยละ 25.71 อยู่ในระดับสูง และนักเรียนร้อยละ 28.57 อยู่ในระดับกลาง 3) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 42.86 อยู่ในระดับสูงมาก นักเรียนร้อยละ 37.14 อยู่ในระดับสูง และนักเรียนร้อยละ 20.00 อยู่ในระดับกลาง

คำสำคัญ : เทคนิค TAI, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

ABSTRACT

The objectives of this research aimed to 1) To develop cooperative learning by TAI technique with skill practice exercises affecting learning achievement and problem solving ability in Quadrilateral unit for Prathomsuksa 4 to be effective by 75/75 2) To compare the learning achievement between pre-test and post-test. 3) To compare problem solving ability between pre-test and post-test. The sample group used in the research were 35 students in Prathomsuksa 4 of Phadungwit School at a period of the second semester year 2021 that were obtained by using the cluster random sampling. The method for this research was 1) Cooperative learning plan by TAI technique with skill practice exercise combined with 9 plans, 18 hours 2) A 30-item learning achievement tests 3) A 2-item tests for measuring problem solving ability skills. One Group Pretest Posttest Design The statistics used to analyze the data were mean, percentage, standard deviation and Relative change score.

The research found that 1) Group learning management plan by TAI technique with skill practice exercises. The efficiency (E_1/E_2) is 80.50/79.33 which is higher than the criterion of 75/75. 2) Learning achievement by the TAI technique with cooperative learning plan cooperating with the skill practice exercises showed that post-test is higher than pre-test statistically significant at the 0.05 level. A development score of the students 45.71 % are in highest level. 25.71 % of students are in high level and 28.57 % of students are in middle level. 3) Problem-solving ability with a cooperative learning plan by TAI technique cooperating with a skill practice exercise presented post-test is higher than pre-test statistically significant at the 0.05 level. A development score of the students 42.86 % are in highest level, 37.14 % of students are in high level and 20.00 % of students are in middle level.

Keywords: TAI Technique, Learning Achievement, Problem Solving Ability

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

ในยุคโลกาภิวัตน์ กระทรวงศึกษาธิการ (2560) และในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จะต้องเกิดทักษะดังต่อไปนี้ ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะในการให้เหตุผล ทักษะในการสื่อสาร สื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และนำเสนอทักษะในการเชื่อมโยงความรู้และทักษะการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะในการแก้ปัญหานี้เหมือนกับทักษะความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาที่ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในแต่ละการปฏิบัติ หรือครูผู้สอนเป็นผู้ตั้งคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด อธิบาย พร้อมทั้งให้นักเรียนแสดงเหตุผล เช่น ให้นักเรียนแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ที่เรียนมาแล้วหรือให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา กระตุ้นให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลาย รวมทั้งหาวิธีการการแก้ปัญหาที่แตกต่างจากคนอื่นด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) และในปัจจุบันพบว่าการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินระดับชาติของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2563) มีค่าคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาคณิตศาสตร์ในภาพรวมระดับประเทศ พบว่าค่าเฉลี่ย ผลการทดสอบตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 - 2563 ดังนี้ ร้อยละ 37.50, 32.90, 29.99 แต่ยังไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 50 สอดคล้องกับผลคะแนนรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 - 2563 ดังนี้ 58.60, 63.28, 61.21 โรงเรียนผดุงวิทย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 75 วิชาการโรงเรียนผดุงวิทย (2563) และเมื่อพิจารณาด้านทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนขาดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์โดยเฉพาะทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยผู้เรียนยังไม่สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้ไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาเป็นลำดับขั้นตอนได้ จึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง จากการทำแบบทดสอบกลางภาคและปลายภาคในส่วนของข้อสอบแบบอัตนัยของหัวข้อการแก้โจทย์ปัญหานักเรียนจะทำคะแนนได้น้อยและนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ทำเลย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตั้งแต่ปี 2561 - 2563 มีค่าเฉลี่ยดังนี้ 62.03, 60.25, 65.44 ยังไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 และจากการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายหน่วยการเรียนรู้ พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่มีปัญหาคือ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก นักเรียนยังไม่เข้าใจชนิดกระบวนการขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหา เนื่องจากครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เหมาะสมไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลสอนโดยการยกตัวอย่าง 2 - 3 ตัวอย่างแล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด นักเรียนที่เก่งสามารถเรียนรู้ได้เร็ว นักเรียนที่อ่อนจะเรียนรู้ได้ช้าตามเพื่อนไม่ทัน เน้นการสอน แบบบรรยาย มุ่งเน้นให้เด็กท่องจำ ขาดการทดลองปฏิบัติจริง ไม่แทรกทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ใช้ตำราเรียนเป็นสื่อ ใบงาน ที่ทำมาจากสำนักพิมพ์เอกชน และด้านผู้เรียนความรู้พื้นฐานแตกต่างกันไม่เข้าใจโจทย์ปัญหา ตีความโจทย์ไม่ได้ ไม่สามารถเขียนแสดงวิธีทำกับโจทย์ได้ นฤมล ทิพย์พินิจ (2560) รจนา ลีประโคน (2562) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดการเรียนรู้ที่จะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา คือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พจนา เบญจมาศ (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.26/86.17 และ ชิณุพงศ์ เงินแจ่ม (2563) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหา

และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ทั้งนี้เทคนิค TAI (Team assisted individualization) เป็นวิธีหนึ่งที่ตอบสนองต่อความต้องการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหา เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละบุคคล เหมาะสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ สมาชิกในแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม รับผิดชอบความสำเร็จของกลุ่มร่วมกัน ผู้เรียนได้พัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และวิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553) ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ให้ความรู้มากขึ้น ได้ฝึกด้วยตนเองทำให้เกิดความมั่นใจที่จะเรียนรู้ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดีจะต้องมีจุดประสงค์และคำสั่งที่ชัดเจนใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับวัยมีรูปแบบที่ทันสมัย สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความต้องการที่จะฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเก็บรักษาไว้ใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนบทเรียนได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษว่า การนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบ TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่ส่งผลในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาจากการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ดำเนินแผนการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest Posttest Design โดยมีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงวิทย อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 6 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 202 คน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนผดุงวิทย อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา

2564 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 35 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) **ตัวแปรต้น** การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

2) **ตัวแปรตาม** ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

3. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย นำมาจากเนื้อหาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 9 แผนการเรียนรู้รวม 18 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

4.1.1 ศึกษารายละเอียดของหลักสูตร เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล หลักการจัดการแผนการเรียนรู้และการสร้างแบบฝึกทักษะ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมโดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

4.1.2 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

4.1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ พิจารณาความถูกต้องด้านลำดับขั้นตอน กิจกรรมเกณฑ์การวัดและประเมินผล แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้องเนื้อหา ตัวชี้วัดโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับนำผลรวมคะแนนทั้งหมดมาแปลผลมีความเหมาะสมตั้งแต่ 4.56 - 5.00 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อประเมินความถูกต้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างผลปรากฏว่า นักเรียนมีความสนใจเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คุณครูจัดให้ อีกทั้งยังเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม และนักเรียนได้ฝึกประสบการณ์ความชำนาญจากการทำแบบฝึกทักษะ

4.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนผดุงวิทย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 35 คน

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนผดุงวิทย จำนวน 35 คนที่เคยเรียนเรื่องนี้มาแล้วพบว่ามีความยากง่ายระหว่าง 0.60-0.80 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.27 - 0.53 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้วิธีของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.78

4.3 แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา แบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันกับการประเมินแบบฝึกทักษะ เพื่อพิจารณาความตรงของเนื้อหาและความถูกต้องอื่น ๆ โดยใช้เกณฑ์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่ามีค่าระหว่าง 0.80 - 1.00 ทุกข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 ตรวจสอบความเรียบร้อยของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ แบบวัดทักษะความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.2 เตรียมความพร้อมและแจ้งวิธีการเรียนให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เข้าใจวิธีการเรียนหน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ก่อนจะเริ่มทำการทดลอง

5.3 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre – test) ก่อนดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และทำแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ข้อ ซึ่งเป็นแบบอัตนัย แล้วบันทึกคะแนนทดสอบก่อนเรียนของนักเรียนแต่ละคนเก็บไว้

5.4 ดำเนินการทดลองโดยจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9 แผน 18 ชั่วโมง

5.5 เมื่อดำเนินการทดลองเสร็จแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียน (Post – test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และทำแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 2 ข้อ ซึ่งเป็นแบบอัตนัย

5.6 ตรวจสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยเลือกตอบ การตรวจให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน และแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ การทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา (2 คะแนน) การวางแผนการแก้ปัญหา (3 คะแนน) การดำเนินการตามแผน (3 คะแนน) และการตรวจสอบหรือการมองย้อนกลับ (2 คะแนน) และตรวจให้คะแนน แล้วบันทึกคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่ละคนเก็บไว้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล

5.7 นำคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าคะแนนพัฒนาการ

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 75/75

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

การจัดการเรียนรู้	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ทดสอบระหว่างเรียน (E_1)	35	270	217.37	80.50	E_1/E_2
ทดสอบหลังเรียน (E_2)	35	30	23.80	79.33	80.50/79.33

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.50/79.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ (E_1/E_2) = 75/75 ที่ตั้งไว้ หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน จำนวน 9 เล่ม และทำแบบทดสอบย่อย จำนวน 5 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.50 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 79.33

2. การวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ แต่ละระดับพัฒนาการจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เกณฑ์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	นักเรียน (คน)	ร้อยละ
76 - 100	พัฒนาการระดับสูงมาก	16	45.71
51-100	พัฒนาการระดับสูง	9	25.71
34 - 50	พัฒนาการระดับกลาง	10	28.57

จากตารางที่ 2 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีคะแนนพัฒนาการทางการเรียนคณิตศาสตร์ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน พบว่า มีนักเรียนที่มีพัฒนาการระดับสูงมากจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 45.71 พัฒนาการระดับสูงจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71 และพัฒนาการระดับกลางจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ของนักเรียนทั้งหมด แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง

3. การวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการจากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI แต่ละระดับพัฒนาการจากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

เกณฑ์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	นักเรียน (คน)	ร้อยละ
76 - 100	พัฒนาการระดับสูงมาก	15	42.86
51 - 75	พัฒนาการระดับสูง	13	37.14
34 - 50	พัฒนาการระดับกลาง	7	20.00

จากตารางที่ 3 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI มีคะแนนพัฒนาการทางการเรียนคณิตศาสตร์ จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ก่อนและหลังเรียนพบว่า มีนักเรียนที่มีพัฒนาการระดับสูงมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 พัฒนาการระดับสูง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 และพัฒนาการระดับกลาง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ของนักเรียนทั้งหมด แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.50/79.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียนจำนวน 9 เล่ม และทำแบบทดสอบย่อย จำนวน 5 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.50 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 79.33 ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คุณครูจัดให้ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังได้ทำแบบฝึกทักษะที่จะช่วยเน้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งแบบฝึกทักษะยังมีสีสันสวยงาม อ่านเข้าใจง่าย มีการเรียงลำดับความรู้จากง่ายไปหายาก ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนแต่ละคนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจนประสบผลสำเร็จ หลังจากเรียนและทำแบบฝึกทักษะเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนทุกคนจะต้องทำแบบทดสอบย่อย (คู่ขนาน AB) ให้แบบฝึกทักษะและแบบทดสอบย่อยให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ผู้ที่เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ให้ปรึกษาหาหรือช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือศึกษาเอกสารแบบฝึกทักษะเพิ่มเติม โดยภายในกลุ่มจะมีทั้งคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ส่งผลให้ผู้เรียนในกลุ่มเกิดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นไปตามทฤษฎีของ Slavin (1995) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนแบบ TAI จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง ส่งเสริม กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ เกิดความช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียน สามารถแก้ปัญหาเด็กที่เรียนอ่อนในห้องได้ โดยเด็กที่เรียนอ่อนจะมีเวลาฝึกฝนทบทวนในเรื่องที่ไม่เข้าใจและเด็กที่เรียนเร็วใช้เวลาศึกษาน้อย ทุกคนทราบความก้าวหน้าของตนเอง และมีเวลาไปทำกิจกรรมอย่างอื่น

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย (2558) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ไว้ว่า การสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบร่วมมือและการสอนรายบุคคลเข้าด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตนและส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ผู้วิจัยยังได้สร้างแบบฝึกทักษะขึ้นประกอบการจัดการเรียนรู้ ในแบบฝึกทักษะมีการจัดลำดับเนื้อหาสาระจากง่ายไปหายากตรงตามจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ภาษาและกิจกรรมเหมาะสมกับวัย และความสามารถของนักเรียน มีรูปแบบสวยงามน่าสนใจ ส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจเกิดความคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พจนา เบญจมาศ (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.26/86.17 และปรียาพรพรณ พระชัย (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคร่วมมือ TGT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 71.63/74.62

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าคะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คะแนนพัฒนาการของนักเรียน ร้อยละ 45.71 อยู่ในระดับสูงมาก นักเรียนร้อยละ 25.71 อยู่ในระดับสูง และนักเรียนร้อยละ 28.57 อยู่ในระดับกลาง อาจเนื่องมาจากการสอนโดยใช้เทคนิค TAI เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำเอากระบวนการทำงานกลุ่มเข้ามาร่วมด้วยทำให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์โจทย์และในการจัดการเรียนรู้ทุกครั้ง จะแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 4 – 5 คน โดยแต่ละกลุ่มประกอบไปด้วยนักเรียนที่ละความสามารถ คือ นักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน นักเรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยเด็กเก่งช่วยเหลือเด็กอ่อน เพื่อนช่วยเพื่อน และภาษาการสื่อสารที่นักเรียนคุยกันค่อนข้างจะเข้าใจได้ง่าย รวมไปถึงได้ฝึกทักษะการคิดการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ความรู้เดิมมาใช้เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์หาคำตอบของนักเรียน ซึ่งเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันได้อีกทางหนึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการค้นคว้า การอบรม การสั่งสอน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้ง ความรู้สึกค่านิยม จริยธรรมต่าง ๆ เป็นผลมาจากการฝึกอบรม และ สมนึก ภัททิยธนี (2546) ได้กล่าวไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่วัดสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ที่ผ่านมาแล้ว ทั้งนี้จะมีผลมาจากการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ทำให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ภายในกลุ่มของตนเอง สร้างบรรยากาศในการเรียน เกิดการช่วยเหลือกันระหว่างการทำกิจกรรม ทำให้เด็กที่เรียนอ่อนได้พัฒนาตนเองมีความรับผิดชอบและตั้งใจเรียนมากขึ้น และเมื่อทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้นักเรียนทำคะแนนได้สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิณุพงศ์ เงินแจ่ม (2563) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระดับ 0.05 วนิดา เภาจันทร์ (2557) ได้วิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เรื่อง การวัดความยาว ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เรื่อง การวัดความยาว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ภายหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เรื่อง การวัดความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ พจนา เบญจมาศ (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีคะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 42.86 อยู่ในระดับสูงมาก นักเรียนร้อยละ 37.14 อยู่ในระดับสูง และนักเรียนร้อยละ 20.00 อยู่ในระดับกลาง อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะซึ่งเป็นเทคนิคที่พัฒนาให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดี โดยการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์โจทย์ตามลำดับขั้นตอน โดยผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ดำเนินการตามแผน และตรวจสอบการแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้องมีความมั่นใจในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการการสอนคณิตศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ (2538) ได้เสนอหลักการไว้ว่า ทฤษฎีแห่งการฝึกฝน เป็นทฤษฎีการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นในเรื่องการฝึกฝนให้ทำสิ่งนั้นซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง จนเด็กเกิดความเคยชินกับวิธีการนั้น ๆ และสอดคล้องกับหลักการของทิตนา แคมมณี (2555) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นทฤษฎีกลุ่มที่เน้นการรับรู้และการเชื่อมโยงความคิดว่าการสอนควรเริ่มจากการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนเสียก่อนแล้วจึงเสนอความรู้ใหม่ จากนั้นควรช่วยให้ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่จนได้ข้อสรุป แล้วให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่ๆ และผู้วิจัยได้จัดทำแบบฝึกทักษะที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งตนเองและกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาภรณ์ สีนินทิน (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค KWDL ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการแก้โจทย์ปัญหา วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีปกติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค KWDL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าการจัดการเรียนรู้โดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พชรินทร์ ทิตะยา (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI นักเรียนทุกคนมี

คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ ซึ่งแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นมีสีสันสวยงามดึงดูดให้ผู้เรียนอยากที่จะทำแบบฝึกทักษะ ให้ผู้เรียนมีความสนใจที่อยากจะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับปริยาพรรณ พระชัย (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคร่วมมือ TGT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TAI เป็นเทคนิคที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันในการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 วิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับ แบบฝึกทักษะ ครูผู้สอนต้องศึกษาวิธีสอนจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และ ปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างละเอียดเพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ

1.2 ครูผู้สอนคณิตศาสตร์สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาไปใช้ในการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาในระดับชั้นใกล้เคียงกันโดยปรับกิจกรรม เนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับชั้น วัย และความสามารถของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่ส่งเสริมทักษะในด้านการแก้โจทย์ปัญหาของผู้เรียนในระดับชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนหลังมีการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค TAI เช่น ความสนใจ ความคิดเห็น เจตคติตามความเหมาะสมของแต่ละระดับชั้น

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TAI กับเทคนิคอื่นๆ เช่น การสอนแบบคอนสตรัคติวิสต์ โพลยา หรือ 4 MAT

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวง พ.ศ.2539 – 2550*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กัญญาภรณ์ สีนินทิน. (2558). *การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง บทประยุกต์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค KWDL ของนักเรียนชั้น*

- ประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ซิษณุพงศ์ เงินแจ่ม. (2563). การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มช่วยเหลือเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ทิศนา แคมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน .องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 16. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ทิพย์พินิจ. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เทคนิค KWDL ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสามัคคีธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาสน์.
- ปรียาพรรณ พระชัย. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พจนา เบญจมาศ. (2558). การพัฒนาแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พัชรินทร์ ทิตะยา. (2562). การพัฒนาความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รจนา ลีประโคน. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วนิดา เจาะจันทรา. (2557). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เรื่อง การวัดความยาว ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชาการโรงเรียนผดุงวิทย. (2563). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563. โรงเรียนผดุงวิทย.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2553). การพัฒนาการเรียนการสอน. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริวรรณ วนิชวัฒนารชัย. (2558). วิธีสอนทั่วไป. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2563). ประกาศและรายงานผลการสอบ O- NET ของโรงเรียน. <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx>
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). การวัดผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). ประสานการพิมพ์.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- Slavin. (1995). *Cooperative Learning: Theory, Research and practice* (2nd edition). Massachusetts: Simon & Schuster.

การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Factor Analysis of Decision Making to Enroll
in the Bachelor's Degree in the Faculty of Education,
Sisaket Rajabhat University

เจนจิรา ปาทาน¹, จริญญา แสนราช^{2*}
Chenchira Pathan¹, Charun Sanrach^{2*}

¹สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

¹Computer Education Department, Education Faculty, Sisaket Rajabhat University

²ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

²Computer Education Department, Faculty of Technical Education, KMUTNB

*Corresponding email: charun.s@fte.kmutnb.ac.th

Received: 21 October 2022; Revised: 18 May 2023; Accepted: 25 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ และ 2) ศึกษาความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ จำนวน 893 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัย พบว่า การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ มีค่าความแปรปรวนรวม 65.345 % จากการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบจำนวน 36 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 1 ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 อาจารย์และเหตุผลส่วนตัว องค์ประกอบที่ 3 การเงิน องค์ประกอบที่ 4 ภาพลักษณ์อาชีพ องค์ประกอบที่ 5 บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยองค์ประกอบภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตรมีค่าความแปรปรวนที่มากที่สุดเท่ากับ 45.815% และ 2) นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความคิดเห็นลำดับแรกที่สูงผลต่อการตัดสินใจ คือ ครอบครัวสนับสนุนการเข้าศึกษาต่อ

คำสำคัญ : การวิเคราะห์องค์ประกอบ, การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to analyze factors affecting decision making to enroll in the bachelor's degree in the Faculty of Education and 2) to study opinions of factor affecting decision making to enroll in the bachelor's degree in the faculty of education, Sisaket Rajabhat University. The sample used in this research were 893 students in Faculty of Education, selected by stratified random sampling. Instrument used in this research was a 5 rating scale questionnaire on opinion assessment consisted of 36 items which valued the content validity between 0.67-1.00 and the reliability of 0.867. Data analysis and the statistics used in this research were percentage, mean, standard deviation and Exploratory Factor Analysis.

The research results were as follows: 1) The factor affecting decision making to enroll in the bachelor's degree in the faculty of education, Sisaket Rajabhat University can be classified in to 5 factors with variance 65.345%. From validity analysis of all 36 items, the first factor was University's brand image and curriculum. The second factor was teacher and personal reason, followed by the third factor was finance. While the fourth factor was occupation's image and the last fifth factor was related personal. The study showed University's brand image and curriculum had the highest variance 45.815%. 2) The students's opinion with decision making to enroll in the bachelor's degree in the Faculty of Education at high level. The first opinion of factor affecting decision making was family support for further study.

Keywords: Factory Analysis, Decision Making to Further Study

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาความมั่งคั่งของชาติ (Harbison, 1973) การศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการมีอาชีพที่มั่นคงในอนาคต ทำให้คนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการศึกษาให้ดีที่สุดในที่สุด โดยการไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อหาทางเลือกจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอาชีพที่ต้องการ (Simon, 1966) อาชีพการทำงานนั้นถือว่าเป็นการวางรากฐานในการสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยให้กับชีวิต อีกทั้งการทำงานยังเป็นการสร้างให้บุคคลมีอาชีพ มีรายได้ มีฐานะ มีเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ รวมทั้งการได้รับการยอมรับในคุณค่าของตนจากบุคคลอื่นรอบข้างและสังคม (Maslow, 1970)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ประกอบด้วยปัจจัยที่เหมือนและแตกต่างกัน อาทิเช่น ด้านบุคคล ด้านสถาบันการศึกษา ด้านการเงิน ด้านหลักสูตร ด้านครอบครัว และด้านสังคม (วิทวัส เหล่ามะลอ, 2562) ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ด้านหลักสูตร และด้านเหตุผลส่วนตัว (ณัชชา สุวรรณวงศ์, 2560) ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ ด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม ด้านหลักสูตร ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน และด้านอาจารย์ผู้สอน (รตวรรณ ประวิรัตน์ และสมบัติ ท้ายเรือคำ, 2561) ซึ่งทำให้พบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในคณะครุศาสตร์ยังมีอยู่อย่างจำกัด และข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อต้องครอบคลุมแรงจูงใจรอบด้าน อาทิเช่น ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตร อาจารย์ การเงิน เหตุผลส่วนตัว ครอบครัว และสังคม เป็นต้น

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นหน่วยงานที่มุ่งผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู ตามปรัชญาที่ว่า มุ่งผลิตครูดี มีมาตรฐาน บูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นและสากลอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการผลิตครูและการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีคุณภาพในสังคม มุ่งเน้นไปที่ด้านการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตวิชาชีพครู คือ ผู้เรียนในสาขาวิชาชีพครู ซึ่งหากปัจจัยนำเข้ามีคุณภาพดี คือ เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และมีใจรักในวิชาชีพครูแล้ว ย่อมส่งผลให้การผลิตบัณฑิตครูมีคุณภาพเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่ยึดหลักว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและพลิกผัน (Disruptive Change) ส่งผลกระทบในวงกว้างและหนักหน่วง การปรับเปลี่ยนบทบาทของสถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอดภายใต้สภาวะการณ์ที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นที่ผู้ปกครองและผู้เรียนต้องการศึกษาต่อ ด้วยเหตุผลด้านความชอบในอาชีพครู ด้านค่าใช้จ่าย ได้ อยู่ใกล้ขีดครอบครัว แต่มหาวิทยาลัยก็ต้องสร้างกลยุทธ์หรือหาวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อเช่นกัน โดยวิธีการสำรวจความคิดเห็นซึ่งมีด้วยกันหลายวิธี เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เป็นต้น แต่แนวทางที่คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพราะสามารถสำรวจข้อมูล กำหนดจำนวนองค์ประกอบได้ และใช้เพื่อศึกษาปัญหาในศาสตร์พฤติกรรมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทางจิตวิทยา เช่น แบบวัดเจตคติ แบบวัดความสนใจ เป็นต้น (Kerlinger, 1986)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เป็นวิธีการลดจำนวนตัวแปร โดยการรวมตัวแปรหลาย ๆ ตัวให้อยู่ในปัจจัยเดียวกัน ทำให้ง่ายต่อการจัดการวิเคราะห์ ในขณะที่ยังคงค่าความแปรปรวนของตัวแปรเดิมไว้ให้มากที่สุด รวมทั้งทำการแปลความหมายขององค์ประกอบให้เข้ากับทฤษฎี (Comrey, 1988) โดยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) 2) การสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) 3) การหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) และ 4) การให้ความหมายแก่องค์ประกอบ (Factor Meaning)

คณะผู้วิจัยซึ่งทำงานในคณะครุศาสตร์ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการนำเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เข้าอยู่ในกลุ่มเดียวกันเพื่อทราบองค์ประกอบที่มีผลต่อการตัดสินใจ และนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง วางแผน และกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้เรียน และส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อตามเป้าหมายการรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

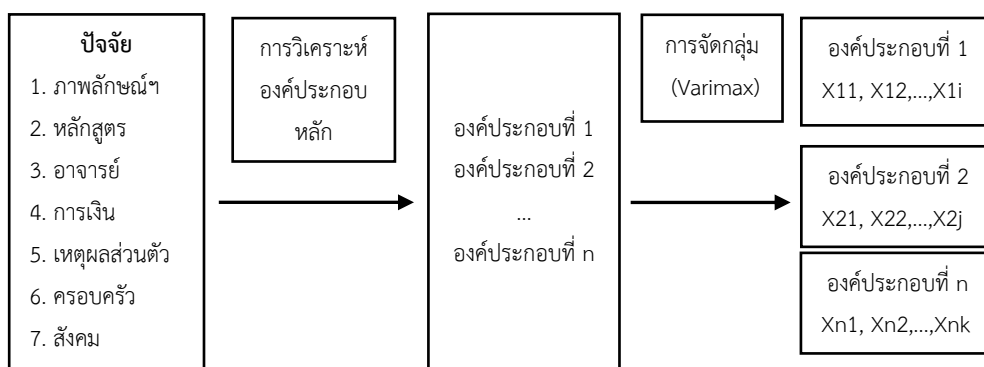
การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีแหล่งข้อมูลศึกษาค้นคว้า โดยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยมีลำดับขั้นตอนในการศึกษาและมีระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เข้าศึกษาต่อ ใน 11 สาขาวิชา ของคณะครุศาสตร์ ในระหว่างปีการศึกษา 2561 – 2565 จำนวน 3,259 คน (สำนักส่งเสริมและบริหารวิชาการ, 2565)

1.2 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เข้าศึกษาต่อใน 11 สาขาวิชา ของคณะครุศาสตร์ ในระหว่างปีการศึกษา 2561 – 2565 โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ควรมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 500 ตัวอย่างขึ้นไป ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Comrey & Lee, 1992) สอดคล้องกับหลักการของ Hair et al. (2010) ที่กล่าวว่า การประมาณค่าพารามิเตอร์ควรกำหนดตัวอย่างประมาณ 10 - 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ โดยกำหนดใช้ 20 เท่า และการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 36 ตัวแปร จึงควรมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 720 คน ในทางปฏิบัติการเก็บข้อมูลได้จำนวน 910 คน เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 893 ฉบับ ส่งผลให้ได้กลุ่มตัวอย่าง 893 คน

2. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของ นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น (วิทวัส เหล่ามะลอ, 2562) แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สาขาวิชา ชั้นปี

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีข้อคำถามจำนวน 36 ข้อ โดยได้กำหนดระดับความคิดเห็นที่ ส่งผลต่อการตัดสินใจเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิด

3.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้ 1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ (Index of Objective-Item Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 พบว่าแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่เหมาะสมคือมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้ได้ (ยงยศ ไทยวรรณ, 2550) 2) การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร Cronbach's alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867 พบว่าแบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ดี และแนะนำให้ใช้ได้ (Nunnally, 1978)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านทาง Google Form โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ 1) จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Form 2) ประชุมทีมเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ชั้นปีที่ 3 โดยแบ่งเป็น 11 ทีมตามสาขาวิชา 3) ทีมเก็บรวบรวมข้อมูลประสานงานกับสาขาวิชารวมทั้งโพสต์แบบสอบถามออนไลน์ในไลน์สาขาวิชา 4) ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างข้อคำถามทั้งหมดโดยใช้สูตรเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทราบลักษณะของความสัมพันธ์ของตัวแปร

5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) เพื่อหาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) โดยทดสอบด้วยค่า Bartlett's test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าดัชนี KMO (Kaiser Meyer-Olkin measure of sampling adequacy) ควรมีค่ามากกว่า 0.5 มีค่าเข้าใกล้ 1 2) การสกัด

องค์ประกอบ (Factor Extraction) เพื่อหาจำนวนองค์ประกอบที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดทุกตัวได้ โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) โดยพิจารณาจากค่า Eigen value ที่มีค่ามากกว่า 1 3) การหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) เป็นการจัดตัวแปรเพื่ออยู่ในองค์ประกอบ โดยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax) 4) การให้ความหมายแก่องค์ประกอบ (Factor Meaning) เป็นการตั้งชื่อองค์ประกอบโดยพิจารณาตามความคล้ายคลึงของตัวแปร หรือตามโครงสร้างทฤษฎีหรือชื่อใหม่ที่สอดคล้อง โดยสรุปการกำหนดองค์ประกอบคือ ต้องมีค่าไอเกน (Eigen value) มากกว่า 1 และน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละตัวบ่งชี้ไม่ต่ำกว่า 0.3 เมื่อมีกลุ่มตัวอย่าง 350 ตัวอย่างขึ้นไป (Hair et al., 2010)

5.4 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์การแปลผลตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) คือ มากที่สุด (4.50 - 5.00) มาก (3.50 - 4.49) ปานกลาง (2.50 - 3.49) น้อย (1.50 - 2.49) และน้อยที่สุด (1.00 - 1.49)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	225	25.20
	หญิง	668	74.80
	รวม	893	100.00
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย	34	3.81
	การประถมศึกษา	140	15.68
	สังคมศึกษา	51	5.71
	คณิตศาสตร์	125	14.00
	วิทยาศาสตร์ทั่วไป	133	14.89
	คอมพิวเตอร์ศึกษา	81	9.07
	ภาษาไทย	125	14.00
	ภาษาอังกฤษ	66	7.39
	การสอนภาษาจีน	54	6.05
	ดนตรีศึกษา	48	5.38
	พลศึกษา	36	4.03
	รวม	893	100.00

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปี	ชั้นปีที่ 1	199	22.28
	ชั้นปีที่ 2	216	24.19
	ชั้นปีที่ 3	198	22.17
	ชั้นปีที่ 4	218	24.41
	ชั้นปีที่ 5	62	6.94
	รวม	893	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ จำนวน 893 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 668 คน คิดเป็นร้อยละ 74.80 เป็นเพศชายจำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาในสาขาวิชาการประถมศึกษา จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 15.68 รองลงมา ได้แก่ สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 14.89 และผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ สาขาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 3.81 ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ได้แก่ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 24.41 รองลงมา ได้แก่ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 24.19 และผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ชั้นปีที่ 5 จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 6.94

1.2 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่าง 0.089 – 0.732 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.8 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสูงมากเกินไป (Multicollinearity) (Berry & Feldman, 1985) ดังนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์หาค่าประกอบต่อไป

1.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ แสดงดังตารางที่ 2 - 4

1.3.1 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) โดยทดสอบด้วยค่า Bartlett's test of Sphericity และค่าดัชนี KMO แสดงดังตารางที่ 2

การทดสอบ Bartlett (Bartlett's Test of Sphericity) ได้ตั้งสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ตัวแปร 36 ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ตัวแปร 36 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 2 แสดงค่า KMO และ Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.964
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	24173.076
	df	630
	Sig.	.000

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ซึ่งเป็นค่าวัดความเหมาะสมของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีค่าเท่ากับ 0.964 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1 (Kerlinger, 1986) จากผลการทดสอบพบว่า ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ค่าสถิติทดสอบ (Chi-Square) มีค่าเท่ากับ 24173.076 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ตัวแปร 36 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กัน จึงมีความเหมาะสมในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

1.3.2 ผลการสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) สามารถจำแนกองค์ประกอบได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ทุกองค์ประกอบมีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 และร้อยละความแปรปรวนสะสม เท่ากับ 65.345 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติสำหรับแต่ละองค์ประกอบทั้งก่อนและหลังการสกัดปัจจัย

Total Variance Explained									
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	16.494	45.815	45.815	16.494	45.815	45.815	5.739	15.941	15.941
2	2.440	6.778	52.593	2.440	6.778	52.593	5.649	15.692	31.633
3	2.066	5.739	58.332	2.066	5.739	58.332	4.657	12.937	44.570
4	1.353	3.759	62.091	1.353	3.759	62.091	3.792	10.534	55.104
5	1.171	3.254	65.345	1.171	3.254	65.345	3.687	10.240	65.345

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลของการสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) เพื่อหาจำนวนองค์ประกอบที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดทุกตัวได้ โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) โดยพิจารณาจากค่า Eigen value มากกว่า 1 พบว่า มีพิสัยค่าไอเกน อยู่ระหว่าง 1.171 – 16.494 และมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม คือ 65.345 สามารถจำแนกองค์ประกอบได้จำนวน 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 สามารถอธิบายร้อยละความแปรปรวนได้ 45.815 องค์ประกอบที่ 2 สามารถอธิบายร้อยละความแปรปรวนได้ 6.778 องค์ประกอบที่ 3 สามารถอธิบายร้อยละความแปรปรวนได้ 5.739 องค์ประกอบที่ 4 สามารถอธิบายร้อยละความแปรปรวนได้ 3.759 และองค์ประกอบที่ 5 สามารถอธิบายร้อยละความแปรปรวนได้ 3.254

1.3.3 ผลของการหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) เป็นการจัดตัวแปรเพื่ออยู่ในองค์ประกอบ โดยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax) แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่า Communalities และ Rotated Component Matrix

ชื่อ องค์ประกอบ	ตัวแปร		Communalities		Rotated Component Matrix				
					Component (65.345%)				
			Initial	Ex.	1	2	3	4	5
ภาพลักษณ์ มหาวิทยาลัย และหลักสูตร	A2	ม.เป็นที่ยอมรับในตลาดแรงงาน	1.00	0.70	0.73	0.12	0.13	0.25	0.26
	A1	ม.มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคม	1.00	0.65	0.71	0.12	0.10	0.22	0.28
	A7	หลักสูตรมีคุณภาพ ทันสมัย	1.00	0.71	0.67	0.37	0.22	0.18	0.20
	A8	หลักสูตรเป็นที่นิยมในปัจจุบัน	1.00	0.71	0.67	0.36	0.20	0.22	0.20
	A9	หลักสูตรเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน	1.00	0.65	0.66	0.28	0.22	0.22	0.17
	A3	ม.มีความทันสมัยและมีความพร้อม	1.00	0.69	0.63	0.29	0.25	0.17	0.33
	A10	มีหลักสูตรให้เลือกเรียนที่หลากหลาย	1.00	0.67	0.63	0.41	0.19	0.10	0.24
	A11	หลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน	1.00	0.67	0.62	0.44	0.23	0.14	0.14
	A6	สิ่งอำนวยความสะดวกเช่น หอพัก	1.00	0.61	0.53	0.41	0.32	0.16	0.15
อาจารย์และ เหตุผลส่วนตัว	A14	อาจารย์มีคุณวุฒิด้านวิชาการสูง	1.00	0.70	0.24	0.76	0.19	0.13	0.08
	A13	อาจารย์มีตำแหน่งทางวิชาการ	1.00	0.69	0.27	0.75	0.16	0.15	0.05
	A15	อาจารย์บุคลิกภาพดี	1.00	0.69	0.20	0.74	0.22	0.12	0.17
	A12	อาจารย์เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ	1.00	0.70	0.29	0.74	0.19	0.16	0.09
	A16	อาจารย์มีความเป็นกันเอง	1.00	0.61	0.18	0.67	0.27	0.17	0.18
	A23	ผู้เรียนต้องการเรียนต่อในม.แห่งนี้	1.00	0.60	0.31	0.52	0.16	0.32	0.32
	A22	ความชอบในอาชีพครู	1.00	0.46	0.27	0.51	0.12	0.32	0.14
	A5	ม.มีสภาพแวดล้อมร่มรื่นและสวยงาม	1.00	0.54	0.44	0.49	0.26	0.19	0.03
	A4	ที่ตั้งม.เดินทางมาเล่าเรียนสะดวกสบาย	1.00	0.42	0.38	0.39	0.31	0.09	0.08
การเงิน	A19	ค่าครองชีพ	1.00	0.76	0.20	0.24	0.78	0.21	0.13
	A21	ค่าหอพักภายในม.และบริเวณใกล้เคียง	1.00	0.74	0.19	0.24	0.77	0.16	0.13
	A18	ค่านั่งสือและอุปกรณ์	1.00	0.79	0.28	0.25	0.76	0.18	0.20
	A17	ค่าธรรมเนียมการศึกษา เช่น ค่าหน่วยกิต	1.00	0.75	0.27	0.23	0.76	0.17	0.11
	A20	ค่าอาหารจากศูนย์อาหารหรือร้านค้าใน	1.00	0.68	0.17	0.28	0.74	0.12	0.08
	A27	รายได้ของครอบครัว	1.00	0.54	0.10	0.08	0.53	0.39	0.29
ภาพลักษณ์ อาชีพ	A35	ความมั่นคงในอาชีพการงานในอนาคต	1.00	0.72	0.23	0.35	0.26	0.69	0.10
	A36	ความก้าวหน้าในอาชีพการงานในอนาคต	1.00	0.72	0.26	0.36	0.23	0.68	0.12
	A34	สังคมยกย่องในความรู้ความสามารถ	1.00	0.75	0.39	0.13	0.21	0.67	0.30
	A33	เกียรติยศ ชื่อเสียง	1.00	0.74	0.39	0.10	0.17	0.65	0.34
	A32	การได้รับการยอมรับจากสังคม	1.00	0.74	0.39	0.21	0.14	0.65	0.32
	A29	ครอบครัวสนับสนุนการศึกษาต่อ	1.00	0.48	0.00	0.44	0.27	0.46	0.03
	A28	ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวและการหนี้สิน	1.00	0.46	0.03	0.14	0.40	0.45	0.29
บุคคล ที่เกี่ยวข้อง	A26	รุ่นพี่แนะนำให้เลือกเรียนต่อในม.แห่งนี้	1.00	0.75	0.25	0.16	0.01	0.11	0.80
	A24	เพื่อนเลือกเรียนต่อในม.แห่งนี้	1.00	0.70	0.25	0.18	0.09	0.18	0.75
	A25	ครูแนะแนวแนะนำให้เรียนต่อในม.แห่งนี้	1.00	0.71	0.23	0.28	0.18	0.13	0.73
	A30	สมาชิกในครอบครัวสำเร็จจากม.แห่งนี้	1.00	0.58	0.20	-0.15	0.26	0.19	0.65
	A31	ครอบครัวอยากให้เรียนที่ม.แห่งนี้	1.00	0.46	0.15	0.15	0.26	0.28	0.52

จากตารางที่ 4 พบว่า ในด้านการหาค่าความร่วมกัน (Communalities) จากวิธี Principal Component ค่า Extraction Communality ของตัวแปร A4 มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.42 แต่ยังไม่ต่ำ

มาก สามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบได้

ผลการหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) พบว่า องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สามารถจัดองค์ประกอบได้ จำนวน 5 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 9 ตัวแปร คือ มหาวิทยาลัยที่เป็นที่ยอมรับในตลาดแรงงาน (A2), มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคม (A1), หลักสูตรมีคุณภาพ ทันสมัย (A7), หลักสูตรเป็นที่นิยมในปัจจุบัน (A8), หลักสูตรเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน (A9), มหาวิทยาลัยมีความทันสมัยและมีความพร้อม (A3), มีหลักสูตรให้เลือกเรียนที่หลากหลาย (A10), หลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน (A11) และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น หอพัก ศูนย์อาหาร (A6) พบว่าในองค์ประกอบที่ 1 เป็นการกล่าวถึงด้านมหาวิทยาลัยและหลักสูตร จึงตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ว่า ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตร

องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 9 ตัวแปร คือ อาจารย์มีคุณวุฒิด้านวิชาการสูง (A14), อาจารย์มีตำแหน่งทางวิชาการ (A13), อาจารย์บุคลิกภาพดี (A15), อาจารย์เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ (A12) อาจารย์มีความเป็นกันเอง (A16), ผู้เรียนต้องการเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ (A23), ความชอบในอาชีพครู (A22), มหาวิทยาลัยมีสภาพแวดล้อมร่มรื่นและสวยงาม (A5) และที่ตั้งมหาวิทยาลัยเดินทางมาเล่าเรียนสะดวกสบาย (A4) พบว่าในองค์ประกอบที่ 2 เป็นการกล่าวถึงด้านอาจารย์ซึ่งเป็นบุคคลต้นแบบอาชีพ ความชอบในอาชีพ สถานที่ หรือความต้องการเรียนที่มหาวิทยาลัยนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยภายในทางจิตวิทยาจึงตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ว่า อาจารย์และเหตุผลส่วนตัว

องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ ค่าครองชีพ (A19), ค่าหอพักภายในมหาวิทยาลัยและบริเวณใกล้เคียง (A21), ค่าหนังสือและอุปกรณ์ (A18), ค่าธรรมเนียมการศึกษา เช่น ค่าหน่วยกิต (A17), ค่าอาหารจากศูนย์อาหารหรือร้านค้าอื่นๆ (A20) และรายได้ของครอบครัว (A27) พบว่าพบว่าเป็นองค์ประกอบที่ 3 เป็นการกล่าวถึงด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนรวมทั้งรายได้ของครอบครัว จึงตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ว่า การเงิน

องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วย 7 ตัวแปร คือ ความมั่นคงในอาชีพการงานในอนาคต (A35), ความก้าวหน้าในอาชีพการงานในอนาคต (A36), สังคมยกย่องในความรู้ ความสามารถ (A34), เกียรติยศชื่อเสียง (A33), การได้รับการยอมรับจากสังคม (A32), ครอบครัวสนับสนุนการเข้าศึกษาต่อ (A29), และค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวและภาระหนี้สิน (A28) พบว่าในองค์ประกอบที่ 4 เป็นการกล่าวถึงครอบครัวสนับสนุนแม้จะมีภาระหนี้สินของครอบครัว และมุมมองของตนเองต่อลักษณะอาชีพที่มั่นคง ก้าวหน้า และได้รับการยอมรับจากสังคม จึงตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ว่า ภาพลักษณ์อาชีพ

องค์ประกอบที่ 5 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ รุ่นพี่แนะนำให้เลือกเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ (A26), เพื่อนเลือกเรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ (A24), ครูแนะแนวแนะนำให้เรียนต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ (A25), สมาชิกในครอบครัวสำเร็จจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ (A30) และครอบครัวอยากให้เรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ (A31) พบว่าในองค์ประกอบที่ 5 เป็นการกล่าวถึงการแนะนำและสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง จึงตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ แสดงดังตารางที่ 5 – 6

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ

ชื่อ องค์ประกอบ	ตัวแปร		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ภาพลักษณ์ มหาวิทยาลัย และ หลักสูตร	A2	มหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับในตลาดแรงงาน	3.85	0.86	มาก
	A1	มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคม	3.91	0.85	มาก
	A7	หลักสูตรมีคุณภาพ ทันสมัย	4.01	0.83	มาก
	A8	หลักสูตรเป็นที่นิยมในปัจจุบัน	4.01	0.85	มาก
	A9	หลักสูตรเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน	3.98	0.80	มาก
	A3	มหาวิทยาลัยมีความทันสมัยและความพร้อม	3.80	0.93	มาก
	A10	มีหลักสูตรให้เลือกเรียนที่หลากหลาย	4.01	0.85	มาก
	A11	หลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน	4.08	0.83	มาก
	A6	สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น หอพัก ศูนย์อาหาร	4.04	0.89	มาก
	เฉลี่ย		3.97	0.60	มาก
อาจารย์ และ เหตุผล ส่วนตัว	A14	อาจารย์มีคุณวุฒิด้านวิชาการสูง	4.27	0.75	มาก
	A13	อาจารย์มีตำแหน่งทางวิชาการ	4.28	0.71	มาก
	A15	อาจารย์บุคลิกภาพดี	4.20	0.78	มาก
	A12	อาจารย์เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ	4.25	0.75	มาก
	A16	อาจารย์มีความเป็นกันเอง	4.19	0.77	มาก
	A23	ผู้เรียนต้องการเรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้	4.15	0.87	มาก
	A22	ความชอบในอาชีพครู	4.30	0.79	มาก
	A5	มหาวิทยาลัยมีสภาพแวดล้อมร่มรื่นและสวยงาม	4.21	0.78	มาก
	A4	ที่ตั้งมหาวิทยาลัยเดินทางมาเล่าเรียนสะดวกสบาย	4.11	0.83	มาก
	เฉลี่ย		4.22	0.59	มาก
การเงิน	A19	ค่าครองชีพ	3.92	0.89	มาก
	A21	ค่าหอพักภายในมหาวิทยาลัยและบริเวณใกล้เคียง	3.96	0.87	มาก
	A18	ค่าหนังสือและอุปกรณ์	3.88	0.89	มาก
	A17	ค่าธรรมเนียมการศึกษา เช่น ค่าหน่วยกิต	3.91	0.89	มาก
	A20	ค่าอาหารจากศูนย์อาหารหรือร้านค้าอื่นๆ	4.05	0.82	มาก
	A27	รายได้ของครอบครัว	3.80	0.92	มาก
	เฉลี่ย		3.92	0.73	มาก
ภาพลักษณ์ อาชีพ	A35	ความมั่นคงในอาชีพการงานในอนาคต	4.12	0.80	มาก
	A36	ความก้าวหน้าในอาชีพการงานในอนาคต	4.14	0.80	มาก
	A34	สังคมยกย่องในความรู้ความสามารถ	3.90	0.87	มาก
	A33	เกียรติยศ ชื่อเสียง	3.83	0.92	มาก
	A32	การได้รับการยอมรับจากสังคม	3.98	0.83	มาก
	A29	ครอบครัวสนับสนุนการเข้าศึกษาต่อ	4.34	0.78	มาก
	A28	ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวและภาระหนี้สิน	3.95	0.93	มาก
	เฉลี่ย		4.04	0.65	มาก
บุคคลที่ เกี่ยวข้อง	A26	รุ่นพี่แนะนำให้เลือกเรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้	3.52	1.24	มาก
	A24	เพื่อนเลือกเรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้	3.67	1.15	มาก

ชื่อ องค์ประกอบ	ตัวแปร		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	A25	ครูแนะแนวแนะนำให้เรียนต่อในมหาวิทยาลัยนี้	3.71	1.18	มาก
	A30	สมาชิกในครอบครัวสำเร็จจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้	2.95	1.55	ปานกลาง
	A31	ครอบครัวอยากให้เรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้	3.89	1.05	มาก
	เฉลี่ย		3.55	0.96	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของนักศึกษา ได้แก่ ครอบครัวสนับสนุนการเข้าศึกษาต่อ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.78) รองลงมา คือ ความชอบในอาชีพครู ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.79) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมาชิกในครอบครัวสำเร็จจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 1.55) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของนักศึกษาตามรายด้าน ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตร คือ หลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.83) ด้านอาจารย์และเหตุผลส่วนตัว คือ ความชอบในอาชีพครู ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.79) ด้านการเงิน คือ ค่าอาหารจากศูนย์อาหารหรือร้านค้าอื่นๆ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.82) ด้านภาพลักษณ์อาชีพ คือ ครอบครัวสนับสนุนการเข้าศึกษาต่อ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.78) ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ครอบครัวอยากให้เรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 1.05)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นรายด้านของนักศึกษา

ที่	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและหลักสูตร	3.97	0.69	มาก
2	ด้านอาจารย์และเหตุผลส่วนตัว	4.22	0.59	มาก
3	ด้านการเงิน	3.92	0.73	มาก
4	ด้านภาพลักษณ์อาชีพ	4.04	0.65	มาก
5	ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง	3.55	0.96	มาก
เฉลี่ย		3.98	0.59	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.59) พิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านอาจารย์และเหตุผลส่วนตัว ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.59) รองลงมา คือ ด้านภาพลักษณ์อาชีพ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.96)

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีค่าสถิติของ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) มีค่าเท่ากับ 0.964 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1 (Kerlinger, 1986) และจากค่าสถิติทดสอบ (Chi-Square) มีค่าเท่ากับ

24173.076 และค่า p-value เท่ากับ 0.000 แสดงว่า ตัวแปร 36 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันจึงมีความเหมาะสมในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป ผลของการสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) พบว่า มีพิสัยค่าไอเกน (Eigen Value) อยู่ระหว่าง 1.171 – 16.494 และมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม คือ 65.345 สามารถจำแนกองค์ประกอบได้จำนวน 5 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยมีความโดดเด่นในด้านการผลิตครู รวมทั้งบัณฑิตที่จบการศึกษาเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ส่วนในด้านหลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน หลากหลาย มีคุณภาพ ทันสมัย เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับฟังความคิดเห็นรอบด้าน ทั้งจากศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ครูอาจารย์ โรงเรียน และหน่วยงานที่ใช้งานบัณฑิต ทำให้การมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมา อาแว และ นิยาอาเฮร์ ไพบูลย์ (2562) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย หลักสูตรตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีทุนสนับสนุนการศึกษา ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่ออยู่ในระดับมาก

องค์ประกอบที่ 2 อาจารย์และเหตุผลส่วนตัว เป็นการกล่าวถึงอาจารย์มีคุณวุฒิด้านวิชาการสูง มีตำแหน่งทางวิชาการ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ บุคลิกภาพดี และมีความเป็นกันเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยมีนโยบายในการพัฒนาอาจารย์ สนับสนุนอาจารย์ให้เข้าสู่ตำแหน่งวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติา สุตจิตร (2562) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านเหตุผลส่วนตัว กล่าวถึง ที่ตั้งมหาวิทยาลัยเดินทางมาเล่าเรียนสะดวก สภาพแวดล้อมร่มรื่นและสวยงาม ความชอบในอาชีพครูและต้องการเรียนต่อที่นี่ สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระ จิตต์หาญและคณะ (2562) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในด้านเหตุผลส่วนตัวอยู่ในระดับมาก

องค์ประกอบที่ 3 การเงิน เป็นการกล่าวถึงด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียน คือ ค่าครองชีพ ค่าหอพัก ค่าหนังสือและอุปกรณ์ ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอาหาร รวมทั้งรายได้ของครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรพนา ศรีสถานนท์ และ สุชาติา บุญเรือง (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรีออนไลน์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยค่าธรรมเนียมการเรียน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาตรีออนไลน์ในระดับมาก

องค์ประกอบที่ 4 ภาพลักษณ์อาชีพ เป็นการกล่าวถึงครอบครัวสนับสนุนแม้จะมีภาระหนี้สินและมุมมองต่อลักษณะอาชีพที่มั่นคง ก้าวหน้า และได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow (1970) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจมาจากความต้องการ พฤติกรรมมุ่งไปสู่การตอบสนองความต้องการ ซึ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์แบ่งเป็น 5 ลำดับ ดังนี้ คือ 1) ความต้องการด้านร่างกาย 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3) ความต้องการทางสังคมให้เป็นที่ยอมรับของบุคคล

อื่น 4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงหรือฐานะทางสังคม และ 5) ความต้องการที่จะได้รับความสมหวังในชีวิต

องค์ประกอบที่ 5 บุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นการกล่าวถึงการแนะนำและสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง ได้แก่ ครูแนะแนว ครอบครัว รุ่นพี่ เพื่อน รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวสำเร็จจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชา สุวรรณวงศ์ (2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา (ระบบโควตา) ผลการวิจัยพบว่า รุ่นพี่ เพื่อน ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว เป็นผู้แนะนำให้เลือกเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ตลอดจนมีบุคคลที่ประทับใจ (Idol) เป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยแห่งนี้

2. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความคิดเห็นของนักศึกษาที่เลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสถานที่ที่ความพร้อมและสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น ด้านหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียนที่มีความชอบในอาชีพครู และมีมุมมองต่ออาชีพครูว่ามีความก้าวหน้ามั่นคง และเป็นที่ยอมรับของสังคม ด้านอาจารย์ที่ดูแลทางการศึกษาสูง มีตำแหน่งทางวิชาการ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านค่าใช้จ่ายด้านต่างๆที่มีความเหมาะสม มีการสนับสนุนและแนะนำจากบุคคลรอบข้าง รวมทั้งครอบครัว ถึงแม้ว่าสมาชิกในครอบครัวจะไม่ได้สำเร็จจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็ตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระจิตต์หาญ และคณะ (2562) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่าระดับความคิดเห็นของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่ 1 คือ ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตร มากที่สุด เนื่องจากมีค่าความแปรปรวนร้อยละ 45.815 แสดงว่า องค์ประกอบนี้ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มากที่สุด โดยเฉพาะหลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน หลากหลาย มีคุณภาพ ทันสมัย และเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์อาหาร หอพัก และสนามกีฬา

1.2 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญขององค์ประกอบที่ 2 – 5 เพราะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และควรพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ควรนำวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมาเปรียบเทียบ เพื่อความสอดคล้องของโมเดล เพราะการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ทำให้ตัวแปรบางตัวกระจายไปอยู่ในองค์ประกอบอื่น ซึ่งทำให้ยากในการแปลความหมาย

2.2 ควรศึกษาองค์ประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในคณะต่างๆ หรือภาพรวมทั้งมหาวิทยาลัย เพื่อทราบองค์ประกอบที่มีผลต่อการตัดสินใจ และนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง วางแผน และกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองตอบความ

ต้องการของผู้เรียน และส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อตามเป้าหมายการรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัชชา สุวรรณวงศ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปี 2560. งานบริหารงานทั่วไป. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ธีระ จิตต์หาญ, อัญชิษฐา สืบสมบัติ, สุทัศน์ ชื่นผล และปานิสร จรัสวิญญู. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (น. 390 - 399). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปฐมา อาแว และนิยวาเฮร์ ไพบุลย์. (2562). การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. วารสารวิชาการ ปชมท., 9(2), 22-32.
- พรพนา ศรีสถานนท์ และสุชาดา บุญเรือง. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรีออนไลน์. วารสารรัชต์ภาคย์, 11(23), 257- 266.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2550). หลักการทำวิจัยและการทำวิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- รตวรรณ ประวิรัตน์ และสมบัติ ท้ายเรือคำ. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 37(4), 142-153.
- วิทวัส เหล่ามลอ. (2562). รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562 โดยผ่านการคัดเลือกด้วยระบบ TCAS. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักส่งเสริมและบริหารวิชาการ. (2565). สถิติจำนวนนักศึกษาคงอยู่ จำแนกตามคณะ/วิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2565 (วันที่ 30 กันยายน 2565). มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
<http://www.oass.sskru.ac.th/OASS.html>
- สุชาดา สุตจิตร. (2562). คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของนักศึกษสถาบันอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรีในจังหวัดภูเก็ต. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 37(1), 146–156.
- Berry, W.D. & Feldman, S. (1985). *Multiple Regression in Practice (Quantitative Applications in the Social Sciences)*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Comrey, A. L. (1988). Factor-Analytic Methods of Scale Development in Personality and Clinical Psychology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 754-761.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Harbison, Frederick Harris. (1973). *Human resources as the wealth of nations*.

- New York: Oxford University Press.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). New York: Pearson.
- Kerlinger, F. N. (1986). *Foundations of Behavioral Research* (3rd ed.). USA: Hort, Rinehart and Winson.
- Maslow. A.H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row Publishers.
- Nunnally, J.C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Simon, H. (1966). *Administrative Behavior: A Study of Decision Making Process in Administrative Organization*. Toronto: The Free Press.

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้
ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
Cooperative Learning by STAR Strategies that Affecting Learning
Achievement and Problem Solving Ability in Volume and
Capacity Unit for Prathomsuksa 5

ชลลดา ทองคำ
Chollada Thongcom

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Master of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding email: thongconchollada@gmail.com

Received: 23 June 2022; Revised: 24 July 2022; Accepted: 1 August 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR 3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านชำจำปา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 22 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR จำนวน 8 แผน 16 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.02/79.09 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ 3) แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา จำนวน 2 ข้อ ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่ม วัดผลก่อนและหลังการทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าคะแนนพัฒนาการ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.02/79.09 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 63.64 อยู่ในระดับสูงและนักเรียนร้อยละ 36.36 อยู่ในระดับกลาง 3) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 68.18 อยู่ในระดับสูงและ นักเรียนร้อยละ 31.82 อยู่ในระดับกลาง

คำสำคัญ : ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, กลวิธี STAR

ABSTRACT

The objectives of this research aimed to 1) To develop cooperative learning by STAR Strategies affecting learning achievement and problem solving ability in Quadrilateral unit for Prathomsuksa 5 to be effective by 75/75 2) To compare the learning achievement between pre-test and post-test. 3) To compare problem solving ability between pre-test and post-test. The sample group used in the research were 22 students in Prathomsuksa 5 of Sumjumba School at a period of the second semester year 2021 that were obtained by using the cluster random sampling. The method for this research was 1.) Cooperative learning plan by STAR Strategies combined with 8 plans, 16 hours 2) A 30-item learning achievement tests 3) A 2-item tests for measuring problem solving ability skills. One Group Pretest Posttest Design The statistics used to analyze the data were mean, percentage, standard deviation, and Relative change score.

The research found that 1) Group learning management plan by STAR Strategies. The efficiency (E1/E2) is 80.02/79.09 which is higher than the criterion of 75/75. 2) Learning achievement by STAR Strategies with cooperative learning plan cooperating showed that post-test is higher than pre-test. A development score of the students. 63.64 % of students are in high level and 36.36 % of students are in middle level. 3) Problem-solving ability with a cooperative learning plan by STAR Strategies presented post-test is higher than pre-test. A development score of the students 68.18 % of students are in high level and 31.82 % of students are in middle level.

Keywords: Problem Solving Ability, Cooperative Learning, STAR Strategies

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551) ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560 จัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสำคัญ โดยกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ที่นักเรียนจะต้องมีความรู้เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ คือ สาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต สาระที่ 2 การวัดและเรขาคณิต และสาระที่ 3 สถิติและความน่าจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาระที่ 2 การวัดและเรขาคณิตนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้คือ มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด วัด และคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัดและนำไปใช้ จะเห็นได้ว่า มาตรฐาน ค 2.1 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าว และยังคำนึงถึงการเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและการร่วมมือ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของระบบ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม สามารถแข่งขันและอยู่ร่วมกับประชาคมโลกได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560).

จากความสำคัญของคณิตศาสตร์ดังกล่าว จะเห็นว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญ ต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก แต่ด้วยวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องมีทักษะทางด้านการคำนวณ มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและทักษะโครงสร้างที่มีเหตุผล สื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์ และมีลักษณะนามธรรม จึงยากต่อการทำความเข้าใจ ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์ (สมาคมคณิตศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2543) อีกทั้งพบว่า ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมา มีนักเรียนบางส่วนไม่สามารถอธิบายหรือเขียนแสดงวิธีทำในโจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ นักเรียนไม่สามารถนำเสนอข้อมูลให้ผู้อื่นเห็นภาพรวม หรือเข้าใจประเด็นสำคัญ ของสิ่งที่ต้องการนำเสนอได้หรือไม่สามารถสื่อ ความหมายเรื่องบางเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจตรงกันได้ (อัมพร ม้าคอง, 2553) และจากการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบันพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบทางการศึกษา ในรายวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ โดยส่วนของเนื้อหาที่ทำให้คะแนนรายวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ คือ หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ เห็นได้จากรายงานผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2562 -2563 มีคะแนนระดับประเทศเฉลี่ยร้อยละ 32.90, 29.99 ระดับจังหวัดเฉลี่ยร้อยละ 31.86, 29.22 ระดับเขตพื้นที่เฉลี่ย 30.18, 26.83 และระดับโรงเรียนเฉลี่ย 33.00, 22.21 ตามลำดับ โดยจะเห็นว่า มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 (โรงเรียนบ้านช้างจำปา, 2562-2563)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านช้างจำปา ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 การเรียนการสอนใน วิชาคณิตศาสตร์ที่ผ่านมาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถ แก้ปัญหาได้ตามแบบที่ครูสอนในห้องเรียน เท่านั้น แต่เมื่อพบปัญหาที่แตกต่างจากในห้องเรียน นักเรียนจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และยังมีนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารและการนำเสนอ ทางคณิตศาสตร์ โดยนักเรียนไม่สามารถสื่อสารหรือนำเสนอ ความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ หรือเข้าใจได้ และยังมีนักเรียนที่เขียนสื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์ทาง คณิตศาสตร์ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนเรื่องการแก้โจทย์ ปัญหา เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถแปลงโจทย์ปัญหาไปสู่ประโยคสัญลักษณ์ได้ เมื่อนักเรียนเจอโจทย์ ปัญหาซึ่งเป็นประโยคที่อยู่ในรูปนามธรรม นักเรียนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ โจทย์ปัญหาและแสดงวิธีการแก้โจทย์ปัญหา หรือเขียนสื่อสารเพื่อนำเสนอแนวคิดในการหาคำตอบได้ ครูผู้สอนจึงควรนำกลวิธี STAR มาใช้ในการแก้ปัญหา (สกุลนุช คำยัง, สัมภาษณ์ 8 ตุลาคม 2564)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลวิธี STAR เป็นกลวิธีการใช้ตัวอักษรในการจดจำขั้นตอนการ แก้ไขโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยการจำจากตัวอักษรตัวแรกเพื่อเป็นแนวทางการหาคำตอบ Maccini and Hughes.(2000) กล่าวถึง กลวิธีว่าเป็นการสอนอย่างหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถนำขั้นตอนการแก้โจทย์ ปัญหาโดยการจำตัวอักษรตัวแรกของข้อลำดับขั้นในแต่ละขั้นตอนซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1(S) ศึกษา โจทย์ปัญหา ขั้นที่ 2(T) แปลงข้อมูลที่มีอยู่ในโจทย์ปัญหา ขั้นที่ 3(A) หาคำตอบของโจทย์ปัญหา และ ขั้น ที่ 4(R) ทบทวนคำตอบ กลวิธี STAR จะประกอบด้วยขั้นตอนย่อยเพื่อให้เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถ

วิเคราะห์โจทย์เพื่อหาคำตอบ และสามารถทำโจทย์ปัญหาที่มีความแตกต่างไปจากที่ครูให้ตัวอย่างไว้ได้ เข้าใจมากขึ้น ครูสามารถใช้ใบงานที่ประกอบด้วยขั้นตอนและขั้นตอนย่อยของกลวิธี STAR เพื่อให้ นักเรียนสามารถควบคุมตนเองให้แก่ปัญหาได้ทุกขั้นตอนและช่วยจำขั้นตอนในการแก้ปัญหาให้ คล่องแคล่วตามขั้นตอน 4 ขั้นตอนของกลวิธี STAR ได้ และ ผู้เรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจในความคิด รวบรวมได้ หากเขาสามารถถ่ายโยงความรู้ความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมไปสู่ภาพหรือสัญลักษณ์ได้ (สํารงค์ โค้วตระกูล, 2548) นอกจากนี้การใช้ตัวแทน เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาความ เข้าใจในความคิดรวบยอดที่ซับซ้อนหรือความคิดที่เป็นนามธรรมได้อย่างดี (NCTM, 2000)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์เห็นว่า การส่งเสริมทักษะการ แก้ไขปัญหาที่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ และเป็นลำดับขั้นตอนซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธี STAR เป็นวิธีหนึ่งที่ฝึกให้ นักเรียนแก้ปัญหาคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบและเป็นลำดับขั้นตอนโดยใช้กลวิธีในการจำตัวอักษรแรกของ ชื่อลำดับขั้นตอนของการแก้ปัญหาทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนและวิธีการแก้โจทย์ปัญหาได้ ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและ ความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในศูนย์เครือข่ายดง ชมพู อำเภอสี่หมพ จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ปี การศึกษา 2564 จำนวน 14 โรงเรียน 14 โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายดงชมพู รวม 294 คน โดยใช้โรงเรียน เป็นหน่วยสุ่ม

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านชำจำปา ศูนย์เครือข่ายดงชมพู อำเภอสี่หมพ จังหวัดขอนแก่น 1 ห้องเรียน จำนวน 22 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่ม แบบกลุ่ม (Cluster sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้โจทย์ ปัญหา

3. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย นำมาจากเนื้อหาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

4.1.1 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ

4.1.2 วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ แล้วกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR และศึกษาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ แล้วสำรวจ จัดหา สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้

4.1.3 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1.ขั้นเตรียม เป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนซึ่งได้แก่ การแบ่งกลุ่ม นักเรียนประมาณ 4-5 คน คละความสามารถ เพศ ชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แนะนำบทบาทหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

2. ขั้นนำเสนอบทเรียน เป็นขั้นที่ครูผู้สอนนำเสนอเนื้อหา มีการอธิบายเนื้อหาและสาธิตตัวอย่างให้นักเรียนทั้งห้องเข้าใจโดยใช้กลวิธี STAR เปิดโอกาสให้ซักถาม แล้วมอบหมายงานให้นักเรียนร่วมกันปฏิบัติ

3. ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นที่นักเรียนได้ร่วมกันทำงานกลุ่มและทำหน้าที่ตามที่ ได้รับมอบหมายมีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันใช้กลวิธี STAR ในการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนในการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 S (Search the World Problem) ทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา

ขั้นที่ 2 T (translate the Problem) แปลงข้อมูลที่มีอยู่ในโจทย์ปัญหา โดยอาจเลือกใช้สื่อการเรียนรู้หรือสัญลักษณ์ช่วยในการแปลงข้อมูล คือ สื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปประธรรมใช้วัตถุจริงหรือสื่อการเรียนรู้เสมือนจริง สื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปภาพแผนภาพหรือเขียนตาราง สัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรมที่ทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจใช้ครบทั้ง 3 ประเภทหรือไม่ก็ได้แต่ต้องสามารถเขียนสัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรมหรือสมการได้

ขั้นที่ 3 A (Answer the Problem) หาคำตอบของโจทย์ปัญหา

ขั้นที่ 4 R (Review the Solution) ทบทวนคำตอบ

4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เป็นการตรวจความถูกต้องของผลงานกลุ่มที่ นักเรียนได้ร่วมกันทำ โดยครูอาจให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอธิบายผลงานในกลุ่มให้เพื่อนๆ ฟัง จากนั้นจึงทำการทดสอบความรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่มซึ่งจะเป็นคะแนนของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มด้วย

5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผล การทำงานกลุ่ม เป็นขั้นที่ครูและนักเรียน ร่วมกันสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม โดยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงกระบวนการ ทำงานและข้อบกพร่องและแนวทางการแก้ไขในการทำงานร่วมกัน

4.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องด้านลำดับขั้นตอนความเหมาะสมของลำดับขั้นตอน กิจกรรม เนื้อหา ใบกิจกรรม เกณฑ์การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสม ตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้อง เนื้อหา ตัวชี้วัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ความถูกต้องขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผลการประเมินมีความเหมาะสมตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินแต่ละรายการของแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลวิธี STAR ได้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม ตั้งแต่ 4.60-5.00 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้กระชับเหมาะสมกับเวลา มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 ภาคเรียนที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มเครือข่ายดงชมพู อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน และหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 จากสูตร $E1/E2$ และนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนบ้านชำจำปา เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ต่อไป

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.50-0.82 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.27-0.55 เลือกไว้จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร Kr-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.79

4.3 แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR จำนวน 2 ข้อ เป็นแบบอัตนัยเขียนตอบ ให้แสดงวิธีทำเพื่อหาคำตอบของโจทย์ปัญหาตามขั้นตอนของกลวิธี STAR ซึ่งผู้วิจัยได้

นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความตรงของเนื้อหาและความถูกต้องอื่น ๆ โดยใช้เกณฑ์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่ามีค่าระหว่าง 0.60 - 1.00 ทุกข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 ตรวจสอบความเรียบร้อยของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เตรียมความพร้อมและแจ้งวิธีการเรียนให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เข้าใจวิธีการเรียนก่อนที่จะเริ่มทำการทดลอง

5.2 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) ก่อนดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ กับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก การตรวจให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน และแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา จำนวน 2 ข้อ ข้อละ 10 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) 1) การทำความเข้าใจปัญหา (คะแนนเต็ม 2) 1. ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน 2 คะแนน 2. ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ได้บางส่วน 1 คะแนน 3. ไม่แสดงระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ 0 คะแนน 2) การวางแผนแก้ปัญหา (คะแนนเต็ม 2) 1. ระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการรู้ได้อย่างถูกต้องครบถ้วนและเขียนประโยคสัญลักษณ์ได้ 2 คะแนน 2. ระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการรู้ได้บางส่วน และเขียนประโยคสัญลักษณ์ได้ 1 คะแนน 3. ไม่แสดงระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการรู้ และไม่สามารถเขียนประโยคสัญลักษณ์ได้ 0 คะแนน 3) การดำเนินการแก้ปัญหา (คะแนนเต็ม 4) 1. แสดงการคำนวณได้ถูกและหาคำตอบได้ถูกต้อง 4 คะแนน 2. แสดงการคำนวณได้ถูกแต่หาคำตอบได้ไม่ถูกต้อง 3 คะแนน 3. แสดงการคำนวณไม่ถูกแต่หาคำตอบได้ถูกต้อง 2 คะแนน 4. แสดงการคำนวณไม่ถูกแต่แสดงขั้นตอนการคำนวณได้ 1 คะแนน 5. แสดงการคำนวณได้ไม่ถูกและหาคำตอบได้ไม่ถูกต้อง 0 คะแนน 4) การตรวจสอบ (คะแนนเต็ม 2) 1. แสดงการตรวจสอบ และสรุปคำตอบได้ถูกต้อง 2 คะแนน 2. แสดงการตรวจสอบ แต่สรุปคำตอบได้ไม่ถูกต้อง 1 คะแนน 3. แสดงการตรวจสอบ แต่สรุปคำตอบได้ไม่ถูกต้อง 0 คะแนน แล้วบันทึกคะแนนทดสอบก่อนเรียนของนักเรียนแต่ละคนเก็บไว้ แล้วดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมง

5.3 เมื่อดำเนินการทดลองเสร็จแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-Test) จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา จำนวน 2 ข้อ

5.4 ตรวจสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยเลือก ตอบการตรวจให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน และแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา การตรวจให้คะแนน ข้อละ 10 คะแนน ตามเกณฑ์การให้คะแนนแล้วบันทึกคะแนนแต่ละคนเก็บไว้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล นำคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่วางไว้

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าคะแนนพัฒนาการ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 75/75 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ประเภทการทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ทดสอบระหว่างเรียน (E1)	22	240	192.05	80.02	E1/E2
ทดสอบหลังเรียน (E1)	22	30	23.73	79.09	80.02/79.09

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.02/79.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ (E1/E2) = 75/75 ที่ตั้งไว้ หมายความว่านักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากใบงานทั้งกลุ่มและเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 80.02 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็น ร้อยละ 79.09

2. การวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR แต่ละระดับพัฒนาการจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เกณฑ์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	นักเรียน (คน)	ร้อยละ
51-75	พัฒนาการระดับสูง	14	63.64
26-50	พัฒนาการปานกลาง	8	36.36

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR มีคะแนนพัฒนาการทางการเรียนคณิตศาสตร์ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน พบว่า มีนักเรียนที่มีพัฒนาการระดับสูงจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 63.64 พัฒนาการระดับกลางจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 ของนักเรียนทั้งหมด แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง

3. การวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการจากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR แต่ละระดับพัฒนาการจากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

เกณฑ์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	นักเรียน (คน)	ร้อยละ
51-50	พัฒนาการระดับสูง	15	68.18
26-50	พัฒนาการปานกลาง	7	31.82

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR มีคะแนนพัฒนาการทางการเรียนคณิตศาสตร์ จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ก่อนและหลังเรียนพบว่า มีนักเรียนที่มีพัฒนาการระดับสูง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 68.18 และพัฒนาการระดับกลาง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 31.82 ของนักเรียนทั้งหมด แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.02/79.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนาตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาทฤษฎีเอกสารหลักสูตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาคุณภาพ และทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างพร้อม ปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งผลด้านทักษะทางสังคม โดยผู้เรียนในแต่ละกลุ่มย่อยได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นการเรียนร่วมกันทุกคน ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น สามารถแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเป็นการให้กำลังใจกัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นไปตามแนวคิดของทิสนา ชนมมณี (2555) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR นี้สามารถช่วยให้นักเรียนมีการวางแผนการทำงาน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม สนใจการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และยังช่วยให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน โดยนักเรียนจะเริ่มทำโจทย์ปัญหาจากขั้นที่ 1 S (Search the Word Problem) เป็นขั้นของการศึกษาโจทย์ปัญหา ในขั้นนี้ นักเรียนอ่านโจทย์ปัญหาอย่างละเอียดถี่ถ้วน แล้วถามคำถามต่อตนเองว่า “รู้ข้อเท็จจริงอะไรบ้างจากโจทย์ปัญหา” โจทย์ต้องการให้หาอะไร” นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญ “นักเรียนวิเคราะห์ ปัญหาโดยใช้ถ้อยคำของตนเอง นักเรียนตอบข้อเท็จจริงที่ได้จากโจทย์ด้วยตนเอง” ขั้นที่ 2 T (Translate the

Problem) การแปลงข้อมูลที่มีอยู่ในโจทย์ปัญหาไปสู่สมการ ในแบบรูปภาพหรือสมการทางคณิตศาสตร์ นักเรียนเลือกใช้สื่อหรือสัญลักษณ์ เลือกตัวแปร และระบุการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับโจทย์ปัญหา ขั้นที่ 3 A (Answer the Problem) เป็นขั้นการหาคำตอบของโจทย์ปัญหา ในขั้นนี้ นักเรียนหาคำตอบที่เหมาะสมและถูกต้องของโจทย์ปัญหา และขั้นที่ 4 R (Review the Solution) เป็นขั้นที่นักเรียนทบทวนคำตอบ อ่านโจทย์ปัญหา ซ้ำอีกครั้ง แล้วถามคำถามต่อตนเองว่า “คำตอบที่ได้ สอดคล้องกับข้อมูลและเงื่อนไขที่กำหนดในปัญหาหรือไม่” จากนั้นตรวจสอบคำตอบ สอดคล้องกับ Maccini and Gagnon (2006) กล่าวถึง กลวิธี STAR ดังนี้ กลวิธี STAR เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยให้นักเรียนจำกลวิธีที่สร้างรูปแบบถ้อยคำจากตัวอักษรตัวแรกของลำดับขั้น ในแต่ละขั้นตอนของกลวิธี STAR มีการใช้ถ้อยคำที่คุ้นเคยง่าย สั้น กระชับ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้ เช่น อ่านปัญหาอย่างละเอียด เป็นต้น กลวิธี STAR มีขั้นตอนที่เรียงลำดับอย่างเหมาะสม นักเรียนอ่านโจทย์ปัญหาอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนลงมือแก้ปัญหาและนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ได้และกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความสามารถด้านการวิเคราะห์ การแก้โจทย์ปัญหา และยังกระตุ้นให้นักเรียนสามารถควบคุมตนเอง ใช้ความสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ เช่น ตรวจสอบคำตอบแล้วหรือไม่ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรษา เกมกาแมน (2559) เรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันแบบแบ่งกลุ่ม ผลสัมฤทธิ์ ผสาน กลวิธี STAR ผลการหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 80.02 และมีประสิทธิผลสัมฤทธิ์ เท่ากับ 79.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรภัทร สาแสง (2553) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ ของการประยุกต์การสอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธี STAR ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เรื่อง วิธีเรียงสับเปลี่ยนและวิธีจัดหมู่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการแก้ปัญหาวัยกลวิธี STAR สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า คะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าคะแนนการทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 63.64 อยู่ในระดับสูง และนักเรียนร้อยละ 36.36 อยู่ในระดับกลาง แสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR มีส่วนช่วยให้นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนรู้สูงได้ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนรู้ต่ำกว่า โดยใช้ภาษาของผู้เรียนด้วยกันเอง ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่ายขึ้น และการทำงานร่วมกันยังช่วยกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มร่วมแรงร่วมใจกันเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็น การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น สอดคล้องกับ (Maccini and Gagnon, 2006) ได้พัฒนาการสอนแก้ปัญหโดยใช้กลวิธี STAR ขึ้นเพื่อชี้แนะนักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางการเรียนสามารถใช้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาและลำดับขั้นตอนย่อยครบทั้งกระบวนการในการ แสดงความหมายและหาคำตอบของปัญหา เพื่อเป็นพื้นฐานสู่การแก้ปัญหที่ดี กลวิธีนี้ช่วยให้ นักเรียนแก้ปัญหามีลำดับขั้นของการแก้โจทย์ปัญหา นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า ในการแก้ปัญหโดยใช้กลวิธี STAR ในขั้นที่ 1 การศึกษาโจทย์ปัญหา ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้ว่า โจทย์กำหนดอะไร และโจทย์ต้องการทราบอะไร เพียงแต่ผู้เรียนบางคนเท่านั้นที่เขียนสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ หรือสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ในการสอนแผนจัดการเรียนรู้แรกๆ ผู้เรียนมีปัญหามาในขั้นที่ 2 คือ การแปลงข้อมูลที่มีอยู่ในโจทย์ปัญหาไปสู่สมการทาง

คณิตศาสตร์ ผู้เรียนไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นวิธีการคิดอย่างไร แต่เมื่อผู้วิจัยได้เปลี่ยนประโยคภาษาเป็นประโยคสัญลักษณ์ โดยใช้สื่อที่เป็นรูปธรรมมาเป็นสื่อการเรียนรู้ เช่น การวาดรูปประกอบ ผู้เรียนจึงสามารถมองเห็นปัญหา สถานการณ์ของโจทย์มากยิ่งขึ้น และสามารถแปลงข้อมูลเป็นประโยคสัญลักษณ์ได้ในที่สุด ส่วนขั้นตอนที่ 3 การหาคำตอบซึ่งถือเป็นการวัดผลการเรียนรู้ ผู้เรียนส่วนใหญ่หาคำตอบได้ เนื่องจากผู้เรียนทำตามขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหา กลวิธี STAR ก็สามารถหาคำตอบในขั้นตอนนี้ได้ ขั้นตอนสุดท้าย คือ การทบทวนคำตอบ ผู้เรียนได้ทำการทบทวนคำตอบอีกครั้งเพื่อให้มั่นใจในคำตอบมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรภัทร สาแสง (2553) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการประยุกต์การสอนแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธี STAR ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง วิธีเรียงสับเปลี่ยนและวิธีจัดหมู่ สูงกว่าร้อยละ 60 และสอดคล้องกับงานวิจัยของแมคซินี และราวดีโอ (Maccini and Ruhl. 2000) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการกลวิธี STAR ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวนเต็มสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความบกพร่องทางการเรียน มีอุปสรรคในการให้เหตุผลขึ้นสูงและทักษะการแก้ปัญหามีต่อความสามารถในการแสดงความหมายและการหาคำตอบของโจทย์ปัญหา ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองการแก้ปัญหานักเรียน สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลวิธี STAR หลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีคะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 68.18 อยู่ในระดับสูง และนักเรียนร้อยละ 31.82 อยู่ในระดับกลาง เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธี STAR เป็นการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน การใช้กลวิธี star ครบทั้ง 4 ขั้นตอนพบว่าขั้นที่ 1 ศึกษาโจทย์ปัญหานักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์โจทย์ปัญหา สามารถตีความและแปลความจากข้อมูลทั้งหมดของโจทย์ปัญหาได้ บอกได้ว่าโจทย์บอกระไรและถามอะไรบ้าง นอกจากนี้ยังลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ได้ว่าต้องการสิ่งใดก่อนเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของโจทย์ที่ต้องการ ผู้วิจัยพบว่านักเรียนแต่ละคนมีเทคนิคในการทำความเข้าใจตามความถนัดของตนเอง เช่น ใช้วิธีการขีดเส้นใต้ข้อความสำคัญ บางคนใช้การอ่านออกเสียงและเขียนจำแนกสิ่งที่โจทย์กำหนดให้หลังจากนักเรียนวิเคราะห์โจทย์แล้ว ขั้นที่ 2 แปลงโจทย์ พบว่าในช่วงแรกนักเรียนส่วนใหญ่จะเริ่มการกำหนดสิ่งที่ไม่ทราบแทนด้วยตัวแปร แต่ภายหลังนักเรียนได้วาดรูปแทนตัวแปรแสดงความสัมพันธ์ ซึ่งนักเรียนหาความสัมพันธ์ของโจทย์ได้ทำให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหได้ที่หลากหลายขึ้นและคอยเชื่อมโยงไปสู่สมการได้ ในขั้นที่ 3 นักเรียนหาคำตอบของโจทย์ปัญหา สำหรับขั้นนี้นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาที่ดี เนื่องจากนักเรียนได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกลวิธี STAR อย่างต่อเนื่องจนเกิดความเข้าใจ และสามารถแก้สมการได้ นำไปสู่การหาคำตอบที่ถูกต้องและขั้นสุดท้ายการทบทวนคำตอบ ในขั้นนี้นักเรียนได้ทบทวนคำตอบของตัวเองและแลกเปลี่ยนวิธีการหาคำตอบโดยการอภิปรายกับเพื่อนๆ เพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการแก้โจทย์ปัญหาในข้ออื่นๆ ผู้วิจัยได้ให้โจทย์ปัญหาใหม่ๆ ที่สอดคล้องคล้ายคลึงกับโจทย์ปัญหาเดิม เพื่อให้นักเรียนได้ขยายไปถึงปัญหาและสถานการณ์อื่นได้ นักเรียนเกิดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหามากขึ้น สอดคล้องกับ สิริพร ทิพย์คง (2545) ได้เสนอกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งมีอยู่ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การทำความเข้าใจปัญหาหรือวิเคราะห์ปัญหา ผู้เรียนต้องแยกแยะว่าโจทย์กำหนดอะไร โจทย์ถามอะไร หรือโจทย์ต้องการให้พิสูจน์อะไร 2. การวางแผนแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนที่

สำคัญที่สุด ซึ่งผู้เรียนต้องอาศัยทักษะในการนำความรู้ หลักการ กฎ สูตร หรือทฤษฎีที่เรียนรู้แล้วมาใช้ เช่น การเขียนภาพลายเส้น การเขียนตาราง แผนภาพ ช่วยในการแก้ปัญหา บางครั้งในบางปัญหาอาจใช้ทักษะในการประมาณค่า การคาดเดาคำตอบ 3. การดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่ได้วางไว้ ซึ่งอาจใช้ทักษะการคิดคำนวณหรือการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ การพิสูจน์ 4. การตรวจสอบหรือการมองย้อนกลับ มีวิธีการอื่นในการหาคำตอบอีกหรือไม่ ตลอดจนการพิจารณาความสมเหตุสมผลของคำตอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสินินิตย์ การปลูก (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง บทประยุกต์โดยใช้การสอนแบบกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ครูควรเน้นขั้นตอนที่ 1 S คือ ขั้นทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา เพราะขั้นตอนนี้ นักเรียนจะทราบว่า โจทย์ถามอะไร อย่างไร ต้องการให้ทำอะไรในโจทย์ข้อนี้ เพื่อจะเชื่อมโยงไปขั้นตอนที่ 2 ได้ง่ายยิ่งขึ้น กระตุ้นเพื่อให้นักเรียนคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และทำให้นักเรียนเริ่มคุ้นเคยกับการแก้โจทย์ปัญหา

1.2 ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนทำตามขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาตามกลวิธี STAR ให้ครบถ้วน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

1.3 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธี STAR ครูผู้สอนต้องเน้นย้ำ เรื่องความตั้งใจให้กับนักเรียน และดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธี STAR มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ครูผู้สอนควรนำการสอนแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้กลวิธี STAR ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในเนื้อหาอื่นๆด้วย จะช่วยให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาให้เนื้อหาอื่นๆได้ดี

2.2 ครูผู้สอนควรนำการสอนแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้กลวิธี STAR ในแต่ละชั้น ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นอื่นๆด้วย เพราะจะทำให้นักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เข้าใจในการแก้โจทย์และสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้

2.3 ครูผู้สอนควรนำการสอนแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้กลวิธี STAR ไปใช้ร่วมกับวิธีการสอนแบบอื่นๆ ด้วย เพื่อช่วยส่งเสริมให้การสอนแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้กลวิธี STAR มีประสิทธิภาพที่สมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัณฑ์ณัฐ พลพิพัฒน์. (2560). *การศึกษาค้นคว้าอิสระทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กลวิธี STAR [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ทศนา แคมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- ประจวบ แสงสัปป (2556) *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กลวิธี STAR เรื่อง โจทย์ ปัญหาสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวและการแปรผัน ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 [ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิสนุ พงศรี .2550. *วิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). บริษัทพอเพอร์ตี จำกัด.
- พิสมัย ศรีอำไพ. (2533). *คณิตศาสตร์สำหรับครูประถม. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม*.
- พิมพ์นธ์ เตะขุคุปต์. (2545). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2539). *การเรียนการสอนคณิตศาสตร์*. บริษัทการพิมพ์.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง* (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: วัฒนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. สุวีริยาสาส์น.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2557). *นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 - 4 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สถาบันฯ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. ส.เจริญการพิมพ์.
- สมาคมคณิตศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2543). *สาระน่ารู้สำหรับครู คณิตศาสตร์*. พิทักษ์การพิมพ์.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินินิตย์ การปลุก. (2552). *ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องบทประยุกต์ โดยใช้การสอนแบบกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้น*

- ประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 [วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์*. สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- สุรภัทธ สาแสง. (2553). ผลสัมฤทธิ์ของการประยุกต์การสอนแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้ กลวิธี Star ที่
มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เรื่อง วิธีเรียงสับเปลี่ยนและวิธีจัดหมู่สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี.
- สุวรร กาญจนมยุร. (2533). *เทคนิคการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา*. ไทยวัฒนาพานิช.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัมพร ม้าคนอง. (2546). *19 วิธีจัดการเรียนรู้*. ภาพพิมพ์.
- อรสา เกมกาเมน. (2559). ผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของ นักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD)
ผลงานกลวิธี STAR [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลธัญบุรี.
- Adam, Sam, Leslie C. Ellis and Beeson, B.F. (1977). *Mathematics with Emphasis on the
Diagnostic Approach*. Harper & Row.
- Johnson and Johnson (1994). *Learning Together and Alone: Cooperative and
Individualistic Learning* (4th ed). Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- Maccini, P. and Hughes, C.A. (2000). *Effects of a Problem Solving Strategy on the
Introductory Algebra Performance of Secondary Students with Learning
Disabilities*, Research & Practice.
- Maccini, P., & Gagnon, J. (2011). *Mathematics strategy instruction (SI) for middle
school students with learning disabilities*. Retrieved from http://www.k8accesscenter.org/training_resources/massini.asp.
- National Council of Teachers of Mathematics (NCTM). (2000). *Principles and Standards
for School Mathematics*. Reston. Va: NCTM.
- Oas, B.K., Schumaker, J.B. and Deshler, D.D. (2021, 18 March). *Learning Strategies: Tools
for Learning to Learn in Middle and High School*.
<http://www.cals.ncsu.edu:8050/agexed/leap/535/learn.html>.
- Slavin Robert E. (1987, November). *Cooperatives learning and cooperatives schools*.
Education Leadership.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

The Development of Problem Solving Abilities Using Problem-Based Learning of Grade 11 Students

นาริตา ชนะพาล¹, ปาริชาติ ประเสริฐสังข์^{2*}
Narita Chanapal¹, Parichart Prasertsang^{2*}

^{1,2} สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

^{1,2} Curriculum and Instructional, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

*Corresponding email: naritachana@gmail.com

Received: 25 May 2022; Revised: 26 June 2022; Accepted: 30 June 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนโพธิ์ทองพัฒนวิทยา จำนวน 41 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง 2) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ลักษณะแบบทดสอบจะเป็นแบบปรนัย จำนวน 2 ชุด 3) แบบสัมภาษณ์นักเรียนถึงโครงสร้าง การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกระบวนการทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 2 วงจรปฏิบัติการ ได้แก่ วงจรปฏิบัติการที่ 1 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 3 และวงจรปฏิบัติการที่ 2 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 – 6 โดยจะทำการประเมินผลโดยทำการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นในแต่ละวงจรปฏิบัติการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังจากการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานเพิ่มขึ้น ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 67.80 และการประเมินเมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 2 ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 77.56 อยู่ในเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้

คำสำคัญ : ความสามารถในการแก้ปัญหา, กิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop problem-solving abilities using problem-based learning of Grade 11 Students to pass the criteria of 70 percent, of the full score. The sample group was 41 students in Mathayomsuksa 5/4 students of Phonthong Pattana Wittaya School, Obtained by random drawing. The instruments used in the research were 1) 6 plans for integration with a problem-based learning plan take timees with 12 hours, 2) 2 sets of the problem – solving ability test and 3) the semi – structure interview. The classroom action research consisted of 2 cycles each one; planning, action observing and reflection. Whereas the action research approach used in this study is composed of 2 spirals, the first spiral is used for the first to the third plan and the second spiral used for the fourth to the sixth plan. The ability test is used after each cycle. The statistics used for data analysis is percentage, mean and standard deviation.

The result from classroom action research revealed that students who learning using problem-based learning were obviously higher in the problem - solving ability raised from 67.80 in the first loop to 77.56 in the second loop. It showed that the using problem-based learning can develop the ability of students.

Keywords: Problem-Solving Ability, Problem-Based Learning

บทนำ

วิชาสังคมศึกษา เป็นการศึกษาโลกในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และช่วยให้เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง มีคุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม สามารถนำเอาความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ เกิดจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ด้วยความจำเป็นที่ทุกคนต้องเรียนวิชาสังคมศึกษาจึงถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ช่วยสร้างสรรค์สังคมได้ การสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย และช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนในการดำเนินชีวิต ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิดและการตัดสินใจที่เหมาะสม จึงจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

การจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมี

ดุลยภาพ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จึงต้องมีการจัดการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ให้ไปในทิศทางเดียวกันกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเชื่อมโยงและสอดคล้องความรู้กับกระบวนการ มีทักษะที่ดีในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และการแก้ปัญหาที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลายด้วยตัวเอง ซึ่งกิจกรรมต้องมีเหมาะสมกับระดับชั้นเรียนของผู้เรียน (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งจะต้องใช้การคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สามารถเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างชาญฉลาด มีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เพราะฉะนั้นความสามารถในการแก้ปัญหาจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และยิ่งมุ่งพัฒนาสติปัญญา มีกระบวนการคิด มีเหตุผล สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ของโรงเรียนโพธิทองพัฒนวิทยาในปัจจุบัน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวิธีการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการพบสถานการณ์ของปัญหาค่อนข้างน้อย ทำให้เมื่อผู้เรียนพบเจอสถานการณ์ของปัญหาใหม่ในระหว่างที่เรียนไม่สามารถที่จะแก้ปัญหานั้นได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง ซึ่งเกิดจากการขาดความสามารถในการแก้ปัญหา สืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนขาดการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาด้านการคิด โดยเฉพาะกระบวนการคิดแก้ปัญหาที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหา และจัดการกับปัญหาที่เผชิญหรือต้องการศึกษาได้ นอกจากนั้นยังพบว่าการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนส่วนใหญ่ครูอธิบายและสาธิตหน้าชั้นเรียนมากกว่าให้นักเรียนศึกษาและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มุ่งเน้นคำตอบมากกว่ากระบวนการในการหาคำตอบ คำตอบที่ได้มานั้นมักได้จากการจดจำ และเมื่อเจอปัญหาหรือสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม นักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นจึงมีผลกระทบต่อความสามารถในการแก้ปัญหา ดังจะเห็นได้จากการศึกษาผลการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาเฉลี่ยร้อยละ 50.20 ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหายอยู่ในระดับที่พอใช้ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้คือระดับดี ร้อยละ 70 ขึ้นไป (โรงเรียนโพธิทองพัฒนวิทยา, 2563)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning : PBL) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ จุดเด่นของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่สำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้นำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยผู้เรียนจะเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือ

ประสบการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้สร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสร้างเสริมความรู้ผ่านกระบวนการทางความคิดด้วยตนเอง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2561) การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหา ด้วยการจัดสถานการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายอย่างมีขั้นตอน โดยผู้สอนยกตัวอย่างที่เผชิญสถานการณ์ปัญหาจริงในการเรียนการสอน และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาการแก้ปัญหาพร้อมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นได้อย่างชัดเจน เห็นทางเลือกวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหา รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ปัญหาสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยและต้องการที่จะแสวงหาคำตอบเพื่อขจัดความสงสัยดังกล่าว (ทิตินา แคมมณี, 2561)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาคำตอบในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งบทบาทของเทคโนโลยีที่มีต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ มีความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นความสามารถในการแก้ปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งความรู้เศรษฐศาสตร์จะทำให้นักเรียนเป็นผู้มีเหตุผลสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ดี ในการเลือกทางที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรที่มีจำกัด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิ์ทองพัฒนวิทยา ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานมาออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาในสาระเศรษฐศาสตร์ และสามารถนำวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนโพธิ์ทองพัฒนวิทยา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนโพธิ์ทองพัฒนวิทยา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 ห้องเรียน ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 จำนวน 41 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

2.2 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา แบบปรนัย 4 ตัวเลือก ทั้งหมด 2 ชุด ใช้หลังสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 1 จำนวน 20 ข้อ และใช้หลังสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 2 จำนวน 20 ข้อ

2.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง มีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) วิเคราะห์ เนื้อหา สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยกำหนดเนื้อหาเรื่องระบบสหกรณ์ และปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนและแนวทางแก้ไข

3.1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน

3.1.3 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 วงจรปฏิบัติการ ดังนี้ วงจรปฏิบัติการที่ 1 ใช้แผนการเรียนรู้จัดการเรียนรู้ที่ 1-3 เรื่อง ระบบสหกรณ์ และวงจรปฏิบัติการที่ 2 ใช้แผนการเรียนรู้จัดการเรียนรู้ที่ 4-6 เรื่อง ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและแนวทางแก้ไข

3.1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินคุณภาพด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนพร้อมปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยเกณฑ์การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับได้ต้องมีค่าเฉลี่ยต้องมีค่าตั้งแต่ 3.51 - 5.00 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 100) ซึ่งผลการประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน มีผลการประเมินตั้งแต่ 3.81 - 4.07 ซึ่งมีความเหมาะสมในระดับมาก และผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้ปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อในการสอนที่ให้ความสอดคล้องกับจุดประสงค์

3.2 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ดังนี้

3.2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา จากทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา

3.2.2 สร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา แบบทดสอบปรนัย จำนวน 14 สถานการณ์ ตามขั้นตอนการแก้ปัญหาแนวคิดของ Weir (1974) สถานการณ์หนึ่งมี 4 ข้อ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก โดยมีแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งหมด 2 ชุด จำนวน 40 ข้อ ใช้เมื่อวงจรปฏิบัติการแต่ละวงจรสิ้นสุด

3.2.3 นำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมทั้ง 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับพฤติกรรมชีวิตด้านการคิดแก้ปัญหา

3.2.4 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับพฤติกรรมชีวิตด้านการคิดแก้ปัญหามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 (รชนีเพ็ญ พลเยี่ยม, 2560: 130) ผลการวิเคราะห์ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ และผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในบางข้อที่ใช้ภาษาไม่ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจยาก และคำตอบยังไม่ชัดเจน

จากนั้นปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จะใช้เก็บข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในแต่ละวงจร มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ ที่กำหนดข้อบ่งชี้คำถามให้สอดคล้องกับพฤติกรรมชีวิตความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความรู้สึกที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ 2) ปัญหาหรืออุปสรรค 3) วิธีการแก้ไขปัญหและอุปสรรคนั้น

3.3.3 นำแบบสัมภาษณ์นักเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมทั้ง 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถามที่ใช้กับประเด็นที่ต้องการจะศึกษา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

3.3.4 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์นักเรียนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1998) เป็นวงจรการวิจัย 4 ขั้นตอน คือขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Action) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) โดยดำเนินการตามวงจรปฏิบัติการ 2 วงจรปฏิบัติการ ดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Plan)

1. สำรวจ วิเคราะห์ และศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนของนักเรียน เพื่อระบุปัญหาในการวิจัย โดยพบว่านักเรียนขาดความสามารถในการแก้ปัญหา

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา แบบสัมภาษณ์นักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อนำมาใช้วางแผนการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหการวิจัย

3. ดำเนินการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา และแบบสัมภาษณ์นักเรียน ตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (Action)

ดำเนินการปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอนกับกลุ่มเป้าหมาย ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 แผน เวลา 6 ชั่วโมง ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องระบบสหกรณ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเภทของสหกรณ์ในประเทศไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สหกรณ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและประเทศ

ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observe)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวงจรปฏิบัติการทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล เมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 1 นำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และ

นำแบบสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มเป้าหมายไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปวิเคราะห์

ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect)

นำผลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำผลของข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วงจรปฏิบัติการที่ 2

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Plan)

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากวงจรปฏิบัติการที่ 1 มาวางแผนสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในวงจรปฏิบัติการที่ 2

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการเรียนการสอน (Action)

ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับกลุ่มเป้าหมาย ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 แผน เวลา 6 ชั่วโมง ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน

ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observe)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวงจรปฏิบัติการทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล เมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 2 นำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และนำแบบสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มเป้าหมายไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปวิเคราะห์

ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect)

นำผลจากการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา และแบบสัมภาษณ์นักเรียน จากวงจรปฏิบัติการที่ 2 มาประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อปัญหาเป็นฐาน สรุปและอภิปรายผล เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นักเรียน มาวิเคราะห์ตีความและสรุปผล แล้วรายงานผลในรูปแบบของการบรรยาย

5.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ทำয়วงจรปฏิบัติการมาตรวจให้คะแนน แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินหาระดับคะแนนร้อยละ และคุณภาพความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน เกณฑ์การตัดสินในการประเมินคุณภาพความสามารถในการแก้ปัญหากำหนดไว้ คือ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยปฏิบัติการวิจัยในวงจรปฏิบัติการที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 เรื่อง ระบบสหกรณ์ และในวงจรปฏิบัติการที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6 เรื่อง ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและแนวทางแก้ไข ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ทำการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนตามวงจรปฏิบัติการทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล เมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการในแต่ละวงจรมุ่งนำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ไปทดสอบกับนักเรียนและสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียน เมื่อพิจารณาข้อมูลในแต่ละวงจรปฏิบัติการ มีรายละเอียดดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 ผลการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 13.56 คิดเป็นร้อยละ 67.80 โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 รวม 30 คน คิดเป็นร้อยละ 73.13 ของนักเรียนทั้งหมด และมีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 26.83 ของนักเรียนทั้งหมด สาเหตุที่นักเรียนบางคนยังไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพบว่า ชั้นระบุปัญหา นักเรียนจะต้องเจอสถานการณ์ปัญหาเป็นกลุ่ม เพื่อบอกถึงปัญหาของเรื่องที่กำหนด โดยส่วนใหญ่แต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่เก่ง และปานกลางบางส่วนเท่านั้น ที่สนใจร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรม ส่วนนักเรียนอ่อนยังไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร เมื่อไม่ควบคุมดูแล ก็จะใช้เวลากับเรื่องเล่นมากกว่าเรื่องเรียน ทำให้ไม่สามารถระบุปัญหาได้ หรือระบุปัญหาได้แต่ต้องใช้เวลาานาน ชั้นวิเคราะห์ปัญหานักเรียนในจะใช้วิธีในการคัดลอกคำตอบจากเพื่อนที่มีสถานการณ์คล้ายกันมาตอบ โดยไม่ศึกษาและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาว่าถูกต้อง ทำให้ยังไม่สามารถบอกสาเหตุของปัญหาจากสถานการณ์ได้อย่างชัดเจน ชั้นกำหนดวิธีแก้ปัญหาให้นักเรียนในกลุ่มเป้าหมายยังไม่คุ้นเคยกับการศึกษาหาข้อมูลด้วยตนเอง จึงหาข้อมูลไม่ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้แนวทางในการแก้ปัญหา และผลกระทบจากแนวทางในการแก้ปัญหาที่ได้ไม่มีความหลากหลาย จะมีแนวทางลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มอื่น ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการแก้ปัญหานักเรียนบางกลุ่มยังไม่สามารถอธิบายผลที่เกิดขึ้นจากวิธีการแก้ปัญหาได้ สังเกตได้จากการตอบคำถามสั้นๆ ในการนำเสนอ ผลงานหน้าชั้นเรียน และใบกิจกรรม โดยไม่มีคำอธิบายเชิงเหตุผลเพิ่มเติม หรือหาวิธีการในการตรวจสอบผลลัพธ์ได้ แต่ยังไม่ตรงประเด็น อาจเกิดจากความไม่สนใจในกิจกรรมการเรียนรู้จึงส่งผลให้ไม่เข้าใจในวิธีการแก้ปัญหาที่ชัดเจน

วงจรปฏิบัติการที่ 2 ผลการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 15.51 เป็นร้อยละ 77.56 โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 รวม 41 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด ในวงจรปฏิบัติการนี้นักเรียนผ่านเกณฑ์ตามจุดมุ่งหมายซึ่งเกิดจากผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบและนักเรียนมีความพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้วงจรปฏิบัติการที่ 2 นี้ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายบรรลุผลตามเกณฑ์ จากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพบว่า ชั้นระบุปัญหา นักเรียนจะต้องเจอสถานการณ์ปัญหาที่มีการสร้างข้อตกลง เพิ่มแรงจูงใจ และสร้างข้อตกลงที่ชัดเจนในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และยังมีการหมุนเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมสามารถระบุปัญหาได้รวดเร็วและตรงประเด็นมากขึ้น ชั้นวิเคราะห์ปัญหานักเรียนในกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาภายในกลุ่มทำให้สามารถบอกสาเหตุของปัญหาได้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้นกว่าวงจรปฏิบัติการที่ 1 ชั้นกำหนดวิธีแก้ปัญหา เมื่อนักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากขั้นที่ผ่านมาได้ นักเรียนจึงมีการวางแผนการแก้ปัญหาว่าจำเป็นต้องศึกษาความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่ม แล้วดำเนินการศึกษาค้นหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ข้อมูลที่นักเรียนค้นหามาได้นั้นจึงมีความหลากหลาย สังเกตได้จากการตอบคำถามหน้าชั้นเรียน และใบกิจกรรม ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการแก้ปัญหานักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และสามารถอธิบายผลที่เกิดขึ้นจากวิธีการแก้ปัญหาได้เป็นเชิงเหตุผลมากขึ้น ในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน และการตอบคำถามในใบกิจกรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อภิปรายผลได้ดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 ผลการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 13.56 คิดเป็นร้อยละ 67.80 โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 รวม 30 คน คิดเป็นร้อยละ 73.13 ของนักเรียนทั้งหมด และมีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 26.83 ของนักเรียนทั้งหมด จากการที่ผลการวิจัยปรากฏเนื่องจากความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาที่เผชิญได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม อย่างมีเหตุผล เข้าใจความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แสวงหาความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้วยการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น (ทิตนา แคมมณี, 2561) จากการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาพบว่าในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนยังมีความไม่คุ้นเคยกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาอยู่บ้าง ส่งผลให้ไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงทั้งสถานการณ์ปัญหาและยังคงสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนให้นักเรียน สังเกตปัญหาระหว่างการเรียนรู้จนถึงผลงานของนักเรียนเพื่อสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหา จึงทำให้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา เหลลสา (2560) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาในรายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together (LT) ผลการวิจัยพบว่า มีนักเรียนสอบผ่านเกณฑ์จำนวน 33 คน ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉลี่ยเท่ากับ 36.85 คิดเป็นร้อยละ 77.24 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 70 ขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ ไชยพาลี (2563) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาสาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 21 คน อยู่ในเกณฑ์ระดับดี และมีนักเรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 7 คน อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ วงจรปฏิบัติการที่ 2 มีผลคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 และอยู่ในระดับดีทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชินวัตร ยังสุข (2562) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อผ่านการวิจัยทั้ง 3 วงรอบ นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้

วงจรปฏิบัติการที่ 2 ผลการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 15.51 เป็นร้อยละ 77.56 โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 รวม 41 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด เมื่อพิจารณาจากการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาในทางที่ดีขึ้น นักเรียนเข้าใจรูปแบบของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มากขึ้น มีความคุ้นเคยที่จะต้องแก้ปัญหาสถานการณ์อะไรบางอย่าง เมื่อเจอสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้นักเรียนสามารถระบุปัญหาได้ใกล้เคียง ชัดเจนและตรงประเด็น นักเรียนมีการพูดคุย

แลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม นักเรียนในกลุ่มเป้าหมายกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และนักเรียนสามารถอธิบายผล ที่เกิดขึ้นจากวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงทำให้การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้ผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งการคิดแก้ปัญหาเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดแบบอื่นๆ และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์ เนื่องจากจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้ที่มีทักษะการแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับสภาวะสังคมที่เคร่งครัดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรู้จักคิด แต่ยังเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญา วิธีคิด ความรู้ ความเข้าใจในสภาพสังคมได้ดี (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556) โดยการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลมาช่วยแก้ปัญหา มองเห็นแนวทางแก้ไข หรือทำให้ปัญหาคงจาง ทำให้เกิดการเรียนรู้และสามารถที่จะผสมผสานความรู้ต่างๆ กักเก็บไว้ในความทรงจำเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งผู้เรียนจะนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของกรชนก วุฒิชัยภูมิ (2561) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแผนผังความคิด ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนการคิดแก้ปัญหาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.36 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.84 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 19 คน ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 อยู่ในเกณฑ์ระดับดี สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ รังศรี (2560) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการเรียนรู้ 4 วงรอบปฏิบัติการ นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เมื่อสิ้นสุดวงรอบปฏิบัติการที่ 4 ความสามารถในการแก้ปัญหามีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 84.56 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 และมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 71.11 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมฤดี อยู่สมบูรณ์ (2561) ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อผ่านการวิจัยทั้ง 3 วงรอบ ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 71.90 วงรอบปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.83 วงรอบปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 พบว่านักเรียนทุกคนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาแต่ละวงรอบสูงขึ้น

จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหามากขึ้น เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้มีบทบาทในการเรียน นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวเอง มีความสนใจกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อหาวิธีการในการแก้ปัญหา และการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองนั้น ทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้เพราะเกิดจากความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องสั่งสมมาเอง ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความสุขและเพลิดเพลินกับการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีการอธิบายแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน

1.2 ขณะปฏิบัติการสอนครูควรสังเกตปัญหาของการเรียนการสอนเพื่อจะได้นำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

1.3 ครูผู้สอนควรกำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เป็นสื่อในการเรียนให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน และเหมาะสมกับระยะเวลาที่จะให้นักเรียนแสดงออกซึ่งการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีการสอนอื่น เช่น ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาตัวแปรอื่นๆ เช่น การนำตนเองในการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*

(พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรชนก วุฒิชัยภูมิ. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแผนผังความคิด [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]*.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). *80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). พี บาลานซ์ไฮด์แอนปริ้นติ้ง.

ทิตินา ขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 22). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นริศรา เหลาสา. (2560). *การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together (LT) รายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(3), 106-115.*
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDGKKUJ/article/view/124312>

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.

ปาริชาติ ไชยพาลี. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาสาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเมืองสงววิทยฯ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]*.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 8). 9119 เทคนิคพรินติ้ง.

- ปราโมทย์ รังศรี. (2560). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชนีเพ็ญ พลเยี่ยม. (2560). การวิจัยทางการศึกษา (Education Research) (พิมพ์ครั้งที่ 1). อภิชาติการพิมพ์.
- โรงเรียนโพหนองพัฒนาวิทยา (2563). รายงานประจำปี 2563. โรงเรียนโพหนองพัฒนาวิทยา. <http://www.patwit.ac.th/sch-info.php>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). นวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 2). อาร์ แอนด์ ปรีนท์.
- สมฤดี อยู่สมบูรณ์. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- สุชินวัตร ยังสุข. (2562). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง แสง และทัศนอุปกรณ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.
- Weir, J. J. (1974). Problem- Solving Everybody's Problem. *Science Teacher*, 41(4), 16-18.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านและการเขียน
ภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Development of Learning Management to Promote Thai Reading
and Writing Skills by Collaborative Learning with
CIRC Technique of 5th Grade Students

กฤติการ ทิพย์รัตน์¹, พรชัย ผาดไธสง^{2*}
Kittikarn Tiprut¹, Phornchai Phardthaisong^{2*}

^{1,2} สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

^{1,2} Curriculum and Instructional, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

*Corresponding email: kittikarn38@gmail.com

Received: 26 June 2022; Revised: 11 July 2022; Accepted: 18 July 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 13 คน โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC จำนวน 16 แผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านและการเขียนภาษาไทย แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) การหาประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติอนุพารามิเตอร์ด้วยวิธีการทดสอบวิลคอกซัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.20/80.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ 2) ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย, การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop learning management that promotes reading and writing in Thai the CIRC cooperative learning management technique of grade 5 students was effective according to the criteria of 75/75 2) to Compare the ability to read and write Thai language. before and after learning management by collaborative learning management techniques CIRC and 3) Comparison of academic achievement before and after learning management by collaborative learning management techniques CIRC The target group were 13 students in the second semester of the 2021 academic year at Banphakwean anamai School (Kurusisyanukul) under Roi Et Elementary Education Service Area Office 1. Research instruments consisted of 1) a learning management plan that promotes reading and writing in Thai by collaborative learning management with CIRC techniques of 16 plans 2) Test to measure the ability to read and write Thai, multiple choice, 30 items and 3). A multiple-choice achievement test with 30 items. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, Process Efficiency (E1), Results Efficiency (E2) and statistical hypothesis testing using Nonparametric Method with Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test.

The results of the research were as follows: 1) Learning management that promotes the ability to read and write Thai. The CIRC cooperative learning management technique was effective at 78.20/80.77, which was higher than the 75/75 threshold set. 2) The ability to read and write Thai. after learning management is significantly higher than before school at the 0.05 level and 3) the learning achievement after learning management. statistically significantly higher than before at the 0.05 level.

Keywords: Ability to Read and Write Thai, Cooperative Learning Management Techniques, Achievement

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและตรงตามจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น ความต้องการและความรู้สึก การใช้ภาษาไทยเป็นทักษะที่ผู้ใช้ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง รวมทั้งต้องใช้ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เพื่อสื่อสารให้เกิดประสิทธิภาพและใช้อย่างคล่องแคล่ว มีวิจารณ์ญาณและมีคุณค่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการอ่านและการเขียน ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ และการพัฒนาชีวิตสู่ความสำเร็จ เพราะจะนำมาซึ่งความรู้ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต พร้อมทั้ง

สามารถถ่ายทอดสื่อสารความรู้ ความคิดให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจได้ หากผู้เรียนบกพร่องหรือขาดความสามารถในการอ่านและการเขียนจะส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ และจะประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่จะต้องพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการสื่อสารให้แก่ประชาชนตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ในระดับที่ซับซ้อนขึ้นเมื่อเติบโตใหญ่ และนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นในช่วงระยะเวลา 9 ปี ของการจัดการศึกษาภาคบังคับ และ 12 ปีของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กและเยาวชน จึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญต่อการวางรากฐานให้นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ให้มั่นคง ซึ่งการรู้หนังสือหรือการอ่านออกเขียนได้ และสื่อสารได้ นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญอันดับแรก ๆ ของการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2562) จากความสำคัญดังกล่าว หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย และ สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2564 พบว่า นักเรียนประสบปัญหาด้านการอ่านและการเขียน นักเรียนหลายคนไม่สามารถอ่านและเขียนคำที่นักเรียนในระดับชั้นเดียวกันสามารถอ่านและเขียนได้ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้นักเรียนอ่านไม่ได้ เขียนไม่ออก เพราะคำ ๆ นั้นอาจจะเป็นคำที่ไม่คุ้นเคย เป็นคำใหม่ หรือนักเรียน ยังไม่รู้ความหมายของคำ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมด้านการอ่านออกมา เช่น การอ่านตะกุกตะกัก อ่านซ้ำ อ่านออกเสียงผิดเพี้ยน อ่านประสมคำไม่ได้ จำรายละเอียดของคำไม่ได้ อ่านข้ามคำ อ่านเพิ่มคำ หรือผันเสียงวรรณยุกต์ไม่ถูกต้อง เป็นต้น เมื่อนักเรียนมีปัญหาด้านการอ่าน ก็จะส่งผลให้ด้านการเขียนเกิดปัญหาเช่นเดียวกัน ซึ่งเห็นได้จากข้อมูลการประเมินความสามารถในการอ่านและการเขียน ด้วยเครื่องมือคัดกรองความสามารถการอ่านและการเขียนของนักเรียน ในปีการศึกษา 2562 - 2563 โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศิษยานุกุล) ที่แบ่งผลการคัดกรองเพื่อการพัฒนาเป็น 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก ดี พอใช้ และ ปรับปรุง ซึ่งปีการศึกษา 2562 การประเมินครั้งที่ 1 ผลคะแนนความสามารถในการอ่านออกเสียง การอ่านรู้เรื่อง การเขียนคำ และการเขียนเรื่องของนักเรียน อยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 69, 69, 41 และ 38 ตามลำดับ การประเมินครั้งที่ 2 อยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 62, 46, 15 และ 69 ตามลำดับ ปีการศึกษา 2563 การประเมินครั้งที่ 1 ผลคะแนนความสามารถในการอ่านออกเสียง การอ่านรู้เรื่อง และการเขียนเรื่องของนักเรียน อยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 71, 61, และ 38 ตามลำดับ การประเมินครั้งที่ 2 อยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 61, 69, และ 54 ตามลำดับ (โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย, 2564) แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียน ยังคงไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ตามที่โรงเรียนได้ตั้งเป้าหมายไว้ และยังคงมีปัญหาด้านการอ่านและการเขียนมาโดยตลอดอย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงควรเร่งพัฒนาเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนที่ดีขึ้นหรือให้นักเรียนได้อ่านออกเขียนได้มากขึ้น

ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยได้นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เพราะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ หากไม่มีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ย่อมเป็นปัญหาต่อการเรียนรู้ในทุกศาสตร์วิชา และส่งผลต่อการเรียนในวิชาอื่น ๆ วิธีการสอนภาษาไทยให้แก่ นักเรียน ครูต้องใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ใช้วิธีสอดแทรกหลักภาษาไปในกระบวนการสอนแบบผสมผสานกลมกลืน และสอนให้สนุก (กัลยา แข็งแรง, 2552) ซึ่งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการ

เรียนการสอนนั้นสามารถทำได้หลายวิธี จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสอนและการนำนวัตกรรมมาใช้ ของนักการศึกษาหลายคนพบว่า กลวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดทักษะการอ่านและการเขียนได้ดี คือ การใช้กลวิธีแบบร่วมมือเทคนิค ทั้งนี้เพราะการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค เป็นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มความสามารถ ได้แก่ นักเรียนเก่ง นักเรียนปานกลาง และนักเรียนอ่อน สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกัน ผู้เรียนที่เรียนช้าจะได้รับความช่วยเหลือจากนักเรียนที่เก่ง ทำให้เข้าใจบทเรียนมากขึ้น จึงเป็นวิธีที่จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) คือกลวิธีแบบร่วมมือเทคนิครูปแบบหนึ่งที่ใช้เทคนิคหรือรูปแบบการอ่านร่วมกับการเขียน โดยเฉพาะ เหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา รูปแบบนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมการอ่านแบบเรียน การสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการบูรณาการภาษากับการเรียน เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกกระบวนการทำงานกลุ่ม และทักษะการทำงานร่วมกันทางสังคม โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วยนักเรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อนอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน สมาชิกทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ต้องมีความพยายามเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาเพื่อน จะเป็นผลให้นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการอ่านการเขียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมากขึ้น (กฤษณา ชาวนิขานนท์, 2550) นอกจากนั้นผู้เรียนที่อยู่ในทีมเดียวกันจะมีส่วนช่วยสนับสนุน ช่วยตรวจสอบ แนะนำ เพื่อให้สมาชิกทุกคนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับการอ่าน ผู้เรียนจะได้รับการสอนภายในกลุ่มการอ่าน หลังจากนั้นให้ทำงานตามกิจกรรมตามแบบร่วมมือ โดยจับคู่กันอ่านให้เพื่อนอีกคนหนึ่งฟัง ทำงานเป็นทีม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่เกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่าน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2555) โดยมีผลการวิจัยของ บุญปรารถนา มาลาทอง (2562) ที่พบว่า ความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 33.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.78 คิดเป็นร้อยละ 82.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถด้านการเขียนภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 32.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.95 คิดเป็นร้อยละ 82.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยของ ทิพลัดดา นิลผาย (2560) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนเรื่องการอ่านและการเขียนคำควบล้ำภาษาไทย โดยใช้กระบวนการกลุ่มร่วมมือเทคนิค CIRC มีคะแนนทักษะการอ่านและเขียนคำควบล้ำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิจัยของ Varisoglu, Behice (2016) ที่พบว่า เทคนิค CIRC มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในด้านทักษะต่าง ๆ เช่น การเขียน ความเข้าใจ และการอ่านออกเสียง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ผู้วิจัยหวังว่าเมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แล้ว นักเรียนจะมีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยเพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่การใช้ภาษาไทยได้ดี และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทยให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 13 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการที่ได้รับการจัดการเรียนรู้

2.2.2 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการได้รับการจัดการเรียนรู้

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ชนิภา วิชานนท์ (2560) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC มีการดำเนินการดังนี้

3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถในการอ่าน นักเรียนในแต่ละกลุ่มจากผู้อ่าน 2 คน หรือ 3 คน ทำกิจกรรมการอ่านแบบเรียนร่วมกัน

3.2 ครูจัดทีมใหม่โดยให้นักเรียนแต่ละทีมต่างระดับความสามารถอย่างน้อย 2 ระดับ ทีมทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น เขียนรายงาน แต่งความ ทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบต่าง ๆ และมีการให้คะแนนของแต่ละทีม ทีมใดได้คะแนน 90% ขึ้นไป จะได้รับประกาศนียบัตรเป็น “ซูเปอร์ทีม” หากได้คะแนนตั้งแต่ 80-89% ก็จะได้รับรางวัลรองลงมา

3.3 ครูพบกลุ่มการอ่านประมาณวันละ 20 นาที แจ้งวัตถุประสงค์ในการอ่าน แนะนำคำศัพท์ใหม่ ๆ ทบทวนศัพท์เก่า ต่อจากนั้นครูจะกำหนดและแนะนำเรื่องที่อ่านแล้วให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ผู้เรียนจัดเตรียมไว้ให้ เช่นอ่านเรื่องในใจแล้วจับคู่อ่านออกเสียงให้เพื่อนฟังและช่วยกันแก้จุดบกพร่อง หรือครูอาจจะให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม วิเคราะห์ตัวละคร วิเคราะห์ปัญหาหรือทำนายว่าเรื่องจะเป็นอย่างไรต่อไป

3.4 หลังจากกิจกรรมการอ่าน ครูนำอภิปรายเรื่องที่อ่าน โดยครูจะเน้นการฝึกทักษะต่าง ๆ ในการอ่าน เช่น การจับประเด็นปัญหา การทำนาย เป็นต้น

3.5 นักเรียนรับการทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจ นักเรียนจะได้รับคะแนนเป็นทั้งรายบุคคลและทีม

3.6 นักเรียนจะได้รับการสอนและฝึกทักษะการอ่านสัปดาห์ละ 1 วัน

3.7 นักเรียนจะได้รับชุดการเรียนการสอนเขียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อการเขียนได้ตามความสนใจ นักเรียนจะช่วยกันวางแผนเขียนเรื่องและช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องและในที่สุดตีพิมพ์ผลงานออกมา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 16 แผน ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระ มาตรฐานและตัวชี้วัด เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนแนวการจัดกิจกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4.1.2 กำหนดขอบเขตสาระการเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4.1.3 ศึกษารูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

4.1.4 กำหนดโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้

4.1.5 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC จำนวน 16 แผน

4.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

4.1.8 ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแบบประเมิน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย โดยผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด

4.1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นฉบับสมบูรณ์

4.1.10 จัดพิมพ์แบบแผนการจัดการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน พบว่า มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 - 0.80 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับ โดยวิธีของโลเวท (Lovett) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.91

4.3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน

10 คน พบว่า มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 - 0.80 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับ โดยวิธีของโลเวท (Lovett) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest - Posttest Design) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538)

5.2 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

5.3 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอน ดังนี้

5.3.1 เตรียมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล) จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 13 คน

5.3.2 ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC

5.3.3 ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 ข้อ ตรวจให้คะแนน

5.3.4 ให้นักเรียนเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จนครบ 16 แผน

5.3.5 ให้นักเรียนทำใบงานและแบบทดสอบของแต่ละแผน ตรวจให้คะแนน

5.3.5 ทำการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน ตรวจให้คะแนน

5.3.6 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) การหาประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิตินอนพาราเมตริกด้วยวิธีการทดสอบวิลคอกซัน (Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test)

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 โดยใช้สูตรการคำนวณหาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1/E2) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ E1/E2 ของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ประสิทธิภาพของกระบวนการ E1				ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E2			
จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
13	320	250.23	78.20	13	30	24.23	80.77

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.20/80.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	N	μ	σ	Z	P-value
ก่อนเรียน	13	17.38	7.263	3.192*	0.001
หลังเรียน	13	24.23	4.285		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดย
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	N	μ	σ	Z	P-value
ก่อนเรียน	13	13.38	5.091	3.202*	0.001
หลังเรียน	13	21.46	3.503		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.20/80.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ได้ผ่านกระบวนการสร้างอย่างมีระบบและเหมาะสม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งได้รับการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผ่านการประเมินตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป เพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบดังกล่าว นักเรียนต้องมีความสามารถในการอ่านพอสมควร และสามารถตัดสินใจเลือกหนังสืออ่านตามที่ตนเองสนใจได้ในขณะปฏิบัติกิจกรรม เป็นการเรียนแบบร่วมมือรูปแบบบูรณาการการสอนอ่านและเขียน โดยเฉพาะ เพื่อมุ่งพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น การคำนึงถึงความสามารถของสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่ม เป็นการสอนที่มีกิจกรรมหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนุกสนาน เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้เรียนในลักษณะการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ประกอบไปด้วยนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนแตกต่างกัน มีกิจกรรมที่นักเรียนต้องทำร่วมกัน ทั้งในลักษณะการทำงานเดี่ยว ทำงานคู่ และทำงานเป็นกลุ่ม โดยนักเรียนต้องช่วยเหลือกันเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพลัดดา นิลผาย (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนคำควบกล้ำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการกลุ่มร่วมมือเทคนิค CIRC ผลการศึกษพบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการอ่านและการเขียนคำควบกล้ำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญปรารถนา มาลาทอง (2562) ได้ศึกษาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย ผลการศึกษพบว่า ความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย 33.04 คิดเป็นร้อยละ 82.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.78 ความสามารถด้านการเขียน

ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย 32.93 คิดเป็นร้อยละ 82.32 และคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Varisoglu, Behice (2016) ได้วิจัยเรื่องอิทธิพลของเทคนิค CIRC ในการสอนทักษะการอ่านและการเขียนภาษาตุรกีในการศึกษาใช้วิธีการผสมซึ่งรวมถึงมิติเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน กลุ่มศึกษาประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนภาษาตุรกีของมหาวิทยาลัยทาลลินน์ในเอสโตเนีย จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่าเทคนิค CIRC มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในด้านทักษะต่าง ๆ เช่น การเขียน ความเข้าใจ และการอ่านออกเสียง

2. ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ CIRC ซึ่งผ่านกระบวนการสร้างและหาคุณภาพอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้รับการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และได้รับการปรับปรุงแก้ไขเมื่อมีข้อบกพร่องทุกครั้ง จึงทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC นอกจากนั้นยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียน เพราะนักเรียนทุกคนได้ร่วมมือกันในการทำงานกลุ่มและมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน สมาชิกทุกคนมีโอกาสคิดพูด แสดงออกหรือแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณนิภา เตียวผา (2558) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ผลการศึกษพบว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความสามารถในการอ่านภาษาไทยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 9.94 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 33.70 หลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 22.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.17 ส่วนความสามารถในการเขียนภาษาไทย ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 7.19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.94 หลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 14.41 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.03 และผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพิชา มั่นสกุล (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ เทคนิค CIRC กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษพบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ เทคนิค CIRC กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 7.54 คะแนน และมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 17.15 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เน้นการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมการอ่านและการเขียน โดยคล้อยตามความสามารถของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม นักเรียนที่เก่งสามารถช่วยเหลือนักเรียนที่อ่อนได้ ทำให้นักเรียนที่อ่อนมีการพัฒนาตนเอง และนักเรียนที่เก่งก็ได้ทบทวนความรู้ นอกจากนั้นการจัดการ

เรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ยังมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้สอนได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำสื่อการเรียนการสอนเข้ามาทำให้การเรียนรู้มีความสนุกสนานมากขึ้น และทำให้นักเรียนมีความสนใจ ไม่น่าเบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมลย์ ยืนยง (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค CIRC ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยแบบฝึกหัดทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมเรียนรู้เทคนิค CIRC หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาเพ็ญ แสงสามารถ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการอ่านการเขียนแบบแจกลูกสะกดคำเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านและการเขียน การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทย โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการอ่านและการเขียนแบบแจกลูกสะกดคำ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่าวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน ดังนั้นครูผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ไปใช้ในการสอนภาษาไทย เกี่ยวกับด้านการอ่านและการเขียนต่าง ๆ เช่น การอ่านจับใจความ การอ่านคิดวิเคราะห์ การอ่านตีความ การเขียนเรียงความ การเขียนสื่อความ เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยต่อไป

1.2 ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ให้ชัดเจน ต้องจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมสื่อการเรียนรู้ให้พร้อม และชี้แจงขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ครูผู้สอนควรวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีหลายขั้นตอน ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และการทำแบบทดสอบต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ไปพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป

2.2 ควรจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เปรียบเทียบกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบว่าวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใดที่ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยมากที่สุด และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา แข็งแรง. (2552). การสร้างสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณา ขาววิชานนท์. (2550). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยและความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้แบบรายบุคคล [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ชนิกา วิชาชนนท์. (2560). การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 2). แดเน็ก อินเทอร์เน็ตพอร์ทัล.
- ทิพลัดดา นิลผาย. (2560). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนคำควบกล้ำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการกลุ่มร่วมมือเทคนิค CIRC [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นภาพัฏฐ์ แสนสามารถ. (2562). การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการอ่านเขียนแบบแจกลูกสะกดคำเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านและการเขียน การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญปารณา มาลาทอง. (2562). ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรธนา คุ้มผา. (2558). การศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- เพ็ญพิชา มั่นสกุล. (2564). การพัฒนาความสามารถการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือเทคนิค CIRC กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล). (2564). รายงานการประเมินความสามารถการอ่านและการเขียน. โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล).
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6). สุวีริยาสาสน์.
- สุวิมล ยืนยง. (2556). การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค CIRC [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). *คู่มือการวัดและประเมินผลความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- Varisoglu, Behice. (2016). *Influence of Cooperative Integrated Reading and Composition Technique on Foreign Students' Reading and Writing Skills in Turkish* (ERIC NO.EJ1104555) [Master's thesis]. Educational Resources Information Center.

การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย

The Development of Activity to Enhance the Integrated Learning
Management Based on Active Learning for Teachers in
Small-Sized Schools under Chiang Rai Primary Educational
Service Area Office

สุดาพร ปัญญาพฤษ^{1*}, อนุชิต วัฒนาพร², ไอลดา มณีภาศ³,
ณัฐธิดา ดวงแก้ว⁴, ทศน์พล ชื่นจิตต์⁵

Sudapon Panyaprouks^{1*}, Anuchit Wattanaporn², Ilada Maneekard³,
Nuttida Doungkeaw⁴, Thatsapol Chuenchit⁵

^{1,2,3,4,5} โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
^{1,2,3,4,5} Program in Social Studies, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding email: ed_sudaporn@crru.ac.th

Received: 22 July 2022; Revised: 13 October 2022; Accepted: 21 October 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก 2) เปรียบเทียบความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการก่อนและหลังกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก 3) ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก มีกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงราย จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ คู่มือกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ แบบวัดความรู้ แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสังเกต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีเนื้อหา 4 ประเด็น ได้แก่ 1.1) การบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน 1.2) การจัดกิจกรรมและการวัดประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการตามบริบทโรงเรียน 1.3) สื่อเพื่อบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ตามบริบทโรงเรียน และ 1.4) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามบริบทโรงเรียน มีกิจกรรม 4 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมเดี่ยว คู่ กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่สำคัญ คือ การสะท้อนคิด การอธิบาย การอภิปราย การยกตัวอย่าง กรณีศึกษา การสาธิต กระบวนการกลุ่ม การลงมือปฏิบัติ เทคนิคคู่คิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเทคนิคอ่างปลา 2) ครูมีความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ครูมีความเห็นต่อ

กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมากที่สุด และจากการสังเกตพบว่าการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบริบทโรงเรียนและท้องถิ่น

คำสำคัญ : กิจกรรมเสริมสร้างความรู้, การเรียนรู้แบบบูรณาการ, การเรียนรู้เชิงรุก, โรงเรียนขนาดเล็ก

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop activities to enhance the integrated learning management based on active learning, 2) compare the knowledge before and after the training of the activity to enhance the Integrated learning management based on active learning, and 3) study the opinions towards the activity to enhance the Integrated learning management based on active learning. The target group was 38 teachers in small-sized schools. The instruments were an activity handbook, a test, a questionnaire, and an observation form. The statistics used in this research were percentage, mean, standard deviation, t-test, and content analysis.

The results of the research found that 1) There were four main activities to enhance Integrated learning management comprised: 1.1) Integration to develop learners, 1.2) Learning management and assessment of Integrated learning based on the school context, 1.3) Materials of the integrated learning based on the school context, and 1.4) Writing integrated learning lesson plans based on the school context. Four types of activities were individual, pair, small group, and big group activities. The main activities were self-reflection, explanation, discussion, giving example, case study, demonstration, group process, implementing, think-pair-share technique, Show & Share, and fishbowl technique. 2) The Integrated learning management of teachers after training was higher than before, at the statistical level of 0.01, 3) The teacher's opinion towards the activity to enhance the Integrated learning management based on active learning was at the highest level, and from the observation found that the designing of the lesson plan focused on the school and local context.

Keywords : Enhancement Activity, Integrated Learning, Active Learning, Small-Sized School

บทนำ

ด้วยโลกในศตวรรษที่ 21 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมถึงทางด้านการศึกษา ซึ่งเราควรมีความตระหนักในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาในทุกด้านเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น ทางด้านการศึกษาได้มีการพัฒนาเพื่อเข้าสู่การศึกษาสมัยใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ รวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพของคนทางการศึกษา ทั้งนี้ในส่วนมหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีการกึ่งหลักตามพระบรมราโชบาย คือ การผลิตและพัฒนาครู โดยการยกระดับกระบวนการผลิตครูให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับบริบทของ

ศตวรรษที่ 21 และต้องยกระดับการศึกษาของท้องถิ่นให้มีคุณภาพ อีกทั้งต้องพัฒนาครูประจำการให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น ให้เป็นไปตามบริบทและความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – พ.ศ. 2580) ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของ รัฐทุกภาคส่วนได้ถือปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศ พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนอง ต่อการบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติ ในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคน ดี เก่ง และมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2564) และภายใต้ปรัชญา สถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กตามพระบรมราโชบายด้าน การศึกษา อันเป็นสิ่งหนึ่งในการสร้างฐานสู่การพัฒนาครู เพราะความรู้ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา การศึกษาในอนาคตได้ การพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก จึงมีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการเพื่อการ จัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ

ในการพัฒนาครูมีหลากหลายแนวทาง การอบรมให้ความรู้ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการ พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งการพัฒนาครูถือเป็นนโยบายการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตาม มาตรการในยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่กล่าวว่าการพัฒนาครูและ บุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยอาศัยพื้นฐานความร่วมมือ (สุเทพ ชิตยวงษ์, 2564) โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถในการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ตามที่ โพธิ์ชัย สีนลรัตน์ (2557: 11) ได้ เสนอไว้ว่าผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ควรสร้างและบูรณาการความรู้ได้ เพราะความรู้เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ผู้สอนจึงต้องรู้จักหาความรู้ได้เอง และสามารถบูรณาการความรู้ที่นั้นเข้ากับผู้เรียนและการสอนได้ ซึ่งการ จัดการเรียนรู้อย่างบูรณาการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ กันจากหลากหลายสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ทักษะกระบวนการ กลุ่ม ทักษะการคิด การแก้ปัญหา การอภิปราย การสรุป เป็นต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนที่มี ความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ที่เรียกว่า พหุปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลายและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553) ซึ่งเมื่อครู ได้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้อย่างบูรณาการและนำความรู้ไปใช้ในการประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ของตนเองจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

ทั้งนี้ในปัจจุบันได้มีการใช้การเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการได้รับประสบการณ์หรือเรียนรู้ในกิจกรรมอย่าง หลากหลาย ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้างหรือภายในตัวเอง (สุดาพร ปัญญาพฤษ, 2562) การเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญคือ ทำให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ได้รับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า ได้รับการบ่มเพาะ พัฒนาคุณธรรม เจตคติ และคุณค่าที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน รวมทั้งบ่มเพาะด้านสุนทรียภาพ การมีส่วนร่วม มี การเรียนรู้แบบรวมพลัง คือ ทุกคนคิด ทุกคนทำงานเดี่ยว และทุกคนร่วมทำงานกลุ่ม และเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนที่มีความสามารถหรือมีความถนัดมากกว่าช่วยเหลือ ผู้เรียนที่มีความสามารถและความถนัดน้อย และทุกคนร่วมกันทำกิจกรรม ทำงานอย่างมีชีวิตชีวา อย่างตื่นตัว (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2561) ซึ่งมี รากฐานและสอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นเอง และแนวคิดเกี่ยวกับ กิจกรรม 2 มิติ คือ กิจกรรมด้านพฤติกรรม และกิจกรรมด้านการรู้คิด ทั้งนี้การเรียนรู้เชิงรุกเป็นการ

จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หรือเรียนรู้ในกิจกรรมอย่างหลากหลาย ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้างหรือภายในตัวเอง ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถจัดเป็นรูปแบบยุทธวิธีการเรียนรู้เชิงรุก หรือเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสามารถนำไปใช้ในลักษณะของเทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งคู่ เดี่ยว กลุ่ม หรือเป็นรายบุคคล ผู้สอนสามารถมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยหรือรายชั่วโมง ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ โดยผู้สอนสามารถยืดหยุ่น ได้ตามความเหมาะสม เพื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนรู้ (สุตาพร ปัญญาฤกษ์, 2562) การนำแนวคิดการเรียนรู้ไปใช้ในการให้ความรู้จึงน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ในจังหวัดเชียงราย ได้มีโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษา 4 เขต ที่มีจำนวนครูน้อย ไม่ครบชั้น ไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ อันเป็นสภาพปัญหาสำคัญของกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) และจากการดำเนินการในยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู ในปี พ.ศ. 2564 โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายได้ร่วมกันประชุมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย ทั้ง 4 เขต ได้พบว่า ครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีไม่เพียงพอ และวุฒิไม่ตรงครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาความรู้และความสามารถของครู โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ควรมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนตามบริบทโรงเรียน อันเป็นการยกระดับทางวิชาการ วิชาชีพ และทักษะทางวิชาชีพ

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเป็นการพัฒนาครูให้มียึดความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการและนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการก่อนและหลังกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขนาดเล็ก
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1-4 ที่มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นครูในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1-4 ในโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ไม่เกิน 120 คน เป็นครูที่รับผิดชอบสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความประสงค์ในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความสนใจและสมัครใจในการเข้าร่วมอบรม และต้องการนำความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการไปใช้ในภาคเรียนต่อไป โดยมีการประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ ได้ครูที่เป็นไปตามเกณฑ์จำนวน 38 คน จาก 19 โรงเรียน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การสะท้อนคิด (Reflection) การอธิบาย การอภิปราย การยกตัวอย่าง กรณีศึกษา การสาธิต กระบวนการกลุ่ม การลงมือปฏิบัติ เทคนิคคู่คิด (Think-Pare-Share) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share) และเทคนิคอ่างปลา (Fish Bowl) ตัวแปรตาม คือ ความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งใช้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ที่สังเคราะห์จาก Bonwell and Eison (1991); McKinney (2008, อ้างถึงใน นรินทร์ เจริญพันธ์, 2565); จรรยา ดาสา (2552); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, อ้างถึงใน สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560); สุดาพร ปัญญาพฤกษ์ (2562) ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อนำไปจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่ กิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมคู่ กิจกรรมกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 คู่มือกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก มีการหาคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert (นพพร ณะชัยพันธ์, 2555) มีรายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนระดับความเหมาะสม ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมในระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมในระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมในระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมในระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมที่จะนำคู่มือกิจกรรมไปใช้ คือ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.51 เป็นต้นไป ทั้งนี้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน พบผลประเมิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ มีความเหมาะสมนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมต่อไป

4.2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก ระดับการนำไปใช้ วิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง (IOC) พบค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่า

ความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.40-0.77 มีค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.20-0.53 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.70

4.3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert (นพพร ธนะชัยพันธ์, 2555) มีรายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนระดับความคิดเห็น ดังนี้

- คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
 - คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
 - คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง
 - คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย
 - คะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
- กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย ดังนี้
- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
 - ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก
 - ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
 - ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย
 - ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ได้มีการหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง (IOC) พบค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 โดยมีค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.27-0.82 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4.4 แบบสังเกตเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแบบปลายเปิด ใน 2 ประเด็น คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามบริบทโรงเรียนและท้องถิ่น โดยมีการบันทึกแบบความเรียง มีการหาคุณภาพของแบบสังเกต โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง (IOC) พบค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กำหนดสิ่งที่จะพัฒนา แล้วออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม

5.2 ดำเนินการประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ไปยังโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย โดยระบุเกณฑ์การคัดเลือกครูที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ชัดเจน เพื่อนำมาสู่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยมีครูที่เป็นไปตามเกณฑ์จำนวน 38 คน

5.3 วางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงประชุมชี้แจงทีมวิทยากรที่จัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก ให้มีความรู้ความเข้าใจที่สอดคล้องกัน โดยมีวิทยากรทั้งหมด 4 คน

5.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 12 ชั่วโมง ในการดำเนินกิจกรรมได้คำนึงถึงการจัดกิจกรรมภายใต้

มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) โดยแบ่งเป็น 2 ห้อง ห้องละ 19 คน มีวิทยากรห้องละ 2 คน ทั้งนี้ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมได้มีการทดสอบความรู้ครูโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และในระหว่างดำเนินการจัดกิจกรรม ได้มีการสังเกตครูในการร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

5.5 ประเมินความรู้เกี่ยวกับความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลังการจัดกิจกรรม โดยการทดสอบ และสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก

5.6 ทำการรวบรวมข้อมูลจากการวัดความรู้ การสำรวจความคิดเห็น และจากการสังเกต แล้ววิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก ได้กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และลักษณะกิจกรรมแบบ Active Learning

เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ลักษณะกิจกรรมแบบ Active Learning			
		เดี่ยว	คู่	กลุ่มเล็ก	กลุ่มใหญ่
1. การบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน 1.1 หลักการและคุณค่าของการบูรณาการ 1.2 แนวทางการบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน 1.3 แนวทางการบูรณาการในหลักสูตรฐานสมรรถนะ	● การสะท้อนคิด (Reflect)	✓			
	● การอธิบายและอภิปราย				✓
	● การยกตัวอย่างกรณีศึกษา				✓
2. การจัดกิจกรรมและการวัดประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการตามบริบทโรงเรียน 2.1 แนวทางการจัดกิจกรรมและการวัด	● การอธิบายและสาธิต				✓
	● กระบวนการกลุ่ม			✓	
	● เทคนิคคู่คิด (Think-Pare-Share)	✓	✓		✓
	● การลงมือปฏิบัติ			✓	

เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ลักษณะกิจกรรมแบบ Active Learning			
		เดี่ยว	คู่	กลุ่มเล็ก	กลุ่มใหญ่
ประเมินผลการเรียนรู้แบบ บูรณาการ 2.2 การออกแบบกิจกรรม เรียนรู้แบบบูรณาการ 2.3 การวัดและประเมินใน การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ	● การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share)			✓	✓
3. สื่อเพื่อบูรณาการในการ จัดการเรียนรู้ตามบริบท โรงเรียน 3.1 แนวคิดการใช้สื่อเพื่อ บูรณาการในการจัดการ เรียนรู้ 3.2 การใช้สื่อเพื่อบูรณาการ ในการจัดการเรียนรู้	● การสะท้อนคิด (Reflect)	✓			
	● การอธิบายและการอภิปราย				✓
	● การยกตัวอย่าง และการสาธิต				✓
	● กระบวนการกลุ่ม			✓	
	● เทคนิคอ่างปลา (Fish Bowl)	✓			✓
	● การลงมือปฏิบัติ			✓	
	● การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share)				✓
4. การเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อ พัฒนาผู้เรียนตามบริบท โรงเรียน 4.1 หลักการเขียนแผนการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณา การ 4.2 การออกแบบและเขียน แผนการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน	● การสะท้อนคิด (Reflect)	✓			
	● การอธิบาย และ ยกตัวอย่าง				✓
	● กระบวนการกลุ่ม			✓	
	● การลงมือปฏิบัติ			✓	
	● การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share)				✓

จากตารางที่ 1 พบว่ากิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก มีเนื้อหา 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2) การจัดกิจกรรมและการวัดประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการตามบริบทโรงเรียน 3) สื่อเพื่อบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ตามบริบทโรงเรียน และ 4) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามบริบทโรงเรียน มีกิจกรรมการเรียนรู้ใน 4 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมคู่ กิจกรรมกลุ่มเล็ก และกิจกรรมกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การสะท้อนคิด (Reflection) การอธิบาย การอภิปราย การยกตัวอย่าง กรณีศึกษา การสาธิต กระบวนการกลุ่ม การลงมือปฏิบัติ เทคนิคคู่คิด (Think-Pare-Share) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share) และเทคนิคอ่างปลา (Fish Bowl)

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการก่อนและหลังกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที คะแนนความรู้ของครูโรงเรียนขนาดเล็กก่อนจัดกิจกรรมและหลังจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรม	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P-Value
ก่อนจัดกิจกรรม	38	20	14.11	3.15	37	8.422**	0.000
หลังจัดกิจกรรม	38	20	18.82	1.39			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูมีคะแนนความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลังจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

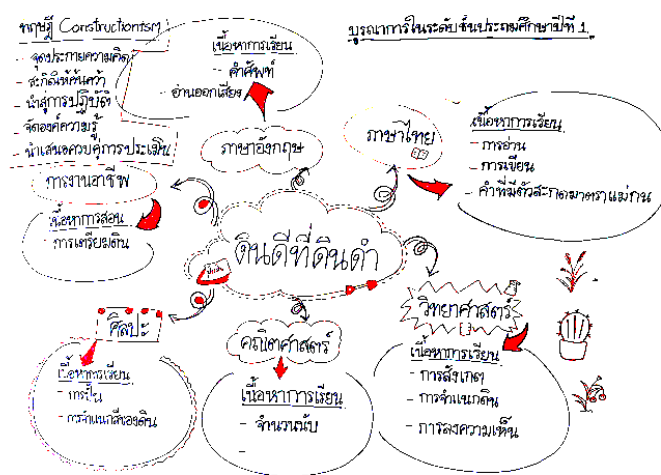
ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ผู้ถ่ายทอดกิจกรรมมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์	4.68	0.53	มากที่สุด
2	ผู้ถ่ายทอดกิจกรรมมีความสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี	4.61	0.55	มากที่สุด
3	เนื้อหาความรู้ที่อบรมมีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์	4.79	0.41	มากที่สุด

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
4	เนื้อหาความรู้มีความครอบคลุมกับความต้องการของท่าน	4.66	0.53	มากที่สุด
5	เนื้อหาความรู้มีความเหมาะสม เอื้อต่อการนำไปใช้จริง	4.66	0.53	มากที่สุด
6	กิจกรรมที่จัดอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.58	0.55	มากที่สุด
7	การจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย	4.74	0.45	มากที่สุด
8	มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน	4.68	0.53	มากที่สุด
9	มีกิจกรรมที่ได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง	4.73	0.51	มากที่สุด
10	มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.71	0.57	มากที่สุด
11	มีกิจกรรมที่กระตุ้นกระบวนการคิด	4.68	0.53	มากที่สุด
12	มีกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจและสร้างความกระตือรือร้น	4.63	0.54	มากที่สุด
13	การจัดกิจกรรมมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย	4.55	0.65	มากที่สุด
14	มีบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ร่วมกัน	4.66	0.53	มากที่สุด
15	มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม เพียงพอ	4.55	0.65	มากที่สุด
16	มีสถานที่ที่เหมาะสมเอื้อต่อการจัดกิจกรรม	4.63	0.59	มากที่สุด
17	ระยะเวลาที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.55	0.55	มากที่สุด
18	ท่านมีความตระหนักถึงความสำคัญของจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการ	4.68	0.53	มากที่สุด
19	ท่านมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลังจากอบรม	4.63	0.59	มากที่สุด
20	ท่านจะนำความรู้ที่อบรมไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนได้	4.71	0.52	มากที่สุด
21	ท่านสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่ได้	4.68	0.53	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.66	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูมีความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.66 (S.D.=0.41) ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เนื้อหาความรู้ที่อบรมมีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย

4.79 (S.D.=0.41) รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 4.74 (S.D.=0.45) และ มีกิจกรรมที่ได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ย 4.73 (S.D.=0.51)

ทั้งนี้จากการสังเกต พบว่า ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูได้เน้นการใช้บริบทตัวนักเรียนของโรงเรียนเป็นจุดสำคัญ ทั้งจำนวนนักเรียน เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงรายที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ต้องคำนึงถึงความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ของนักเรียน รวมถึงการพิจารณาว่าชุมชนท้องถิ่นของตนเองมีอะไรที่มีความเฉพาะ มีจุดเด่น น่าสนใจและมีเครือข่ายในท้องถิ่นอะไรที่มีส่วนร่วมกับโรงเรียน เพื่อนำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งนี้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูทุกท่านได้เขียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และเน้นการใช้ชื่อหน่วย/แผนให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนหรือท้องถิ่น มีตัวอย่างผลงานแผนผังการบูรณาการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวอย่างผลงานแผนผังการบูรณาการ เรื่อง ดินดีที่ดินดำ (โรงเรียนบ้านดินดำ)

อภิปรายผล

1. กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก มีเนื้อหาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ครอบคลุมความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ครูโรงเรียนขนาดเล็กสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง และมีการเรียงลำดับเนื้อหาที่เหมาะสมจากการศึกษาหลักการและคุณค่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อให้เข้าใจและเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอนของโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้กิจกรรมต่าง ๆ ได้เน้นการบูรณาการที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและท้องถิ่นของครู เพื่อเอื้อต่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ ถือเป็นแนวทางสู่พัฒนาผู้เรียนอย่างหนึ่ง ตามงานวิจัยของ สมศรี สุ่มมัตย์ (2557) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนเล็กต้องอาศัยหลักความสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและบริบทของโรงเรียน อีกทั้งการเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกนี้จะทำให้ผู้เรียนได้

นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ตามที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564: 17) ได้เสนอว่าลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือการเน้นให้ข้อมูล ความรู้เพื่อให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายอันส่งผลให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้จากกิจกรรม 4 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมเดี่ยว คู่ กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน ได้เอื้อต่อขนาดของจำนวนครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนไม่มาก โดยแต่ละโรงเรียนจะมีครูที่เข้าร่วม 1-5 คน ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งกิจกรรมเดี่ยว คู่ กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ นั้นทำให้มีการแลกเปลี่ยนร่วมกับโรงเรียนอื่นได้เป็นอย่างดีและทั่วถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกทำให้ครูได้เปลี่ยนบทบาทตนเองจากผู้รับความรู้ (Receive) ไปเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Co-creator) (Felder & Brent, 1996) รวมถึงทำให้ครูโรงเรียนขนาดเล็กได้เรียนรู้กิจกรรมหลายรูปแบบ อาทิ กิจกรรมเดี่ยวที่ครูมีโอกาสได้สะท้อนคิด (Reflect) เกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของตนเอง ว่ามีการบูรณาการหรือไม่ และมีรูปแบบการบูรณาการในการเรียนการสอนอย่างไร ทำให้ครูได้มีการวิเคราะห์และตระหนักถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ ถือเป็นการใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ที่เป็นลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก โดยทำให้ครูได้เห็นลักษณะการจัดการเรียนรู้ของตนเองและนำไปสู่การพัฒนาต่อไป ในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่มเล็กทำให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์ของครูท่านอื่น และเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ตระหว่างกันด้วยเช่นกัน อาทิ ในหัวข้อสื่อและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ครูได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแสดงความคิดเห็นและได้ทำงานร่วมกับครูท่านอื่น อีกทั้งมีการใช้เทคนิคต่าง ๆ อาทิ เทคนิคคู่คิด (Think-Pare-Share) เทคนิคอ่างปลา (Fish Bowl) ในการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้แบบรวมพลัง ที่เปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์ ได้ช่วยเหลือกัน และมีการเรียนรู้อย่างตื่นตัว มีชีวิตชีวา (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2563) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะดังกล่าวนี้ยังทำให้ครูได้มีโอกาสในการเรียนรู้และได้ปฏิบัติจริง จากการอบรมด้วยกิจกรรมจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ซึ่งครูจะได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองนี้ ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปได้เป็นอย่างดี

2. ผลการเปรียบเทียบเกี่ยวกับคะแนนความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการก่อนและหลังกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรวดี พระยาโล (2565) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิผลทางการเรียนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายในวิชาเคมีคลินิก พบว่าคะแนนค่าเฉลี่ยวิชาเคมีคลินิกของนักศึกษาหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร เติวยะ (2565) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับครูสอนภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Minnick et al. (2022) ที่ศึกษาเรื่อง The Impact of Active Learning Strategies on Retention and Outcomes in Safety Training พบว่าผู้ที่เข้าอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยโดยการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม และมีความรู้ที่คงทน ทั้งนี้การที่ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีคะแนนความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สูงขึ้นอาจเนื่องมาจากการที่ครูได้มีองค์ความรู้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลายและเน้นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายอันเป็นกระบวนการทางสติปัญญา และกระบวนการทางสังคมรวมถึงกระบวนการทางจิตใจและอารมณ์ที่ไม่ใช่เป็นเชิงรับ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2563) ทำให้ครูได้พัฒนาองค์ความรู้ของตัวเองอย่าง

เต็มที่ จากที่มีประสบการณ์ความรู้เดิมและได้มีการเชื่อมโยงประสบการณ์ความรู้ใหม่ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก อันเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ (เยาเวรศ ภัคติจิตร, 2557)

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครูโรงเรียนขนาดเล็กได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการ โดยพิจารณาได้จากการที่ครูได้ให้ความสนใจและสมัครเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยตนเอง อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมในการพัฒนาครูแบบเชิงรุกที่มีกิจกรรมหลากหลาย ครูได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และเกิดองค์ความรู้ ถึงแม้ว่าครูจะมีประสบการณ์ความรู้เดิมเกี่ยวกับการบูรณาการ แต่เมื่อได้ร่วมพัฒนาความรู้ระหว่างพื้นที่โรงเรียนและกับวิทยากรทำให้ครูได้มีประสบการณ์ความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเพียเจต์ ที่เชื่อว่าบุคคลจะพยายามปรับสภาวะให้อยู่ภาวะสมดุลโดยการปรับโครงสร้างความรู้เดิมให้สอดคล้องความรู้ใหม่ (Fosnot, 1996; ทิศนา แหมมณี, 2560) ซึ่งการเรียนรู้เชิงรุกทำให้ครูได้พัฒนาความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ ทั้งนี้จากผลการศึกษาที่พบว่าประเด็นความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เนื้อหาความรู้ที่อบรมมีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประเด็นเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนครูน้อย ไม่ครบชั้นเรียน ไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ดังนั้นการมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้การบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนจึงมีความสำคัญ ซึ่งการพัฒนาครูโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความรู้ความสามารถในการบูรณาการนั้นยังสอดคล้องกับนโยบายการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามมาตรการในยุทธศาสตร์ที่ 4 ที่กล่าวว่าควรมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (สุเทพ ชิตยวงษ์, 2564) ทั้งนี้จากผลการสังเกตที่ครูโรงเรียนขนาดเล็กได้ร่วมกันออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้นการใช้บริบทของโรงเรียนหรือท้องถิ่นทำให้เห็นว่าครูได้คำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญและเน้นความสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การใช้ในชีวิตจริงของผู้เรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายที่แท้จริง อีกทั้งในการออกแบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้เน้นพิจารณาถึงความเฉพาะ จุดเด่นของโรงเรียนนั้นทำให้เกิดการสร้างเอกลักษณ์ให้โรงเรียนได้เป็นอย่างดี ตามที่ชัย สันกวาน และพูนชัย ยาวีราข (2557) ได้เสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในอนาคต ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่าควรสร้างเอกลักษณ์ของสถานศึกษา และพัฒนาอัตลักษณ์ผู้เรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการพัฒนาครูโรงเรียนขนาดเล็กสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกไปปรับหรือประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการอบรมหรือจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้

1.2 ในการนำงานวิจัยไปใช้ควรพิจารณาบริบทของครูผู้ใช้กิจกรรม ควรให้ผู้จัดกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน และเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ จึงควรพิจารณาจำนวนครูให้เหมาะสมเพื่อให้มีการดูแลจัดการอย่างทั่วถึง

1.3 จากผลคะแนนของการส่งเสริมความรู้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูที่สูงขึ้น สามารถนำแนวคิดการเรียนรู้แบบเชิงรุกไปใช้จัดกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้ในเนื้อหาหรือประเด็นอื่นได้ ทั้งนี้สามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของครูในแต่ละพื้นที่ได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษานำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการพัฒนาครูด้านอื่น ๆ เช่น สมรรถนะ ทักษะหรือความสามารถด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมหรือพัฒนาปัจจัยนั้น

2.3 ควรมีการศึกษากำหนดการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับเทคนิคหรือวิธีการอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับบริบท เหตุการณ์ และเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น ร่วมกับ Hybrid Learning หรือ ร่วมกับ Hyflex Learning เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา ดาสา. (2552). 15 เทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก. *นิตยสาร สสวท.*, 36(163), 72-76.
- ชัย สันกวัน และ พูนชัย ยาวีราช. (2557). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในอนาคต (พ.ศ. 2556 -2565) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคเหนือ ตอนบน. *วารสารราชพฤกษ์*, 12(2), 45-53.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร ธนะชัยพันธ์. (2555). *สถิติเบื้องต้นสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์วิทย์พัฒน์.
- นรินทร์ เจริญพันธ์. (2565, 5 มกราคม). *การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning*. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา. http://km.buu.ac.th/article/frontend/article_detail/141
- พัชรวดี พระยาโล. (2565). ประสิทธิภาพทางการเรียนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายในวิชาเคมีคลินิก. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้*, 2(1), 87-96.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2561). *ทักษะ 7C ของครู 4.0* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2563). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). บทนำ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ข้อเสนอต่อสังคมไทยและสังคมอาเซียน. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บ.ก.), *เติบโตเต็มตามศักยภาพสู่ศตวรรษที่ 21 ของการศึกษาไทย* (น. 11). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2557, 30 กรกฎาคม). *Active Learning* กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. https://apr.nsr.ac.th/home.php?page=act_file&y=WndIMUFqPT0=&f=WLFSPQ==
- สมศรี สุ่มมาตย์. (2557). *รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. (2560). *ศรียุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0*. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุตาพร ปัญญาพฤกษ์. (2562). *ก้าวสู่การจัดการเรียนรู้แนวใหม่ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัท แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- สุเทพ ชิตยวงษ์. (2564, 15 ธันวาคม). *นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. <http://www.cri2.go.th/wp-content/uploads/2020/07/m-p-4.pdf>
- สุภาพร เติวียะ. (2565). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(1), 122-134.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *แนวการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2564, 15 ธันวาคม). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/568683>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนฐานสมรรถนะเชิงรุก : ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. บริษัท เอส.บี.เค. การพิมพ์ จำกัด.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 5). โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- Bonwell, C.C., & Eison, J.A. (1991). *Active learning: Creating Excitement in the Classroom*. <https://eric.ed.gov/?id=ED336049>
- Felder, R. & Brent, R. (1996). Navigating the Bumpy Road to Student-Centered Instruction. *Journal of College Teaching*, 44(2), 43-47. <https://www.jstor.org/stable/27558762>
- Fosnot, C. T. (1996). *Constructivism: Theory, Perspectives and Practice*. Teacher College Press.
- Minnick, W., Cekada, T., Marin, L., Zreiqat, M., Seal, B., & Mulroy, J. (2022). The Impact of Active Learning Strategies on Retention and Outcomes in Safety Training. *Creative Education*, 13(2), 526-536. <https://doi.org/10.4236/ce.2022.132031>

สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
A Study of State and Problems of Digital Technology Skills in
Educational Administration Under the Office of Ubon
Ratchathani Primary Educational Service Area 1

ชินวัตร เจริญนิตย์^{1*}, ภาณุพงษ์ บุญรัมย์², สุวิมล โพธิ์กลิ่น³
Chinnawat Chroennit^{1*}, Panupong Boonrom², Suwimon Phoglin³

^{1,2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Education Administration, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding email: kruman.cc@gmail.com

Received: 8 April 2022; Revised: 25 June 2022; Accepted: 7 July 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 241 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย โดยการสุ่มตัวเลขจำนวน 155 ตัวอย่าง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 155 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีค่าระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและปานกลางตามลำดับ ทักษะที่มีสภาพและปัญหามากที่สุด คือ ทักษะการสืบค้นข้อมูลและทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ พบว่า ทั้งสภาพและปัญหา โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านการจำแนกตามประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนสภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่มีความแตกต่างกัน 3) แนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา พบว่าผู้บริหารควรเปิดใจรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

สร้างขวัญกำลังใจในการพัฒนานวัตกรรมแก่บุคลากร และกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรของตนเอง ได้รับความรู้ ความเข้าใจและฝึกทักษะปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำพาองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัลได้

คำสำคัญ : เทคโนโลยีดิจิทัล, การบริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to study the digital technology skills in educational administration, compare the digital technology skills in educational administration classified by personal factors and school size factors and explore the guidelines for the digital technology skills in educational administration under the Office of Ubonratchathani Primary Educational Service Area 1. The research population consisted of 241 school administrators. 155 samples were obtained using simple random numbers. The research tools are questionnaires and interviews. The confidence level was 0.98. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

These research findings were as follows: 1) State and problems of digital technology skills in educational administration under the Office of Ubonratchathani Primary Educational Service Area 1. The overall state and problems of digital technology skills were at high and moderate levels. The skills with the most conditions and problems were information discovery skills and digital innovation skills. 2) The results of the comparison of state and problems of digital technology skills in educational administration under the office of Ubonratchathani Primary Educational Service Area 1, classified by gender and age, it was found both the state and the problem Overall, there was a statistically significant difference at the 0.01 level. But the classification according to work experience in school administrators is no different and it was found the problems were significantly different at the 0.01 level. but the state is no different. 3) Guidelines for supporting digital technology skills found that school administrators should be open to accepting the development of technology. Increase incentives for innovation development for teachers. Encourage teachers to acquire knowledge and practice technological skills to develop an organization into a digital organization.

Keywords: Digital Technology Skills, School Administration

บทนำ

สภาพการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสังคมโลกมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยีแอนะล็อก (Analog) สู่การใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ในด้านธุรกิจและการศึกษาเพื่อใช้ในการอำนวยความสะดวกในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งในประเด็นเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่าเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ระบบดิจิทัลกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น ส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนในสังคม เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็น

ประเด็นที่คนในสังคมต้องปรับตัวและดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมดิจิทัลให้ได้อย่างเหมาะสม (ธานินทร์ อินทริเวช, 2562: 478) จากสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาในหลายประเทศ ได้มุ่งเน้นในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ประเทศของตนเองมีศักยภาพทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ เช่น การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับการศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สภาพความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับการสำรวจของสำนักวิจัยพิว (Pew Research Center) ในปี 2018 ที่ค้นพบว่า นักเรียนอเมริกันช่วงอายุระหว่าง 13-17 ปี จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 743 คน มีนักเรียนถึงร้อยละ 17 ที่ระบุว่า ไม่สามารถทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายในห้องเรียนให้สำเร็จได้ เพราะปัญหาด้านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น (Anderson, M. and Perrin, A., 2018) ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยควรมุ่งเน้นพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการศึกษา ประกอบกับการพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารการศึกษา ครู และผู้เรียน ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลของโลก หรือที่เราเรียกว่า การรู้ดิจิทัล ซึ่งหมายถึง ความรู้ขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดคำนวณ ดังนั้นเทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีความสำคัญมากต่อระบบการศึกษา (จิณฉัตร ปะโคทั้ง, 2561 : 185) การมีภูมิคุ้มกันในการใช้งานดิจิทัล จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ ทำให้เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น นั้นหมายความว่า การเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มทางการศึกษาจะกลายเป็นสิ่งที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือทำกิจกรรมแลกเปลี่ยน ที่สร้างมูลค่าให้แก่ทั้งผู้สอนและผู้เรียน การสร้างองค์ความรู้ในด้านการรู้ดิจิทัล และการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สอนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนรู้ในอนาคต รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องคอยสนับสนุนด้านเทคโนโลยีให้พร้อมอยู่ตลอดเวลา (สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2560: 5)

เทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษาไทยเป็นหนึ่งในนโยบายทางการศึกษาที่สำคัญ ที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ผลักดันให้เกิดขึ้นจริง โดยการกำหนดนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยพัฒนาการดิจิทัลเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561 - 2580 เพื่อมุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญนี้จึงได้มีการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติขึ้นเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะการบริหารสถานศึกษามีแนวโน้มที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้เองผู้บริหารในยุคดิจิทัล จึงมีหน้าที่ที่จะต้องวิเคราะห์สภาพและปัญหาในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับชัยวิชัญ เข้มปัญญา, รชฎ สุวรรณภูมิ และทัศนาศรี (2563: 43) ได้ทำการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีสภาพการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการรายงานข้อมูลทางการศึกษาออนไลน์มากที่สุด ส่วนด้านระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลมีค่าต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมมีความ

แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลถูกนำมาใช้งานในด้านการศึกษามากขึ้น แต่สภาพระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือระบบเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร และสอดคล้องกับฉันทมติศิลปศักดิ์จักร (2558: 10) ได้ศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการใช้ระบบเครือข่ายของเทคโนโลยีสารสนเทศภายในสถานศึกษานั้น อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสนับสนุนด้านระบบเครือข่ายของเทคโนโลยีสารสนเทศมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาเทคโนโลยีดิจิทัล

จากการศึกษารายงานผลการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2563 (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1, 2563: 106) พบว่า แนวโน้มการบริหารงานในสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นระบบดิจิทัลมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรือ ดิจิทัลแพลตฟอร์มทางการศึกษาที่เริ่มใช้กันมากขึ้นในปัจจุบันนี้ สภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ทางการบริหารการศึกษาในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาในยุคดิจิทัลและแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 241 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งหมด 241 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1986: 345, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 199) ได้จำนวน 155 คน ใช้วิธีสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Sampling) จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) อย่างมีสัดส่วนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

1.3 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 3 คน คัดเลือกจากรายชื่อสถานศึกษาที่ได้เป็นตัวแทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เข้าประกวดระดับชาติรางวัลทรงคุณค่า OBEC AWARD ครั้งที่ 10 ปีการศึกษา 2563 ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2563)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ประกอบด้วย 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล และทักษะการพัฒนาองค์กรดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562: 1-232)

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในด้านทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล และทักษะการพัฒนาองค์กรดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562: 1-232)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 155 คน เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .98 โดยวิเคราะห์จากการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 แบบมีโครงสร้าง จำนวน 3 คน ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 และเก็บข้อมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ Google Forms มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 155 คน

5.2 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย 3 โรงเรียน จำนวน 3 คน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี โรงเรียนปทุมวิทยากร และโรงเรียนชุมชนบ้านหนองบ่อ (วิจิตรราษฎร์สามัคคี) วางแผนดำเนินการโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

5.3 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

คำนวณค่าสถิติด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) และทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé 's Method)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	สภาพ		แปลผล	ปัญหา		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
ทักษะการสืบค้นข้อมูล	4.42	0.749	มาก	2.49	1.214	น้อย
ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล	4.40	0.759	มาก	2.39	1.190	น้อย
ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล	4.29	0.772	มาก	2.59	1.327	ปานกลาง
ทักษะการพัฒนางานองค์กรดิจิทัล	4.21	0.840	มาก	2.58	1.264	ปานกลาง
เฉลี่ย	4.33	0.780	มาก	2.51	1.249	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละทักษะพบว่า ทักษะการสืบค้นข้อมูล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.42$, S.D = 0.749) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะการพัฒนางานองค์กรดิจิทัล ($\bar{X} = 4.21$, S.D = 0.840)

ส่วนปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละทักษะพบว่า ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุด ($\bar{X} = 2.59$, S.D = 1.327) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาน้อยที่สุด คือ ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล ($\bar{X} = 2.39$, S.D = 1.190)

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และขนาด

สถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล		เพศชาย		เพศหญิง		t	P-Value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
สภาพ	ทักษะการสืบค้นข้อมูล	4.28	0.560	4.65	0.380	-4.456**	0.003
	ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล	4.20	0.670	4.74	0.289	-5.733**	0.000
	ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล	4.13	0.646	4.56	0.399	-4.552	0.017
	ทักษะการพัฒนางานองค์กรดิจิทัล	4.16	0.650	4.29	0.837	-1.063	0.223
รวม		4.19	0.595	4.56	0.334	-4.277**	0.000
ปัญหา	ทักษะการสืบค้นข้อมูล	2.55	0.907	2.40	1.308	0.847	0.012
	ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล	2.43	0.892	2.33	1.387	0.524**	0.000
	ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล	2.69	1.134	2.42	1.369	1.335	0.044
	ทักษะการพัฒนางานองค์กรดิจิทัล	2.68	1.135	2.41	1.256	1.360	0.802
รวม		2.59	0.960	2.39	1.290	1.090**	0.005

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. สภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล ด้านทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล และด้านการพัฒนางานองค์กรดิจิทัล ในเพศหญิงมีสภาพการปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.56$, S.D = 0.334) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 4.19$, S.D = 0.595)

2. ปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล ด้านทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล และด้านการพัฒนางานองค์กรดิจิทัล ในเพศชาย ($\bar{X} = 2.59$, S.D = 0.960) สูงกว่าเพศหญิง ($\bar{X} = 2.39$, S.D = 1.290)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	อายุ				
		df	SS	MS	F	P-Value
สภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	3.823	1.912	7.023**	0.001
	ภายในกลุ่ม	152	41.375	0.272		
	รวม	154	45.198			
ปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	25.562	12.781	12.196**	0.000
	ภายในกลุ่ม	152	159.288	1.048		
	รวม	154	184.849			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความแปรปรวนของสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ของสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา โดยใช้วิธีของเชฟเฟ จำแนกตามอายุ

สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	อายุ	ต่ำกว่า 35 ปี	ตั้งแต่ 35 - 45 ปี	มากกว่า 45 ปีขึ้นไป
สภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ต่ำกว่า 35 ปี	-	-0.254	0.118
	ตั้งแต่ 35-45 ปี	-	-	0.372**
	มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	-	-	-
ปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ต่ำกว่า 35 ปี	-	-1.069**	-1.215**
	ตั้งแต่ 35-45 ปี	-	-	-0.146
	มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 35-45 ปี มีค่าเฉลี่ยสภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป

ส่วนด้านปัญหาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีค่าเฉลี่ยปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาต่ำกว่าผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอายุตั้งแต่ 35-45 ปี และมากกว่า 45 ปี ขึ้นไป

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา				
		df	SS	MS	F	P-Value
สภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	1.505	0.752	2.617	0.076
	ภายในกลุ่ม	152	43.693	.287		
	รวม	154	45.198			
ปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	10.022	5.011	4.357**	0.014
	ภายในกลุ่ม	152	174.827	1.150		
	รวม	154	184.849			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ความแปรปรวนของสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	ขนาดสถานศึกษา				
		df	SS	MS	F	P-Value
สภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	1.687	0.843	2.946	0.056
	ภายในกลุ่ม	152	43.511	0.286		
	รวม	154	45.198			
ปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	25.105	12.552	11.944**	0.000
	ภายในกลุ่ม	152	159.744	1.051		
	รวม	154	184.849			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า ความแปรปรวนของสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนสภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่เฉพาะทักษะด้านปัญหา โดยใช้วิธีของเชฟเฟ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ของสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา โดยใช้วิธีของเชฟเฟ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

สภาพและปัญหา ทักษะการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล	ขนาดสถานศึกษา	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ปัญหา ทักษะการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล	ขนาดเล็ก	-	-0.691**	0.912
	ขนาดกลาง	-	-	1.602**
	ขนาดใหญ่	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 พบว่า ขนาดสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาสูงกว่าขนาดสถานศึกษาขนาดใหญ่

3. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 สรุปเป็นรายด้านดังนี้

3.1 ทักษะด้านการสืบค้นข้อมูล พบว่า ผู้บริหารควรเปิดใจรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้มากขึ้น

3.2 ทักษะด้านการใช้เครื่องมือทางดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรมีทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล เพราะเทคโนโลยีดิจิทัลมีประโยชน์ในการสื่อสาร และการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารมีความชำนาญและใช้เทคโนโลยีได้ดี จะส่งผลดีต่อการบริหารงาน

3.3 ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักและให้ขวัญ กำลังใจในการพัฒนานวัตกรรมแก่บุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรได้เรียนรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม และการออกแบบนวัตกรรม

3.4 ทักษะการพัฒนองค์กรดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม กระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรของตนเอง ได้รับความรู้ ความเข้าใจและฝึกทักษะปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำพาองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัลได้

อภิปรายผล

สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับปานกลาง ตามลำดับ สามารถอภิปรายแบ่งเป็นรายด้านดังนี้

1.1 ด้านสภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาระดับการปฏิบัติรายทักษะพบว่าทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการสืบค้นข้อมูล รองลงมาคือทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล และทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล ส่วนทักษะการพัฒนาองค์กรดิจิทัลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น จึงมีการศึกษาหาความรู้และฝึกฝนทักษะการสืบค้นข้อมูล เพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูลทางเทคโนโลยีดิจิทัล และนำมาใช้ในกระบวนการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับวิจัยของ Simin (2013: 1344-1351) ได้ศึกษาการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลวิจัยพบว่า บทบาทของการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา สามารถช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนของครูและนักเรียนเช่นเดียวกับการบริหารจัดการในระดับต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Erica Fenner-McAdoo (2021) ที่ได้ศึกษาแนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีให้แก่ครู คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน ให้มีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมณฑาทิพย์ นามมู (2561: 89) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และสอดคล้องกับอมรรรัตน์ จินดา (2558: 111) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาระดับปัญหารายทักษะพบว่าทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล รองลงมาคือทักษะการพัฒนาองค์กรดิจิทัล และทักษะการสืบค้นข้อมูล ส่วนทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีต้องอาศัยเวลานานในการพัฒนา ทำให้การคิดค้นหรือสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ต้องมีความรู้และความเข้าใจอย่างมากในการสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือนวัตกรรม สอดคล้องกับปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่พบ ก็คือการขาดทักษะการออกแบบ และสร้างนวัตกรรมทางดิจิทัล ซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่เข้าใจในกระบวนการสร้างนวัตกรรมผ่านระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ขาดการอบรมให้ความรู้ด้านการเขียนโปรแกรมต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำดิจิทัลที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี สอดคล้องกับ Behchet Cznacar (2017: 253) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้งานเทคโนโลยี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่กังวลเรื่องการใช้เทคโนโลยีที่โรงเรียน แต่กังวลในเรื่องการขาดทักษะในการรวมเทคโนโลยี และการออกแบบเทคโนโลยีเข้ากับชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับณิศรณันท์ ชันทอง และสุชาดา บุปผา (2564: 10-11) ได้ศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่าทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะทักษะในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ทักษะในการสืบค้น และทักษะการสร้างนวัตกรรม สอดคล้องกับ

มณฑาทิพย์ นามมู (2561: 89) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงานตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลแบ่งเป็นรายด้านดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาเพศชาย และเพศหญิงมีความสนใจ ในด้านทักษะการใช้เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีดิจิทัลไม่เท่ากันทำให้เป็นข้อจำกัดในเรื่องการใช้งาน ประกอบกับความรู้ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ปัญหาต่อการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ECLAC (2021: 34) พบว่าประสบการณ์และความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของคนในประเทศแถบละตินอเมริกา แตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ เพศ และระดับการศึกษา โดยผู้หญิงจะมีความสนใจในด้านเทคโนโลยีเพียงร้อยละ 35 เท่านั้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับวิริยะ โกษิต (2560: 113) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนวัดป่าประดู่ จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนวัดป่าประดู่ จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน และสอดคล้องกับวิจัยของพิมพ์สุจี นวลขวัญ (2555: 90) ได้ศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อเปรียบเทียบสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่าด้านเพศผู้บริหารที่มีเพศต่างกันมีสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารที่ต่างกัน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากความแตกต่างรายคู่โดยใช้ตารางการวิเคราะห์ของเชฟเฟ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 35-45 ปี มีค่าเฉลี่ยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป และพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลน้อยกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุ 35-45 และมากกว่า 45 ปีขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอายุแต่ละช่วงวัยส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีแตกต่างกัน ประกอบกับข้อจำกัดในเรื่อง Generation Gap ที่แตกต่างกันทำให้มีความสามารถในการรับข้อมูลข่าวสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่างกันด้วย อ้างอิงผลการศึกษาของ ECLAC (2021: 34) ที่พบว่าคนในช่วงอายุ 25-34 ปีมีการเข้าถึงเทคโนโลยีมากกว่าคนในช่วงอายุ 55-65 ปี และสอดคล้องกับวรรณศร จันทโลหิต (2560: 61) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุแตกต่างกัน มีการใช้เทคโนโลยีแตกต่างกันทั้งในภาพรวมและในทุกด้าน

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน ต่างก็มีการปฏิบัติ และมีปัญหาในด้านความชำนาญ ประกอบกับมีข้อจำกัดในทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเหมือนกัน เช่น การใช้โปรแกรมทางดิจิทัลที่เป็นรูปแบบใหม่ยังไม่คุ้นชินกับการทำงาน การขาดทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ เป็นต้น สอดคล้องกับกริชาพล แสนคำ (2561: 121-122) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับอริจรรีณเจริญ (2563: 2) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ข้าราชการในจังหวัดปราจีนบุรี ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน จะมีศักยภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับวันอาฮิซีย ฮายีเต๊ะ (2563: 128) ได้ศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส จำแนกตามประสบการณ์ทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.4 ขนาดสถานศึกษาต่างกันมีปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน ส่วนสภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากความแตกต่างรายคู่โดยใช้ตารางการวิเคราะห์ของเชฟเฟ พบว่า ขนาดสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาสูงกว่าขนาดสถานศึกษาขนาดใหญ่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าขนาดสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ ที่ห่างไกล มีจำนวนนักเรียนและครู น้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ อีกทั้งยังขาดบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีอยู่มาก ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ และสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล และมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีไม่เพียงพอ ทำให้เป็นปัญหาในการพัฒนาการเรียนการสอน และการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับอมรรัตน์ จินดา (2558: 108) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า ขนาดของสถานศึกษามีผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันจะขาดบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่างกัน สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ หรือใหญ่พิเศษ จะมีบุคลากรด้านนี้โดยตรง แต่สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็ก ยังมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สอดคล้องกับชัยวิชญ์ เข้มปัญญา (2562 : 95) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ขนาดสถานศึกษาขนาดต่างกันมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาต่างกัน สอดคล้องกับณัฐดี ศิลปศักดิ์ขจร (2558 : 10) ได้ศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการใช้ระบบเครือข่ายของเทคโนโลยีสารสนเทศภายในสถานศึกษานั้น อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสนับสนุนด้านระบบเครือข่ายของเทคโนโลยีสารสนเทศมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาเทคโนโลยีดิจิทัล

3. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรเปิดใจรับ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล และควรสร้างความตระหนักและให้ขวัญกำลังใจในการพัฒนานวัตกรรมแก่บุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรได้เรียนรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม การออกแบบนวัตกรรมและนำมาพัฒนาเพื่อใช้ในองค์กรของตนเองและพัฒนาต่อยอดเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน และผู้บริหารควรมีการส่งเสริมกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรของตนเอง ได้รับความรู้ ความเข้าใจและฝึกทักษะปฏิบัติด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สามารถนำพาองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัล ให้องค์กรเห็นความสำคัญในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นองค์กรดิจิทัล ใช้เทคโนโลยี โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาและส่งเสริมในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับ Victoria Thompson (2021) ได้ศึกษาแนวทางการบูรณาการเทคโนโลยีต่อการศึกษา พบว่า การเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างภารกิจและวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเกี่ยวกับเทคโนโลยีได้ สอดคล้องกับวิจัยของอมรรัตน์ จินดา (2558: 108) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า ควรสนับสนุนแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ ด้านโปรแกรมและสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และด้านบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของจิรพล ศศิธรเดช (2560: 45) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนวัดพลาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ควรมีการจัดฝึกอบรมการใช้งานคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตให้กับบุคลากรของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และควรแต่งตั้งบุคลากรในโรงเรียนที่มีความสนใจด้านเทคโนโลยีมาปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่ม เพื่อมาช่วยดูแลซ่อมบำรุงเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น เพื่อแบ่งเบาภาระของครูผู้ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการอบรม และพัฒนาให้ครูมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน โดยจัดการอบรมต่อเนื่องและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา โดยเฉพาะทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล และทักษะการพัฒนาองค์กรดิจิทัล

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการหมั่นฝึกฝนทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มากขึ้น โดยอาจมีการประกวดผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้นวัตกรรมดีเด่น ประจำเขตพื้นที่การศึกษา หรือประจำจังหวัด

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นระบบดิจิทัลมากขึ้น โดยเฉพาะระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เพื่อความสะดวก และความรวดเร็วในการส่งข้อมูล เพื่อสร้างภาพลักษณ์หน่วยงานราชการให้เป็นหน่วยงานที่ทันสมัยและทำงานรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล ทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล ทักษะการพัฒนาองค์กรดิจิทัล เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กริฑาพล แสนคำ. (2561). ปัญหาและแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. (2563). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2563. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. ศิริธรรมออฟเซต.
- จิรพล ศศิธรเดช. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนวัดปลาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยวิชญ์ เข้มปัญญา รัชฎ สุวรรณภูมิ และทัศนาศรี ประสานตรี. (2563). สภาพและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 22. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 4(3), 35-48.
- ณิศรณันท์ ชันทอง และสุชาดา บุปผา. (2564). ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. *Journal of Modern Learning Development*, 6(4), 148-163.
- ณัฐวดี ศิลปะศักดิ์จร. (2558). การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal*, 8(2), 628-638.
- ธานินทร์ อินทวิเศษ. (2562). เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล. *Humanities Social and arts Veridian E-Journal*, 12(6), 478-494.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74. หน้า 1-23.
- พิมพ์สุจี นวลขวัญ. (2555). สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- มณฑาทิพย์ นามม. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วรรณศรี จันทโหลทิต. (2560). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในองค์กร กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- วิริยะ โกษิต. (2560). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนวัดป่าประดู่ จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2562, 18 พฤษภาคม). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. https://www.ocsc.go.th/digital_skills2
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562, 11 เมษายน). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. https://onde.go.th/view/1/The_Committee_of_ONDE/EN-US
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2558). Education platform for Thailand 4.0. *The Knowledge*, 1(6), 3-7.
- อมรรัตน์ จินดา. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- อรจิรา รื่นเจริญ. (2563). *การพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการในจังหวัดปราจีนบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง].
- อาอีซะฮ์ ฮายีเต๊ะ. (2563). *สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Anderson, M. and Perrin, A. (2018, 26 October). *Nearly one-in-five teens can't always finish their homework because of the digital divide*. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/10/26/nearly-one-in-five-teens-cant-always-finish-their-homework-because-of-the-digital-divide>
- ECLAC. (2021). *Digital Technologies for a new future*. Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC).
- Erica Fenner-McAdoo. (2021, 8 October). *How Administrators can Influence the Use of Technology in Their Schools*. <https://www.graduateprogram.org/2021/10/how-administrators-can-influence-the-use-of-technology-in-their-schools>
- Ozcanar, B and Dericioglu, S. (2017). The Role of School Administrators in The Use of Technology. *Journal of Mathematics Science and Technology Education*, 13(1), 253-268.
- Simin, G., Mojgan, A., Saedah, S., & Kalaivani, S. (2013). ICT Application for Administration and Management: A Conceptual Review. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 103(13), 1344-1351.
- Thompson, V. (2021, 13 September). *Leading the Way on Technology Integration*. <https://www.edutopia.org/article/leading-way-technology-integration>

โปรแกรมพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบ
และกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
Development Program of Participatory Strategic Management to
Promote the Internal Quality Assurance Systems and
Mechanisms of Naphopittayasan School
under The Secondary Educational Service Area Office 26

ทรงศักดิ์ ชาวไพร
Songsuk Chaowprai

โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรพ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
Nachuakpittayasan School, Na Chuak District, Maha Sarakham Province

Corresponding email: Songsuk092514@gmail.com

Received: 8 May 2022; Revised: 26 July 2022; Accepted: 03 October 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 2) พัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์มีจุดแข็ง คือ สถานศึกษาจัดทำโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จุดอ่อน คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ โอกาส คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน อุปสรรค คือ กลยุทธ์ในสถานศึกษายังขาดตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน และการสำรวจข้อมูลแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยา พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 2) ผลการสร้างโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และโมดูล ดังนี้ โมดูลที่ 1 สร้างเสริมสมรรถนะมุ่งสู่คุณภาพองค์กรประกอบของโมดูลประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 12 ยุทธวิธี 8 แนวปฏิบัติ 10 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ โมดูลที่ 2 พัฒนากลไกสู่การปฏิบัติ องค์กรประกอบของโมดูลประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 10 ยุทธวิธี 5

แนวปฏิบัติ 4 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ โมเดลที่ 3 กำกับติดตามสู่การประเมินผล องค์ประกอบของโมเดลประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 8 ยุทธวิธี 6 แนวปฏิบัติ 4 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ โมเดลที่ 4 ปรับปรุงพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบของโมเดลประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 13 ยุทธวิธี 7 แนวปฏิบัติ 6 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์

คำสำคัญ : การบริหารเชิงกลยุทธ์, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การประกันคุณภาพภายใน

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the participatory strategic management to promote the internal quality assurance systems and mechanisms of Naphopittayasan School under The Secondary Educational Service Area Office 26. 2) develop the program of participatory strategic management to promote the internal quality assurance systems and mechanisms of Naphopittayasan School under The Secondary Educational Service Area Office 26.

The results showed that 1) the participatory strategic management to promote the internal quality assurance systems and mechanisms of Naphopittayasan School had strengths namely, the school had the administration projects that supported the development of education quality under the internal quality assurance systems. The weaknesses were the assignment of roles and duties for all staff of the school including learners, responsibilities and operations were not systematic and ineffective. The opportunities were the participants need the participation in developing the internal quality assurance systems. The threats were lack of clear indicators of strategy in the school and the data survey on the guidelines for the development program of participatory strategic management to promote the internal quality assurance systems and mechanisms of Naphopittayasan School were high appropriateness. 2) The results of the construction of the program of participatory strategic management to promote the internal quality assurance systems and mechanisms of Naphopittayasan School under the Secondary Educational Service Office 26 consisted of visions, missions, goals, and modules; module 1-the strengthens capacities focusing on the quality, the components of the module consisted of 3 strategies, 12 tactics, 8 practices, 10 indicators, and 1 strategic evaluation, module 2-develop the mechanisms to the practice, the components of the module consisted of 5 strategies, 10 tactics, 5 practices, 4 indicators, and 1 strategic evaluation, module 3- monitoring and evaluation, the components of the module consisted of 3 strategies, 8 tactics, 6 practices, 4 indicators, and 1 strategic evaluation, and module 4-improve and develop to the learning organization, the components of the module consisted of 4 strategies, 13 tactics, 7 practices, 6 indicators, and 1 strategic evaluation.

Keywords: Strategic Management, Participatory Management, Internal Quality Assurance

บทนำ

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่ต้องรับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อ หรือทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานอกจากจะเป็นการพัฒนาสถานศึกษาโดยตรงแล้ว ผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในยังใช้เป็นหลักฐานยืนยันคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ฉะนั้นสถานศึกษาต้องมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสะท้อนถึงผลการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ผลการบริหารจัดการศึกษา ผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งผลการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านดังกล่าวเป็นมาตรฐานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก แต่ที่ผ่านมาพบว่า ครูเข้าใจว่าระบบการประกันคุณภาพเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากบุคลากรเหล่านั้นต้องมาทำเรื่องการประกันคุณภาพอีก ทั้งที่ความจริงการประกันคุณภาพในโรงเรียนก็คือการประกันคุณภาพของงานที่ทำอยู่แล้วโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีครูไม่ครบชั้นเรียน มีภาระงานมาก ทั้งงานด้านการจัดการเรียนการสอนและงานอื่น ๆ จึงทำให้การประกันคุณภาพภายในไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นระบบการบริหารที่มีวิวัฒนาการมาจากกระบวนธุรกิจ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก รัฐหรือเอกชน และจำเป็นต่อการบรรลุผลสำเร็จขององค์กรด้วย ดังนั้น การบริหารที่ดีและต้องการประสบความสำเร็จในอนาคตจะต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ งานที่สำคัญของผู้บริหารระดับสูง โดยเกี่ยวข้องกับการกำหนดแผนกลยุทธ์และการนำแผนกลยุทธ์นั้นไปปฏิบัติ จึงอาจกล่าวได้ว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นหัวใจของงานบริหาร โดยผู้บริหารจะต้องวางแผนกลยุทธ์ที่ชาญฉลาด กำหนดกลยุทธ์ที่แตกต่างจากคนอื่น แต่เป็นความแตกต่างเชิงสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้องค์กรปฏิบัติงานได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้ (กรมวิชาการ, 2545) ซึ่งการจะทำให้การบริหารเชิงกลยุทธ์ประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย อาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสียจากสถานศึกษาทุกฝ่ายจึงจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นลักษณะการบริหารที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญ ร่วมแก้ไขปัญหาของการบริหาร ที่สำคัญการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสานต่อหรือต่อยอดรูปแบบการบริหารราชการที่ไม่เข้มงวดมากเกินไป เน้นความสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพึงพอใจ และมีผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น (Yukl, 2010)

ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้บริหารระดับสูงจึงควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดทิศทางของหน่วยงานผ่านทางวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ เพื่อการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ในฐานะบุคลากรคนหนึ่งในเขตฯ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ การจัดการเชิงกลยุทธ์ หรือการบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Schermerhorn,1999) หรือเป็นกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้บริหารจากทุกส่วนขององค์การในการกำหนดกลยุทธ์และปฏิบัติตามกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การ (Bateman and Snell,1999) ซึ่งการจัดการเชิงกลยุทธ์มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2) การนำไปปฏิบัติ 3) การประเมินผล หรือหมายถึง กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ 2) การกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ 4) การรักษาการควบคุมกลยุทธ์ โดย 3) และ 4) ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามกลยุทธ์

จากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กประจำตำบลนาโพธิ์ มีจำนวนนักเรียน 406 คน มีเป้าประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก ผู้เรียนมีคุณธรรม มีจิตสาธารณะ มีค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ครูและบุคลากรทางการศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ สู่ความเป็นครูมืออาชีพ โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ โดยใช้เทคโนโลยีและหลักธรรมาภิบาล มีการส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือจากชุมชน องค์กรภายนอกและเครือข่ายร่วมพัฒนา ในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการพบจุดด้อยที่ควรได้รับการพัฒนา คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ครบ 100% และควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา และการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา และการจัดการบริหารสถานศึกษาให้มีความสมบูรณ์ (รายงานการประเมินตนเอง, 2561)

ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งนี้ เห็นว่าควรมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมระบบประกันคุณภาพ ที่เป็นการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจะช่วยลดขั้นตอนการดำเนินงานให้ง่ายขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยและโปรแกรมพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
2. พัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยแบ่งตามระยะของการวิจัย ดังนี้

1.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ มีกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในการระดมสมองเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 4 คน อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา สพฐ. จำนวน 1 คน อาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 1 คน รวมจำนวน 9 คน

กลุ่มเป้าหมายในการการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ครูหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 6 คน ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 1 คน และผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 8 คน

กลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ จำนวน 30 คน

1.2 การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน มีกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในการตรวจสอบโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

กลุ่มเป้าหมายในการการเสวนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จากโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน ครูผู้สอนจากทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน นักเรียน จำนวน 2 คน และผู้ปกครอง จำนวน 5 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

ระยะที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยของนักวิชาการและนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

โปรแกรม หมายความว่า โปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพครู หมายถึง ระบบโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครู (สุวิมล ว่องวานิช, 2544)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญ ร่วมแก้ไขปัญหาของการบริหาร เน้นความสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพึงพอใจ และมีผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น (Yukl, 2010)

การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการบริหารที่ผู้บริหารจะต้องวางแผนกลยุทธ์ที่ชาญฉลาด กำหนดกลยุทธ์ที่แตกต่างจากคนอื่น แต่เป็นความแตกต่างเชิงสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้องค์กรปฏิบัติงานได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้ (กรมวิชาการ, 2545)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกการระดมสมอง ความเหมาะสมของคุณภาพเครื่องมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.49$) 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ความเหมาะสมของคุณภาพเครื่องมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.40$) 3) แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach, 1990) เท่ากับ 0.910

การวิจัยระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการเสวนากลุ่มย่อย ความเหมาะสมของคุณภาพเครื่องมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.40$)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการระดมสมอง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 และอดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา สฟฐ. อาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมจำนวน 9 คน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

5.1.1 อธิบายวัตถุประสงค์และขั้นตอนให้ผู้เข้าร่วมประชุมการระดมสมอง ได้รับทราบเหตุผลและความสำคัญในการจัดประชุมเพื่อเป็นการระดมสมองหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน

5.1.2 ผู้ดำเนินการเปิดประเด็นคำถามที่เตรียมมาโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมทีละรายการ

5.1.3 การจัดลำดับคะแนนตามความสำคัญของประเด็น

5.1.4 สรุปร่วมกันเป็นมติที่ประชุมในการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นและคะแนนสูงสุดของประเด็นในแต่ละด้าน เพื่อนำไปกำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

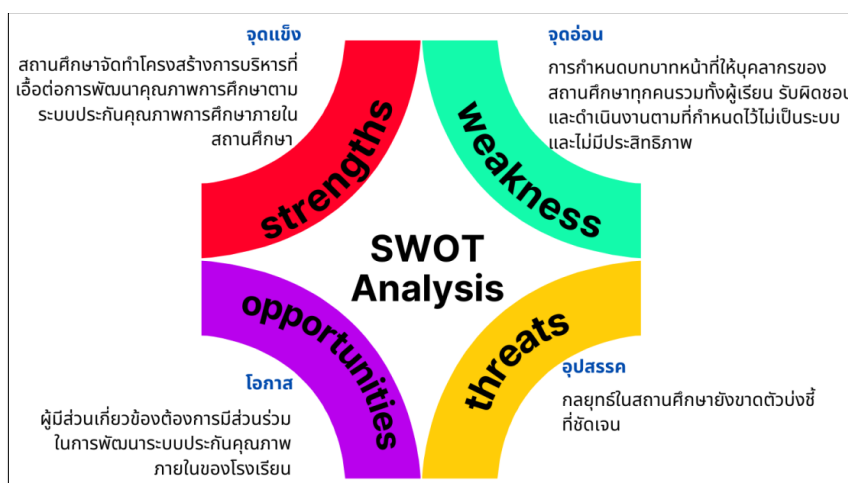
5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก รวมจำนวน 20 คน เพื่อขอสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ด้วยการจดบันทึกและบันทึกเทป

5.4 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมายสำหรับตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 30 คน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาศาภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในโดยวิธีการระดมสมองวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของการดำเนินงาน ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

จากภาพที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีจุดแข็ง (Strengths) คือ สถานศึกษาจัดทำโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จุดอ่อน (Weakness) คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้

ไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ โอกาส (Opportunities) คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน และอุปสรรค (Threats) คือ กลยุทธ์ในสถานศึกษา ยังขาดตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน

1.2 ผลการสัมภาษณ์สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากครูหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา และผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมหาสารคาม เขต 1 จำนวนทั้งหมด 8 คน ผลปรากฏดังนี้

1.2.1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของผู้บริหาร ครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองภายในขององค์กรมีค่อนข้างน้อย จึงทำให้ขาดการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ จึงส่งผลให้ระบบและกระบวนการในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปในทางที่ไม่ตรงกับสภาพจริง

1.2.2 บทบาทของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาขององค์กรควรมีความชัดเจนเพื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายภาระงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 เมื่อสิ้นสุดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแต่ละครั้งควรมีการนำผลการประเมินตนเองมาปรับปรุงพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน กำหนดทิศทางและนโยบายด้านการประกันคุณภาพขององค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาจุดเด่นและปรับปรุงจุดด้อยของกระบวนการทำงาน

1.2.4 การมีส่วนร่วมในการในการรับการตรวจประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในควรมีการส่งตัวแทนผู้ที่ได้รับมอบหมายในภาระงานหรือหน้าที่ต่าง ๆ เข้าร่วมการรับการตรวจประเมิน เพื่อที่จะให้ผู้ที่มีหน้าที่ได้รับผิดชอบงานนั้นได้ร่วมรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการตรวจประเมิน ให้เกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงการร่วมปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายใน

1.3 ผลการสำรวจข้อมูลแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยใช้แบบสอบถามความเหมาะสม/ความเป็นไป พบว่า ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในทางการปฏิบัติต่อแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}=4.23$, $S.D.=0.67$)

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเสวนากลุ่มย่อยและการศึกษาการออกแบบโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ได้องค์ประกอบของโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และโมดูล ดังนี้

วิสัยทัศน์ : โรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์มุ่งสร้าง “ระบบและกลไกการประกันคุณภาพอย่างมีส่วนร่วม” ให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน

พันธกิจ : พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพ สนับสนุนส่งเสริมให้มีการนำระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสู่การปฏิบัติงาน กำกับติดตาม และประเมินการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ด้านระบบประกันคุณภาพภายใน

เป้าประสงค์ :

1. โรงเรียนมีความพร้อมด้านปัจจัยและสมรรถนะของบุคลากรในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
2. โรงเรียนมีระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในเป็นวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
3. โรงเรียนมีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

4. โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

โมดูล : มีทั้งหมด 4 โมดูล แต่ละโมดูลประกอบไปด้วยคำอธิบายโมดูล กลยุทธ์ ยุทธวิธี แนวปฏิบัติ ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

จากภาพที่ 2 โปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีทั้งหมด 4 โมดูล แต่ละโมดูลประกอบไปด้วยคำอธิบายโมดูล กลยุทธ์ ยุทธวิธี แนวปฏิบัติ ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ ดังนี้

โมดูลที่ 1 สร้างเสริมสมรรถนะมุ่งสู่คุณภาพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 : สร้างเสริมสมรรถนะการประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 5 ยุทธวิธี 1 แนวปฏิบัติ 3 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 2 : พัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ยุทธวิธี 5 แนวปฏิบัติ 3 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 3 : ส่งเสริมการพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีที่รองรับระบบสารสนเทศ และการดำเนินงานประกันคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ยุทธวิธี 2 แนวปฏิบัติ 4 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

โมดูลที่ 2 พัฒนากลไกสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 : สร้างคู่มืองานประกันคุณภาพเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินการ ประกอบด้วย 2 ยุทธวิธี 2 แนวปฏิบัติ 4 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 2 : ปรับแผนการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 ยุทธวิธี 2 แนวปฏิบัติ 3 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 3 : การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ยุทธวิธี 1 แนวปฏิบัติ 3 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 4 : การปฏิบัติตามแผนสู่ผลงานคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย 3 ยุทธวิธี 3 แนวปฏิบัติ 2 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 5 : ดำเนินงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 3 ยุทธวิธี 2 แนวปฏิบัติ 3 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

โมดูลที่ 3 กำกับติดตามสู่การประเมินผล ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 : ยกระดับกระบวนการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ ประกอบด้วย 3 ยุทธวิธี 2 แนวปฏิบัติ 2 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 2 : การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบูรณาการข้อมูล ประกอบด้วย 1 ยุทธวิธี 1 แนวปฏิบัติ 1 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 3 : เผยแพร่รายงานผลการประเมินต่อต้านสังคมอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 6 ยุทธวิธี 3 แนวปฏิบัติ 1 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

โมดูลที่ 4 ปรับปรุงพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 นำผลการประเมินสู่การปรับปรุงพัฒนาระบบและกลไก ประกอบด้วย 3 ยุทธวิธี 1 แนวปฏิบัติ 1 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 2 สรุปและจัดทำรายงานประจำปีที่สะท้อนคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ยุทธวิธี 1 แนวปฏิบัติ 3 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างความตระหนักเพื่อก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ยุทธวิธี 3 แนวปฏิบัติ 1 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ด้านระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ยุทธวิธี 2 แนวปฏิบัติ 1 ตัวชี้วัด และ 1 วิธีการประเมินกลยุทธ์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “โปรแกรมพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26” มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยตามผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยได้แยกประเด็นอภิปราย ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในโดยวิธีการระดมสมองวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของการดำเนินงาน พบว่า สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ มีจุดแข็ง (Strengths) คือ สถานศึกษาจัดทำโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการกำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีแผนเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม กำหนดการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ สถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ดังแนวคิดของ Bryman (1986) ได้เสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่จะมีผลต่อทัศนคติการปฏิบัติงานและการกระตุ้นใจผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) บรรยากาศของการมีส่วนร่วมควรจะต้องทำให้แนวทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายมีความชัดเจน ยิ่งขึ้นและบรรยากาศจะมีลักษณะของการไม่เป็นทางการมากกว่า 2) ผู้บังคับบัญชาควรเพิ่มเป้าหมายส่วนบุคคลกับเป้าหมายองค์การให้เท่าเทียมกัน 3) ผู้มีส่วนร่วมจะเพิ่มการควบคุมงานมากขึ้นถ้ามีแรงจูงใจและความเป็นอิสระเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานมากขึ้น และ 4) บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

จุดอ่อน (Weakness) คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการปฏิบัติและเกณฑ์ไม่ชัดเจน การบริหารไม่เป็นตามสภาพจริง ระบบประกันคุณภาพภายในไม่ตรงตามสภาพจริง การกำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวข้องกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไม่เป็นระบบ การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาไม่จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากการบริหารงานประกันคุณภาพของโรงเรียนยังขาดโอกาสในมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาจากครู ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาผู้ปฏิบัติงานโดยตรง จึงส่งผลให้การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรเพื่อดำเนินงานนั้นขาดความชัดเจนและไม่เป็นระบบ ผู้บริหารจึงควรที่จะเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในสะท้อนปัญหาหรือเสนอแนะ

แนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพที่ตรงตามสภาพจริง ดังแนวคิดของ Likert (1961) ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและการตัดสินใจกระทำโดยกลุ่ม ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่การติดต่อสื่อสารไม่เพียงแต่จากบนลงล่าง (Downward Communication) และจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) แต่ยังมี การติดต่อสื่อสารตามแนวนอน (Horizontal Communication) ระหว่างเพื่อนร่วมงานที่อยู่ในระดับเดียวกัน ในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารไม่เพียงแต่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่จะพยายามให้ ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกรักว่า พวกเขามีความสำคัญความเกี่ยวพันระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา จะเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาภายในบรรยากาศของความเป็นมิตรภาพ องค์การที่เป็นทางการ และองค์การ ที่ไม่เป็นทางการจะเข้ากันได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของธรรมสิทธิ์ เพ็ชรศรีงาม (2560) ทำการ วิจัย เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราช ภัฏ พบว่า แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ ควรยกระดับความรู้ความเข้าใจในงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้กับบุคลากรในองค์กรส่งเสริม บรรยากาศภายในองค์กรให้เอื้อต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน มีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ หลากหลาย และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

โอกาส (Opportunities) คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียน มีการเสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและ รายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่าง เพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องกำหนด มาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่นและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุม สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ใน วิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานคุณภาพ การศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแบบพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาพร้อมหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ และเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องมี ความต้องการในการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรจัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลัก ของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี/รายภาค ซึ่งการดำเนินงานบริหารที่มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพนั้นเป็นกลยุทธ์ที่ติดต่อการพัฒนาระบบงานประกันคุณภาพ เนื่องจากการที่มีการแต่งตั้งคณะบุคคลให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนรายงานประกันคุณภาพ การศึกษาก็จะช่วยเสนอแนะให้ผู้ดำเนินงานเห็นถึงจุดเด่นและจุดที่ควรแก้ไขพัฒนาของรายงานการ ประกันคุณภาพ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการ ดำเนินงานประกันคุณภาพก็จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานและการจัดระบบข้อมูลด้านการประกัน คุณภาพเป็นไปได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังแนวคิดของ Swansburg (1996) ได้กล่าวถึง

ประกอบสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ “บริหารแบบมีส่วนร่วม ควรให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ใช่การกีดกันคนออกไปจากการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นไปโดยความสมัครใจไม่ใช่การบังคับ

อุปสรรค (Threats) คือ กลยุทธ์ในสถานศึกษายังขาดตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน แหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการมีค่อนข้างน้อย บุคลากรขาดประสบการณ์วิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้และตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา ขาดความชัดเจนในการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ดังแนวคิดของ Yukl (1981) ที่ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะการบริหารที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนมีสิทธิในการเสนอความคิดเห็นเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพึงพอใจและมีผลปฏิบัติงานสูงขึ้น

1.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 ประเด็นคำถามการสัมภาษณ์มีความเหมาะสม ระดับมาก สรุปได้ดังนี้

1.2.1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของผู้บริหาร ครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองภายในขององค์กรมีค่อนข้างน้อย จึงทำให้ขาดการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ จึงส่งผลให้ระบบและกระบวนการในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปในทางที่ไม่ตรงกับสภาพจริง

1.2.2 บทบาทของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาขององค์กรควรมีความชัดเจนเพื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายภาระงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 เมื่อสิ้นสุดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแต่ละครั้งควรมีการนำผลการประเมินตนเองมาปรับปรุงพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน กำหนดทิศทางและนโยบายด้านการประกันคุณภาพขององค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาจุดเด่นและปรับปรุงจุดด้อยของกระบวนการทำงาน

1.2.4 การมีส่วนร่วมในการในการรับการตรวจประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในควรมีการส่งตัวแทนผู้ที่ได้รับมอบหมายในภาระงานหรือหน้าที่ต่าง ๆ เข้าร่วมการรับการตรวจประเมิน เพื่อที่จะให้ผู้ที่มีหน้าที่ได้รับผิดชอบงานนั้นได้ร่วมรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการตรวจประเมิน ให้เกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงการร่วมปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายใน

1.3 ผลการสำรวจข้อมูลแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยใช้แบบสอบถามความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองมีความเข้าใจขั้นตอนการสร้างโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสม โดยการสร้างโปรแกรมการบริหารกลยุทธ์เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาการ

บริหารระบบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากนั้นวางแผนการพัฒนาโปรแกรมการบริหารโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เพื่อออกแบบโมดูลเป็นแนวทางในการพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบกลยุทธ์การบริหารเพื่อเป็นวิธีการในการดำเนินงาน ออกแบบยุทธวิธี และแนวทางการปฏิบัติเพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติให้แก่บุคลากรในโรงเรียน ออกแบบตัวชี้วัดของการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลที่แสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานที่สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และการวัดและประเมิน เพื่อประเมินกลยุทธ์ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการบริหารและสรุป สะท้อนผลการใช้งาน และปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดังแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) ที่กล่าวว่าโปรแกรม คือ สิ่งที่เกิดจากกิจกรรมการวางแผนโปรแกรม ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผลและการรายงานผล

2. ผลการสร้างโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน จัดประชุมเสวนากลุ่มย่อย สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และศึกษาการออกแบบโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ได้องค์ประกอบของโปรแกรมการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และโมดูล โดยแต่ละโมดูลประกอบด้วยกลยุทธ์ ยุทธวิธี แนวปฏิบัติ ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ ดังนี้ โมดูลที่ 1 สร้างเสริมสมรรถนะมุ่งสู่คุณภาพ องค์ประกอบของโมดูลประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 12 ยุทธวิธี 8 แนวปฏิบัติ 10 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ โมดูลที่ 2 พัฒนากลไกสู่การปฏิบัติ องค์ประกอบของโมดูลประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 10 ยุทธวิธี 5 แนวปฏิบัติ 4 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ โมดูลที่ 3 กำกับติดตามสู่การประเมินผล องค์ประกอบของโมดูลประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 8 ยุทธวิธี 6 แนวปฏิบัติ 4 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ โมดูลที่ 4 ปรับปรุงพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบของโมดูลประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 13 ยุทธวิธี 7 แนวปฏิบัติ 6 ตัวชี้วัด และการประเมินกลยุทธ์ จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของกลยุทธ์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อส่งเสริมให้กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพคล้องกับผลการศึกษาของ อุดมพร กันทะใจ, วัลลภา อาริรัตน์ และ อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2560) ศึกษาโปรแกรมการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมฯ มี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ในรูปของชุดโมดูล จำนวน 5 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 การบริหารไอซีที โมดูลที่ 2 การบริหารเชิงกลยุทธ์ โมดูลที่ 3 การวางแผนกลยุทธ์ โมดูลที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และโมดูลที่ 5 การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ แต่ละโมดูลประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การประเมินผลก่อนพัฒนา เนื้อหา กิจกรรมการพัฒนา สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการประเมินผลหลังพัฒนา ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่าโปรแกรมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องตามหลักการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตรงตามความต้องการของชุมชน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารและจัดการองค์กรเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา รวมถึงจะต้องพัฒนาครูให้สามารถดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.3 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานภาระงานปกติ จึงจะส่งผลยั่งยืนต่อระบบประกันคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียนทั้งหมดเป็นกระบวนการ ที่ค่อนข้างใช้เวลานานควรใช้นักเรียนเป็นตัวกลางในการประสาน

2.2 ควรมีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2545). ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา: กรอบและแนวการดำเนินงาน. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ธรรมสิทธิ์ เพ็ชรศรีงาม. (2560). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏ [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

โรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์. (2561). รายงานการประเมินตนเอง. โรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรพ์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). กลยุทธ์คืออะไร การบริหารกลยุทธ์และกรณีศึกษา. วิสัทธิ์พัฒนา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). นวัตกรรมการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กปี 2553. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Bateman, T.S., & Snell, S. A. (1999). *Management: Building Competitive Advantage* (4th ed.). Irwin McGraw-Hill.

Bryman, A. (1986). *Leadership and Organization*. Rout edge & Keg an Paul.

Boyle, P.G. (1981). *Planning better programs*. Mc Graw-Hill.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed). Harper Collins Publishers.

Janobrom, S. (1998). *Developing Programs for Adult Learners*. Chulalongkorn University.

Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. McGraw-Hill Book Company.

Schermerhorn. J. R. (1999). *Management* (5th ed). John Wiley and Sons.
Yukl, G.A. (1981). *Leadership in Organization*. Prentice-Hill.
Yukl, G.A. (2010). *Leadership in organizations* (7th ed). Pearson/Prentice Hall.

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการกับความ
รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม : หลักฐานเชิงประจักษ์จากตลาด
หลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

The Relationships between Shareholder Structure, Board
Composition and Corporate Social Responsibility: Empirical
Evidence from The Market for Alternative Investment (MAI)

ชุติมณฑน์ ศรีพาวาทกุล^{1*}, อรุณี ยศบุตร², รัชเนีย บังเมฆ³, ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล⁴
Chutimol Sripavatakul^{1*}, Arunee Yodbutr², Ratchaneeya Bangmek³,
Chaiyot Sumritsakun⁴

¹ สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Maejo University

^{2,3,4} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

^{2,3,4} Faculty of Business Administration, Maejo University

*Corresponding email: chutimolkumpung@gmail.com

Received: 30 March 2022; Revised: 18 July 2022; Accepted: 27 July 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น กับ
ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ 2) เพื่อ
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคณะกรรมการกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ 3) เพื่อทดสอบปัจจัยอาจส่งผลให้เกิดความ
คลาดเคลื่อนในงานวิจัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาด
หลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
ระหว่างปี 2558 - 2560 จำนวนทั้งสิ้น 378 ตัวอย่าง การวิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์คือการวิเคราะห์การ
ถดถอยเชิงพหุคูณ ในการวิจัยในครั้งนี้ได้พัฒนาดัชนีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและ
สิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัท
จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

จากผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการมีความสัมพันธ์กับ
ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความ
รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในส่วนขององค์ประกอบคณะกรรมการมีเพียง 2 ตัวแปรที่มี
ความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ สัดส่วนของกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัทมี
ความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และสัดส่วนของกรรมการเป็นผู้บริหาร
มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และจากผลการศึกษาปัจจัยที่อาจ
ส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยพบว่ามีเพียงประเภทอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความ

รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากผลการศึกษาตัวอย่างในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ระหว่างปี 2558 – 2560 สะท้อนให้เห็นการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางข้อมูลนี้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ : โครงสร้างผู้ถือหุ้น, องค์ประกอบคณะกรรมการ, ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม, ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI), ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ABSTRACT

The research objective the study of the relationship between shareholder structure board composition and corporate social responsibility (hereafter called CSR) from the market for alternative investment (MAI) Data collection from 2015 - 2017 and 378 firm year. The data applied Multiple Regression Analysis to test the relationship. This research developed index compliance with CSR for measuring CSR.

The study results showed that foreign investors have a negative relationship with CSR. As for the board composition, there are only 2 correlated variables with CSR that is proportion of directors holding shares in the company have a positive relationship with CSR and proportion of directors who are the management have a negative relationship with CSR. The results of the study show that shareholder structure and board composition have a relationship with CSR. This reflects the practice of CSR at a moderate level. This information can be useful in promoting the implementation of more CSR in the future.

Keywords: Shareholder Structure, Board Composition, Corporate Social Responsibility, Market for Alternative Investment (MAI), Structural Relationships

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นับตั้งแต่ปี 2563 ถึงปัจจุบันส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปทั่วโลกเป็นวงกว้าง ทำให้วิถีชีวิตที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไป องค์กรธุรกิจจึงจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงแนวทางปฏิบัติในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อผู้มีส่วนได้เสียขององค์กร โดยเรื่องวัฒนธรรมสุขภาพ จะกลายเป็นประเด็นสำคัญในกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนขององค์กร และจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การปรับตัวสู่ภาวะปกติสืบเนื่องไปในระยะยาว (Resilience) ขององค์กร (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2563) ซึ่งแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR) มีหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ออกข้อกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนและบริษัทที่ขออนุญาตออกเสนอขายหลักทรัพย์เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ

อย่างเป็นทางการในปี 2557 โดยหลักเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐานสากล UN Global Compact, OECD Guidelines, Global Reporting Initiative (GRI) และ ISO26000

โดยมีผู้ถือหุ้น และคณะกรรมการบริษัทเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม และควบคุมการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ผ่านการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ แผนการดำเนินงาน และแนวปฏิบัติที่ต้องมีการประจักษ์หรือกันระหว่างผู้ถือหุ้น และคณะกรรมการเพื่อให้ได้นโยบาย แนวทางปฏิบัติที่ผู้บริหารและพนักงานทุกคนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร ทำให้องค์กรและชุมชนอยู่ร่วมกันได้ โดยที่องค์กรให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายใน และภายนอก เพื่อลดผลกระทบจากการดำเนินงานให้น้อยที่สุดภายใต้ข้อบังคับที่ถูกต้องตั้งโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ซึ่งข้อบังคับด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นกลายเป็นอีกหนึ่งหัวข้อที่มีการเปิดเผยในรายงานประจำปี หรือบางบริษัทอาจแยกหัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในรายงานความยั่งยืนเพื่อเปิดเผยข้อมูลเฉพาะด้าน ปัจจุบันข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมกลายเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันด้านธุรกิจส่งผลให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีที่สะท้อนถึงความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยังสามารถเห็นถึงการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืนจึงทำให้นักลงทุนใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบการตัดสินใจที่จะลงทุนกับองค์กรนั้นๆหลังจากแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทกับองค์กรธุรกิจต่างๆ ทำให้ความสำเร็จขององค์กรไม่อาจวัดได้ด้วยผลการดำเนินงานทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่องค์กรสร้างขึ้นและส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (นริรัตน์ สันธยาติ และคณะ, 2563) โดยองค์กรแต่ละองค์กรย่อมมีโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้การปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

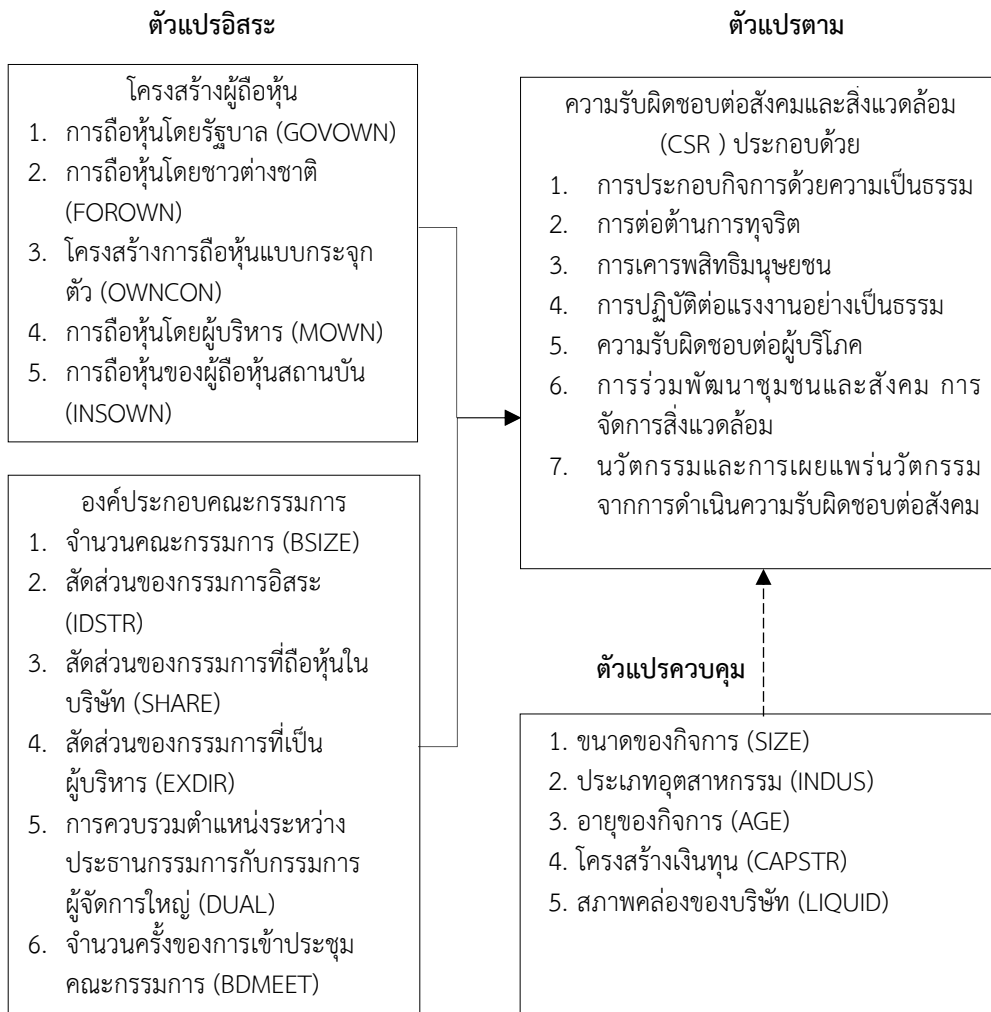
ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาถึงโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้การเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และตามความสมัครใจ รวมถึงปัจจัยที่อาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนกับการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) จากการศึกษางานวิจัยในอดีตที่นำเอาประเด็นของโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการมาศึกษาความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีค่อนข้างน้อย และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยส่วนใหญ่คือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่าง และความหลากหลายของข้อมูลในการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) ซึ่งผลการวิจัยนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการต่อการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรผ่านการกำหนดนโยบาย และยังทำให้องค์กรธุรกิจตระหนักถึงการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้องค์กรมีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคณะกรรมการ และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

3. เพื่อทดสอบปัจจัยอาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในระหว่างปีพ.ศ. 2558 - 2560 ทั้งหมด 144 บริษัท คิดเป็น 388 ตัวอย่าง โดยได้ตัดบริษัทที่เข้าข่ายถูกเพิกถอน และตัวอย่างที่มีค่าผิดปกติออกจึงเหลือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา 378 ตัวอย่าง

1.2 ตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยมีการจัดประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้ แบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค ธุรกิจการเงิน สินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์ และก่อสร้าง ทรัพยากร บริการ และเทคโนโลยี โดยศึกษาทั้งหมด 3 ปีย้อนหลัง พ.ศ.2558 – 2560 ทั้งหมด 144 บริษัท คิดเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 388 ตัวอย่าง โดยได้ตัดบริษัทที่เข้าข่ายถูกเพิกถอน และตัวอย่างที่มีค่าผิดปกติออกจำนวน 10 ตัวอย่าง ดังนั้นจึงเหลือกลุ่มตัวอย่างสมบูรณ์ที่ใช้ในการศึกษาเหลือ 378 ตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

2.1.1 โครงสร้างผู้ถือหุ้น ประกอบด้วย 1) การถือหุ้นโดยรัฐบาล 2) การถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ 3) การถือหุ้นแบบกระจุกตัว 4) การถือหุ้นโดยผู้บริหาร 5) การถือหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบัน

2.1.2 องค์ประกอบคณะกรรมการ ประกอบด้วย 1) จำนวนคณะกรรมการ 2) สัดส่วนของกรรมการอิสระ 3) สัดส่วนของกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัท 4) สัดส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร 5) การครบวามตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการใหญ่ 6) จำนวนครั้งของการเข้าประชุมคณะกรรมการ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependence Variables) คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งใช้ดัชนีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility Compliance Index) ประกอบด้วย 8 หัวข้อหลักดังนี้ 1) การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม 2) การต่อต้านการทุจริต 3) การเคารพสิทธิมนุษยชน 4) การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม 5) ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคร 6) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม 7) การจัดการสิ่งแวดล้อม 8) นวัตกรรมและการเผยแพร่ข่าวสารจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการวัดการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

2.3 ตัวแปรควบคุม (Control Variable) ประกอบด้วย 1) ขนาดของกิจการ 2) ประเภทอุตสาหกรรม 3) อายุของกิจการ 4) โครงสร้างเงินทุน 5) สภาพคล่องของบริษัท โดยที่ : ตัวแปรอิสระ คือ โครงสร้างผู้ถือหุ้น

GOVOWN = วัดจากสัดส่วนของการถือหุ้นโดยรัฐบาล (Said Zainuddin and Haron, 2009 อ้างอิงใน อรรถพรณ ไบดิน, 2558)

FOROWN = วัดจากสัดส่วนของการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ (ณิชาวรรณ วิชัยดิษฐ์, 2555)

OWNCON = วัดจากสัดส่วนของการถือหุ้นโดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่ถือหุ้นตั้งแต่ 5 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป รวมถึงสัดส่วนของการถือหุ้นแบบครอบครัว (ศุภกันยา ห้วยผัด, 2550)

MOWN = วัดจากสัดส่วนของการถือหุ้นโดยผู้บริหาร (สุภลักษณ์ มานิตศรีศักดิ์, 2556)

- INSOWN = วัดจากสัดส่วนของการถือหุ้นสถาบัน (นวพร พงษ์ตันกุล, 2546)
- โดยที่ : ตัวแปรอิสระ คือ องค์ประกอบคณะกรรมการ
- BSIZE = วัดค่าจากจำนวนคณะกรรมการของบริษัท (บุษบงกช บุญฤกษ์กุล, 2555)
- IDSTR = วัดค่าจากจำนวนกรรมการอิสระ/จำนวนคณะกรรมการบริษัททั้งหมด (ชลินทร์ รู้จำ, 2551)
- SHARE = วัดค่าจากกรรมการบริษัทที่ถือหุ้น/จำนวนคณะกรรมการบริษัททั้งหมด
- EXDIR = วัดค่าจากจำนวนกรรมการที่เป็นผู้บริหาร/จำนวนคณะกรรมการบริษัททั้งหมด (จักรวุฒิ ขอบพิเชียร, 2557)
- DAUL = วัดค่าโดยตัวแปรหุ่นเงื่อนไขคือ การควมรวมตำแหน่งเป็น 0 ถ้าไม่มีการไม่ใช้ควมรวมตำแหน่งเป็น 1 (ชลินทร์ รู้จำ, 2551)
- BDMEET = วัดค่าจากจำนวนครั้งของการเข้าประชุมของคณะกรรมการบริษัท (Frias-Aceituno et al, 2012 อ้างอิงใน สิรินาฏ นาคเลิศ, 2558)
- โดยที่ : ตัวแปรตาม คือ ดัชนีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- CSR = ดัชนีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR INDEX) โดยผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (คณะกรรมการกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัยด้านบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย, 2555)
- โดยที่ : ตัวแปรควบคุม
- SIZE = วัดค่าลอการิทึมของยอดขายสินทรัพย์รวม (อลิศรา ผลาวรรณ, 2547)
- INDUS = วัดค่าโดยใช้ตัวแปรหุ่นเงื่อนไขคือ บริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเป็น 0 ถ้าไม่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเป็น 1 โดยมีกลุ่มอุตสาหกรรมทั้งหมด 8 กลุ่ม ประกอบด้วยเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร, สินค้าอุปโภคบริโภค ธุรกิจการเงิน, สินค้าอุตสาหกรรม, อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง, ทรัพยากร, บริการ และเทคโนโลยี (พัชรารณ เกลียวแก้ว, 2555)
- AGE = วัดจากจำนวนปีโดยนับตั้งแต่ปีที่บริษัทเข้ามาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จนถึงปีพ.ศ.2560 (ณิชาวรรณ วิชัยดิษฐ์, 2555)
- CAPSTR = วัดจากอัตราส่วนหนี้สิน/ส่วนของผู้ถือหุ้น (ทุน) (กนกกาญจน์ มาละวรรณ, 2557)
- LIQUID = วัดจากอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (สินทรัพย์หมุนเวียน/หนี้สินหมุนเวียน) ของบริษัท (นฤมล สิทธิเดช, 2556)

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ที่มุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ของโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการ กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยศึกษาในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) พ.ศ.2558 – พ.ศ.2560 รวม 3 ปี ทั้งหมด 144 บริษัท คิดเป็น 388 ตัวอย่าง โดยไม่รวมบริษัทที่เข้าข่ายถูกเพิกถอนจึงเหลือจำนวนตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 378 ตัวอย่าง แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ รายงานประจำปี (Form 56-2)

แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (Form 56-1) รายงานความยั่งยืน และเว็บไซต์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) โดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการ กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยตัวแปรอิสระ คือโครงสร้างผู้ถือหุ้น ประกอบด้วย การถือหุ้นโดยรัฐบาล, การถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ, การถือหุ้นแบบกระจุกตัว, การถือหุ้นโดยผู้บริหาร, การถือหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบัน และองค์ประกอบคณะกรรมการ ประกอบด้วย จำนวนคณะกรรมการ, สัดส่วนของกรรมการอิสระ, สัดส่วนของกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัท, สัดส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร, การควมรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการใหญ่, จำนวนครั้งของการเข้าประชุมคณะกรรมการ ส่วนตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 8 หมวด คือ การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม, การต่อต้านการทุจริต, การเคารพสิทธิมนุษยชนการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม, ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค, การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม, การจัดการสิ่งแวดล้อม, นวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม และตัวแปรควบคุมที่อาจจะส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยขนาดของกิจการ, ประเภทอุตสาหกรรม, อายุของกิจการ, โครงสร้างเงินทุน, สภาพคล่องของบริษัท

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ดัชนีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility Compliance Index) เพื่อใช้ในวัดการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ซึ่งเป็นแนวทางที่ถูกเขียนขึ้นมาจากคณะกรรมการกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัยด้านบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย (2555) โดยดัชนีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมานั้นได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบดัชนีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหมวดทั้งหมด 8 หัวข้อหลักดังนี้การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม, การต่อต้านการทุจริต, การเคารพสิทธิมนุษยชนการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม, ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค, การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม, การจัดการสิ่งแวดล้อม, นวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้วิจัยจึงได้ปรับแก้ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญก่อนเก็บตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แหล่งข้อมูลได้มาจากระบบฐานข้อมูลฉบับออนไลน์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และเว็บไซต์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) โดยทำการเก็บข้อมูลการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามดัชนีที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ในส่วนของข้อมูลโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการ และข้อมูลพื้นฐานของบริษัทตามกรอบแนวคิดงานวิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี (Form 56-2) แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (Form 56-1) และรายงานความยั่งยืน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบริษัทและทำการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), จำนวนความถี่ (Frequency) และจำนวนร้อยละ (Percentage)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานในครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการ กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว เพื่อใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการ กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถเขียนความสัมพันธ์ในรูปแบบสมการได้ดังนี้

$$CSR = \alpha + \beta_1 GOVOWN + \beta_2 FOROWN + \beta_3 OWNCON + \beta_4 MOWN + \beta_5 INSOWN + \beta_6 BSIZE + \beta_7 IDSTR + \beta_8 SHARE + \beta_9 EXDIR + \beta_{10} DAUL + \beta_{11} BDMEET + \beta_{12} SIZE + \beta_{13} INDUS + \beta_{14} AGE + \beta_{15} CAPSTR + \beta_{16} LIQUID + \text{error}$$

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), จำนวนความถี่ (Frequency) และจำนวนร้อยละ (Percentage) ของตัวแปร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแต่ละตัว

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
GOVOWN	0.00	2.09	0.01	0.11
FOROWN	0.00	49.00	4.01	9.08
MOWN	0.00	76.28	23.88	20.86
INSOWN	0.00	13.88	0.50	1.68
OWNCON	6.46	89.63	56.30	18.23
BSIZE	5.00	15.00	8.59	1.62
IDSTR	0.22	0.71	0.43	0.10
SHARE	0.00	0.75	0.31	0.17
EXDIR	0.07	0.89	0.42	0.14
BDMEET	4.00	23.00	7.13	3.14
SIZE	6.05	12.03	9.04	0.42
CAPSTR	0.03	40.58	1.21	2.98
LIQUID	0.15	29.20	2.75	3.02
AGE	1.00	36.00	6.38	5.20

หมายเหตุ : N = 378 บริษัท

จากตารางที่ 1 พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการ ในภาพรวมแบบรายปี 2558-2560 พบว่าค่าเฉลี่ยของ OWNCON เท่ากับ 56.30 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 6.46 ค่าสูงสุดเท่ากับ 89.63 ค่าเฉลี่ยของ MOWN เท่ากับ 23.88 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 ค่าสูงสุดเท่ากับ 76.28 ค่าเฉลี่ยของ SIZE เท่ากับ 9.04 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 6.05 ค่าสูงสุดเท่ากับ 12.03 ค่าเฉลี่ยของ BSIZE เท่ากับ 8.59 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 5 ค่าสูงสุดเท่ากับ 15 ค่าเฉลี่ยของ BDMEET เท่ากับ 7.13 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 4 ค่าสูงสุดเท่ากับ 23 ค่าเฉลี่ยของ AGE เท่ากับ 6.38 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 1 ค่าสูงสุดเท่ากับ 36 ค่าเฉลี่ยของ FOROWN เท่ากับ 4.01 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 ค่าสูงสุดเท่ากับ 49 ค่าเฉลี่ยของ LIQUID เท่ากับ 2.75 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.15 ค่าสูงสุดเท่ากับ 29.20 ค่าเฉลี่ยของ CAPSTR เท่ากับ 1.21 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.03 ค่าสูงสุดเท่ากับ 40.58 ค่าเฉลี่ยของ INSOWN เท่ากับ 0.50 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 ค่าสูงสุดเท่ากับ 13.88 ค่าเฉลี่ยของ IDSTR เท่ากับ 0.43 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.22 ค่าสูงสุดเท่ากับ 0.71 ค่าเฉลี่ยของ EXDIR เท่ากับ 0.42 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.07 ค่าสูงสุดเท่ากับ 0.89 ค่าเฉลี่ยของ SHARE เท่ากับ 0.31 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 ค่าสูงสุดเท่ากับ 0.75 ค่าเฉลี่ยของ GOVOWN เท่ากับ 0.01 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 ค่าสูงสุดเท่ากับ 2.09

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการ กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยใช้การวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรโดยมีค่าได้ตั้งแต่ -1 ถึง 1 เพื่อทดสอบว่าตัวแปรแต่ละตัวที่ได้นำมาวิเคราะห์ในการวิจัยเป็นตัวแปรเดียวกันหรือไม่ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 มีทั้งหมด 10 คู่ ได้แก่ 1) INSOWN มีความสัมพันธ์กับการ CSR 2) FOROWN มีความสัมพันธ์กับ BDMEET, LIQUID 3) MOWN มีความสัมพันธ์กับ CAPSTR 4) OWNCON มีความสัมพันธ์กับ IDSTR, SIZE 5) BSIZE มีความสัมพันธ์กับ SHARE, EXDIR 6) SHARE มีความสัมพันธ์กับ SIZE 7) LIQUID มีความสัมพันธ์กับ AGE โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังตารางที่ 3 ซึ่งจากการทดสอบพบว่า ตัวแปรแต่ละตัวที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้เป็นตัวแปรเดียวกันและมีความเป็นอิสระต่อกัน ซึ่งมีเพียง 1 คู่ ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การถือหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบันมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เท่ากันเท่ากับ -0.115 นั้นหมายความว่าหากมีการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบันเพิ่มมากขึ้นอาจส่งผลให้การปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลงในทางกลับกันหากการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบันลดลงอาจส่งผลให้การปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 ร้อยละของการควรรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการใหญ่

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
การควรรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการใหญ่	11	2.9
ไม่มีการควรรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการใหญ่	367	97.1
รวม	378	100

จากตารางที่ 2 พบว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ระหว่างปี 2558 – 2560 โดยส่วนใหญ่ไม่มีการควรรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการใหญ่ สูงถึง

ร้อยละ 97.1 และมีบริษัทที่มีการควรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการใหญ่ อยู่เพียงร้อยละ 2.9 ดังนั้นเพื่อไม่เป็นการลดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และไม่ให้คนใด คนหนึ่งมี อำนาจโดยไม่จำกัดควรแยกบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการออกจากบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ ซึ่งงานวิจัยของ ดลยา ไชยวงศ์ และคณะ (2562) พบว่าการควรวมประธาน กรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีผลกระทบเชิงลบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนแสดงให้เห็นว่าการควรวมตำแหน่งส่งผลให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการวิเคราะห์ สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) แสดงดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการกับความ รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	GOVOWN	FOROWN	MOWN	INSOWN	OWNCON	BSIZE	IDSTR	SHARE	EXDIR	BDMEET	SIZE	CAPSTR	LIQUID	AGE	CSR
GOVOWN	1	-0.018	-0.059	0.094	-0.032	0.013	-0.054	-0.061	0.030	0.031	0.082	-0.006	-0.025	-0.034	-0.019
FOROWN		1	-0.082	-0.030	0.070	0.037	-0.098	-0.138	-0.158	0.113*	0.004	-0.062	0.102*	0.150	-0.192
MOWN			1	0.040	0.279	-0.253	0.214	0.328	0.173	-0.039	-0.274	-0.113*	-0.041	-0.352	0.085
INSOWN				1	0.013	0.036	0.060	0.032	0.022	0.031	-0.065	0.000	-0.084	-0.099	-0.115*
OWNCON					1	-0.045	-0.127*	0.236	0.144	-0.303	-0.114*	-0.188	-0.015	-0.193	0.164
BSIZE						1	-0.379	-0.101*	-0.111*	-0.067	0.172	-0.096	0.014	0.270	-0.006
IDSTR							1	-0.037	-0.019	0.161	0.081	0.139	-0.041	-0.184	-0.077
SHARE								1	0.155	-0.142	-0.116*	-0.087	-0.064	-0.249	0.295
EXDIR									1	-0.064	-0.051	-0.001	-0.036	-0.214	0.005
BDMEET										1	0.165	0.199	0.043	-0.027	-0.180
SIZE											1	0.091	-0.078	0.067	-0.046
CAPSTR												1	-0.202	0.082	-0.035
LIQUID													1	0.102*	-0.085
AGE														1	-0.012
CSR															1

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันเองอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 มีจำนวน 10 คู่ ซึ่งมี 1 คู่ ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถ อธิบายความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

INSOWN มีความสัมพันธ์เชิงลบกับ CSR โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เท่ากันเท่ากับ - 0.115 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการศึกษายังพบว่า FOROWN มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนครั้ง BDMEET, LIQUID ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.113 และ 0.102 ตามลำดับ MOWN มี ความสัมพันธ์เชิงลบกับ CAPSTR มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -1.113 OWNCON มีความสัมพันธ์ เชิงลบกับ IDSTR, SIZE มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.127 และ -0.114 BSIZE มีความสัมพันธ์ เชิงลบกับ SHARE, EXDIR มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.101 และ -0.111 SHARE มี ความสัมพันธ์เชิงลบกับ SIZE มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.116 LIQUID มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับ AGE มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.102

จากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ในภาพรวมพบว่าค่าสหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 ผู้วิจัยพิจารณาค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 1.033– 1.475 ซึ่งค่า VIF ไม่ควรเกิน 10 และค่า Tolerance ของตัวแปรแต่ละตัวมีค่ามากกว่า 0.2 จึงสรุปได้ว่าข้อมูลไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Hair et al., 2010)

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	b	S.D.	t	P-Value
Constant	61.976	6.527	9.496	0.000
GOVOWN	-0.101	2.500	-0.040	0.968
FOROWN	-0.132	0.031	-4.319*	0.000
MOWN	-0.008	0.015	-0.548	0.584
INSOWN	-0.296	0.162	-1.827	0.068
OWNCON	0.034	0.018	1.834	0.068
BSIZE	0.296	0.193	1.536	0.125
IDSTR	2.972	3.328	0.893	0.372
SHARE	5.933	1.774	3.344*	0.001
EXDIR	-4.664	1.937	-2.408*	0.017
DAUL	1.494	1.626	0.919	0.359
BDMEET	0.045	0.096	0.465	0.642
SIZE	-0.650	0.705	-0.921	0.357
CAPSTR	-0.003	0.095	-0.032	0.974
LIQUID	-0.027	0.092	-0.295	0.768
AGE	-0.064	0.060	-1.062	0.289
AGRO	-6.812	1.179	-5.777*	0.000
RESOURC	-5.419	1.219	-4.446*	0.000
TECH	-11.244	1.200	-9.370*	0.000
FINCIAL	-13.496	1.284	-10.512*	0.000
SERVICE	-8.213	0.763	-10.766*	0.000
CONSUMP	-3.240	1.179	-2.747*	0.006
PROPCON	-5.716	0.959	-5.963*	0.000
Sig. F = 0.000 R = 0.684 R ² = 0.467 Adjusted R ² = 0.434				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการ และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าโครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณา

จากค่า Adjusted R2 สามารถอธิบายความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 43.40 พบว่า FOROWN มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.132 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับ CSR, SHARE มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 5.933 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ CSR, EXDIR มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -4.664 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับ CSR สำหรับตัวแปรควบคุมพบว่ามีเพียง INDUS มีความสัมพันธ์เชิงลบกับ CSR โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ที่แตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรมดังนี้ เกษตรและอุตสาหกรรมอาหารมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -6.812 ทรัพยากรมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -5.419 เทคโนโลยีมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -11.244 ธุรกิจการเงินมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -13.496 บริการมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -8.213 สินค้าอุปโภคบริโภคมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -3.240 และอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -5.716

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ตัวแปรควบคุมที่อาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จากการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Model) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตัวแปรด้านโครงสร้างผู้ถือหุ้นมีเพียงการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ (FOROWN) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นคนไทยและถือหุ้นในรูปแบบธุรกิจครอบครัว จึงทำให้ผู้ถือหุ้นที่เป็นชาวต่างชาติมีน้อย อีกทั้งบทบาทของผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติยังมีไม่มากนักจึงทำให้ผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติไม่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะแตกต่างกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่การถือหุ้นของบริษัทจะมีความหลากหลายทั้งแบบบุคคล และผู้ถือหุ้นสถาบัน (สิรินาฏ นาคเลิศ, 2558) ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ สุธิรา ลีนรสเจริญ (2563) ที่พบว่าสัดส่วนการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม ส่วนตัวแปรด้านองค์ประกอบคณะกรรมการ พบว่าสัดส่วนของกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัท (SHARE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการบริหารบริษัทมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ และข้อบังคับของบริษัทตามที่ผู้ถือหุ้นที่กำหนด ดังนั้นกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัทย่อมมีความกระตือรือร้นที่จะนำนโยบายต่างๆของบริษัทรวมถึงนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของบริษัทมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ และเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทได้มากกว่ากรรมการที่ไม่ได้ถือหุ้นในบริษัท ดังนั้นยังมีสัดส่วนของกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัทจำนวนมากย่อมส่งผลดีต่อการบริหารจัดการกับนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และสัดส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร (EXDIR) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการที่เป็นผู้บริหารนั้นต้องทำหน้าที่ถึงสองตำแหน่งในเวลาเดียวกันซึ่งอาจส่งผลการควบคุมดูแลการดำเนินงานรวมถึงการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามนโยบาย หรือเป้าหมายของบริษัทที่กำหนดไม่สามารถทำได้เต็มที่เท่ากับกรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร สำหรับตัวแปรควบคุมพบเพียงประเภทอุตสาหกรรม (INDUS) โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เชิงลบกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ที่แตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรมแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของอุตสาหกรรมส่งผลให้มีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งหากอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรม

หนึ่งมีบริษัทจดทะเบียนเพิ่มขึ้นอาจส่งผลให้การเปิดเผยการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมในส่วนภาคความสมัครใจลดลง เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีกฎในการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอเป็นมาตรฐานในส่วนของภาคบังคับให้ปฏิบัติ และเปิดเผยอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกร บริบูรณ์ (2563) ที่พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมผลต่อการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านการรายงานบัญชีสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโครงสร้างผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบคณะกรรมการมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น หรือคณะกรรมการบริษัทย่อมรักษาผลประโยชน์ และภาพลักษณ์ที่ดีไว้ให้กับบริษัทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัทที่มีส่วนในการกำหนดนโยบาย และกลยุทธ์ในการบริหารด้วยความเป็นธรรม ความโปร่งใส โดยคำนึงถึงความต้องการ และผลกระทบที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนทั้งภายใน และภายนอก รวมไปถึงการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ดังนั้นกรรมการบริษัทจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องแท้จริงจึงจะสามารถถ่ายทอดให้กับพนักงานได้ปฏิบัติตามนโยบายได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากพนักงานถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน และพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ โดยความเข้าใจนี้จะนำมาซึ่งความร่วมมือด้วยความเต็มใจ กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจที่ดี ต้องประสานประโยชน์แก่สังคมและองค์กร กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจนำไปสู่การปฏิบัติขององค์กรธุรกิจ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกองค์กรธุรกิจ เพื่อทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เป็นอีกบทบาทที่องค์กรธุรกิจควรปฏิบัติต่อทุกภาคส่วน (เนตรชนก พฤกษชาติ, 2563) การให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมในทุกส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรส่งผลให้ผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรมีความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่องค์กรทั่วโลกต้องเผชิญหน้ากับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจทุกภาคส่วน จึงทำให้ธุรกิจต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ดังนั้นผู้ถือหุ้น และคณะกรรมการจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนนโยบายรวมถึงแนวปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และผู้มีส่วนได้เสียก็พร้อมให้การสนับสนุน เพื่อให้องค์กรธุรกิจยังคงเดินหน้าต่อไปได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับผลวิจัยของ สานิตย์ หนูนิล (2564) ที่พบว่าปัจจัยด้านนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังนั้นความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กรไม่ได้เกิดจากการทำให้ธุรกิจได้กำไรสูงสุด เพราะกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียวทำได้เพียงแค่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในระยะสั้นเท่านั้นแต่ความสำเร็จที่ยั่งยืนเป็นผลของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่ได้รับการยอมรับจากสังคม (ชินกมล สิบบางหัว, 2561)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1. ผลวิจัยจากความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมพบว่า การถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ (FOROWN) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าการที่บริษัทมีผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติอาจมีส่วนในการส่งเสริมให้องค์กรปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอเพราะฉะนั้นนักลงทุนไม่สามารถนำเอา

ข้อมูลการถือหุ้นของชาวต่างชาติมาตัดสินการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรได้

1.2. ผลวิจัยจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคณะกรรมการ กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมพบว่าสัดส่วนของกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัท (SHARE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และสัดส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร (EXDIR) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าการที่กรรมการที่ถือหุ้นในบริษัทมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ และควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย ในส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหารอาจไม่สามารถควบคุมการกำหนดงานในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดีเท่ากรรมการบริษัทเนื่องจากกรรมการที่เป็นผู้บริหารต้องบริหารและควบคุมการดำเนินงานถึงสองหน้าที่ในเวลาเดียวกันจึงอาจทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานไม่เทียบเท่ากรรมการบริษัทเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจากผลการวิจัยทำให้นักลงทุนสามารถนำเอาข้อมูลเพียงเรื่องของสัดส่วนของกรรมการที่ถือหุ้นในบริษัทมาเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจลงทุนได้เพียงอย่างเดียว

1.3. ผลวิจัยจากการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด 8 หมวดพบว่าบริษัทโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพียงร้อยละ 54.99 โดยบริษัทส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการต่อต้านทุจริตและคอร์รัปชัน รองลงมาคือด้านการเคารพสิทธิมนุษยชน และด้านปฏิบัติแรงงานด้วยความเป็นธรรม ส่วนด้านที่บริษัทโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม ดังนั้นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) รวมถึงบริษัทที่พึ่งจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ควรให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีผู้ถือหุ้น และคณะกรรมการของบริษัทมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ รวมถึงควบคุมการดำเนินงานเพื่อเป็นตัวช่วยในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้เสีย ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ควรให้การส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้ได้ทำการศึกษาถึงโครงสร้างผู้ถือ และองค์ประกอบคณะกรรมการ กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยใช้ตัววัดดัชนีด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงจากข้อปฏิบัติที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดทำเป็นแนวทางสำหรับบริษัทที่จดทะเบียนและองค์กรธุรกิจทั่วไป ซึ่งตัววัดดัชนีด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด 8 หมวดประกอบด้วย การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม การต่อต้านการทุจริต การเคารพสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อม นวัตกรรม และการเผยแพร่ข่าวสาร ซึ่งไม่ได้รวมการกำกับดูแลกิจการที่ดีเข้าไปในตัววัดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจจะศึกษาในกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ รวมถึงอาจมีการเพิ่มประเด็นในการศึกษาเรื่องของการกำกับดูแลกิจการจะทำให้เห็นถึงภาพรวมของการปฏิบัตินโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกกร บริบูรณ์ และ วิฑิตาภรณ์ สันจรรณศักดิ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(2), 305-317.
- กนกกาญจน์ มาละวรรณ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณะกรรมการกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัยด้านบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย. (2555). แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (พิมพ์ครั้งที่ 1). <https://www.setsustainability.com/download/j29bgqeslyki7tw>
- จักรวุฒิ ขอบพิเชียร. (2557). ผลกระทบของการดำเนินธุรกิจเป็นกลุ่มบริษัทในเครือที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการกำกับดูแลกิจการและการเปิดเผยข้อมูลภาคสมัครใจในรายงานประจำปีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 1(1), 85-107.
- ชลินธร ฐัจจา. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมและองค์ประกอบของคณะกรรมการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชื่นกมล สิบบางหัว้า. (2561). การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(1), 248-258.
- ณิชาวรรณ วิชัยดิษฐ์. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดลยา ไชยวงศ์, ทัดพงศ์ อภิโรธนานนท์, และ สัตยา ดันจันทรพงศ์. (2562). อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 13(3), 76-90.
- นริรัตน์ สันธยาดี, พรชัย ถาวรานนท์, และ สุกิจ กิตติบุญญานนท์. (2563). คู่มือการพัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืนสำหรับบริษัทจดทะเบียน (พิมพ์ครั้งที่ 1). <https://www.setsustainability.com/download/32jt9usirmoqa7w>
- นฤมล สิทธิเดช. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมในรายงานประจำปี: กรณีศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นพพร พงษ์ตันตกุล. (2546). โครงสร้างการเป็นเจ้าของและคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตรชนก พฤษขชาติ. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารขององค์กรผ่านกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยรังสิต.

- บุษบงกช บุญกุล. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการบริษัท และการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมกับคุณภาพกำไร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรารัตน์ เกลียวแก้ว. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของกับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2563, 4 กรกฎาคม). โฉมหน้า CSR หลังโควิด. กรุงเทพฯธุรกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/650600>
- ศุภกัญญา ห้วยผัด. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม และการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- सानิตย์ หนูนิล. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในช่วงวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษาขององค์กรภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารวิทยาการจัดการ, 8(1), 17-38.
- สิรินาฏ นาคเลิศ. (2558). อิทธิพลของลักษณะเฉพาะกิจการบนความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีกรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุธิรา ลิ้มรสเจริญ, ประกายแสง แสงอรุณ, และ มัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะคณะกรรมการและการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม:กรณีศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอในประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 16(1), 118-139.
- สุภลักษณ์ มานิตศรีศักดิ์. (2556). การกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรพรรณ ไบดิน. (2558). ความสัมพันธ์ของโครงสร้างผู้ถือหุ้น องค์ประกอบคณะกรรมการ และการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร:กรณีศึกษาของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อลิศรา ผลารวรรณ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบริษัทกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. Pearson Education, New Jersey.

การสร้างสรรค์การแสดงจากการละเล่นตะโพน บ้านสุขขัง
ตำบลตะคุ อำเภอปทุมราช จังหวัดนครราชสีมา
Creation of Performances from The Tone Play Banssukkang
Tombontakhu Pakthongchai District, Nakhon Ratchasima

นัยน์พร ชุตินาธา^{1*}, สกุรัตน์ อ่อนสันเทียะ², นัทธ ลีทธิเสื้อ^{3*}
Naipaporn Chutipada^{1*}, Sakulrat Onsuntia², Nat Sitthisuea³

^{1,2,3} สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
^{1,2,3} Classical Thai Dance of Faculty Humanities and Social Science,
Nakhonratchasima Rajabhat University

*Corresponding email: naipaporn@hotmail.com

Received: 20 April 2022; Revised: 11 July 2022; Accepted: 18 July 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการละเล่นตะโพน บ้านสุขขัง ตำบลตะคุ อำเภอปทุมราช จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิธีการละเล่นตะโพน และเพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง โดยรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์ในการละเล่นตะโพน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจำลองสถานการณ์

ผลการวิจัยพบว่า การละเล่นตะโพนเป็นการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ซึ่งอพยพมาจากนครหลวงเวียงจันทน์ตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อำเภอปทุมราช จังหวัดนครราชสีมา การละเล่นดังกล่าวจะจัดขึ้นในช่วงประเพณีสงกรานต์ มีจุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะกัน โดยฝ่ายหญิงจะรวมกลุ่มกันตีโพน เมื่อฝ่ายชายได้ยินเสียงโพนก็จะออกมาสมทบ มาเล่นที่บ้านของหญิงสาวที่มีการรวมกลุ่มเล่นตะโพน ซึ่งในระหว่างที่มีการเล่นตะโพนก็จะมีการเล่นพื้นบ้านไปด้วย เช่น เล่นหนอน (การเล่นกระต่ายขาเดียว) เล่นลูกช่วง การเล่นตี่หนังวัว หนังควาย (การเล่นชักเย่อ) ถ้าฝ่ายไหนแพ้ก็ต้องทำตามคำสั่งของฝ่ายที่ชนะ และเอกลักษณ์ที่เห็นเด่นชัดในการเล่นตะโพนคือจะไม่มีการร้องเพลงจะอาศัยเพียงการตีโพนในจังหวะต่างๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเท่านั้น ซึ่งจะแตกต่างกับการเล่นรำโพนของชาวโคราชที่มีการตีโพนและร้องเพลงพ้องรำไปด้วย ฉะนั้นเมื่อวิเคราะห์จากองค์ประกอบการแสดงแล้วในการทดลองออกแบบการสร้างสรรค์แสดง ผู้วิจัยจึงพบว่าแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงมีดังนี้ 1. แนวคิดการสร้างสรรค์การแสดงจากการละเล่นพื้นบ้าน 2. แนวคิดในการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวลาวเวียง 3. การใช้แนวคิดนาฏศิลป์ยุคหลังสมัยใหม่ Postmodern 4. การใช้หลักการเขียนโครงเรื่องการแสดงละคร

คำสำคัญ : ตะโพน, การละเล่นพื้นบ้าน, ลาวเวียงนครราชสีมา

ABSTRACT

Research on playing The Tone, Sukkhang Village, Tam Taku, Pak Thong Chai District Nakhon Ratchasima Province The objective is to study the history and methods of playing The Tone. and to find ways to create a show by collecting documentary information Interviews with Experienced Players in The Tone non-participant observation and simulation.

The results showed that The Tone is a play for the Lao Vieng ethnic group. who migrated from Vientiane since the reign of King Taksin the Great Currently lives in Pak Thong Chai District. Nakhon Ratchasima Province Such plays are held during the Songkran tradition. Its purpose is to provide opportunities for young people to meet each other. in which the women will group together to beat the tone When the men hear the tone, they will come out to join play at the girl's house with a group playing The Tone. During the play of The Tone, there will also be folk games such as worm play (playing one-legged rabbit), luk chuang, cow hide, and buffalo hide (playing tug of war). Order of the winning side and the uniqueness that is evident in playing the tone is that there will be no singing, just the beat of the tone in different rhythms. For fun only This is different from the Korat folk dance that has beaten tones and sings and dances as well. Therefore, when analyzing the performance elements in the creative design experiment Therefore, the researcher found that the guidelines for creating the performance are as follows: 1. The idea of creating a performance from folk games. 2. The concept of presenting the identity of the Lao Wiang people. 3. Using the concept of postmodern dance in the postmodern period. 4. Using the principles of writing a drama project.

Keywords : The Tone, Folk Play, Lao Wiang Nakhon Ratchasima

บทนำ

ประเพณีวัฒนธรรมนั้นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ตามคติชาวบ้านที่เป็นเครื่องให้ความบันเทิงแก่มนุษยชาติมาแต่ดั้งเดิมทุกวัย ทุกโอกาส ที่กล่าวว่า คติชาวบ้านให้ความบันเทิงกับทุกวัยก็คือ วัยเด็ก ก็มีการละเล่น มีการทายปริศนา ฟังนิทาน เป็นต้น พอวัยหนุ่มสาวก็มีเพลงปฎิพากย์ มีการละเล่นต่าง ๆ มีประเพณีเนื่องในเทศกาล เช่นลอยกระทง เวียนเทียน สงกรานต์ ฯลฯ วัยชรา ก็มีการเล่นนิทานให้ลูกหลานฟัง กล่อมเด็ก หรือ การเที่ยวสนุกในเทศกาลต่าง ๆ ตลอดจนดูการละเล่น โขน หนัง ลิเก เป็นต้น เป็นเครื่องให้ความบันเทิงแก่คนทุกวัย ชาวบ้านจะใช้คติชาวบ้านเป็นเครื่องให้ความบันเทิงในทุกโอกาส เช่น เวลาพักผ่อนยามว่างงาน หรือยามเย็นเป็นประจำวัน เวลาพักผ่อนเทศกาลทั้งที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือแม้แต่วเวลาประกอบอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว สงกรานต์ ก็ยังมีเพลงร้องเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ และช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย หรือความเคร่งเครียดได้ ทำให้เกิดความนิยมภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เป็นเครื่องชี้ให้เห็นสภาพของตนว่าคล้ายคลึงกับที่อื่น ๆ ทั่วโลก ความคิดเช่นนี้จะไม่สร้างความรู้สึกแบ่งแยก และขณะเดียวกันก็สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนว่ามีได้ต่ำต้อย หรือผิดแปลกไปจากท้องถิ่นอื่นใดในโลก (บุปผา บุญทิพย์. 2538. 6-7) และการละเล่นพื้นบ้านก็ถือเป็นความเชื่ออีก

อย่างหนึ่งกล่าวคือ การเล่น (game หรือ folk game) คือแบบของพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมาทางกายภาพ เป็นไปตามความสมัครใจ ไม่ใช่การสนองตอบความต้องการด้านชีววิทยาโดยตรง การเล่นเป็นสิ่งที่มนุษย์พอจะกระทำได้ด้วยตัวเอง คือถ้าบุคคลใดต้องการที่จะเข้าไปร่วมเล่นหรือฝึกหัดในกิจกรรมการเล่น ในขณะที่คนอื่นกำลังเล่นอยู่ถ้าเขาคิดว่าเป็นสิ่งที่ทำให้สนุกสนานเพลิดเพลิน เขาก็สามารถเข้าไปร่วมในกิจกรรมการเล่นนั้นได้ โดยไม่ต้องมีใครบังคับและตัวเขาเองก็ได้คาดหวังว่าจะได้อะไรจากการเล่นนั้น ๆ นอกจากความสนุกสนานเท่านั้น การเล่นมีอยู่ในทุกวัฒนธรรมและผู้ที่มีส่วนร่วมในการเล่นนี้ก็คือคนทุกวัยไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่ในวงการคติชนวิทยาทั่วไปยังอธิบายความหมายของคำว่า การเล่นหรือ game ไว้ไม่ชัดเจนเพียงพอ เช่น พจนานุกรมศัพท์คติชนวิทยาว่า game คือ “รูปแบบต่าง ๆ ของสิ่งที่ทำให้เกิดเพลิดเพลิน เครื่องหย่อนใจ หรือกีฬา” ซึ่งกิจกรรมที่ทำให้เพลิดเพลินหรือเป็นเครื่องหย่อนใจ ของคนในแต่ละสังคมจะไม่เหมือนกัน แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้วการเล่นมักจะมีการแบ่งผู้เล่นออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ผู้ชนะกับผู้แพ้ ถ้าหากการเล่นนั้นๆ ไม่มีการแพ้ชนะ มันจะเป็นนันทนาการ (recreation) ไม่ใช่การเล่นที่เรียกว่า game ด้วยเหตุนี้การเล่นจึงแตกต่างกับกิจกรรมอื่น ๆ ตรงที่ว่า มันจะเกี่ยวข้องกับการแข่งขัน มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนที่ทุกคนทราบได้ หรือมิฉะนั้นก็เป็นกฎเกณฑ์ที่แฝงอยู่ ซึ่งทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างผู้เล่น กฎนี้จะช่วยตัดสินว่าใครเป็นผู้ชนะและใครเป็นผู้แพ้ การเล่นพื้นบ้านมักจะยึดถือแบบแผนการเล่นเก่า ๆ โดยไม่เปลี่ยนแปลง (เสาวลักษณ์ อนันตสานต์, 2543: 265-266) แจน แฮโรลด์ บรุนแวนด์ อธิบายว่า การเล่นพื้นบ้านมักจะเป็นการเล่นที่ขึ้นอยู่กับการเล่น เคลื่อนไหวร่างกาย การก้าวเท้า การวิ่ง การกระโดด การเล่น ฯลฯ) หรือเป็นกิจกรรมทางสังคม แบบง่าย ๆ (การไล่จับ การซ่อนตัว การต่อสู้กัน การเล่นละคร ฯลฯ) หรือเป็นการเล่นตามโอกาส (การทอยเต๋า เล่นไพ่ ฯลฯ) หรือเกี่ยวกับตัวเลข (การนับ การเลือก ฯลฯ) (แจน แฮโรลด์ บรุนแวนด์ อ้างถึงในเสาวลักษณ์ อนันตสานต์, 2543: 266)

อำเภอปทุมชัย มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ 4 ชนเผ่าใหญ่ๆคือ 1.ไทยโคราช คนพื้นที่ (ตะคุ) 2. ชาวบนหรือฮัญกูร อพยพมาจากโป่งนกเพชรบุรีอยู่ใต้บดตะขบ 3. มอญ อพยพมาจากสามโคกปทุมธานีในตำบลนกอออก และ 4.ลาวเวียง อพยพมาจากเวียงจันทน์ ประเทศลาว อยู่ในตำบลเมืองปัก,ตะคุ,สะแกราช ส่วนกลุ่มชนชาติลาวได้อพยพเข้ามาในสมัยพระเจ้าตากสินได้ยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ได้กวาดต้อนชาวลาวเวียงมาได้ประมาณพันครัวเรือน พอเดินทางมาถึงเมืองโคราช ได้ให้ชาวลาวเวียงประมาณสามร้อยครอบครัว แยกตัวไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่ "ด่านจะโป๊ะ" บ้านเมืองปัก สมทบกับชาวลาวที่อยู่ก่อนหน้านี้ (ลาวตำบลตะคุ มาอยู่ปลายกรุงศรีอยุธยา) ส่วนชาวลาวอีกเจ็ดร้อยครัวให้เดินทางไปอยู่เมืองล่างสระบุรีแต่ไปถึงจริงๆไม่ถึงสามร้อยครอบครัว เพราะเสียชีวิตลงเพราะไข้เป็นจำนวนมาก พอถึงด่านจะโป๊ะบ้านเมืองปัก ได้แบ่งชาวลาวเวียงอีกประมาณร้อยครัวให้ไปอยู่ ด่านสะแกราช ให้ขุนนางลาวเวียงท่านหนึ่งมาปกครองคนลาวเมืองปัก คือ "ท้าวเพี้ยอุปราซ" ต่อได้ยกฐานะด่านจะโป๊ะบ้านเมืองปักขึ้นเป็น "เมืองปักธงชัย" และได้แต่งตั้ง "ท้าวเพี้ยอุปราซ" ขึ้นเป็น "พระยาวงศาอัครราช" เจ้าเมืองปักธงชัยคนแรก (ต้นตระกูล วรธงชัย อัครราช) ดังนั้น คนลาวเวียงในปักธงชัยจึงมี 3 ตำบลใหญ่คือ 1. ลาวตำบลตะคุ 2. ลาวตำบลเมืองปัก 3. ลาวตำบลสะแกราช

ชาวลาวเวียงมีการตั้งถิ่นฐานในตำบลตะคุเป็นจำนวนมาก และตำบลตะคุถือเป็นตำบลเก่าแก่ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ มีชุมชนหนาแน่นตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง มีเครือข่ายติดต่อกันมายาวนานก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวตำบลตะคุนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 90 มีศูนย์รวมใจที่สำคัญของตำบลคือ พระธาตุตะคุซึ่งมีลักษณะคล้ายองค์พระธาตุพนมจนไม่ทราบว่าตั้งขึ้นมาตั้งแต่สมัยใด นอกจากนี้ยังมีโบสถ์เก่าแก่ลวดลายฝาผนังสวยงาม หอไตรกลางน้ำ

สร้างขึ้นสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันวัดหน้าพระธาตุจึงเป็นศูนย์รวมอารยธรรม และเป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้านในตำบลตะคุ ซึ่งชาวตำบลตะคุยังเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีโดยยังคงปฏิบัติตนและร่วมทำบุญในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตลอดมา ส่วนประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตำบลตะคุมีดังนี้

ประเพณีวันสงกรานต์ หรือบุญเดือน 4 วันสงกรานต์ ตรงกับวันที่ 13 เมษายน เดือน 5 ของทุกปี เมื่อถึงวันสงกรานต์ชาวบ้านจะไปรวมกันที่วัดหน้าพระธาตุเพื่อทำบุญตักบาตร และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อทำบุญตักบาตรเสร็จแล้วหนุ่มสาวและเด็กจะไปรดน้ำพระและคนแก่ในหมู่บ้าน ต่อจากนั้นก็เล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน รับประทานอาหารร่วมกันที่วัดและจะทำเช่นนี้ทุกๆปี วันสงกรานต์ที่หมู่บ้านตะคุจะครึกครื้น พอบ่าย 3 โมงเย็นของทุกวัน ก็จะมีการตีกลองเรียว ผู้คนมารวมกันที่หน้าโบสถ์เพื่อมาร่วมสนุกสนาน ซึ่งจะมีการละเล่นต่อเนื่องกัน 7 วัน การละเล่นที่เล่นเพื่อความสนุกสนานได้แก่ 1. การเล่นตึงหนัง ส่วนมากจะใช้จำนวนผู้เล่นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเป็นการท้าทายกัน ถ้าผู้ชายชนะก็จะได้หอมแก้มผู้หญิงคนละหนึ่งครั้ง หรือถ้าผู้ชายแพ้ก็ต้องทำตามที่ผู้หญิงสั่งทุกอย่าง โดยจะทำทั้งวัน ถ้าไม่ทำถือว่าเป็นการผิดศีล สมัยก่อนจะใช้เชือกที่ทำมาจากหนังควายมาตึงกัน โดยแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายชายและฝ่ายหญิง การเล่นจะเหมือนกับการเล่นชักเย่อ 2. รำแคน มีผู้ชายคนหนึ่งทำหน้าที่เป่าแคนเป็นตัวเอกและมีผู้หญิงอีกคนรำคู่ด้วย ผู้หญิงนั้นจะเป็นตัวเอกเช่นกัน ผู้ชายและผู้หญิงอีกสี่คู่ก็จะรำเกี่ยวกับตามจังหวะของแคน เมื่อชุดแรกเหนื่อยแล้ว ชุดต่อไปก็เข้ามารำแทนที่ ส่วนคนที่ไม่ได้รำก็นั่งดูและปรบมือให้จังหวะตามไปด้วย 3. การเล่นเดอะโชนคือการตีโชนให้เกิดเสียง โดยจะมีผู้เล่นครั้งละ 2 คนตีโชนรับกันเป็นจังหวะไปมาเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน นิยมเล่นกันในวันตรุษสงกรานต์ตั้งแต่วันที่ 13-19 เมษายน ของทุกปีเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง และเป็นโอกาสอันดีที่หนุ่มสาวเสร็จสิ้นจากการภาระงานแล้วมาเล่นหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน จะเล่นกันตั้งแต่ช่วงสายของวันจนถึงดึก สามารถเล่นได้ตลอดทั้งวันตามความสะดวกใจของผู้เล่น ซึ่งหลังจากวันที่ 13-19 เมษายน นั้นจะไม่มีการเล่นอีกเลย (โรงเรียนปักธงชัยประชานิรมิต, 2530: 37 - 38)

จากความเชื่อในด้านวัฒนธรรม ประเพณี และการละเล่นพื้นบ้านดังกล่าวข้างต้น จะทำให้เห็นได้ว่าการละเล่นเดอะโชนนั้นเป็นการละเล่นพื้นบ้านแบบนันทนาการแต่ก็จะแฝงการละเล่นพื้นบ้านซึ่งเป็นการแข่งขันเข้าไปด้วย อีกทั้งลักษณะการละเล่นเดอะโชนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและมีการเล่นในพื้นที่บ้านสุขขัง ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย เพียงแห่งเดียวในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้การละเล่นเดอะโชนได้รับความเสื่อมนิยมลงเนื่องจากเยาวชนรุ่นหลังไม่มีการสืบทอดต่อยอดด้วยเหตุเกิดจากความเปลี่ยนแปลงของทางสังคมที่ทำให้ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อหาเลี้ยงชีพและตอบสนองความต้องการของตนเอง จึงทำให้วัฒนธรรมประเพณีถูกหลงลืมไม่ได้การเอาใจใส่จากคนรุ่นหลังมากพอ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์การแสดงจากการละเล่นพื้นบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์การละเล่นเดอะโชนในอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการแสดงเป็นสิ่งที่เข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยและถ้าเป็นกลุ่มเยาวชนเป็นผู้แสดงด้วยแล้วก็จะทำให้การละเล่นเดอะโชนมีการฟื้นฟูกลับมาเล่นกันอย่างแพร่หลายอีกครั้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิธีการละเล่นเดอะโชน ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านจากการละเล่นเดอะโชน ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ชาวบ้านสุขขัง ตำบลตะคุ ผู้ที่เคยเล่นเดอะโทนหรือเคยเห็นการละเล่นเดอะโทน

1. นางสาวหนูชาญ ปลุกตะคุ อายุ 55 ปี บ้านเลขที่ 175/1 หมู่ 16 ต.ตะคุ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ผู้ที่เคยเล่นเดอะโทน

2. คุณยายอึ้ง บุรีตะคุ อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 176 หมู่ 16 ต.ตะคุ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ผู้ที่เคยเล่นเดอะโทน

3. คุณยายพุดธา ธิจนา อายุ 87 ปี บ้านเลขที่ 178 หมู่ 16 ต.ตะคุ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ผู้ที่เคยเล่นเดอะโทน

4. คุณยายวัน มั่งกิจ อายุ 90 ปี บ้านเลขที่ 175/1 หมู่ 16 ต.ตะคุ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ผู้ที่เคยเล่นเดอะโทน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาที่ทดลองออกแบบท่ารำในแต่ละช่วงของการแสดง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ ผู้ให้ข้อมูลในเรื่องวิธีการเล่นเอะโตน

ตัวแปรตาม คือ ผู้ออกแบบสร้างสรรค์ท่ารำและผู้แสดงแบบท่ารำ

3. ขอบเขตเนื้อหา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนบ้านสุขขัง ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ความเป็นมาด้านบริบททางวัฒนธรรม วิธีการเล่นเอะโตนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และหาแนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องประวัติการ ตั้งบ้านเมือง อำเภอปักธงชัย ประวัติที่มาของเครื่องดนตรีกลองโตน รวมไปถึงการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านสุขขัง ที่เคยเล่นหรือเคยเห็นการละเล่นเอะโตน ในประเด็นเรื่องที่มาของการละเล่นเอะโตน วิธีการเล่น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จำลองเหตุการณ์การละเล่นเอะโตนโดยวิเคราะห์วิธีการเล่น รูปแบบการเล่นจากการสัมภาษณ์ เนื่องจากพื้นที่ที่ทำการวิจัยเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ชาวบ้านจึงงดจัดกิจกรรมงานรื่นเริงต่างๆ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

จะใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงประเด็นตามที่ต้องการ โดยผู้วิจัยจะกำหนดข้อคำถามไว้ล่วงหน้าและดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนั้นจุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นของตนในประเด็นข้อคำถามได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ยังจำเป็นต้องกำหนดข้อคำถามในประเด็นที่ต้องการไว้ก่อน และข้อคำถามนั้นอาจมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ แต่ได้คงประเด็นข้อคำถามของการวิจัยที่ตั้ง

ไว้ ฉะนั้นจึงใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ทั้ง 2 รูปแบบผสมผสานกัน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่น ด้วยวิธีการบันทึกลงในแถบบันทึกเสียง และวิดีโอ ตามความเหมาะสม เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงและทดลองการออกแบบการแสดง การแต่งกายของผู้แสดงในสร้างสรรค์การแสดง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการละเล่นเดอะโชน ตำบลตะคุ อำเภอบึงขัง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิธีการละเล่นเดอะโชน และเพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง โดยรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์ในการละเล่นเดอะโชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การจำลองสถานการณ์การละเล่นเดอะโชน และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ทดลองออกแบบองค์ประกอบของการแสดง

1. การศึกษาความเป็นมาและวิธีการละเล่นเดอะโชน ตำบลตะคุ อำเภอบึงขัง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ละเล่นเดอะโชนมีการเล่นกันมาอย่างยาวนาน ในสมัยก่อนทุกบ้านจะมีกลองโชน และผู้หญิงจะเป็นผู้ที่กลองโชนเท่านั้น ซึ่งที่มาของคำว่า “เดอะโชน” มาจากการที่ผู้เล่นหรือหัวหน้ากลุ่มจะให้สัญญาณในการเริ่มเล่น โดยจะตีโชนเกริ่นนำ เป็นจังหวะ เปิงผิง – เปิงผิง – เปิงผิง 3 ครั้ง จากนั้นคนที่ตีโชนรับ จะตีจังหวะ เต็ง – เดอะ – หิง – เดอะ – เต็ง – เดอะ – หิง โดยผู้เดอะโชนจะเลือกผู้ที่มีเสียงกลองโชนที่ดังที่สุดในกลุ่ม ส่วนโชนใครที่มีเสียงเบา ก็จะได้รับต่อจากผู้เดอะโชน จากนั้นก็จะตีไปพร้อมกัน ซึ่งการเล่นเดอะโชนจะเล่นกันเป็นกลุ่มจะไม่มีการแบ่งฝ่ายการเล่น แต่ส่วนใหญ่จะเล่นเดอะโชนในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งในระหว่างที่มีการเล่นเดอะโชน ก็จะมีการละเล่นพื้นบ้านไปด้วย เช่น เล่นหนอน เล่นลูกช่วง การเล่นตี่หนังวัว หนังควาย (การเล่นชักเย่อ) ถ้าฝ่ายไหนแพ้ก็ออกมาฟ้อนรำซึ่งการเล่นเดอะโชนในลักษณะนี้จะนิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชน เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะพูดคุยกัน นอกจากนี้การเล่นเดอะโชนในอดีตจะมีการเล่นในพิธีกรรมด้วยเช่น การเข้านางดัง การเข้านางมดแดง แห่นางแมว (พิธีกรรมเสี่ยงทาย โดยจะมีผู้เป็นสื่อกลางทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับผีบรรพบุรุษ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้านเคารพนับถือ) (วัน มั่งกิด และ อึ้ง บุรีตะคุ, สัมภาษณ์: 2564)

2. การศึกษาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง จากข้อมูลการหาความเป็นมาและวิธีการละเล่นเดอะโชน รวมถึงการแต่งกายของผู้เล่นทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จึงนำมาสู่การศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง ซึ่งผู้วิจัยสามารถแยกประเด็นแนวทางการสร้างสรรค์การแสดงตามองค์ประกอบการแสดงได้ดังนี้

2.1 การกำหนดรูปแบบการแสดง จากลักษณะการเล่นเดอะโชน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบการแสดงให้เป็นรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์การสร้างสรรคการแสดงขึ้นเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์การละเล่นเดอะโชน และนำเอาการเล่นพื้นบ้านที่ปรากฏอยู่ระหว่างการละเล่นเดอะโชนเข้ามาร้อยเรียงทำให้สอดคล้องกับจังหวะการตีโชนในแต่ละทำนอง ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้กำหนดช่วงการแสดงออกเป็น 3 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 เป็นการตีโชนเรียกหรือชวนชายหนุ่มให้ออกมาร่วมเล่นเดอะโชน ช่วงที่ 2 เป็นการเกี้ยวพาราสี และการละเล่นพื้นบ้านระหว่างหนุ่มสาว ช่วงที่ 3 เป็นการบอกลาเพื่อแยกย้ายกันกลับบ้านของตนเอง การแสดงทั้ง 3 ช่วงนี้เป็นการสื่อสารเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการละเล่นเดอะโชนและการละเล่นพื้นบ้านระหว่างหนุ่มสาว

2.2 การสร้างสรรค์เพลง ด้วยกลุ่มประชาชนดั้งเดิมที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาปักหลักที่อยู่อาศัยในตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ลาวเวียง ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดแนวเพลงให้เป็นแนวเพลงที่มีทำนอง สำเนียงเพลงออกไปในสำเนียงลาวเวียงจันทร์ และในการสร้างสรรค์เพลงประกอบการแสดงจะมีการนำแคนเข้ามาประกอบการดำเนินทำนองเพื่อแสดงถึง อัตลักษณ์ความเป็นชนชาติลาว

2.3 การออกแบบและประดิษฐ์ท่ารำ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์การแสดงเป็นหลัก ดังนั้นการออกแบบประดิษฐ์ลีลาท่ารำจึงเน้นไปที่การแสดงท่าทางธรรมชาติ ผสมกับทำนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานที่มีความอิสระในการเคลื่อนไหวร่างกาย และท่าทางธรรมชาติที่เกิดจากการละเล่นพื้นบ้าน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะท่ารำหลักๆ ของแต่ละช่วงการแสดงเพื่อให้เห็นท่าทางที่สื่อถึงการแสดงในแต่ละช่วงเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงต่อไปในอนาคต

ช่วงที่ 1 เป็นการตีโทนเรียกหรือชวนชายหนุ่มให้ออกมาร่วมเล่นเดอะโทน

ภาพที่ 1 เริ่มการแสดง
ที่มา: นายนพร ชูติภาดา

ให้ผู้หญิงออกมานั่งโพนต์ท่าตีโทน เมื่อเสียงกลองดังจากที่ผู้หญิงที่ตั้งขึ้น นักแสดงก็จะเดินออกมาในลักษณะเลี้ยวมองตามหาเสียงโทนที่ได้ยินพร้อมกับถืออุปกรณ์ส่องสว่างคือตะเกียงออกมาด้วย เนื่องจากในอดีตการละเล่นเดอะโทนจะเล่นในเวลากลางคืน

ช่วงที่ 2 การละเล่นพื้นบ้านระหว่างหนุ่มสาว

ภาพที่ 2 ฝ่ายชาย เข้าไปกระเซ้าหย้าหย่าฝ่ายหญิงที่นั่งตีโทน
ที่มา: นายนพร ชูติภาดา

ลักษณะการแสดงในช่วงที่ 2 จะให้ฝ่ายชายเข้าไปหยอกเย้า พุดคุยเชิญชวนให้ฝ่ายหญิงออกมาร่วมเล่นนอนและการเล่นดิ่งหนัง

ภาพที่ 3 การเล่นนอน (กระต่ายขาเดียว)
ที่มา: นายนพร ชูติภาดา

โดยก่อนเริ่มเล่นก็จะมีการเล่นส่งตัวแทนออกมาทั้ง 2 ฝ่าย และโยนเหรียญเลือกหัว – ก้อย ถ้าเหรียญออกมาตรงตามฝ่ายที่เลือกฝ่ายนั้นก็จะเล่นนอนก่อน จากนั้นทุกคนที่ยังไม่เป็นนอนก็ต้องวิ่งหนีเพื่อไม่ให้คนที่เล่นนอนแตะหรือสัมผัสตัวได้

ภาพที่ 4 การเล่นดิ่งหนัง(ชักเย่อ)
ที่มา: นายนพร ชูติภาดา

การเล่นดิ่งหนังก็จะมีการเล่นแบ่งฝ่ายชาย-หญิงอย่างชัดเจน ในการแสดงจะใช้ผ้าขาวม้าแทนหนังหรือเชือกในการเล่น

ภาพที่ 5 การทำโทษฝ่ายที่แพ้การแข่งขัน
ที่มา: นายนพร ชูติภาดา

ถ้าฝ่ายใดแพ้จากการละเล่นชนิดใด ฝ่ายที่ชนะสามารถออกคำสั่งให้ฝ่ายที่แพ้ทำอะไรก็ได้
ช่วงที่ 3 เป็นการบอกลาเพื่อแยกย้ายกันกลับบ้านของตนเอง

ภาพที่ 6 ท่าขอ
ที่มา: นัยนัปพร ชูติภาดา

ลักษณะการปฏิบัติท่ารำผู้ชายแบงหางฝ่ายมือทั้งสองข้างขึ้นเพื่อขอที่ระลึกจากฝ่ายหญิงที่ตนเองชื่นชอบ โดยใช้ท่ายืนเพื่อสื่อให้เห็นว่าฝ่ายกำลังเฝ้าเรือนขอของที่ระลึกแทนใจก่อนที่จะจากกัน

ภาพที่ 7 การออกแบบท่ารำเพื่อสื่อให้เห็นถึงการรำลากัน
ที่มา: นัยนัปพร ชูติภาดา

ผู้หญิงจะตั้งวงมือขวาดันหน้าก่อนจากนั้นก็กวาดมือผ่านหน้าขึ้นไปตั้งวงสูงเหนือศีรษะ และเท้าขวาก้าวข้าง เพื่อแสดงให้เห็นว่าฝ่ายหญิงกำลังโบกมือลาและกำลังจะก้าวเดินจากฝ่ายชายไป ผู้ชายยกเท้าข้างซ้ายขึ้นมือขวาทำสะเอว มือซ้ายตั้งวงที่ฐานไหล่ขวา เพื่อแสดงให้เห็นว่าฝ่ายกำลังโบกมือลาและกำลังจะก้าวเดินจากฝ่ายหญิงไปเช่นกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำท่าแม่บทอีสานมาใช้ในการประกอบท่าทางการแสดงโดยเลือกใช้เฉพาะท่าที่มีลักษณะการเข้าคู่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่ ได้แก่ ท่าผู้สาวลงทุ่ง ท่าสาวน้อยประแป้ง ท่าช้างเทียมแม่ ท่าพ่อนเกี้ยวชู เนื่องจากท่ารำเหล่านี้ผู้แสดงสามารถที่จะพลิกแพลงท่ารำและเล่นกับคู่ตัวเองหรืออาจจะแสดงลักษณะท่าทางอื่นๆ ตามแต่อารมณ์ของผู้แสดงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งการใช้ท่ารำนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานไม่ข้อจำกัดที่ตายตัวและเน้นการแสดงที่สนุกสนาน ในการออกแบบท่าทางการแสดงในช่วงที่ 2 นี้ จะใช้ท่าทางที่เป็นแบบธรรมชาติของผู้แสดงในการละเล่นพื้นบ้านระหว่างฝ่ายชาย-

หญิง ส่วนในช่วงที่1 และ 3 จะใช้ทำทางธรรมชาติที่เกิดจากอิริยาบถของมนุษย์มาเทียบเคียงและประดิษฐ์สร้างสรรค์ทำรำประกอบการแสดง

2.4 การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง และการสืบค้นข้อมูลลักษณะการแต่งกายของชาวลาวเวียงในพื้นที่อื่นๆ มาวิเคราะห์ข้อมูล และทดลองออกแบบการแต่งกาย เพื่อให้ได้ต้นแบบของการแต่งกายในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง

การแต่งกายผู้หญิง

การแต่งกายผู้หญิง จะสวมเสื้อคอจีนแขนกระบอก จะนุ่งผ้าถุงยวน สวมใส่เครื่องประดับเงิน ปรับเปลี่ยนการแต่งกายจากการใช้ผ้าแถบพันอก มาเป็นสวมเสื้อแทน เนื่องจากการละเล่นเดอะโพนนี้ จะนิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ก็จะมีการเล่นที่ลานวัดด้วย การเปลี่ยนมาสวมเสื้อแทนการใช้พันอกจึงเหมาะสมกว่า ในส่วนผ้าถุงก็ปรับมาใช้ผ้าถุงยวนเนื่องสีสันของผ้าถุงจะมีสีสันที่สดใสและยังคงความของการแต่งกายแบบดั้งเดิมไว้ด้วย

ภาพที่ 8 การออกแบบการแต่งกายนักแสดงหญิง
ที่มา: นายนปพร ชูติภาดา

การแต่งกายผู้ชาย

ผู้ชายสวมเสื้อหม้อฮ่อมแขนยาว นุ่งกางเกงขาก๊วย ใช้ผ้าขาวม้ารัดเอวและคล้องคอ ในการออกแบบเครื่องแต่งกายครั้งนี้ยังคำนึงถึงให้ผู้แสดงสามารถสวมใส่ได้ทุกโอกาสตามสถานที่ที่จะแสดงและยังคงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของการแต่งกายของชาวลาวเวียงไว้คงเดิม

ภาพที่ 9 การออกแบบการแต่งกายนักแสดงชาย
ที่มา: นัยนัปร ชุตินาถา

2.5 การคัดเลือกผู้แสดง การคัดเลือกผู้แสดงเป็นสิ่งสำคัญในการแสดงเพราะผู้แสดงก็เปรียบเสมือนตัวละครที่จะต้องแสดงบทบาทสมมติตามที่ผู้ออกแบบการแสดงได้กำหนดเรื่องราวเอาไว้ และต้องถ่ายทอดอารมณ์การแสดงออกมาผ่านทางลีลาท่ารำและทางสีหน้า เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้เรื่องอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดที่ผู้แสดงทำหน้าที่ในการสวมบทบาทนั้นอยู่ ฉะนั้นในการแสดงที่เป็นลักษณะของการละเล่นพื้นบ้าน บุคลิก อุปนิสัย ของผู้แสดงไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง ผู้ชาย จะต้องมีบุคลิกที่คล่องแคล่ว มีปฏิภาณไหวพริบเพื่อโต้ตอบกันได้ทันทั่วทั้งเมื่อมีการเกี่ยวพาราสี การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ส่วนอุปนิสัยจะต้องมีความกล้าแสดงออก ไม่เขินอายเวลาที่จะทำท่าทางที่ผิดแปลกไปจากท่ารำ มีความร่าเริงสนุกสนานแฝงด้วยความทะเล็นเล็กน้อย ในลักษณะด้านกายภาพผู้หญิงจะต้องมีความสูงไม่มาก ส่วนผู้ชายจะต้องมีความสูงใกล้เคียงกับผู้หญิงหรือสูงกว่าผู้หญิงเล็กน้อย เวลาที่ทำการแสดงบนเวทีจะไม่มี ความเหลื่อมล้ำกันมาก

จากการที่ได้ศึกษาการละเล่นเดอะโชน บ้านสุขขัง ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จนนำมาสู่การออกแบบการแสดงตามองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์เพื่อเป็นต้นแบบและแนวทางในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงจากการละเล่นพื้นบ้าน โดยผู้วิจัยได้คำนึงถึงรูปแบบการการละเล่นเดอะโชน เนื่องจากบางท่าที่ใช้ในการเล่นกีฬาพื้นบ้านไม่สามารถที่จะสร้างสรรค์เป็นท่ารำได้หรืออาจจะทำให้การสื่อความหมายด้วยท่าทางอาจเปลี่ยนไป ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ท่าทางธรรมชาติในการเล่นกีฬาบ้านคงไว้ดังเดิม ในส่วนเครื่องแต่งกายมีการออกแบบการแต่งกายที่เหมาะสมกับรูปแบบของการแสดงแต่ยังคงเอกลักษณ์ลักษณะการแต่งกายที่บ่งบอกความเป็นชาวลาวเวียงของทั้งผู้ชายและผู้หญิงไว้เช่นเดิม

อภิปรายผล

1. การละเล่นเดอะโตน ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา มีการละเล่นสืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งมีการตั้งถิ่นฐานที่ตำบลตะคุ โดยชาวลาวเวียงกลุ่มนี้ได้อพยพมาเมื่อครั้งสมัยพระเจ้าตากสินไปตีเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งวัตถุประสงค์การละเล่นเดอะโตนมีขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะพูดคุยกัน เพื่อให้อยู่ในสายตาผู้ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเมื่อชาวลาวเวียง อพยพมาตั้งถิ่นฐานเมื่อครั้งเกิดศึกสงครามและเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งเครื่องดนตรีที่จะนำมาได้ในระหว่างการเดินทางนั้นก็น่าจะเป็นเครื่องดนตรีที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายอย่างเช่น แคน โทน ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเมื่อครั้งที่ชาวลาวเวียงมีการอพยพย้ายถิ่นฐานจึงนำเอาวัฒนธรรมการละเล่นเดอะโตนเข้ามาด้วย และสิ่งที่ยืนยันความเป็นชนชาติลาวนั้นก็คือ ธาตุตะคุ ที่ตั้งอยู่ในวัดหน้าพระธาตุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่กลุ่มชาวลาวเวียงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานได้ร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ อีกทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจว่าตนมาจากถิ่นฐานใด ซึ่งสอดคล้องกับ (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี 2551: 19-21) กล่าวว่า การที่พระเจ้ากรุงเขมรยกพระราชธิดาให้อภิเษกกับเจ้าฟ้าจัมครั้งที่ประทับอยู่ที่กรุงเขมรนั้น เหตุผลที่สำคัญเพื่อเป็นการผูกไมตรีกับชนชาติลาว ดังนั้นเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศลาว ไม่เพียงแต่พระองค์จะจัดส่งคณะผู้เกี่ยวข้องกับการพระพุทธศาสนาตามคำทูลขอพระราชทานจากพระเจ้าฟ้าจัมเท่านั้น พระองค์ยังได้พระราชทานสิ่งของและนักปราชญ์ราชบัณฑิตอีกจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งของและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงด้านดนตรี ช่างหล่อพระพุทธรูป ช่างเหล็ก ช่างทอง (ช่างทองแดง) ช่างคำ (ช่างทองคำ) เครื่องดุริยดนตรี ปี่พาทย์ ระนาด ซอวง และการละเล่นชนิดต่างๆ พร้อมกันนั้นยังมีการแสดงในรูปแบบต่างๆ การแสดงประเภทต่างๆก็บังดนตรีที่ประกอบกับเครื่องดนตรีย่อมทำให้เห็นความสอดคล้องสัมพันธ์กันในการแสดง ราชสำนักลาวในรัชสมัยของเจ้าฟ้าจัมในครั้งนั้น ถือว่าเป็นการวางรากฐานดนตรีในราชสำนัก ที่ภายหลังนักวิชาการลาวเรียกกันว่าดนตรีลาวเดิม และการเล่นดนตรีของประเทศลาวก็ยังปรากฏการตีโตนประกอบจังหวะทำนองแคนในการฟ้อนนางแก้วของราชสำนักจำปาสัก

ซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวลาวเวียงได้มีการรับเอาวัฒนธรรมการเล่นกลองโตนมาเป็นเครื่องประกอบจังหวะและมีการใช้กลองโตนในการเป็นเครื่องดนตรีดังเช่นดนตรีพื้นบ้านเขมรที่ใช้ในงานพิธีมงคล พิธีกรรมความเชื่อหรือการละเล่นทั่วไป ซึ่งการละเล่นเดอะโตนของชาวบ้านสุขขัง ก็จะใช้เล่นในพิธีกรรมและการละเล่นทั่วไปเหมือนดังเช่นการเล่นดนตรีพื้นบ้านของเขมร

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดลองออกแบบการแสดงตามองค์ประกอบของการแสดง ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงที่เกิดจากการเล่นพื้นบ้านได้ดังนี้

2.1. แนวคิดการสร้างสรรคการแสดงจากการละเล่นพื้นบ้านในการสร้างสรรค์การแสดง มีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อถึงการละเล่นพื้นบ้าน อันเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นโดยใช้เทศกาลสงกรานต์เป็นตัวกลางในถ่ายทอดการละเล่นเดอะโตน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคี ฉะนั้นการออกแบบการแสดงจึงต้องคำนึงถึงกระบวนการและวิธีการละเล่นเดอะโตนเพื่อเป็นหลักในการออกแบบท่าทางทางนาฏศิลป์ให้สามารถสื่อความหมายเล่าเรื่องราวผ่านท่าทางท่าลีลาประกอบกับจังหวะ ทำนอง ที่จะช่วยเสริมสร้างอารมณ์ของผู้ชมให้ติดตราตรึงใจไปกับการแสดงนั้นๆ การที่ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบที่จะสร้างสรรค์การละเล่นเดอะโตนให้เป็นแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ คำเล่า มุสิกและวิษชุดา วุฑฒิตย์ (2558: 49-52) เรื่อง แนวความคิดสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลาง กล่าวถึง รูปแบบแนวความคิดการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์

อีสานในวงโปงลางมีลักษณะเป็นวงจรชีวิต (Life cycle) และมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอีสานเป็นตัวกำหนดขอบเขตของกระบวนการสร้างสรรค์ภายใต้เงื่อนไขของการแสดงในวงโปงลาง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะก่อนการสร้างงาน (Pre-production Stage) เป็นระยะของการออกแบบนาฏศิลป์ (Design) ซึ่งเป็นขั้นของการคิด การเตรียมการ (Preparation) ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับนาฏศิลป์โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ การกำหนดเป้าหมายของการแสดง ที่มีผลทำให้การออกแบบนาฏศิลป์อีสานในวงโปงลางแต่ละครั้งแตกต่างกัน มีกระบวนการ 3 ส่วนที่สัมพันธ์คือ 1. การค้นคว้าข้อมูลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 2. การกำหนดแนวคิดหลักของการแสดง (Theme) 3. การกำหนดรูปแบบการแสดง (Style) ส่วนเงื่อนไขในการสร้างสรรค์จึงขึ้นอยู่กับโจทย์ที่หน่วยงานต้นสังกัดของวงโปงลางกำหนดเช่นความเชื่อ จารีต ประเพณี

ระยะการสร้างงาน (Production) เป็นระยะของการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาให้นาฏศิลป์ตามที่ได้ออกแบบไว้ มีองค์ประกอบหลัก คือ การวางโครงสร้างของการแสดง 2. การออกแบบร่าง 3. การพัฒนาองค์ประกอบการแสดง 4. การฝึกซ้อม 5. การแสดงจริง

ระยะหลังการสร้างงาน (Post-production Stage) เป็นระยะของการประเมินและการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำนาฏศิลป์นั้นไปแสดงอีกครั้งซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากการแสดงสิ้นสุดลง โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะ ตีชม วิพากษ์ วิเคราะห์ผลงานนั้นเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

หากเปรียบเทียบการวิจัยครั้งนี้การองค์ประกอบ 3 ข้อที่กล่าวมาข้างต้นก็อาจกล่าวได้ว่าการวิจัยเพื่อหาแนวทางการสร้างสรรค์การแสดงที่เกิดจากการละเล่นพื้นถิ่นนี้อยู่ในระยะที่ 2 คือระยะของการสร้างงานแต่เป็นเพียงการสร้างงานเพื่อกำหนดต้นแบบของการแสดงเท่านั้นไม่ใช่ว่าการสร้างงานจนเสร็จสมบูรณ์ที่สามารถนำออกแสดงได้ การแสดงนาฏศิลป์ทุกอย่างล้วนเกิดจากวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีการดำรงชีวิต การละเล่นพื้นบ้าน สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดเป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์ที่มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งการที่ผู้วิจัยนำการละเล่นพื้นบ้านในชุมชนมาสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงก็เพื่อต้องการสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีการละเล่นของท้องถิ่นบอกเล่าถึงวิถีการ ลักษณะการละเล่นต่อเนื่องผ่านการแสดง เพื่อให้คนในชุมชนได้ระลึกถึงการละเล่นต่อเนื่องที่มีการละเล่นมาอดีต ทั้งนี้เพื่อสื่อสารให้กับคนรุ่นใหม่ที่จะไม่มีโอกาสได้เห็นการละเล่นต่อเนื่องแล้วในปัจจุบันแต่อาจจะเคยได้ยินจากการบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ขึ้นมาก็เพื่อที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะช่วยอนุรักษ์การละเล่นต่อเนื่องให้อยู่คู่ชุมชนและเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนได้ฟื้นฟูการละเล่นต่อเนื่องขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ ชัชวาล วงศ์ประเสริฐ (2532: 59-60) ที่กล่าวว่า การฟ้อนพื้นเมืองได้มีการพัฒนาขึ้นมาในหลากหลายรูปแบบและสามารถจัดกลุ่มการฟ้อนอีสานในชุดต่างๆ ได้ 8 กลุ่ม คือ 1. การฟ้อนเลียนแบบกริยาอาการของสัตว์ 2. การฟ้อนชุดโบราณคดี 3. การฟ้อนประกอบทำนองลำ 4. การฟ้อนชุดชุมนุมเผ่าต่างๆ 5. การฟ้อนเนื่องมาจากวรรณกรรม 6. การฟ้อนเพื่อเชนบวงสรวงหรือบูชา 7. การฟ้อนศิลปะชีพ 8. การฟ้อนเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ซึ่งการแสดงที่เกิดจากการละเล่นพื้นบ้านที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้จึงจัดอยู่ในกลุ่มของการฟ้อนเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงเช่นเดียวกัน

2.2 แนวคิดในการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวลาวเวียง ด้วยกลุ่มชนดั้งเดิมในพื้นที่ตำบลตะคุ อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกลุ่มชนชาติลาวที่อพยพจากเวียงจันทน์เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลตะคุในปัจจุบัน ฉะนั้นในการออกแบบองค์ประกอบการแสดงไม่ว่าจะเป็นเพลง เครื่องแต่งกาย

แม้ว่าจะมีการสร้างสรรค์ใหม่แต่ผู้วิจัยจะยังคงเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ที่ยังคงแสดงให้เห็นถึงความเป็นชนชาติลาวไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ พืรงศ์ เสนไสย (2546: 102) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายไว้ว่า เครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สามารถทำให้ผลงานนาฏยประดิษฐ์เกิดความสมบูรณ์ น่าสนใจ และทำให้ผู้ชมเข้าถึงเจตนารมณ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน เครื่องแต่งกายยังสามารถบ่งบอกเอกลักษณ์ ลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครหรือผู้แสดงซึ่งในที่นี้หมายรวมถึงเครื่องประดับต่างๆ ด้วย เครื่องแต่งกายแนวอนุรักษ์จารีตนิยมหรือชนบประเพณี คือเครื่องแต่งกายที่เป็นไปตามจารีตดั้งเดิมของศิลปะการแสดงของสังคมท้องถิ่นนั้นๆ การออกแบบก็ต้องให้เป็นไปตามครรลองเดิม ทั้งสีสันทันเครื่องประดับก็ต้องให้เป็นไปตามกรอบกำหนด ในส่วนการออกแบบท่ารำผู้วิจัยจะเน้นลีลาท่ารำเพื่อให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่ หรือกลุ่มของนักแสดงรวมกัน โดยนำอิริยาบถบาทของผู้แสดงมาเทียบเคียงในการประดิษฐ์ท่ารำ เพื่อที่จะสื่อสารกับผู้ชมให้เข้าใจ รับรู้ถึงลักษณะการเล่นเดอะโทนผ่านการแสดงออกของลีลาท่ารำ ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาพร ฝ่ายเพ็ญ (2557: 201) ที่กล่าวถึงการประดิษฐ์ท่ารำของการการแสดงจากวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีทั้งหมด 6 ชุดการแสดงว่า การประดิษฐ์ท่ารำนั้นมีการประดิษฐ์ท่ารำจาก 1. ท่าฟ้อนรำที่ได้จากธรรมชาติ หมายถึง ท่าฟ้อนรำที่ผู้สร้างสรรค์ได้นำท่าฟ้อนจากการลงพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลรวบรวมข้อมูลดังกล่าวและจากการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ สังคม และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ นำมาเทียบเคียงเป็นท่าฟ้อนในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง 2. ท่าเกี่ยว หมายถึง ท่าฟ้อนรำที่ผู้สร้างสรรค์ได้สังเกตสภาพความเป็นอยู่และกิจกรรมของหนุ่มสาวที่แสดงออกในเรื่องความรัก อาทิ กิริยาต่างๆ จึงนำมาสร้างสรรค์ท่าฟ้อนเพื่อความสอดคล้องในชุดการแสดง 3. ท่าฟ้อนรำจากนาฏศิลป์ไทย หมายถึง ท่ารำที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยได้ประดิษฐ์ คิดค้นขึ้นมาแล้วได้บรรจุในการเรียนการสอนเพื่อเป็นท่ามาตรฐานที่มีการฝึกฝนจนเกิดความสวยงาม ผู้สร้างสรรค์ได้นำท่ารำมาตรฐานมาเทียบเคียงเป็นท่ารำรำให้เกิดความสวยงามและสอดคล้องกับชุดการแสดงนั้น ๆ 4. ท่าฟ้อนรำจากท่าแม่บทอีสาน หมายถึง ท่าฟ้อนที่หมอลำกลอนได้รับการบอกเล่าจากบรรพบุรุษ และวิถีชีวิตของชาวบ้าน

2.3 การใช้แนวคิดนาฏศิลป์ยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) เนื่องจากการออกแบบท่ารำผู้วิจัยได้นำท่าการละเล่นกีฬาพื้นบ้านมาประกอบในการแสดงซึ่งไม่ได้ทำการดัดแปลงหรือประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่จากการลอกเลียนแบบท่าทางของการเล่นกีฬาพื้นบ้าน สาเหตุที่ไม่มีการดัดแปลงหรือประดิษฐ์ท่ารำขึ้นมาใหม่ก็เพราะต้องการใช้ท่าทางธรรมชาติที่เกิดจากการเล่นกีฬาพื้นบ้านนั้นเพื่อสื่อความหมายต่อผู้ชมทางตรงโดยไม่ต้องตีความหมายจากการแสดงท่ารำอันซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับ ฐปนีย์ สังสิทธิ์วงศ์.(2554: 30) ที่ได้สัมภาษณ์ ดาริณี ชำนาญหมอ ว่า โปสทโมเดิร์นแดนซ์ (Post-modern Dance) เป็นรูปแบบนาฏศิลป์ในยุคหลังสมัยใหม่ ที่ไม่มีข้อจำกัดใดๆ เลย ไม่ว่าจะเป็นเทคนิค หรือรูปแบบที่เป็นจารีต หรืออะไรที่เป็นของเดิม ขึ้นอยู่กับแนวคิดหรือมุมมองของศิลปินเป็นหลัก โดยไม่ต้องยึดติดแบบแผนหรือองค์ประกอบการเต้นรำ เพราะว่าการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ไม่จำเป็นต้องเป็นท่าเต้นอาจจะจะเป็นเหมือนการนำความหลากหลายต่างๆ มาผสมกัน แล้วจึงเกิดเป็นงานในลักษณะโปสทโมเดิร์นแดนซ์ (Post-modern Dance) อาจจะต้องรวมกับลักษณะการจัดวางลักษณะการเคลื่อนไหวแบบชีวิตประจำวันถูกนำมาใช้มากขึ้นกว่าเดิม จากเดิมเน้นเทคนิคของทักษะทางด้านการเต้นในยุคหลังสมัยใหม่ ไม่จำเป็นต้องเน้นแต่จะเน้นแนวคิดของศิลปินที่ต้องการถ่ายทอดเป็นหลัก สรุปคือ นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่เป็นการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เกิดจากความถนัดของศิลปิน โดยจะมีกรอบแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับศิลปินนั้น ๆ การออกแบบลีลานาฏศิลป์นั้น สามารถใช้ท่าทางการ

เคลื่อนไหวตามธรรมชาติที่เป็นกิจวัตรประจำวันได้ และสามารถกระทำได้อย่างตรงไปตรงมา ที่สำคัญปราศจากรูปแบบที่ตายตัวเป็นการเคลื่อนไหวอย่างมีอิสระ

2.4 การใช้หลักการเขียนโครงเรื่องการแสดงละคร เนื่องจากการแสดงนาฏศิลป์ประเภทระบำ ฟ้อน ที่สร้างสรรค์ขึ้นจากวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ในท้องถิ่นล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงโดยใช้ท่ารำเป็นตัวดำเนินการในการเล่าเรื่องราว ฉะนั้นการที่จะกำหนดเรื่องในการแสดงจึงจำเป็นต้องเขียนโครงเรื่องเพื่อกำกับเหตุการณ์ของชุดการแสดงให้มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่จุดเริ่มต้นและพัฒนาต่อเนื่องไปถึงจุดคลี่คลายของเรื่อง นอกจากนี้การเขียนโครงเรื่องยังสามารถกำหนดบทบาทของผู้แสดง นั่นก็คือลีลาท่ารำ อารมณ์ความรู้สึก ที่ผู้แสดงจะต้องแสดงออกมาให้ผู้ชมได้รับรู้ความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับผู้แสดง ซึ่งสอดคล้องกับ ธนันทพัชร อัครเสมาชัย (2565: 126-127) ที่กล่าวถึงการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ชีทะเล่ ว่า การสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้เกิดจากความสนใจกับเรื่องสิทธิสตรีที่ยังคงเป็นสิ่งที่ถูกพูดถึงในสังคมเรื่องการทำร้ายผู้หญิง ค่านิยมที่สังคมมีต่อสตรีเพศ ในการออกแบบบทการแสดงได้มีการออกแบบโครงเรื่องการแสดง โดยแบ่งเป็นการแสดงตามช่วงอายุการเจริญเติบโต โดยจุดเริ่มเรื่องของแสดงผ่านการนำกระตุ้นคำถามให้แก่ผู้ชม ต่อด้วยช่วงวัยแรกเกิดแสดงท่าทางด้วยความไม่มั่นคงความสั่นคลอนของการเริ่มดำเนินชีวิต ช่วงเด็กเน้นความสนุกสนาน ความสดใส แต่อยู่ภายใต้กรอบบางอย่างของสังคม ช่วงวัยเจริญพันธุ์ วัยที่ถูกกำหนดด้วยภาพลักษณ์ของสังคมที่มีต่อผู้หญิงและช่วงสุดท้ายคือ ช่วงวัยชรา แสดงถึงความเหน็ดเหนื่อยและการทำซ้ำไปมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งในการสร้างสรรค์ที่น่าจะนำการเล่นละครโขนมาสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดง ก็ได้กำหนดโครงเรื่องของการแสดงดังนี้ 1. จุดเริ่มเรื่องคือการตีโขนเพื่อส่งสัญญาณว่าจะมีการละเล่นละครโขน 2. จุดสูงสุดของเรื่อง คือ การละเล่นกีฬาพื้นบ้านผนวกกับการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว 3. จุดคลี่คลาย คือ การฟ้อนรำรวมกัน เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และการแลกเปลี่ยนของที่ระลึกเพื่อที่หนุ่มสาวจะได้สานสัมพันธ์ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ปัจจุบันการละเล่นละครโขน บ้านสุขขัง ตำบลตะคุ อำเภอบึงทองหลวง จังหวัดนครราชสีมา กำลังจะเลือนหายไปตามกาลเวลากับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการที่จะช่วยสืบสานด้านกระบวนการ วิธีการในการละเล่นละครโขนผ่านการแสดงเพื่อเป็นกระตุ้น ปลุกจิตสำนึกให้กลุ่มเยาวชนและหน่วยงานในท้องถิ่นหันมาฟื้นฟูการละเล่นละครโขนให้มีการเล่นอย่างแพร่หลายในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นเพียงการหาแนวทางในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงที่ยังไม่ได้ลงรายละเอียดอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นในการพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสร้างสรรคงานจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ผลงานการแสดงที่จะออกในอนาคตมีความสมบูรณ์แบบ

2. ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรทดลองนำไปแสดงจริงเพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ที่ได้ทำไว้ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์หรือเป็นแนวทางต่อผู้ที่สร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ประเภทนี้ ทั้งนี้แนวทางการสร้างสรรค์การแสดงที่ผู้วิจัยได้ศึกษามายังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบอื่น ๆ ได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คำล่ำ มุกสิกาและวิชุดา วุฑิตย์. (2558). แนวความคิดการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลาง
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 36-60.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2551). คนตรีลาวเดิม. ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2532). ศิลปะการฟ้อนอีสาน. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฐปนีย์ สังสิทธิวงศ์. (2554). การสร้างสรรค์ละครเพลงร่วมสมัย เรื่องศิลปินผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ร่วมสมัยใน
ประเทศไทย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฏฐบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ธนนท์พัชร อัสวเสมาชัย. (2560). การสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์ “การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย”. คลัง
น่านาวิทยา.
- นพพล ไชยสน. (2559). คนตรีเขมร: รากฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมกับการอนุรักษ์. วารสารกระแส
วัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยสยาม, 22(42), 43-57.
- บุปผา บุญทิพย์. (2538). คติชาวบ้าน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิรพงศ์ แสนไสย. (2546). นาฏยประดิษฐ์. ประสานการพิมพ์.
- โรงเรียนปักธงชัยประชานิรมิต. (2530). เล่าเรื่องเมืองปัก อำเภอบักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา. ม.ป.ท.
- วิภาพร ฝ่ายเพี้ย. (2557). การสร้างสรรค์ฟ้อนพื้นบ้านอีสาน: กรณีศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 5(2), 195-207.
- วัน มั่งกิจ. สัมภาษณ์. วันที่ 12 เมษายน 2564.
- เสาลักษณ์ อนันตศานต์. (2543). ทฤษฎีคติชนและวิธีการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อึ้ง บุรีตะคุ. สัมภาษณ์. วันที่ 12 เมษายน 2564.

นวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก
เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว
วิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง

Knowledge Management Innovation of Small Hotels to Stimulate
the Economy to Local Tourism, Greater Mekong Sub Region
Tourism Development Area

เพ็ญพัชรศิณา วิเชียรวรรณ^{1*}, วิภาดา มุกดา²
Penpaksina Wicheanwan^{1*}, Wipada Mukda²

^{1,2} หลักสูตรธุรกิจการโรงแรม โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

^{1,2} Hotel Business Management, School of Tourism and Hospitality Management, Suan Dusit University

*Corresponding email: Penpaksina_wic@dusit.ac.th

Received: 7 July 2022; Revised: 1 September 2022; Accepted: 12 September 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการนำเสนอกระบวนการสร้างแผนนวัตกรรมจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก 2. จัดทำแผนนวัตกรรมจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนโรงแรมจำนวน 54 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยว นักธุรกิจหรือผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ผู้แทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ใช้ประโยชน์งานวิจัย จำนวน 50 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1. กระบวนการสร้างแผนนวัตกรรมฯ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงาน การประเมินผล การสรุปผล และ 2. แผนนวัตกรรม ได้แก่ 1) ความใหม่ของการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก โดยการกำหนดเป้าหมายหรือขอบเขต จากผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่ 2) การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ กำหนดเป้าหมายหรือขอบเขต คือ ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่ให้มีความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจให้มากยิ่งขึ้น หรือ สร้างคุณค่าที่ลูกค้าได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการที่มีอยู่ในธุรกิจโรงแรมให้มากขึ้น 3) การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก กำหนดเป้าหมายหรือขอบเขต คือ การใช้ความคิดสร้างสรรค์การบริการร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ส่งผลให้เกิดความใหม่ในการบริการเฉพาะกลุ่มหรือบุคคล นอกจากนี้มีการประเมินผลแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ปกติ ได้แก่ 1. มาตรฐานสมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพโรงแรมแห่งอาเซียนตามกรอบของข้อตกลงยอมรับคุณสมบัติวิชาชีพอาเซียน สมรรถนะอาเซียน มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านการโรงแรม 2. เกณฑ์และตัวชี้วัดตามมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว ประเภทมาตรฐานโรงแรม ระดับ 2 ดาว (Hotel Standard)

3. เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยที่การประเมินผลแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง หลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้แก่วิธีการมาตรฐานสุขและมาตรฐานการบริการที่ดีตามโครงการแนวทางความปลอดภัยด้านสุขอนามัย

คำสำคัญ : นวัตกรรมจัดการความรู้, การบริหารจัดการ, โรงแรมขนาดเล็ก, การกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว, เขตพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง

ABSTRACT

The purposes of the research were 1. to study for the process of creating a knowledge management innovation plan management of small hotels in the area 2. to generate a knowledge management innovation plan for small hotel management to boost local tourism economy in the greater Mekong sub region tourism development area. This study was conducted using qualitative data, were collected by in-depth interviews, focus group and using content analysis. The key informants are 54 from hotel executives or representatives, and 50 from tourists, tour guides or tour operators, representative from the provincial office of tourism and sports, expert's qualified and research users.

The research results showed that: 1. The process of creating an innovation plan includes goal setting, operation, evaluation, summary of performance 2. Innovation plans: 1) The newness of small hotel management, the goal or scope is something new that is developed based on research results which may look like a product, service or process which can be improved from the original or developed a new one. 2) The management of small hotels to provide economic benefits, the goal or scope is to create additional value by developing new things which the potential benefits can be measured directly in monetary terms or not directly in cash or the ability or the ability to create value for the business to create value that surpasses competitors effectively, the competitiveness of the business is even more high or the value that customers receive from the consumption of goods and services that exist in the current hotel business. 3) To use knowledge and creativity in the management of small hotels, the goal or scope is the result of using knowledge and creativity as the basis for new development which is not due to imitation, duplication in terms of management/ cost/marketing/customer loyalty or using creative ideas to create services between service providers and service recipients, this results in the novelty of niche or individual services. The evaluation is to comply with relevant standards in normal circumstances, including: ASEAN mutual recognition arrangement, accommodation standards for tourism standard type of 2-star hotel, community-based tourist attraction management standard. While the evaluation of various plans in accordance with the relevant standards after the COVID-19 crisis are Amazing Thailand Safety & Health Administration (SHA) and SHA Plus.

Keywords: Innovation Knowledge Management, Management, Stimulating the Tourism Economy, Small Hotels, Greater Mekong Sub Region Tourism Development Area

บทนำ

การพัฒนา รวมทั้งการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่พื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งยังเป็นการขยายตัวของเศรษฐกิจในพื้นที่บนพื้นฐานความหลากหลาย รวมทั้งความโดดเด่น อันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งในพื้นที่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขงที่ครอบคลุม 5 จังหวัด คือ เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม และมุกดาหาร ซึ่งในแต่ละจังหวัดมีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด ดังนี้ 1. จังหวัดเลย กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน 2. จังหวัดนครพนม กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 3. จังหวัดมุกดาหาร กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน 4. จังหวัดหนองคาย กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ ยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว และการบริการมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน และ 5. จังหวัดบึงกาฬ กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ พัฒนาการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) นอกจากนี้จากแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง พ.ศ. 2560 – 2564 โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ มาตรฐานสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายใต้วิถีชีวิตลุ่มน้ำโขงให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้เครื่องมือการตลาดเพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวอย่างสอดคล้อง และเหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว และ ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

โดยที่จากการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดลุ่มน้ำโขง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโรงแรม และที่พักขนาดเล็กไว้ว่า มีจำนวนโรงแรม และที่พักขนาดเล็กเพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้กล่าวถึงศักยภาพของธุรกิจโรงแรมหรือที่พักขนาดเล็กนั้น ซึ่งโรงแรมขนาดเล็กมีความคล่องตัวในการบริหารสูง ลดขั้นตอนที่ซับซ้อนยุ่งยาก บางแห่งที่กิจการเล็กมากมีเจ้าของเป็นผู้ดูแลและให้บริการเอง ทำให้สามารถให้บริการได้ทั่วถึงและเป็นกันเอง ทั้งนี้ข้อเสียคือเรื่องของการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกมีน้อย เนื่องจากเป็นโรงแรมขนาดเล็ก มีห้องพักน้อย (น้อยกว่า 50 ห้อง) การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกจึงอาจจะไม่ได้มีให้ครบถ้วนสมบูรณ์เท่ากับโรงแรมขนาดใหญ่ เช่น มีบริการเพียงอาหารเช้าง่าย ๆ เป็นต้น (วัฒนา ทนงค์แผง และชวลี ฌ ถलग, 2560) นอกจากนี้ในช่วงตั้งแต่ปี 2560 เกิดปัญหาได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การท่องเที่ยว รวมทั้งธุรกิจที่พักขนาดเล็กที่ได้รับผลกระทบที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวต้องมีการปรับตัวให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจและปลอดภัยจากโรคระบาด ให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งยกระดับการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

2019 (COVID-19) ที่ควรต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกภาคีเครือข่าย ร่วมมือร่วมใจกันในการหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

นอกจากนี้จากศักยภาพทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดลุ่มน้ำโขงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโรงแรมและที่พักขนาดเล็กที่ใช้เป็นประเด็นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขงผ่านธุรกิจโรงแรมหรือที่พักขนาดเล็ก โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแผนงานวิจัยหลัก ซึ่งประกอบไปด้วยโครงการศึกษาวิจัยย่อย ได้แก่ 1. ต้นแบบความสำเร็จด้านการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ (พิมพ์วิฑูรย์ และคณะ, 2563) 2. การจัดการและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ (ชุดิมา จักรจรัส และคณะ, 2563) 3. การยกระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ (เพ็ญพัชรศิลา วิเชียรวรรณ, 2563) โดยแผนงานวิจัยหลักมีการนำสรุปผลการวิจัยจากโครงการย่อย รวมทั้งนำแนวคิดหรือการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ของธุรกิจโรงแรมหรือที่พักขนาดเล็กมาประยุกต์ใช้ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ รวมทั้งการรวมกิจกรรมที่นำไปสู่การแสวงหาความสำเร็จเชิงพาณิชย์ การสร้างตลาดใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการและการบริการใหม่ การทำในสิ่งที่แตกต่างจากสิ่งอื่น หรือการดำเนินงานเดิม โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบธุรกิจโรงแรมหรือที่พักขนาดเล็กให้กลายมาเป็นโอกาส และนำไปสู่แนวคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางการตลาด หรือการสร้างตลาดใหม่ รวมทั้งธุรกิจต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญต่อการลงทุนและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า นวัตกรรม กล่าวคือ การศึกษาวิจัยของแผนงานหลัก มีการสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อศึกษาความใหม่ (Newness) การเกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560) และดำเนินการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง รวมทั้งมีการนำผลการวิจัยนำไปถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือ โรงแรมขนาดเล็ก รวมทั้งหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยโรงแรมขนาดเล็กมีการรับเอาสิ่งเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจต่อไป

ดังนั้นการศึกษานี้เรื่อง นวัตกรรมจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแผนนวัตกรรมจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพื้นที่ที่การดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องกับโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS) ที่ต้องการเชื่อมโยงสำหรับประเด็นสาขาการท่องเที่ยว และ สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้การศึกษานี้ยังเป็นการสนองนโยบายของรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง ซึ่งในแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง พ.ศ. 2560 – 2564 รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของพื้นที่ และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานที่ปรับเปลี่ยนการบริการให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อีกทั้งควรใช้โอกาสจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เตรียมความพร้อมและยกระดับแหล่งท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งผู้ประกอบการในพื้นที่ ให้มีสินค้าและบริการรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจ

รวมทั้งมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวตามแนวทางชีวิตวิถีใหม่ หรือ New Normal เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการรับรู้ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีคุณภาพอย่างต่อเนื่องภายหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำเสนอกระบวนการการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง
2. เพื่อจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 พื้นที่ในการศึกษาวิจัย โรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ หมายถึง โรงแรมประเภท 1 และ ประเภท 2 ได้แก่ 1) โรงแรมที่ให้บริการเฉพาะห้องพัก และ 2) โรงแรมที่ให้บริการห้องอาหาร ซึ่งมีห้องพักไม่เกิน 50 ห้อง ตามกฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงมหาดไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) จากการบริการข้อมูลที่พักของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัดที่มีการรายงานข้อมูลไว้ในเว็บไซต์ในปี พ.ศ. 2562 ได้ดังนี้ จังหวัดหนองคาย มีจำนวน 20 แห่ง จังหวัดบึงกาฬมีจำนวน 71 แห่ง จังหวัดเลย มีจำนวน 121 แห่ง จังหวัดนครพนม มีจำนวน 29 แห่ง จังหวัดมุกดาหาร มีจำนวน 28 แห่ง รวมจำนวนโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ มีจำนวนทั้งหมด 269 แห่ง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 20 ของประชากร (ยูทอ ไกยวรรณ, 2558) ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ โรงแรมขนาดเล็ก จำนวน 54 แห่ง

1.2 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนโรงแรม ที่มีประสบการณ์การทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี (โรงแรมขนาดเล็กจำนวน 54 แห่ง $\times$ 1 คน = 54 คน) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 2 คน มัคคุเทศก์หรือผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 2 คน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ผู้ใช้ประโยชน์งานวิจัย จำนวน 2 คน (รวมจังหวัดละ 10 คน $\times$ 5 จังหวัด = 50 คน) รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 104 คน

1.3 ตัวอย่าง ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย รวมจำนวน 104 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดทำกรสนทนากลุ่ม สุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยถือว่ากลุ่มประชากรมีโอกาสจะถูกเลือกเท่า ๆ กัน

2. ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาสำหรับการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง ได้แก่ การสรุปผลการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่จากโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ ดังนี้ 1. สรุปผลการศึกษาต้นแบบความสำเร็จด้านการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ 2. สรุปผลการจัดการและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ 3. สรุปการยกระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงแรมขนาดเล็ก

ในเขตพื้นที่ การจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ ได้แก่ 1. ความใหม่ (Newness) 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) 3. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2561)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้ให้ข้อมูล

4.2 สรุปผลจากงานวิจัยจากโครงการย่อยซึ่งอยู่ภายใต้แผนงานวิจัยหลัก ได้แก่ 1. สรุปผลการศึกษาต้นแบบความสำเร็จด้านการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ 2. สรุปผลการจัดการและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ 3. สรุปการยกระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่

4.3 นำการสรุปผลการวิจัยที่ได้วิเคราะห์ตามประเด็น เพื่อนำไปดำเนินการเก็บข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูล ดังนี้ 1. ความใหม่ (Newness) 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) 3. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) แก่ผู้บริหารหรือตัวแทนโรงแรม/มัคคุเทศก์/ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว /ผู้แทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด

4.4 นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาสังเคราะห์ร่วมกันกับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ใช้ประโยชน์งานวิจัย เพื่อกำหนดเป็นกระบวนการสร้างแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4.5 นำผลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม จัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง

4.6 นำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง ไปจัดอบรมยังผู้ได้ประโยชน์หรือผู้นำผลงานไปใช้ เช่น สมาคมการค้าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีสาน และสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย โรงแรมขนาดเล็ก เพื่อประเมินผลจากผู้เข้าอบรมและสรุปความตามประเด็นสำคัญ เพื่อนำไปจัดทำรายงานวิจัยที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

สรุปผลการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ศึกษาการนำเสนอกระบวนการสร้างแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ ได้แก่

1.1 มีการกำหนดเป้าหมายของการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กฯ ดังนี้ 1) นำการสรุปผลการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม ซึ่งได้แก่ ความใหม่ (Newness) การเกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และการใช้ความรู้และ

ความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560) เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ การแสวงหาความสำเร็จเชิงพาณิชย์ รวมทั้งมีการนำแนวคิดการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่นำไปสู่การแสวงหาความสำเร็จเชิงพาณิชย์ การสร้างตลาดใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการและการบริการใหม่ การทำในสิ่งที่แตกต่างจากสิ่งอื่น หรือการดำเนินงานเดิมโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบธุรกิจโรงแรมหรือที่พักขนาดเล็กให้กลายมาเป็นโอกาส และนำไปสู่แนวคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางการตลาด หรือการสร้างตลาดใหม่ รวมทั้งธุรกิจต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญต่อการลงทุน และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเรียกรวมสิ่งเหล่านี้ว่านวัตกรรม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560) และดำเนินการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยโรงแรมขนาดเล็กมีการรับเอาสิ่งเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจต่อไป

1.2 มีการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการในการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก ในสถานการณ์ปกติ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มานำมาร่วมกันพิจารณา โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.3 นำเสนอผลการดำเนินการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กในสถานการณ์ปกติ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

1.4 มีการประเมินผลการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก

1.5 มีการสรุปผลการจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก เพื่อสร้างแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง

2. จัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กโดยการนำผลของการวิจัยโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ ที่ประกอบไปด้วย 1. ความใหม่ (Newness) 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) 3. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ได้แก่

2.1 ความใหม่ (Newness) เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัวผลิตภัณฑ์บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่ สำหรับแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง ดังนี้

2.1.1 โครงการย่อยที่ 1 ความสำเร็จด้านการบริหารจัดการที่สามารถนำไปพัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงแรมขนาดเล็ก ได้แก่ จัดมาตรฐานการทำงานและนาระบบเทคโนโลยีมาใช้ จัดระบบการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน เชื่อมโยงธุรกิจโรงแรมกับบริบทของพื้นที่ สร้างความร่วมมือกับชุมชนและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น การบริการดูญาติมิตร

2.1.2 โครงการย่อยที่ 2 การถ่ายทอดและการเปลี่ยนรูปแบบของความรู้จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้และกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ ซึ่งมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล การสร้างช่องทางการสื่อสารและการถ่ายทอดของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเกิดมาตรฐานในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก

2.1.3 โครงการย่อยที่ 3 การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตพื้นที่ ได้แก่ การปฏิบัติงานได้ทั้งการต้อนรับ การทำความสะอาดห้องพัก การบริการอาหารเครื่องดื่ม พนักงานจากชุมชนชนท้องถิ่น รวมทั้งผู้สูงอายุ พนักงานสามารถเล่าหรือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและอาหารท้องถิ่นได้

2.2 ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) ในมิติประการที่สองที่ถูกกล่าวถึงเสมอในลักษณะของการเป็นนวัตกรรม ก็คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ ซึ่งสำหรับแผนนวัตกรรมจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง ดังนี้

2.2.1 โครงการย่อยที่ 1 ความสำเร็จด้านการบริหารจัดการที่สามารถนำไปพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงแรมขนาดเล็ก ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการส่งต่อข้อมูล/ลูกค้า/การบริการร่วมกัน

2.2.2 โครงการย่อยที่ 2 การถ่ายทอดและการเปลี่ยนรูปแบบของความรู้จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงแรมเพื่อนำมาสู่การได้ความรู้ผ่านวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ทำให้เกิดผลดีต่อการได้ข้อมูล ได้ความรู้ใหม่ในการจัดการโรงแรมที่แต่ละแห่งสามารถใช้เป็นช่องทางการบริหารโรงแรม ช่องทางการจัดการความรู้ระหว่างโรงแรมเครือข่ายที่เหมาะสม เครือข่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และสามารถจัดทำเป็นข้อมูลชุดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านทางช่องทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีทักษะการบริหารจัดการโรงแรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงความต้องการมากที่สุดและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวชุมชน

2.2.3 โครงการย่อยที่ 3 การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตพื้นที่ ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานต่าง ๆ เช่น สมรรถนะอาเซียน มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านการโรงแรม แบบประเมินมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว แผนการดำเนินงานโครงการแนวทางการความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Amazing Thailand Safety & Health Administration หรือ SHA) การตรวจประเมิน เพื่อรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงาน เช่น ภาครัฐ และ ภาคเอกชน การรวมตัวกันของผู้ประกอบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน หรือ SMEs คณะกรรมการดูแลร่วมกับชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวประเพณี วัฒนธรรม และด้านการผลิตสินค้าและบริการ การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการรวมกลุ่มของเจ้าของกิจการที่พักขนาดเล็กในชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

2.3. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ในมิติที่สำคัญประการสุดท้ายของการเป็นนวัตกรรม ที่สามารถสรุปได้เป็นการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ หมายความว่าสิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน

ของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ ซึ่งสำหรับแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง ดังนี้

2.3.1 โครงการย่อยที่ 1 ความสำเร็จด้านการบริหารจัดการที่สามารถนำไปพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับบริการโรงแรมขนาดเล็ก ได้แก่ การใช้ทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ทำให้สามารถนำเสนอตัวตนด้านการบริการสร้างจุดเด่นให้โรงแรมสอดคล้องกับวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นอย่างดี การกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักให้ชัดเจนเพื่อใช้ช่องทางการสื่อสาร วิธีการสื่อสาร รูปแบบของสื่อ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

2.3.2 โครงการย่อยที่ 2 การถ่ายทอดและการเปลี่ยนรูปแบบของความรู้จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้และกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ โดยการศึกษาแนวคิดการจัดการความรู้ของนักวิชาการ และองค์กรต่าง ๆ เมื่อนำมาวิเคราะห์และการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้และกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้ของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กผ่านช่องทางเครือข่ายในเขตพื้นที่ การนำรูปแบบต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม ความรู้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้เหมาะสมมากที่สุดกับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก การสร้างเครื่องมือในการถ่ายทอดที่สามารถใช้งานได้ง่าย และสามารถเข้าถึงได้ง่ายทั้งในกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.3.3 โครงการย่อยที่ 3 การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตพื้นที่ ได้แก่ การจ้างพนักงานจากชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งพนักงานสามารถพูดคุยแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง และพนักงานสามารถแนะนำเมนูอาหารท้องถิ่นได้ พนักงานมีความรู้ในการปฏิบัติงานที่เป็นการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว และการสื่อสารภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพและปลอดภัย และการพัฒนาความปกติใหม่ของการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงอย่างยั่งยืน การเรียนรู้ความต้องการของลูกค้า และการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน รวมทั้งมีช่องทางการนำข้อมูลกลับมาใช้ใหม่ที่เหมาะสมในการเรียนรู้การปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

อภิปรายผลจากการวิจัย เพื่อจัดทำแผนนวัตกรรมการจัดการความรู้ การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปกติ และสอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2561) อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความใหม่ (Newness) ของการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก โดยการกำหนดเป้าหมายหรือขอบเขตที่สอดคล้องกับผลของการวิจัยโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ ที่พบว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นจากผลการวิจัย ซึ่งอาจจะมีความเป็นต้นฉบับผลิตภัณฑ์บริการ หรือกระบวนการ โดยเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่ได้ (Ziyae, et al., 2022) และอภิปรายผลโดยการเปรียบเทียบการบริหารจัดการในสถานการณ์ปกติ และการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2561)

การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก ในสถานการณ์ปกติมีการประเมินผลที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ 1. มาตรฐานสมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพโรงแรมแห่งอาเซียนตามกรอบของข้อตกลงยอมรับคุณสมบัตินักวิชาชีพอาเซียน สมรรถนะอาเซียน มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านการโรงแรม 2. เกณฑ์และตัวชี้วัดต่าง ๆ ตามมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว ประเภทมาตรฐานโรงแรมระดับ 2 ดาว (Hotel Standard) ตามแบบประเมินมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว 3. เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการขอรับการตรวจประเมิน รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประจำปี 2564

การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กๆ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีการประเมินผลที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ 1. มาตรการสาธารณสุขและมาตรฐานการบริการที่ดี จากมาตรฐานการดำเนินงานโครงการแนวทางความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Amazing Thailand Safety & Health Administration หรือ SHA) รวมทั้งมาตรฐาน SHA Plus 2. การบริหารจัดการที่สามารถนำไปพัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการโรงแรมขนาดเล็ก ได้แก่ จัดมาตรฐานการทำงานและนำระบบเทคโนโลยีมาใช้จัดระบบการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทและสถานการณ์สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (อมรรวดี ไชโย เมทนี มหาพรหม, 2563 และ Ngan Truong, et al., 2020) 3. นำเทคโนโลยีมาใช้ในการการถ่ายทอดความรู้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวและรักษาความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้ยังช่วยยกระดับห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว (วิจัยกรุงศรี, 2564 และ Ziyae, et al., 2022) 4. การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตพื้นที่ ได้แก่ การปฏิบัติงานได้ทั้งการต้อนรับ การทำความสะอาดห้องพัก การบริการอาหารเครื่องดื่ม พนักงานจากชุมชนชนท้องถิ่น รวมทั้งผู้สูงอายุ พนักงานสามารถแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่นได้ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยด้านสุขภาพและอนามัยมากขึ้น (ธาริตา สุกุลรัตน์, 2563 และ วิจัยกรุงศรี, 2564)

2. การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) โดยมีการกำหนดเป้าหมายหรือขอบเขตให้สอดคล้องกับผลของการวิจัยโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ พบว่า ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นนั้นสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ หรือ ความสามารถในการสร้างมูลค่าให้กับธุรกิจ เกิดคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสูงมากยิ่งขึ้น หรือ คุณค่าที่ลูกค้าได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการที่มีอยู่ในธุรกิจโรงแรมปัจจุบัน (Ziyae. et al, 2022) และอภิปรายผลโดยการเปรียบเทียบการบริหารจัดการในสถานการณ์ปกติ และการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2561)

การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กๆ ในสถานการณ์ปกติมีการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพโรงแรม เกณฑ์และตัวชี้วัดตามมาตรฐานที่พัก รวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ซึ่งการประเมินผลให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำหรับการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก ได้แก่ 1. การบริหารจัดการที่สามารถนำไปพัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงแรมขนาดเล็ก ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการส่งต่อข้อมูล/ลูกค้า/การบริการร่วมกัน อาทิ โรงแรม บริษัทนำเที่ยว การขนส่ง ธุรกิจอาหาร ค้าปลีก ผู้จัดส่งวัตถุดิบ ผู้ประกอบการธุรกิจท้องถิ่น ช่วยให้ผู้บริหารในโรงแรมขนาดเล็กสามารถเชื่อมโยงกันผ่านช่องทางหลากหลาย รวมถึงพัฒนาต่อยอดธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างและหลากหลาย (ภัทรบดีนทร์ สุทธภักดิ์, 2559; Kim and Mauborgne, 2009 และวิจัยกรุงศรี, 2564) 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงแรมเพื่อนำมาสู่การได้ความรู้ผ่านวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ทำให้เกิดผลดีต่อการได้ข้อมูล ได้ความรู้ใหม่ในการจัดการโรงแรมที่โรงแรมแต่ละแห่งสามารถใช้เป็นช่องทางในการบริหารโรงแรม ช่องทางการจัดการความรู้ระหว่างโรงแรมเครือข่ายที่เหมาะสม เครือข่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และสามารถจัดทำเป็นข้อมูลชุดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านทางช่องทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีทักษะการบริหารจัดการโรงแรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงความต้องการมากที่สุดและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวท้องถิ่น (Choosri, Anchisa., 2014) 3. การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตพื้นที่ ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานต่าง ๆ รวมทั้งมีข้อมูลนำกลับมาใช้ใหม่สำหรับการฝึกอบรมทักษะความรู้ที่มีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตหรือเพื่อรองรับหลังวิกฤติการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อพัฒนาทักษะเดิม (Upskill) เพิ่มทักษะใหม่ (Reskill) การเรียนรู้สิ่งใหม่สำหรับทักษะที่ไม่เคยรู้ (Newskill) (วิสันต์ ลมไธสง บรรพต วิรุณราช และสุชนัน เมธิโยธิน, 2560)

3. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ในการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก โดยการกำหนดเป้าหมายหรือขอบเขตให้สอดคล้องกับผลของการวิจัยโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ พบว่าเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ ในด้านการจัดการ หรือ ต้นทุน หรือ การตลาด หรือ เกิดความภาคภูมิใจของผู้ให้บริการ หรือ การใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างสรรค์การบริการร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ส่งผลให้เกิดความใหม่ในการบริการเฉพาะกลุ่มหรือบุคคล (อาภรณ์ แก้วพรหมมาน และคณะ, 2562 และ ทศพร บุญวัชรภักย์ และคณะ, 2559) และอภิปรายผลโดยการเปรียบเทียบการบริหารจัดการในสถานการณ์ปกติ และการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2561)

ในสถานการณ์ปกติให้มีการประเมินผลเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็ก ให้มีการประเมินผลโดยใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. การบริหารจัดการที่สามารถนำไปพัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงแรมขนาดเล็ก ได้แก่ การใช้ทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ทำให้สามารถนำเสนอตัวตนด้านการบริการสร้างจุดเด่นให้โรงแรมสอดคล้องกับวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นอย่างดี การกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักให้ชัดเจนเพื่อใช้ช่องทางการสื่อสาร วิธีการ

สื่อสาร รูปแบบของสื่อ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (Thada Samani, 2019) 2. การศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการของโรงแรมขนาดเล็กนำมาวิเคราะห์และการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้และกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้ของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กผ่านช่องทางเครือข่ายในเขตพื้นที่ และการนำรูปแบบต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม ความรู้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้เหมาะสมมากที่สุดกับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก การสร้างเครื่องมือในการถ่ายทอดที่สามารถใช้งานได้ง่าย และสามารถเข้าถึงได้ง่ายทั้งในกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้อง (สมพงษ์ อำนวยเงินตรา, 2559) 3. การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตพื้นที่ ได้แก่ การจ้างพนักงานจากชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งพนักงานสามารถพูดคุยแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง และพนักงานสามารถแนะนำเมนูอาหารท้องถิ่นได้ พนักงานมีความรู้ในการปฏิบัติงานที่เป็นการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว และการสื่อสารภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพและปลอดภัย และการพัฒนาความปกติใหม่ของการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงอย่างยั่งยืน การเรียนรู้ความต้องการของลูกค้า และการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน รวมทั้งมีช่องทางการนำข้อมูลกลับมาใช้ใหม่ที่เหมาะสมในการเรียนรู้การปฏิบัติงาน (เพ็ญพัชรศิมา วิเชียรวรรณ, 2563; Ognjanovic, 2021 และซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลที่ได้จากการวิจัยนำไปใช้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องกับโรงแรมขนาดเล็ก ที่สามารถนำความรู้ไปแก้ไขปัญหา สร้างรูปแบบสินค้าและบริการใหม่

1.2 ผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาความสามารถในการจัดการกับปัญหาใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

1.3 ผลการวิจัยนำไปเป็นแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว และการสื่อสารภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพและปลอดภัย รวมทั้งเป็นการพัฒนาความปกติใหม่ของการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงอย่างยั่งยืน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวจากทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นหลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากผลิตภัณฑ์บริการ หรือกระบวนการ โดยเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก

2.2 การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก หลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสูงมากยิ่งขึ้น หรือ คุณค่าที่ลูกค้าได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการที่มีอยู่ในธุรกิจโรงแรมปัจจุบัน

2.3 การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ หลังวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเพื่อ

สร้างสรรค์การบริการร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ส่งผลให้เกิดความใหม่ในการบริการ เฉพาะกลุ่มหรือบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2559). นวัตกรรมบริการ: กลยุทธ์ที่สร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของ องค์การธุรกิจบริการ. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 14(2), 14-24.
- ทศพร บุญวัชรากัย วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ ขวัญฤดี ตันตระกูลชัย. (2559). ความคิดสร้างสรรค์ของ องค์การและนวัตกรรมบริการของโรงแรมบูติกไทย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(3), 1242-1259.
- ธาริตา สกลรัตน์. (2563). แนวทางพัฒนาการบริการที่พึงสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) เพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(6), 405-420.
- พิมพ์วิ ทหารแก้ว วรณพรรธ ริมผดี ญัฐปริยา โพธิ์พันธุ์ และ ญัฐตา อินทร์ยะ. (2563). *ต้นแบบ ความสำเร็จด้านการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กในเขตพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยวอารย ธรรมล้านนา*. ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซด์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- เพ็ญพัชรศิณา วิเชียรวรรณ. (2563). นวัตกรรมกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาประสิทธิภาพ การ ให้บริการของพนักงานที่พักเพื่อส่งเสริมสุขภาพในเขตพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรม ล้านนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 4(1), 44-59.
- ภัทรบดีนทร์ สุทธภักดี. (2559). *แนวทางการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของ ชุมชนริมกว๊านพะเยา*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5802031152_5212_4096.pdf
- ชุติมา จักรจรัส เอกชัย จากศรีพรหม ญัฐตา อินทร์ยะ และ เตชิตา ภัทรศร. (2563). *การจัดการและ กลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการโรงแรมขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา*. ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซด์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2558). *หลักสถิติวิจัยและการใช้โปรแกรม SPSS*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). ประกาศคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยว วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง เรื่อง แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง พ.ศ. 2560-2564. (2560, 8 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 32 ง. หน้า 12-24.
<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER17/DRAWER021/GENERAL/DATA0000/00000137.PDF>
- วัฒนา ทนงค์แพง และชวลีย์ ณ ถลาง. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก เขต พื้นที่จังหวัดตราด. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 13(3), 71-83.

- วิสันต์ ฅมโธสง บรรพต วิรุณราช และสุชนี เมธิโยธิน. (2560). แนวทางการส่งเสริมนโยบายและแนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวในแม่น้ำโขงของประเทศไทย. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(3), 144-159.
- วิจัยกรุงศรี. (2564). ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมหลัง COVID-19. <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ri-future-of-tourism-21>
- สมพงษ์ อำนวยเงินตรา. (2559). การสร้างมูลค่าเพิ่มธุรกิจโรงแรมด้วยกลยุทธ์ Blue Ocean. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ*, 36(1), 1-23.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ เยี่ยมดาว ณรงค์ชวณะ และยุทธชัย ฮารีบิน. (2561). การจัดการความรู้และความผูกพันต่อองค์กร ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ขององค์กรที่มีผลการดำเนินงานด้านนวัตกรรมการศึกษาเชิงประจักษ์ธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 58(3), 130-154.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2560). รายงานผลการสำรวจขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศไทย. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- อมราวดี ไชโย เมทนี มหาพรหม. (2563). การจัดการภาวะวิกฤตของธุรกิจที่พักแรมในประเทศไทย ภายใต้วิกฤตการณ์ COVID-19. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(3), 685-700.
- อาภรณ์ แก้วพรหมมาน ชาคิริต ศรีทอง และสุทธินันท์ พรหมสุวรรณ. (2562). แนวทางการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันโรงแรมขนาดเล็กของภาคใต้ชายฝั่งอันดามัน ประเทศไทย. *วารสาร BU Academic Review*, 18(2), 99-113.
- Choosri, Anchisa. (2014). *The Service Innovation, Corporate Social Responsibility, and Word-of-Mouth Marketing Affecting Decision to Use the Private Hospital's Inpatient Ward (IPD) in Bangkok*. Independence Study of Business Administration. Bangkok University.
- Kim, W.C. and Mauborgne, R. (2009). Blue Ocean Strategy: From Theory to Practice. *California Management Review*, 47(3), 103-121.
- Ngan T. T., Duy D.P., Robert M., & Mathews N. (2020). Exploring the Impact of Innovativeness of Hospitality Service Operation on Customer Satisfaction. *Operations and Supply Chain Management*, 13(3), 307 – 319.
- Ognjanovic, J. (2021). *Intellectual Capital in Hotel Companies*. file:///C:/Users/Admin/Downloads/TISC_2016.pdf
- Thada Samani. (2019). Service Innovation of Hotel Industry in Thailand. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 14(1), 103-110.
- Ziyae, B., Sadeghi, H. & Golmohammadi, M. (2022). Service innovation in the hotel industry: the dynamic capabilities view. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 16(4), 582-602.

เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ:
กรณีศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Active Learning Techniques to Develop Business Presentation
Skills: A Case Study of Bachelor Degree in Business
Administration, Department of Management, Faculty of
Management Science, Suan Dusit University

อนงค์นาถ ทนันทชัย
Anongnart Thananchai

หลักสูตรการจัดการบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Bachelor of Management, Faculty of Management, SuanDusit University

*Corresponding email: dr.anongnart@gmail.com

Received: 4 November 2021; Revised: 5 May 2022; Accepted: 1 August 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์ภูมิหลังความต้องการและสภาพเริ่มต้นในด้านทักษะการนำเสนอของนักศึกษารายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ และ 2) เพื่อวิเคราะห์การใช้แผนการสอนในการพัฒนาทักษะการนำเสนอให้กับนักศึกษารายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่เรียนวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตพฤติกรรม (บันทึกหลังการสอน) และแบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบประเมินทักษะการนำเสนอของผู้เรียน แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ภูมิหลังความต้องการและสภาพเริ่มต้นของผู้เรียนในด้านทักษะการนำเสนอ นั้น มีความสามารถในการคิด การวางแผนเพื่อนำเสนอดี สามารถจัดลำดับเนื้อหาในการนำเสนอได้ทั้งงานด้านธุรกิจ เช่น การนำเสนอสินค้า/บริการ และด้านวิชาการ เช่น การเขียนรายงานเพื่อนำเสนอเชิงวิชาการ และการเขียนบรรณานุกรม เอกสารอ้างอิง ทั้งนี้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง เนื่องจากเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งใกล้สำเร็จการศึกษา และต้องการนำความรู้ไปใช้กับการทำงานในอนาคต ภายหลังจากที่เรียนวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจไปแล้ว พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการนำเสนอดีขึ้น แสดงออกถึงความชอบ ความสนใจในวิธีการสอนแบบลงมือปฏิบัติ สามารถทำผลงานได้ในระดับดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำงานเป็นกลุ่มได้ดี สามารถคิดแก้ไขปัญหาจากโจทย์ที่ได้รับนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในการทำงานร่วมกับโครงการของมหาวิทยาลัยได้ แสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำกล้าแสดงออก เป็นตัวแทนหลักสูตรฯ ไปนำเสนอผลงานในระดับมหาวิทยาลัยได้ และผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การใช้แผนการสอนจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ในระดับ

มากที่สุด โดยเฉพาะกิจกรรมการเขียนรีวิวร้านค้า ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด การแก้ไขปัญหา ผลงานที่ทันสมัยได้ใช้ความสามารถ ลงมือปฏิบัติได้จริง ผลการศึกษากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน พบว่า กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนพัฒนาทักษะการนำเสนอได้ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดของผู้เรียน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้สร้างแผนการสอนจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากงานวิจัยนี้ทำควบคู่ขณะมีการเรียนการสอน ทำให้ผู้วิจัยสามารถเรียนรู้ขั้นตอน ปรับกระบวนการให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยไม่ขัดต่อแนวการสอนที่วางไว้ ประกอบกับวิชานี้มีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้มาก่อนนี้เป็นเวลา 3 ปี จึงทำให้ผู้วิจัยเข้าใจบริบทการสอนมากขึ้น ผลการสำรวจความพึงพอใจต่อการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับจากการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเนื้อหาการสอนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ทำให้ผู้สอนสามารถนำแผนดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาทักษะการนำเสนอให้กับนักศึกษาในรุ่นต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การเรียนรู้เชิงรุก, ทักษะการนำเสนอ

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to analyze the backgrounds, needs and initial states in the presentation skills of the students in Business Presentation Course and 2) to analyze the use of lesson plans to develop presentation skills for students in Business Presentation Course. The population and the sample group were 52 students studying Business Presentation Course in the Bachelor of Business Administration Program in Management, Faculty of Management Science, Suan Dusit University. The research tool was a behavioral observation form. (Post-teaching notes) and questionnaires consisting of a proactive learning management plan, assessment form student's presentation skills, assessment student's satisfaction measurement form. Statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results of the Qualitative research were found that the backgrounds, needs and the initial states of the learners in terms of presentation skills had the ability to think and plan for good presentations, and able to prioritize content in presentations in both business matters such as product/service presentations and academic matters such as writing reports for academic presentations and writing a bibliography and references. However, the learners needed to develop themselves because they were the 4th year students and would graduate soon. Moreover, they needed the knowledge to apply with their careers in the future. After the Course, it was found that the students gained much better in presentation skills. They expressed passion and interest in active learning. They were able to perform their presentations at a good level. They were creative and could work very well as a team. They were able to find the resolutions from the received questions. They could apply the knowledge they had learned to work with university

projects. They demonstrated leadership and assertiveness, and they could be a representative of the department to present their works at the university level. The results of the quantitative research obtained from the statistical analysis revealed that the active learning management technique was able to develop the learners at the highest level, especially the activity of writing shop reviews (Review). The students could practice thinking skills and problem-solving skills including producing modern works with active learning. The results of the study in the active learning management activities to develop students' presentation skills were found that the activities which were used in Business Presentation Course could develop the student's presentation skills at the highest level, especially thinking skills. The results of the data analysis helped the researcher design the active learning management plan better. Because this research was implemented in parallel with teaching and learning, it enabled the researcher to learn the steps and adjusts the process corresponding to the learners without contradicting in the teaching guidelines planned. In addition, this course had been arranging these kinds of activities for three years. It helped the researcher understand the teaching context better. The results of the survey on the students' satisfaction towards the active learning techniques revealed that the learners were satisfied with the active learning techniques at the highest level, especially the course content which can be applied in real life. From this, the instructors can use the active learning management plan to develop presentation skills for students in the next batch.

Keywords : Active Learning, Presentation Skill

บทนำ

วิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ (Business Presentation) เป็นวิชาเลือกสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่เรียนรู้เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ หลักการออกแบบงานที่จะนำเสนอ การวางแผน การสรุปประเด็นสำคัญ กลยุทธ์ และเทคนิควิธีการนำเสนอ งานทางธุรกิจในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งการนำเสนอด้วยวาจา และลายลักษณ์อักษร บุคลิกภาพในการนำเสนอ การวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟัง การเตรียมการนำเสนอผลงานในเชิงธุรกิจ หลักการเลือกใช้สื่อเพื่อการนำเสนอแต่ละประเภท และวิธีการประเมินผล การฝึกปฏิบัติการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญทางด้านการทำงานที่นักศึกษาผู้เรียนในสาขาวิชานี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี รายวิชานี้ประกอบไปด้วยภาคบรรยาย และภาคปฏิบัติ เพื่อมุ่งเน้นให้นักศึกษาเข้าใจในหลักการนำเสนอผลงาน ฝึกปฏิบัติให้มีทักษะในด้านการนำเสนอมากขึ้น จนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติได้ ในปีการศึกษาที่ผ่านมา ๆ มาหลักสูตร ฯ ได้จัดกิจกรรมระดมความคิดเห็น (Focus Group) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากนักวิชาการทางด้านการจัดการ ตลอดจนผู้ประกอบการที่รับนักศึกษาของหลักสูตรเข้าฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพ พบว่า นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการทำงาน มีทักษะการสื่อสารและการนำเสนอ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้ พบว่ามีเพียงบางรายที่มี

พฤติกรรมลักษณะเชิงรับ คือการรอรับคำสั่ง ซึ่งอาจยังไม่มีความมั่นใจในตนเองเท่าที่ควร ดังนั้นหากได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียนด้วยการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา การคาดการณ์ สถานการณ์ การวางแผนในการจัดการกับปัญหา จะสามารถพัฒนาให้มีทักษะการนำเสนอ กล้าแสดงออก เกิดความภูมิใจในการนำเสนอผลงานของตนเองได้มากขึ้น ทั้งยังเป็นผลดีต่อตนเองและองค์กรในการทำงานในอนาคต

ที่ผ่านมาผู้เรียนคุ้นชินกับการสอนแบบบรรยายด้วยสื่อการสอนภาพนิ่งประกอบการบรรยาย (Power Point) หรือการสอนแบบผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ที่ครูอาจารย์จะมีบทบาทสำคัญหรือมีส่วนร่วมอย่างเต็มตัว (Active participation) ในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าผู้เรียน ซึ่งไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบทุกด้าน ขณะเดียวกันผู้สอนเองได้สังเกตพฤติกรรมผู้เรียน พบว่า การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ วางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมในชั้นเรียนทำให้เกิดความสนใจ ความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น เพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่ได้กล่าวมาข้างต้นหลัก ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนจึงได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษามีความใฝ่รู้และสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นเทคนิคการเรียนการสอนที่ตอบสนองนโยบายการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น คิดเป็น มีทักษะการแสวงหาความรู้ ทำงานเป็นกลุ่ม และนำเสนอข้อมูลได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยหวังว่าเมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้จากเทคนิคการสอนแบบเชิงรุกจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากขึ้น

โดยสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่อ้างอิงแนวคิดทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของมนุษย์ และมีการตื่นตัวในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง โดยได้นำการจัดการเรียนการสอนแนวนี้ไปใช้ในชั้นเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนและปัญหาเป็นสำคัญ การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหา เวลา และจำนวนของผู้เรียน ในยุคการศึกษาไทย 4.0 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดนวัตกรรมสู่สังคม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) การสร้างสภาพแวดล้อมและกระตุ้นความใคร่รู้ในปัญหา 2) ให้ผู้เรียนลงมือสร้างความเข้าใจและวางแผนในการเรียนรู้ 3) สามารถสรุปผลการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ 4) นำผลการเรียนรู้เข้าสู่กระบวนการขยายและแปลงความรู้สู่สังคม และ 5) ประเมินผลการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่นำเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนจะต้องจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำองค์ความรู้หลายแขนงมาบูรณาการในแบบสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมมาตอบสนองความต้องการของสังคม เชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต รวมถึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเป็นไปตามเป้าหมายของการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 อย่างแท้จริง

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่ตอบสนองพลวัตโลก เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม นำความรู้ความสามารถไปใช้ในการทำงานในอนาคตได้ จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าของการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจว่าเป็นอย่างไร การจัดการเรียนการสอนนี้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาของหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม และมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภูมิหลังความต้องการและสภาพเริ่มต้นในด้านทักษะการนำเสนอของนักศึกษารายวิชา การนำเสนอผลงานทางธุรกิจ
2. เพื่อวิเคราะห์การใช้แผนการสอนในการพัฒนาทักษะการนำเสนอให้กับนักศึกษารายวิชา การนำเสนอผลงานทางธุรกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ซึ่งเป็นประชากรที่มีจำนวน 52 คน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา การนำเสนอผลงานทางธุรกิจ กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie&Morgan, 1970) ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ขนาดกลุ่มตัวอย่างคือ 52 คน เป็นประชากรที่เข้าถึงได้ทั้งหมด

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ การจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ ทักษะการนำเสนอ ความพึงพอใจของผู้เรียน

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ เพื่อวิเคราะห์ทักษะการนำเสนอของนักศึกษา ข้อมูลที่ศึกษาประกอบด้วย การจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ทักษะการนำเสนอ (Presentation Skill) และความพึงพอใจต่อการเรียนของนักศึกษา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

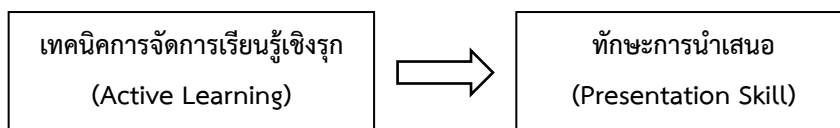
แผนการสอนรายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ (มคอ.3) แบบสังเกตพฤติกรรม (บันทึกหลังการสอน) พิจารณาด้านความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ต่อการเรียน ความมีวินัย ความอดทน ความกระตือรือร้นในการทำงาน ความมุ่งมั่น และความมีน้ำใจ ร่วมกับแบบสอบถาม (Questionnaire) ประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก ที่ประกอบด้วย แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบประเมินทักษะการนำเสนอของผู้เรียน แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสังเกตพฤติกรรม (บันทึกหลังการสอน) โดยทำการสังเกตในระหว่างทำกิจกรรมในชั้นเรียนจากการตอบกลับของผู้เรียน ซึ่งเป็นแบบสังเกตอย่างง่ายควบคู่ไปกับการประเมินผลคะแนนในแต่ละกิจกรรมที่ผู้เรียนลงมือทำ ทั้งในแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม เพื่อนำผลในแต่ละครั้ง/สัปดาห์มาปรับกิจกรรมด้วยการสื่อสารที่ใกล้ชิดมากขึ้น แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแล้วจัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น วิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏ (Manifest Content) แล้วนำมาสร้างข้อสรุปเป็นตารางบันทึกข้อมูลตามแผนการสอนในแต่ละสัปดาห์ และข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม

(Questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามกับนักศึกษา 52 ชุด ซึ่งนำแบบสอบถามที่รับกลับคืนมาตรวจสอบเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ และความเป็นเอกภาพของข้อมูล ก่อนที่จะนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมิณผล โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำกระบวนการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณและวิเคราะห์ค่าทางสถิติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการนำเสนอดีขึ้น ชอบและสนใจในวิธีการจัดกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) เข้าชั้นเรียนครบทุกสัปดาห์ ยกเว้นกลุ่มนักกีฬามหาวิทยาลัย ภาพรวมผู้เรียนสามารถทำผลงานออกมาได้ดีกว่าที่ผู้สอนคาดหวัง อย่างไรก็ตามพบว่าบางรายมีความสามารถในการทำงานส่วนที่เป็นคะแนนเก็บได้ดี แต่ผลการสอบกลับไม่ได้มากนัก การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในครั้งนี้จะทำให้ผู้สอนมีความเข้าใจต่อลักษณะของผู้เรียนดีขึ้น เพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียนในรุ่นต่อไป และผลการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 4 ส่วน พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.2 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 28.8 ส่วนใหญ่อายุ 22 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.8 รองลงมาคืออายุ 21 คิดเป็นร้อยละ 36.5 ผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 32.7 ทั้งหมดเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้แผนการสอนในการพัฒนาทักษะการนำเสนอให้กับนักศึกษารายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ ด้านการจัดการเรียนแบบใ้รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนแบบใ้รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	การเขียนประวัติส่วนตัว (resume) ทำให้ได้พัฒนาทักษะการเขียน	4.31	0.70	มากที่สุด
2	การสร้างคลิปวิดีโอแนะนำตนเองแล้วทำเป็น QR Code ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอตนเองด้วยเทคโนโลยี	4.33	0.76	มากที่สุด
3	การนำเสนอธุรกิจวิชาการของมส.ด้วยแผนที่ความคิด (Mind Map) ให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นคว้า เข้าใจในความเป็นสวนดุสิต	4.25	0.71	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
4	การสุ่มเลือกผู้พูดเพื่อนำเสนองานกลุ่ม ผู้ที่ได้รับเลือกมีความตื่นเต้นจึงต้องเตรียมตัว และเตรียมการล่วงหน้า	4.29	0.70	มากที่สุด
5	จากการฟังและชมภาพยนตร์โฆษณา ตัวอย่างการนำเสนอทางธุรกิจกระตุ้น ความคิดสร้างสรรค์ทำให้ผู้เรียนสามารถ วิเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อสร้างผลงานของตนเอง ได้	4.15	0.72	มาก
6	การถ่ายภาพร้านค้า (Display) แล้วเขียน คำอธิบาย (Caption) ทำให้ผู้เรียนได้มุมมอง แนวคิดวิธีการนำเสนอธุรกิจ	4.29	0.70	มากที่สุด
7	กิจกรรมรีวิว (Review) ร้านค้าผู้เรียนได้ฝึก คิด แก้ไขปัญหา ผลงานที่ทันสมัยได้ใช้ ความสามารถ ลงมือปฏิบัติจริง	4.39	0.66	มากที่สุด
8	การใช้สื่อแอปพลิเคชัน เช่น Line@/IG/ Pinterest ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ มากขึ้น ได้คิด วิเคราะห์ และทำงานเป็นทีม	4.23	0.80	มากที่สุด
9	การศึกษาดูงานที่พิพิธภัณฑ์ การจัดแสดงผล งานในกรุงเทพฯ สามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปบูรณาการกับกิจกรรม/การทำงานในชั้น เรียนได้	4.02	0.78	มาก
10	การสืบค้นข้อมูลอย่างมืออาชีพ (บทความ วิชาการ) แล้วนำมาสร้างเป็น PowerPoint นำเสนอ ทำให้สรุปย่อความเป็น ดีความได้ และใช้เทคโนโลยีได้ดีขึ้น	4.27	0.82	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.25	0.74	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วย
เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กิจกรรมรีวิว ร้านค้าผู้เรียนได้ฝึกคิด แก้ไขปัญหา
ผลงานที่ทันสมัยได้ใช้ความสามารถ ลงมือปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} =$
4.39, S.D. = 0.66) รองลงมา คือ กิจกรรมการสร้างคลิปวิดีโอแนะนำตนเอง แล้วทำเป็น QR Code ทำ
ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอตนเองด้วยเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.33$, S.D.=0.76) และกิจกรรมการ
เขียนประวัติส่วนตัว (Resume) ทำให้ได้พัฒนาทักษะการเขียน ($\bar{X} = 4.31$, S.D.=0.70)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้แผนการสอนในการพัฒนาทักษะการนำเสนอให้กับ นักศึกษารายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ ด้านการพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน แสดงดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	นักศึกษาได้ฝึกคิดอย่างหลากหลาย	4.35	0.62	มากที่สุด
2	นักศึกษามีโอกาสค้นหาคำตอบด้วยตนเอง	4.52	0.61	มากที่สุด
3	นักศึกษาได้ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง	4.40	0.66	มากที่สุด
4	นักศึกษาได้คิดสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง	4.40	0.57	มากที่สุด
5	นักศึกษามีโอกาสวางแผนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	4.33	0.68	มากที่สุด
6	นักศึกษาได้รับฟังข้อมูลความรู้อย่างเป็นระบบและเพียงพอ	4.27	0.63	มากที่สุด
7	นักศึกษามีวิจารณ์งานในการฟังมากขึ้น	4.31	0.70	มากที่สุด
8	นักศึกษาตั้งใจฟังโจทย์และคำอธิบายก่อนทำงาน/กิจกรรม	4.37	0.66	มากที่สุด
9	นักศึกษาใช้ประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับการเรียน	4.33	0.76	มากที่สุด
10	นักศึกษาฟังแล้วสามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง ไม่ผิดพลาด	4.14	0.66	มาก
11	นักศึกษามีโอกาสแสดงความคิดเห็น ชักถามในชั้นเรียน	4.15	0.80	มาก
12	นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน ได้ทำกิจกรรมตามความสนใจและถนัด	4.29	0.72	มากที่สุด
13	นักศึกษาเตรียมเนื้อหาการพูดก่อนนำเสนอ	4.29	0.72	มากที่สุด
14	นักศึกษามีความมั่นใจในการพูดกล้านำเสนอ	4.19	0.77	มาก
15	นักศึกษามีความสุขที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้พูดนำเสนอ ทั้งในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน	4.06	0.87	มาก
16	นักศึกษาอ่านค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่องมากขึ้น	4.14	0.74	มาก
17	นักศึกษาอ่านทบทวนก่อนนำเสนอ งานเดี่ยว งานคู่ งานกลุ่ม ที่ได้รับมอบหมาย	4.31	0.73	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
18	นักศึกษาอ่านข้อความอย่างมีวิจารณญาณ ไม่เชื่อง่าย ๆ จากข้อมูลสังคมออนไลน์	4.29	0.67	มากที่สุด
19	นักศึกษาเข้าถึงแหล่งข้อมูลอย่างถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว	4.35	0.71	มากที่สุด
20	นักศึกษาอ่านข้อความภาษาไทย/ภาษาต่างประเทศได้อย่างถูกต้อง จับใจความได้	4.12	0.73	มาก
21	นักศึกษาเขียน Mind Map เพื่อนำเสนอสรุปความรู้ได้	4.33	0.68	มากที่สุด
22	นักศึกษาเต็มใจที่จะเผยแพร่สิ่งที่ตนรู้ให้ผู้อื่น	4.37	0.66	มากที่สุด
23	นักศึกษาเขียนข้อความภาษาไทย/ภาษาต่างประเทศได้	4.12	0.78	มาก
24	นักศึกษาสามารถเขียนอธิบายเพื่อวางแผนงานได้	4.29	0.64	มากที่สุด
25	นักศึกษาสามารถเขียนสร้างเป็นแนวทางในการทำงานและแนะนำเพื่อนในกลุ่มได้	4.29	0.64	มากที่สุด
26	นักศึกษาสามารถถ่ายทอดผลงานของตนเอง/ผลงานกลุ่มได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.23	0.67	มากที่สุด
27	นักศึกษาสามารถถ่ายทอดผลงานของตนเอง/ผลงานกลุ่มได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.25	0.76	มากที่สุด
28	นักศึกษาลงมือปฏิบัติ คิดริเริ่ม เพื่อถ่ายทอดผลงานในระหว่างเรียน	4.17	0.76	มาก
29	นักศึกษามีความเต็มใจและภูมิใจในผลงานของกลุ่มที่ได้นำเสนอ เผยแพร่ต่อสาธารณะ เช่น งานรวิว์ร้าน	4.33	0.73	มากที่สุด
30	นักศึกษามั่นใจที่จะพูด เขียน เสนอความคิดเห็นในที่ประชุม	4.15	0.67	มาก
	เฉลี่ย	4.27	0.80	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน ว่ากิจกรรมพัฒนาทักษะการนำเสนอในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน (คิด ฟัง พูด อ่าน เขียน ถ่ายทอด) พบว่า นักศึกษามีโอกาสค้นหาคำตอบด้วยตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.61) รองลงมา คือ นักศึกษาได้คิดสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.57) และนักศึกษาได้ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.66)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้แผนการสอนในการพัฒนาทักษะการนำเสนอให้กับ นักศึกษารายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ ด้านความพึงพอใจต่อการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการ จัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการ จัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียน การสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก	4.23	0.73	มากที่สุด
2	นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก	4.12	0.78	มาก
3	นักศึกษามีบทบาทสำคัญในการเรียน	4.21	0.85	มากที่สุด
4	อาจารย์เตรียมการสอนอย่างมีขั้นตอนที่ สามารถเข้าใจง่าย ตรงประเด็น เข้าใจง่าย และชัดเจน	4.21	0.72	มากที่สุด
5	อาจารย์มอบหมายงานให้ทำมีความชัดเจนมี ปริมาณเหมาะสม ตรวจสอบ และชี้แจง ข้อบกพร่องให้นักศึกษานำไปแก้ไข	4.23	0.76	มากที่สุด
6	มั่นใจว่าอาจารย์มีความรู้ในรายวิชาที่สอน และได้รับความรู้ ทักษะประสบการณ์จาก ผู้สอน	4.25	0.79	มากที่สุด
7	เนื้อหาการสอนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิต จริง	4.40	0.77	มากที่สุด
8	สื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา มีความ ทันสมัยช่วยให้เกิดการเรียนรู้	4.29	0.72	มากที่สุด
9	การเรียนการสอนกระตุ้นให้เกิดการวิเคราะห์ เนื้อหา มีบรรยากาศที่ดี ทำให้มีทัศนคติดีต่อ การเรียน	4.27	0.77	มากที่สุด
10	บรรยากาศในการเรียนสนับสนุนให้นักศึกษา มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง	4.25	0.76	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.25	0.77	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับ จากการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$,

S.D.=0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดต่อเนื้อหาการสอนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ($\bar{X} = 4.40$, S.D.=0.77) รองลงมาคือ สื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา มีความทันสมัยช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.29$, S.D.=0.72) และการเรียนการสอนกระตุ้นให้เกิดการวิเคราะห์เนื้อหา มีบรรยากาศที่ดี ทำให้มีทัศนคติดีต่อการเรียน ($\bar{X} = 4.27$, S.D.=0.77)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-24 ปี มีผลการเรียนเฉลี่ยที่ 2.51-3.00 มากที่สุด เป็นนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการที่เรียนวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ ผลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน พบว่า สภาพเริ่มต้นผู้เรียนมีทักษะการนำเสนอดี และเมื่อเรียนไปแล้วผู้เรียนมีทักษะการนำเสนอในระดับดีขึ้นมากกว่าช่วงเริ่มต้น ชอบและสนใจในวิธีการจัดกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติ (Active learning) เข้าชั้นเรียนครบทุกสัปดาห์ ผู้เรียนสามารถทำผลงานในรายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจออกมาได้ในระดับดี อย่างไรก็ตามพบว่าบางรายมีความสามารถในการทำงานส่วนที่เป็นคะแนนเก็บได้ดี ผลข้างต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับพิระพงษ์ เนียมเสวก (2556) ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ (Active learning) ด้วยเทคนิคเพื่อนเรียน เทคนิคคิดเดี่ยว คิดคู่ คิดร่วมกันและเทคนิคการอภิปรายเป็นทีมในรายวิชาเคมีอินทรีย์ 1 พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้หลังเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับดีมาก ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมาก และยังสอดคล้องกับสมิตตา พูลสุขเสริม (2559) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ของผู้เรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 3 สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์ ในพระอุปถัมภ์ฯ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น พฤติกรรมการเรียนรู้หลังเรียนอยู่ในระดับมากขึ้น และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้และด้านผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่ผลการวิจัยกลับไม่ยังสอดคล้องกับสิทธิพงษ์ สุพรม (2561) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับพอใช้ ข้อสังเกตคือกลุ่มผู้เรียนมีวัยที่แตกต่างกัน เนื่องจากเป็นนักเรียนมัธยมต้นกับนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

ส่วนข้อค้นพบจากผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กิจกรรมรีวิว (Review) ร้านค้าผู้เรียนได้ฝึกคิด แก้ไขปัญหา ผลงานที่ทันสมัยได้ใช้ความสามารถ ลงมือปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านกิจกรรมการสร้างคลิปวิดีโอแนะนำตนเอง แล้วทำเป็น QR Code ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอตนเองด้วยเทคโนโลยี และด้านกิจกรรมการเขียนประวัติส่วนตัว (Resume) ทำให้ได้พัฒนาทักษะการเขียนสอดคล้องกับบทความวิชาการบางส่วนของวัฒนา หงสกุล (2561) ที่อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีการใช้ความสามารถในการสื่อสาร ถ่ายทอดความคิดผ่านการเขียน อภิปรายโต้แย้ง ให้เหตุผล แสดงความคิดเห็น และสามารถแสดงทัศนคติ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาอย่างหลากหลายจนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมกับความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของกระแสยุคไทยแลนด์ 4.0 การเรียนรู้เชิง

รุก คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป และสอดคล้องกับงานการวิจัยของชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย และคณะ (2559) ที่ศึกษาคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชนไทย พบว่า คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีศักยภาพขับเคลื่อนสังคมไทยสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการสอนแบบเชิงรุกเน้นการพัฒนาทักษะให้กับผู้เรียน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบฝังรู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียนโดยเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบฝังรู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกพัฒนาทักษะการนำเสนอได้ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สามารถพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน (ด้านการคิด) ในระดับมากที่สุด รองลงมา สามารถพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน (ด้านการพูด) และสามารถพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน (ด้านการฟังและการเขียน) สอดคล้องกับเดชดนัย จุ้ยชุม และคณะ (2558) พบว่า พฤติกรรมทางการเรียนของนักศึกษาหลังการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมดีขึ้นทั้งในด้านการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออกเพื่อสะท้อนความคิดเห็นร่วมกัน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุภาพร จตุรภัทร์ และคณะ (2558) ผู้ใช้บัณฑิตมีความต้องการบัณฑิตที่มีรสนิยมทักษะเข้าทำงานในระดับมากที่สุด (ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ) โดยเฉพาะคุณลักษณะด้านการมีน้ำใจในระดับมากที่สุด ซึ่งวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการนำเสนอ และมีลักษณะครบตามคุณลักษณะและทักษะที่ผู้บัณฑิตต้องการ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้แบบฝังรู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เนื้อหาการสอนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด รองลงมา มีความพึงพอใจต่อสื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา มีความทันสมัยช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และการเรียนการสอนกระตุ้นให้เกิดการวิเคราะห์เนื้อหา มีบรรยากาศที่ดี ทำให้มีทัศนคติต่อการเรียน สอดคล้องกับสุมาลย์ ม่วงประเสริฐ (2562) ที่พบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาต่อผู้สอน เนื้อหา สื่อ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนทุกรายวิชามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับจริยา เกิดไกรแก้ว (2561) พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้สื่ออินโฟกราฟิกในระดับมาก ทั้งมีความสอดคล้องกับพีระพงษ์ เนียมเสวก (2556) เดชดนัย จุ้ยชุม และคณะ (2558) สมิตตา พูลสุขเสริม (2559) สิทธิพงษ์ สุพรม (2561) และชนากานต์ จิตรมะโน (2561) ที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก และระดับมากที่สุดต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยศึกษาภาพรวมระดับมหาวิทยาลัย โดยกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อนำผลไปใช้เป็นแนวทางระดับกว้างมากขึ้น
2. ควรศึกษากับประชากรทั้งภายในภายนอก โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือกลุ่มผู้ประกอบการ องค์กรต่าง ๆ ที่นำนักศึกษาไปทำงาน เพื่อยกระดับงานวิจัยกว้างขึ้น ทั้งยังสามารถใช้เป็นการยืนยันข้อมูลถึงข้อดีหรือผลกระทบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

เอกสารอ้างอิง

- จริยา เกิดไกรแก้ว. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องพหุนิยามของอเล็กทริกซ์โดยใช้สื่อการเรียนรู้ผ่านระบบอเล็กทริกซ์. การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติ พิมพ์ครั้งที่ 6 26 มิถุนายน 2558 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. 135-145.
- ชนากานต์ จิตรมะโน. (2563, 20 สิงหาคม). การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคกลาง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. https://www.pkaset.ac.th/downloads/2561-11-05_2.pdf
- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย และคณะ. (2559). คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชนไทย. *Journal of Education Studies*, 44(4), 63-80.
- เดชดนัย จุ้ยชุม และคณะ. (2558). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิดด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 47-57.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิสนุ พองศรี. (2553). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. ด้านสหวิทยาการพิมพ์.
- พีระพงษ์ เนียมเสวก. (2556). ผลการจัดกิจกรรมแบบใฝ่รู้ (Active Learning) ด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเรียน เทคนิคคิดเดี่ยว-คิดคู่ คิดร่วมกัน และเทคนิคการอภิปรายเป็นทีมในรายวิชาเคมีอินทรีย์. *วารสารจัดการความรู้*.
- วัฒนา หงสกุล. (2018, June). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. ใน *รายงานการประชุม Graduate School Conference*, 1(2), 479-486.
- สิทธิพงษ์ สุพรม. (2561). การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี*, 7(2), 49-58.
- สุภาพร จตุรภัทร และคณะ. (2018). คุณลักษณะ Soft Skills ที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานใน ยุคประเทศไทย 4.0. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์*, 3(1), 62-80.
- สมิตตา พูลสุขเสริม. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning) ของผู้เรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 3 สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์ ในพระอุปถัมภ์ฯ. วิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์ ในพระอุปถัมภ์ฯ.
- สุมวลย์ ม่วงประเสริฐ และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์. (2562). ผลลัพธ์การเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 15(1).

นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาล
ในชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
Strategic Innovation to Develop Halal Tourism
in Bang-Or Mosque Community, Bang Phat District, Bangkok

พยอม ธรรมบุตร
Payom Dhamabutra

วิทยาลัยการจัดการ กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยพะเยา
College of Management, Bangkok, University of Phayao

*Corresponding email: payom0942@gmail.com

Received: 4 November 2021; Revised: 5 May 2022; Accepted: 1 August 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน โดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 2. เสนอแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลในลักษณะดังกล่าวในชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 24 คน จากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบชุมชนศึกษา แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยที่มีโครงสร้าง การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อสรุปประเด็นสำคัญในภาพรวม

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนมัสยิดบางอ้อ มีศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของบ้าน มัสยิด โรงเรียน เพื่อร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนศักยภาพด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและในการพัฒนาจิตใจของชุมชนและนักท่องเที่ยว 2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในชุมชนมัสยิดบางอ้อ โดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ คือการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนมัสยิดบางอ้อเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวฮาลาลแห่งอาเซียน ในรูปแบบของแบรนด์ท่องเที่ยวฮาลาลที่มีจุดยืน (Position) 4 ตำแหน่ง คือ 1. “มัสยิดบางอ้อที่งดงามเหลือเชื่อกลางแม่น้ำริมฝั่งเจ้าพระยา” โดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และการจัดการร่วมแบบปรับได้ 2. “เยือนมัสยิดบางอ้อ ศึกษาศาสนาอิสลามและประวัติศาสตร์ชุมชนแขกแพ” โดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ด้านการสร้างคุณค่า และการพัฒนาด้านจิต 3. “เยือนชุมชนมัสยิดบางอ้อ สัมผัสวิถีมุสลิม ร่วมประเพณีถือศีลอด ฉลองปีใหม่อิสลาม” โดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จาก

เศรษฐกิจทุนนิยมสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง 4. “เยือนมัสยิดบางอ้อ ชิมฮาลาลเลิศรส อาหารสานใจทุกวัยในชุมชน” โดยใช้นวัตกรรมการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการบริโภคนิยมสู่การบริโภคด้วยปัญญา และนวัตกรรมด้านผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวฮาลาล, การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน, การท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน, นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์

ABSTRACT

This research aims to 1. Investigate the potentials of Bang or Mosque Community to develop integrated sustainable creative community-based Halal Tourism with strategic innovation 2. Propose approaches to develop the community-based Halal Tourism in Bang or Mosque Community, Bang Phat, Bangkok. The research uses qualitative method with the Transformative Action Learning Research: TALR Data are collected from 24 key informants belonging to public sector, private sector, people and tourists visiting Bang Or Mosque Community, Bang Phat, Research instruments are: community study checklists, tourism resource audit checklists and a structured in-depth interview and focus group form Data are verified and analyzed with triangulation and content analysis methods.

The findings reveal that 1. Bang Or Mosque Community has splendid natural, cultural, and architectural tourism resource potential, an integrated sustainable tourism management potential, participation to develop tourism potential from the community, the mosque, and the school as well as activity creation potential to raise environmental awareness and mind development for the community as well as the tourists 2. Approaches to develop integrated sustainable creative Halal Tourism with strategic innovation are to create 4 tourism brands with 4 positions: 1. “Incredible Bang or Mosque on the Bank of Chao Phaya River” with 2 strategic innovations: Bio circular green economy (BCGE) and adaptive Co-Management 2. “Visit Bang Or Mosque, studying Islam and history of 255 years old Raft Muslim urban village with 2 strategic innovations : value creation of religion and senior citizen, paradigm shift from materialism to spirituality 3. “Visit Bang Or Mosque Community, appreciating Muslim way of life, Islam Fast in Ramadan month, Celebrating Islam New Year” with 3 strategic innovations paradigm shift from capitalism to sufficiency economy, lifelong learning paradigm and transformative action learning research 4. “Visit Bang or Mosque, enjoying gastronomy Halal Food, unifying every heart in the community with 2 strategic innovations: paradigm shift from consumerism to consumption with wisdom and cultural reproduction innovation.

Keywords : Halal Tourism, Community-Based Tourism, Integrated Sustainable, Strategic Innovation

บทนำ

กรุงเทพมหานครจะมีอายุครบ 250 ปี ใน พ.ศ. 2575 เป็นเมืองที่มีประชากรมากและมีความหลากหลายของประชากรต่างวัฒนธรรม ต่างเชื้อชาติ ศาสนาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ตั้งแต่ก่อนสร้างเมือง เริ่มสร้างเมือง เมืองเริ่มเติบโตและขยายกว้างออกไป (Urbanization) จวบจนมาถึงความเป็นมหานครทันสมัยในปัจจุบัน กรุงเทพฯ เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างชาติพันธุ์ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม อาศัยร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการผสมผสานเชิงวัฒนธรรมจนกลายเป็นที่มาของความเป็นคนสยามหรือคนไทย แล้วเกิดสังคมที่มีความหลากหลาย เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมขึ้นใน กรุงเทพฯ สำหรับชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ นั้น มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แต่ทุกคนก็นับถือศาสนาอิสลาม และตั้งบ้านเรือนรอบๆ มัสยิดเพื่อประกอบพิธีการทางศาสนา เช่น มุสลิมชาวเปอร์เซีย จะตั้งชุมชนอยู่ที่ธนบุรี คลองบางกอกใหญ่รอบมัสยิดกุฎีเจริญพาศน์ มุสลิมชาวอินเดีย ซึ่งเป็นมุสลิมนิกายชีอะห์จากบอมเบย์ ตั้งบ้านเรือนเคียงกับมุสลิมเปอร์เซีย บริเวณคลองบางหลวง สำหรับมุสลิมจามหรือแขกจาม ตั้งถิ่นฐานชุมชนทางฝั่งธนบุรีริมคลองบางกอกใหญ่ที่รอบๆ มัสยิดต้นสน มัสยิดกุฎีขาว กุฎีอาสาจามริมคลองบางกอกน้อย มัสยิดบางอ้อริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตบางพลัด ชุมชนมัสยิดบางอ้อตั้งอยู่รอบๆ มัสยิดบางอ้อในซอยจรัญสนิทวงศ์ 86 แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาทางตอนเหนือสุดของฝั่งธนบุรี ทิศตะวันออกติดแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศเหนือและทิศตะวันตกติดกับทางรถไฟสายใต้และทิศใต้ติดแขวงบางพลัดตามแนวคลองบางพลัด ลักษณะภูมิประเทศบริเวณมัสยิดบางอ้อจะเป็นที่ราบกว้างลาดเอียงของคูกน้ำที่ยื่นออกไป

ชุมชนมัสยิดบางอ้อเป็นมุสลิมจาม (The Chams) ต้นกำเนิดเดิมของแขกจามมาจากเวียดนามตอนใต้ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 ชาวจามตั้งอาณาจักรจามปาที่ยิ่งใหญ่มาก่อน จามเป็นนักเดินเรือเข้าแผ่นดินและนักเดินเรือทางทะเล ตรงไหนมีปากแม่น้ำจามเดินเรือจนถึงต้นน้ำ ตรงไหนมีท่าเรือทางทะเล ตรงนั้นมีจาม อาณาจักรจามปาเคยนับถือฮินดูและพุทธมหายานเช่นเดียวกับชาวขาสัมโบราณ ภายหลังจึงรับอิสลามเพราะมีการติดต่อค้าขายกับพ่อค้ามลายู อาณาจักรจามถูกเขมรยึดครองใน พ.ศ. 1733 และเคยสูญเสียเอกราชให้แก่เวียดนามอย่างถาวรใน พ.ศ. 1825 จามจึงอพยพไปที่ต่างๆ จามมีภาษาจามของตนเอง จามเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช รับราชการเป็นทหารอาสา เรียกว่า “อาสาจาม” เมื่อเกิดสงครามไทย-พม่า กองอาสาจามเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้และเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมากเพื่อช่วยปกป้องแผ่นดินสยามที่รอดชีวิตจากสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 ก็ได้อพยพลงมาตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาตั้งรกรากอยู่บริเวณบางอ้อเมื่อ 255 ปีมาแล้ว เมื่อแพของแขกจามจากอยุธยาถึงบางอ้อนั้น ได้จอดแพที่พื้นที่แห่งนี้ เนื่องจากมีตลิ่งพื้นที่ราบลาดลงแม่น้ำ จึงสะดวกในการจอดแพ บริเวณดังกล่าวมีตมต้นอ้อขึ้นแน่นขนัด ชาวบ้านจึงเรียกพวกจามว่า “แขกแพบางอ้อ” เนื่องจากแขกจามเหล่านี้ไม่คุ้นเคยกับพื้นที่ซึ่งเป็นสวนผลไม้ มีท้องร่องลำประโดง จึงมักจะเดินหลงทางอยู่ตามสวนและร้องเรียกพ่อแม่พี่น้องที่พลัดกันในส่วน จึงเรียกบริเวณดังกล่าวว่า “บางพลัด” ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นชื่อของเขตบางพลัด

มัสยิดบางอ้อของชุมชนมุสลิมจามบางอ้อ ตั้งอยู่กลางใจเมืองกรุงเทพมหานคร เป็นมัสยิดที่มีสถาปัตยกรรมงดงามโดดเด่นริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาด้วยศิลปะเรอแนสซองส์ยุคบาโรก ผสมผสานกับโดมรูปแบบศิลปะอินเดียทั้ง 2 ข้างและยังมีอาคารเจริญวิทยาคาร ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับตัวอาคารมัสยิด มีความงดงามของเรือนขนมปังขิงศิลปะยอตนนิยมในสมัยรัชกาลที่ 5 ตลอดจนอาคารสร้างใหม่ชื่ออาคาร 100 ปี มัสยิดบางอ้อที่โดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมสไตล์โมเดิร์นโคโนในบริเวณใกล้เคียง มัสยิดบางอ้อมีกุโบร์หรือสุสานตั้งอยู่หลังกลุ่มอาคารดังกล่าว

ชุมชนมัสยิดบางอ้อตั้งบ้านเรือนชนาบบัณฑิตและกุโบร์ทั้งสองด้าน ในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี กรุงรัตนโกสินทร์ยุคต้น จวบจนสมัยรัชกาลที่ 5 ชุมชนมัสยิดบางอ้อมีอาชีพตามความถนัดของชาวมุสลิม คือ เดินเรือในทะเลและตามลำน้ำ จึงเดินเรือล่องลำน้ำเจ้าพระยา ได้แก่ การเดินเรือลากซุงไม้สัก ทำการค้าไม้ และมีการลากจูงเรือขนส่งสินค้า ตลอดจนมีบริการเรือเมล์ขนส่งผู้โดยสารที่เป็นที่รู้จักกันดีตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 จนถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปัจจุบัน ชุมชนมัสยิดบางอ้อมีโครงการ “อาหารสานใจ” ของคนวัยต่างๆ ในชุมชน เพื่อร่วมกันฟื้นฟูภูมิปัญญาด้านอาหารฮาลาล ตลอดจนเพื่ออนุรักษ์ วัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวมุสลิม โดยมีโครงการจะพัฒนาชุมชนมัสยิดบางอ้อ เป็น จุดหมายปลายทางที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวฮาลาลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นอกจากนักท่องเที่ยวชาวจีนซึ่งมีกำลังซื้อมหาศาล ตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมก็เป็นกลุ่มที่กำลังขยายตัวและมีกำลังซื้อไม่ด้อยไปกว่าตลาดจีน จำนวนมุสลิมในโลก ใน ค.ศ. 2030 จะเพิ่มเป็น 2,000 ล้านคน จากประชากรโลกทั้งหมด 8,000 ล้านคน และเพียงแค่จำนวนมุสลิมในอาเซียนก็มากกว่า 240 ล้านคนแล้ว โอกาสทางการตลาดที่เปิดกว้างนี้ ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยควรต้องหันมาสนใจ พัฒนาและปรับการให้บริการที่ได้มาตรฐานของ “การท่องเที่ยวฮาลาล” เพื่อรองรับการเติบโตของกลุ่ม นักท่องเที่ยวมุสลิมโดยเฉพาะ โดยสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Halal Institute-PSU) ได้เผยแพร่ผลการวิจัยที่พบว่า ในอนาคตอันใกล้นี้หนุ่มสาวมุสลิมมีแนวโน้มจะจับจ่ายเพื่อท่องเที่ยวเพิ่ม มากขึ้นจากเดิมเป็นสองเท่า ซึ่งจะส่งผลให้ธุรกิจท่องเที่ยวฮาลาลเพิ่มมูลค่ามากขึ้นถึง 3,000 ล้านดอลลาร์ โดยทั่วไปชาวมุสลิมส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวกันแบบครอบครัวใหญ่ ปีละครั้ง ในขณะที่หนุ่มสาวมุสลิมรุ่นใหม่ อายุ 20-36 ปี นิยมท่องเที่ยวหลายครั้งต่อปี และเลือกเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง ที่แปลกใหม่ คาดว่าภายในปี 2026 การจับจ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยวโดยรวมของชาวมุสลิมน่าจะเพิ่ม เป็น 3,000 ล้านดอลลาร์

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยจึงต้องปรับธุรกิจเพื่อตอบสนองการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยว ฮาลาล โดยต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์มาตรฐานฮาลาลซึ่งกำหนดไว้ในพิธีกรรมของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เช่น การจัดที่พักโรงแรม ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยวให้ถูกต้องตามหลักศาสนา การให้ความบันเทิงก็ต้อง ไม่ขัดกับหลักหรือกฎศาสนาอิสลาม ต้องละเว้นจากการให้บริการเครื่องดื่มที่มีสารแอลกอฮอล์เป็น ส่วนผสม ห้ามเล่นการพนัน สระว่ายน้ำในโรงแรมต้องแยกบริเวณชาย-หญิง ต้องมีสถานที่เพื่อทำพิธี ละหมาดวันละ 5 ครั้ง ฯลฯ

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยาได้ลงศึกษาพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลใน กรุงเทพมหานคร และได้ปรึกษาร่วมกับชุมชนมัสยิดบางอ้อ ซึ่งมีความต้องการพัฒนาชุมชนของ ตนเองเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวฮาลาลเพราะชุมชนมีศักยภาพด้านความโดดเด่นของ สถาปัตยกรรมของมัสยิดผนวกกับประวัติศาสตร์อันยาวนานของมุสลิมเชื้อสายจามตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 ในอุษาคเนย์ ตลอดจนเอกลักษณ์ที่โดดเด่นด้านวัฒนธรรมอาหารฮาลาลเลิศรสตำรับชาววังหลวงแห่ง สยามมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 ชุมชนมัสยิดบางอ้อ โรงเรียนบางอ้อวิทยา มัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครและวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา จึงได้ร่วมมือกันทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Transformative Action Learning Research : TALR) ในการพัฒนาชุมชนมัสยิดบางอ้อเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวฮาลาลที่โดดเด่นของ กรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมจากทั่วโลก

การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนมัสยิดบางอ้อเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวฮาลาลระดับโลก เป็นการสนองนโยบายของแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) ที่มุ่งสร้าง

กรุงเทพมหานครให้เป็นศูนย์ของการท่องเที่ยวแห่งโลก (Hub of World Tourism) โดยการพัฒนา กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา (Cosmopolitan City) โดยเฉพาะงานวิจัยครั้งนี้จะสนองนโยบายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการร่วมสร้างความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน การท่องเที่ยวด้านอาหาร และการท่องเที่ยวฮาลาลเพื่อพัฒนาประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวฮาลาลระดับโลก (World Hub of Halal Tourism)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนโดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนโดยใช้ นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลที่ชุมชนมัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.2.1 ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน โดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของชุมชนมัสยิดบางอ้อ โดยใช้รายการตรวจสอบชุมชนศึกษา แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่ ทำการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลในชุมชน (SWOT Analysis) ตลอดจนทำการสังเคราะห์ TOWS เพื่อสรุปศักยภาพของชุมชนมัสยิดบางอ้อในการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลโดยใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์

1.2.2 กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนโดยใช้ นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ในชุมชนมัสยิดบางอ้อ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในรูปแบบของแบรนด์ท่องเที่ยวฮาลาลซึ่งมีจุดยืนหรือตำแหน่งเป็นแบรนด์ย่อย 4 แบรินด์ พร้อมนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และโครงการของ 4 แบรินด์ย่อย พร้อมเส้นทางท่องเที่ยวฮาลาลและการสื่อความหมายในชุมชน โดยความร่วมมือของมัสยิด ชุมชน โรงเรียน เขตบางพลัด และวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

1.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงสังคม (Transformative Action Learning Research : TALR) ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลของชุมชนมัสยิดบางอ้อ 4 กลุ่มรวม 24 คน ดังนี้

1.3.1 ภาครัฐ ประกอบด้วย ผู้แทนจากที่ทำการเขตบางพลัด หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาในเขตบางพลัด รวม 6 คน

1.3.2 ภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในเขตบางพลัด เช่น ผู้ประกอบการ ร้านอาหาร ผู้ขายอาหารริมทาง รวม 6 คน

1.3.3 ประชาชน ได้แก่ ผู้แทนชุมชน ผู้แทนมัสยิดบางอ้อ อาจารย์จากสถานศึกษา ประชาชนที่อาศัยในชุมชน รวม 6 คน

1.3.4 นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตบางพลัด และ ชุมชนมัสยิดบางอ้อ รวม 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

2.1 แบบตรวจสอบชุมชนศึกษา

2.2 แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว

2.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อย

3. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่ต่างกันในพื้นที่วิจัยเพื่อความถูกต้องของข้อมูล (สุรางค์ จันทวานิช, 2558) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นหลักและตีความจากข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยด้านศักยภาพของชุมชนมัสยิดบางอ้อในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า ชุมชนมัสยิดบางอ้อเป็นชุมชนมุสลิมเก่าแก่อายุ 255 ปี ซึ่งอพยพตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหลังกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า ในพ.ศ. 2310 และมาตั้งรกรากที่แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยในยุคแรกอาศัยบนแพไม้สักที่ล่องมาจากอยุธยาและทำพิธีละหมาดบนแพ ชาวบ้านจึงเรียก “แขกแพบางอ้อ” ปัจจุบันชุมชนได้สร้างอาคารมัสยิด บางอ้ออายุ 100 กว่าปี บริเวณริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีชุมชนมุสลิมแขกแพบางอ้อตั้งบ้านเรือนรอบๆ มัสยิดและสุสานกุโบร์ ในซอยจรูญสนิทวงศ์ 86 แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มัสยิดบางอ้อมีสถาปัตยกรรมโดดเด่น ชุมชนบางอ้อมีวิถีชีวิตมุสลิมและวัฒนธรรมอาหารฮาลาลที่มีชื่อเสียง จึงเริ่มมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเพิ่มขึ้น เมื่อมีบริการรถ MRT มาที่สถานี บางอ้อ ชุมชนมัสยิดบางอ้อมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

ชุมชนมัสยิดบางอ้อ มีพื้นที่ 36 ไร่ 62 ตารางวา มีประชากรทั้งหมด 984 คน มีครอบครัว 257 ครอบครัว มีบ้านที่อยู่อาศัยทั้งหมด 207 ครัวเรือน

ในการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนมัสยิดบางอ้อ ผู้วิจัยพบว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น ได้แก่ ทรัพยากรด้านธรณีสัณฐาน คือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและภูมิทัศน์ริมแม่น้ำลำคลองในที่ราบแห่งนี้ ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มแม่น้ำลำคลอง ทรัพยากรวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ มัสยิดบางอ้อ อาคารเจริญวิทยาคาร อาคาร 100 ปี มัสยิดบางอ้อ กุโบร์มัสยิดบางอ้อ บ้านเขียวขุนดำโยธาสมุทร เมล็ดเขียวขุนดำโยธาสมุทร ทรัพยากรประเพณี ได้แก่ การละหมาด การถือศีลอด ประเพณีเมาลิด เทศกาลวันฮารีรายอ ประเพณีการกวนอาซูรอ ทรัพยากรกิจกรรม ได้แก่ โครงการอาหาร

สานใจ โครงการ One Day Food at Bang-Or masjid กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารฮาลาล เช่น ห่มข้าวมะเขือเทศ แกงกะباب กุหลาบยำนู กรอกคั่วจิ้ม กิจกรรมด้านศาสนา ได้แก่ การเข้าร่วมพิธีละหมาด การเข้าร่วมโครงการพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อน การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การเข้าร่วมโครงการอาหารสานใจและเข้าเยี่ยมชมมัสยิดบางอ้อ ทรพยากรบริการ ได้แก่ ระบบขนส่งทางบก ทางน้ำและระบบขนส่งมวลชน ได้แก่ รถใต้ดิน MRT ทำให้เข้าถึงชุมชนแห่งนี้โดยสะดวก เนื่องจากมัสยิดตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครจึงมีระบบบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกของเขตบางพลัด

หลังจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนมัสยิดบางอ้อ (SWOT Analysis) ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาพิจารณาแสวงหาแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ในการพัฒนา (TOWS) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมัสยิดบางอ้อ

	จุดแข็ง (Strength : S) 1. ตั้งอยู่กลาง กทม. ริมฝั่งเจ้าพระยา เข้าถึงสะดวกด้วย MRT 2. มีสถาปัตยกรรมที่งดงามโดดเด่น 3. เป็นชุมชนมุสลิมโบราณอายุ 255 ปี 4. บางพลัดมีการพัฒนาเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ 5. มีความเข้มแข็งและต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 6. มีวัฒนธรรมอาหารฮาลาลที่โดดเด่น มีชมรมอาหารสานใจ 7. มีกิจกรรมประเพณีอิสลามสำคัญ ได้แก่ เดือนรอมฎอน วันฮารีรายอ	จุดอ่อน (Weakness : W) 1. ขาดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว 2. ขาดคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว 3. ขาดแผนการตลาดดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยว 4. ขาดการอนุรักษ์ธรรมชาติริมแม่น้ำเจ้าพระยา 5. ขาดการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวกับมัสยิดใน กทม.
โอกาส (Opportunity :O) 1. กระแสโลกด้านการท่องเที่ยวฮาลาลและท่องเที่ยววัฒนธรรม 2. กระแสโลกด้านการท่องเที่ยวมิติจิตวิญญาณเพื่อความสงบ 3. โอกาสในการมีตลาดมุสลิมในโลกถึง 2,000 ล้านคน 4. โอกาสด้านโลจิสติกส์และการพัฒนาเขตบางพลัด 5. โอกาสในการนำเสนอ มัสยิดบางอ้อออนไลน์ 6. โอกาสในการใช้วัฒนธรรมยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน	จุดแข็ง + โอกาส (SO) 1. แปรนตี “มัสยิดบางอ้อ” ที่งดงามเหลือเชื่อกลางเมกกะไม่ริมฝั่งเจ้าพระยา 2. สร้างแบรนด์ “เยือนมัสยิดบางอ้อ ศึกษาศาสนาอิสลาม ประวัติศาสตร์ชุมชนแก่แก่มาก 255 ปี จากอยุธยาสู่กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ 3. สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสังคมสัมผัสประเพณีถือศีลอดและฉลองตรุษอิสลาม 4. สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวอาหารฮาลาลเพื่อสุขภาพออนไลน์และออฟไลน์ 5. สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเสมือนจริงของชุมชนมัสยิดบางอ้อบนอินเทอร์เน็ต	จุดอ่อน + โอกาส (WO) 1. สร้างแผนพัฒนาและกรรมการจัดการการท่องเที่ยว 2. สร้างแผนการตลาดออนไลน์ของชุมชน 3. จัดอบรมไกด์นำเที่ยวภาษาอังกฤษ อาหรับ จีน บางอ้อ 4. จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวและอาหารฮาลาลในชุมชน 5. การรวบรวมประวัติศาสตร์ชุมชนมัสยิดบางอ้อ 3 ยุคสร้างเส้นทางท่องเที่ยวและคู่มือสื่อความหมายในชุมชน
อุปสรรค (Threat : T) 1. มีแหล่งท่องเที่ยวมัสยิดคู่แข่ง 2. มีการรุกรานของการขยายตัวของเศรษฐกิจทุนนิยมล้อมรอบมัสยิด 3. มีปัญหาเศรษฐกิจทั่วโลก 4. มีวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 5. โลกมีปัญหาศีลธรรม อาชญากรรม ยาเสพติด วัตถุนิยม	จุดแข็ง + อุปสรรค (ST) 1. เปลี่ยนคู่แข่งเป็นพันธมิตรสร้างแพคเกจทัวร์มัสยิดฝั่งธนบุรี 2. สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทัวร์ข้ามฟากจากฝั่งพระนครมามัสยิดบางอ้อ 3. สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับทัวร์วัดพุทธและศาลเจ้า กทม. 4. สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับมัสยิดในอาเซียนและตะวันออกกลาง 5. สร้างเครือข่ายศาสนิกสัมพันธ์กับศาสนาต่างๆ ในโลก	จุดอ่อน + อุปสรรค (WT) 1. รวมพลัง บ้าน มัสยิด โรงเรียนบางอ้อวิทยา เพื่อสร้างชุมชนสีเขียวริมฝั่งเจ้าพระยา 2. เตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติและโรคระบาด 3. เตรียมความพร้อมรับมือเหตุการณ์ก่อการร้ายสากล 4. จัดอบรมการพัฒนาจิตใจแนวมุสลิมเพื่อรับมือภัยพิบัติทุกรูปแบบ

6. โลกชาตแผนอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและจิตใจ		
---	--	--

ในส่วนที่เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนมัสยิดบางอ้อในการใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนนั้น สรุปผลการวิจัยด้านศักยภาพ 4 ด้านของชุมชนได้ดังนี้ สำหรับศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทั้ง 5 ประเภทอย่างพอเพียงเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของแม่น้ำเจ้าพระยาและความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในระบบนิเวศน้ำจืดและระบบนิเวศบก ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของศิลปวัฒนธรรมของอาคารมัสยิดที่โดดเด่น ทรัพยากรประเพณีของศาสนาอิสลามที่แฝงด้วยแนวคิดเชิงปรัชญาที่ลุ่มลึก ทรัพยากรกิจกรรมที่หลากหลายทั้งการเรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนแขกแพจากอยุธยาถึงบางอ้อ การสัมผัสวิถีชุมชนมุสลิมและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอิสลาม รวมถึงทรัพยากรด้านบริการในเขตบางพลัดโดยเฉพาะทรัพยากรด้านโลจิสติกส์ ซึ่งเชื่อมโยงชุมชนบางอ้อเข้ากับศูนย์กลางบริเวณเขตบางซื่อบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ศักยภาพในการมีทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน มัสยิดบางอ้อได้รับการส่งเสริมจากการมีศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรดังกล่าวอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัดจนเป็นรูปธรรม ได้แก่การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ในการร่วมกันดูแลรักษาพื้นที่และวัฒนธรรมประเพณีของศาสนาอิสลาม เช่น กลุ่มการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีทางศาสนา กลุ่มอาหารसानใจ คนทุกวัยในชุมชนซึ่งร่วมกันสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อปลูกจิตสำนึกของชุมชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยแสดงถึงการมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของชุมชนมัสยิดบางอ้อ

ผลจากการร่วมทำวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนมัสยิดบางอ้อ ด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (TALR) ดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถกำหนดนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนมัสยิดบางอ้อในรูปแบบของแบรนด์ “ชุมชนมัสยิดบางอ้อ จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว ฮาลาลที่โดดเด่นระดับโลก” (Bang-Or Mosque Community : World Unique Halal Tourism Destination) โดยแบรนด์ท่องเที่ยวฮาลาลมัสยิดบางอ้อ จะมีความโดดเด่นของแบรนด์ย่อย 4 แบรนด์ของตำแหน่งทางการตลาด (4 Positions) โดยแบรนด์ทั้ง 4 จะได้รับการสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ พร้อมกลยุทธ์ย่อยและโครงการของแผนปฏิบัติการของแต่ละแบรนด์ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงสรุปผลการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในแขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร”

การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์	โครงการพัฒนา
1. มัสยิดบางอ้อตั้งตามเหลือเชือกกลางแม่น้ำริมฝั่งเจ้าพระยา (Incredible Bang Or Mosque on the bank of Chao Phraya River)	1. นวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Innovation) 2. นวัตกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ (Bio Circular green Economy : BCG) 3. นวัตกรรมจัดการร่วมแบบปรับตัว (Adaptive Co-Management)	1. โครงการสร้างแผนนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมัสยิดบางอ้อ 2. โครงการสร้างแผนการตลาดดิจิทัลชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์	โครงการพัฒนา
		3. โครงการนำ BCG มาพัฒนาเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมในชุมชน 4. โครงการนำนวัตกรรมจัดการร่วมแบบปรับได้เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติในชุมชน 5. โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน 6. โครงการเกษตรอินทรีย์ Smart Farming ในบ้านมัสยิด โรงเรียน 7. โครงการทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์และร้านศูนย์บาท
2. “เยือนมัสยิดบางอ้อ ศึกษาศาสนาอิสลามและประวัติศาสตร์ชุมชนแก่งแพ 255 ปี” (Visit Bang Or Mosque, studying Islam and History of 255 years old Raft Muslim Urban Village”	1. นวัตกรรมเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการพัฒนา (Paradigm Shift Innovation) 2. นวัตกรรมการสร้างคุณค่า (Value Creation Paradigm Innovation) 3. นวัตกรรมกระบวนทัศน์การให้ความสำคัญกับจิต (Mind Focus Paradigm Innovation)	1. โครงการบางอ้อ พิพิธภัณฑ์ฮาลาลที่มีชีวิตกลางแจ้งแห่งโลก 2. โครงการศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่บางอ้อ 3. โครงการประวัติศาสตร์บางอ้อออนไลน์ ออฟไลน์ 4. โครงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวสร้างสรรค์บางอ้อ 5. โครงการอบรมมัคคุเทศก์เที่ยวบางอ้อภาษาอาหรับ จีน รัสเซีย อังกฤษ
3. “เยือนชุมชนมัสยิดบางอ้อ สัมผัสวิถีมุสลิม ร่วมประเพณีถือศีลอดฉลองปีใหม่อิสลาม” (Visit Bang Or Mosque Community, Appreciating Muslim Way of Life, Muslim fast in Ramadan month, Celebrating Islam New Year)	1. นวัตกรรมเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงเศรษฐกิจ (Economic Paradigm Shift) 2. นวัตกรรมเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากทุนนิยมสู่ความพอเพียง (Paradigm Shift from Capital : M to Sufficiency Economy) 3. นวัตกรรมเชิงกระบวนทัศน์ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต “วิ ติ” (Lifelong Learning Paradigm Innovation) 4. นวัตกรรมเชิงกระบวนทัศน์ด้านการปฏิบัติการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Transformative Action Learning Research Paradigm Innovation : TALR)	1. โครงการพัฒนาทักษะ TALR แก่ชุมชน 2. โครงการออกแบบกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต (LLL) 3. โครงการสร้างความตระหนักและริเริ่มพัฒนาบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน 4. โครงการสร้างคู่มือท่องเที่ยวชุมชนมัสยิดบางอ้อระดับปรัชญาและโครงสร้างลึก 5. โครงการอนุรักษ์ประเพณีโบราณอาซูรอ 6. โครงการสร้างการท่องเที่ยวเสมือนจริงบนอินเทอร์เน็ตของมัสยิดบางอ้อด้วยเทคนิคเมตาเวิร์ส
4. “เยือนมัสยิดบางอ้อ ชิมฮาลาลเลิศรส อาหารสานใจทุกวัยในชุมชน” (Visit Bang Or Mosque, Enjoying Gastronomy Halal Food Unifying every heart in the Community)	1. นวัตกรรมเชิงกระบวนทัศน์ (Paradigm Innovation) 2. นวัตกรรมเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการบริโภค จากบริโภคนิยมสู่การบริโภคด้วยปัญญา (Paradigm Shift from consumerism to Consumption with Wisdom) 3. นวัตกรรมการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural Reproduction Innovation)	1. โครงการเผยแพร่หลักปรัชญาของการบริโภคแบบฮาลาล 2. โครงการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนด้านอาหารฮาลาลของชุมชน 3. โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาอาหารฮาลาลใจคนมัสยิดบางอ้อ 4. โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่ตำราอาหารฮาลาลบนอินเทอร์เน็ต 5. โครงการเปิดโรงเรียนสอนทำอาหารฮาลาล

การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์	โครงการพัฒนา
		6. โครงการจัดตั้งอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลสำเร็จรูป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในชุมชนมัสยิดบางอ้อ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ได้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ทุกประการ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ในส่วนของเกี่ยวกับศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนมัสยิดบางอ้อนั้น ผู้วิจัยได้พบว่า ชุมชนแห่งนี้มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะด้านความเป็นชุมชนมุสลิมเก่าแก่ที่อายุ 255 ปี ตั้งอยู่กลางกรุงเทพฯ จะเป็นหมู่บ้านโบราณในเมืองใหญ่ (Urban Village) ในการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว ผู้วิจัยใคร่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวด้านความหลากหลายของวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ความหลากหลายของมรดกทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ (Ethnic Heritage) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมือง (Urban Tourism) โดยพิจารณาจากมุมมองของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเมืองจะได้รับและผลกระทบทางเศรษฐกิจ รายได้ที่จะเกิดจากการท่องเที่ยวในเมือง ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะพิจารณารายได้จะเศรษฐกิจ 2 ประเภท ได้แก่ เศรษฐกิจจริง (Real Economy) ซึ่งเป็นรายได้จากสินค้าและบริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Collection of Tourism facilities) และเศรษฐกิจเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Economy) รวมเป็นรายได้ที่เกิดจากการบริโภคสัญลักษณ์ (Consumption of Symbols) สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ การแสดงออกซึ่งสื่อความหมายถึงความงามสุนทรีย์ ภูมิปัญญา ประเพณีที่ซ่อนแฝงปรัชญาอันลุ่มลึกเกี่ยวกับมิติจิตวิญญาณ เทศกาลมหกรรม การแสดงรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งบ่งบอกถึงความรู้สึกนึกคิดและ Life style ของผู้คนที่แสดงออกและนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวในเมืองในรูปแบบของการให้ความสุขความบันเทิงและประสบการณ์ โดย Urry (2002) นักเศรษฐศาสตร์มองว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ในเมืองและเมืองใหญ่นั้นจัดเป็นทุน (Capital) ที่สำคัญอย่างยิ่งในเชิงเศรษฐกิจของสังคมยุคหลังอุตสาหกรรม (Post-industrial Society) ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเมืองจำเป็นต้องมีการวางผังเมืองที่มีการ Zoning พื้นที่และย่านต่าง ๆ ในเมือง เพื่อสร้างเป็นสินค้าของความเป็นมหานครนานาชาติแห่งความมีชีวิตชีวาของผู้คนหลากหลายวัฒนธรรม เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ที่สามารถสร้างรายได้และความมั่งคั่งให้แก่มหานคร ซึ่งจะเป็นการขัดแย้งกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ในมุมมองที่ว่าความแตกต่างของท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของพื้นที่กลายเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในยุคที่โลกกำลังวิวัฒน์ไปสู่ความเป็นลักษณะวัฒนธรรมเดียวกันทั่วโลก (Macdonization) ดังนั้นความคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Tourism Resource) จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองใหญ่และมหานคร เช่น กรุงเทพมหานคร ที่มีประชากรถึง 10 ล้านคนนั้น ซึ่งพยอม ธรรมบุตร (2565) ได้นำเสนอแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงพัฒนาทุนทางการท่องเที่ยวของระบบเศรษฐกิจเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Economy Tourism Capital) ดังนี้ ในการกำหนดนโยบายและแผนนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์

เพื่อพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ 50 เขตของกรุงเทพมหานครและจังหวัด 77 จังหวัดทั่วประเทศนั้น ควรจะได้บรรจุแผนนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของการพัฒนาทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวของระบบ เศรษฐกิจเชิงสัญลักษณ์โดยมีการกำหนดพื้นที่ (Zoning) และกำหนดกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิง สัญลักษณ์ที่ให้ความสำคัญกับย่านต่าง ๆ ในเมืองที่มีความเชื่อมโยงกับความหลากหลายเชิงสัญลักษณ์ของ พหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และเชื้อชาติของกิจกรรมเชิงมหรหรรเทศกาลซึ่งเป็นสัญลักษณ์สะท้อนถึง เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของภูมิปัญญา ความรู้สึนึกคิด ศรัทธา ความเชื่อถือของกลุ่มต่าง ๆ ที่ หลากหลายที่กำลังแสดงออกเป็นรูปธรรมในย่านต่าง ๆ เช่น พื้นที่บริเวณเยาวราชที่นักท่องเที่ยวจะมี โอกาสสัมผัสวิถีชีวิตชาวจีนที่เกิดในประเทศไทย พื้นที่ซอยสุขุมวิท 23 - 33 เป็นย่านที่เรียกกันว่า “ Little Tokyo” เพราะเป็นเมืองเล็กๆของคนญี่ปุ่นที่มาทำงานในประเทศไทย (Expatriate) พื้นที่ซอยนานา ถนนสุขุมวิท ซึ่งเป็นย่านของธุรกิจและอาหารอินเดีย มังสวิรัติและอาหารมุสลิมจากตะวันออกกลาง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนมัสยิดบางอ้อ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในรูปแบบของแบรนด์จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวฮาลาลที่โดดเด่นในภูมิภาคนั้น งานวิจัยนี้ได้ค้นพบนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับแบรนด์ท่องเที่ยว ของชุมชน ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่มีจุดยืนด้านการตลาด (Positioning) 4 ตำแหน่ง ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของตำแหน่งที่ 1 เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการของการผสมผสาน ความหลากหลายเชื้อชาติของศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา (Cosmopolitan Process Innovation) รวมถึงการผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างศิลปะและธรรมชาติ (Art and Nature) เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชนมัสยิดบางอ้อ ได้มีการนำนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ด้าน เทคโนโลยีชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy) มาเพิ่มพื้นที่สีเขียวใน ชุมชน ระบบการจัดการขยะแบบหมุนเวียนจนไม่มีขยะ (Zero Waste) การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่บ้าน มัสยิด โรงเรียน โดยนำนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของการจัดการร่วมแบบปรับตัว (Adaptive Co-Management) มาเสริม BCG โดยบ้าน มัสยิด โรงเรียนร่วมกับภาครัฐของเขตบางพลัดในการสร้าง แผนงานเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย โรคระบาด โดยการกำหนด ทางเลือกที่หลากหลายที่สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในภาพรวม นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ BGC และ Adaptive Co-Management นั้น เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน BGC เป็นนวัตกรรมกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและเศรษฐกิจอย่าง ยั่งยืน ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจาก Adaptive Co-Management ซึ่งเป็นนวัตกรรมกระบวนการจัดการ กับการผนึกกำลังภาครัฐ เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561- 2580) ด้านการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและครอบครัวในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาจิตใจ และยังเป็นการสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การ สหประชาชาติข้อที่ 17 ที่มีเป้าหมายการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the goals) ของเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

ตำแหน่งที่ 2 เป็นแบรนด์ที่สร้างขึ้นโดยใช้นวัตกรรมช่วงยุทธศาสตร์ในการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ของการพัฒนา จากการพัฒนามาตามหลักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักทุนนิยมที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ด้านวัตถุนิยม ทุนนิยม ราคาของสิ่งต่าง ๆ (Price) ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (โดยได้

ละเลยการพัฒนาด้านจิตใจคือ Mind ของมนุษย์) มาเป็นการพัฒนาคุณค่า (Value Creation) ด้านจิตใจ ศีลธรรม คุณธรรม ศรัทธา ศาสนา สังคมโลกมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการพัฒนามนุษย์ หรือคนมาสู่การพัฒนาจิตใจของคนบนโลก โดยจัดระบบการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่เพื่อให้ผล จากวิกฤตแห่งยุคสมัย ซึ่งเต็มไปด้วยการแย่งชิง สงคราม การแข่งขัน การเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัว ทั้ง ระดับปัจเจกและระดับชาติ ในระบบการเรียนรู้ใหม่ของโลก จะต้องเอาชีวิตคน (ทั้งร่างกายและจิตใจ) และ (วิถีชีวิตวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งของการเรียนรู้ วิชาและศาสตร์โดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เป็นเพียง “เครื่องมือ” และให้การศึกษาแบบจิตตปัญญาศึกษาเป็นหลัก (Contemplative Education) ซึ่งเน้นการปฏิบัติจิต การเจริญสติ เพื่อให้มนุษย์สามารถเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Transformation) รู้จักจิตของตนเองและเกิดปัญญาเข้าถึงความจริงสูงสุด (Ultimate Truth) ธรรมชาติ ของสรรพสิ่งในรูปของกฎจักรวาล ลักษณะของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตลอดทุกชั่วขณะจิต การมีสัมมาทิฐินั้น ทำให้เกิดความเข้าใจและความรักเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติทั้งหมด ก่อให้เกิดการอยู่ ร่วมกันในสังคมโลกด้วยความสงบสุข (ประเวศ วะสี, 2550)

การสร้างความหมายที่ 2 เกี่ยวกับการท่องเที่ยวศาสนาอิสลาม จึงเป็นมิติใหม่ของประโยชน์ (Utility) และหน้าที่ (Function) ของการท่องเที่ยว คือการท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมการพัฒนาที่สมดุล ระหว่างการพัฒนาคนทั้งด้านร่างกายและจิตใจคู่ขนานกันไป แทนการสร้างคนให้เป็นหุ่นยนต์ทาง วิทยาศาสตร์ที่ไร้สำนึกของความผิดชอบชั่วดี (พยอม ธรรมบุตร, 2565)

โดยเฉพาะการท่องเที่ยวอาลานั้น จะมีการศึกษาถึงความเชื่อ หลักปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการ พัฒนาจิตตปัญญาศึกษา ทั้งแก่นักท่องเที่ยวมุสลิมและนักท่องเที่ยวศาสนาอื่น หรือนักท่องเที่ยวที่ไร้ ศาสนาในจิตใจที่เข้ามาท่องเที่ยวในมัสยิด

ศาสนาอิสลามมีหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิต ได้แก่ หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ ศาสนกิจและหลักศีลธรรม โดยเสาหลัก 5 ประการของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นโครงสร้างชีวิตของชาวมุสลิม นั้นล้วนเป็นการพัฒนาจิตทั้งสิ้น ได้แก่ ความศรัทธา การละหมาด การให้ซากัต ช่วยเหลือผู้ยากไร้ การถือ ศีลอดในเดือนรอมฎอน และการไปแสวงบุญยังนครเมกกะครั้งหนึ่งในชีวิต ในการละหมาดวันละ 5 ครั้ง ชาวมุสลิมอยู่กับการพัฒนาจิตทั้งวัน

แนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในรูปแบบสถานที่แห่งความทรงจำเป็นของ ศาสตราจารย์ปีแอร์ นอรา (Professor Pierre Nora) จาก Annals School of Memory โดยให้คำจำกัด ความว่า “สถานที่แห่งความทรงจำ หมายถึง ห่วงโซ่ของสถานที่และความทรงจำ วัฒนธรรม สถานที่ที่บ่ง บอกถึงความหลังที่คนในชุมชนมีร่วมกัน ห่วงโซ่ของสถานที่แห่งความทรงจำ อาจเป็นสิ่งที่เป็รูปรธรรม จับ ต้องได้ เช่น สิ่งของ อนุสาวรีย์ และอาจจะเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประวัติศาสตร์ ภาษา ประเพณี สถานที่แห่งความทรงจำให้ความรู้และให้ความสะท้อนอารมณ์ โดยร่องรอยในอดีตจะมีความหมายใหม่เมื่อกลายเป็นความทรงจำ โดยมีสรรพสิ่งที่มีชีวิตชีวาในปัจจุบันสนับสนุนความทรงจำ จะ ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อความทรงจำเข้าไปซ่อนแฝงอยู่กับฝูงชนและผู้คน...” นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์สำหรับ แปรนด์ท่องเที่ยวที่ 2 อีกประการหนึ่ง คือ นวัตกรรมเชิงกระบวนการของการนำเสนอองค์ความรู้และ ประสบการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตของท้องถิ่นของย่านในเมือง ย่านการค้า ย่านประวัติศาสตร์ แก่ นักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องเปลี่ยนจากการชมแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะจุด พิพิธภัณฑเฉพาะด้านมาเป็น พิพิธภัณฑที่มีชีวิตของทั้งหมู่บ้าน ทั้งชุมชน ทั้งย่าน ในกลางแจ้ง (Open air Living Museum) ทุกบริเวณ ทุกที่จะเป็นสถานที่แห่งความทรงจำสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนท้องถิ่น เจ้าของ วัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน จึงได้สัมผัสทั้งร่องรอยของอดีตอันไกลโพ้นและไออุ่นของวิถีชีวิตที่กำลัง

ดำเนินอยู่จริงๆ กระบวนการนำเสนอองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวจะนำไปสู่ข้อคิดที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับประโยชน์ (Utility) และหน้าที่ (Function) ของการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวจะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นต่อพัฒนาการของมนุษย์ชาติอย่างยิ่ง โดยมีหลักการว่า การเรียนรู้ต้องดำเนินต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ทั้งในวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ในทุกบริบท จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจากชีวิตจริง โดยการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน เรียนรู้ได้ทั้งออนไลน์ ออฟไลน์ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวไร้พรมแดนเปิดโอกาสให้เรียนรู้ความแตกต่าง ความหลากหลายของวัฒนธรรมวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลก จึงเป็น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ / ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับ “มนุษย์” (Human Library / Museum / Learning Center) อันจะนำไปสู่ความเข้าใจซึ่งกันและกันของมนุษย์ทั่วโลกและนำไปสู่สันติภาพโลกตามวิสัยทัศน์ของการท่องเที่ยวเพื่อสันติภาพ (Tourism for Peace) ซึ่งจะสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนใน SDG ข้อที่ 16 ขององค์การสหประชาชาติที่ต้องการเสริมสร้างสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Peace and Justice, Strong Institutions)

ในตำแหน่งที่ 3 จะพนักท่องเที่ยวนำสัมผัสสังคม วิถีชีวิตของคนมุสลิมผู้อยู่ในกรอบของหลักการของเสาหลัก 5 ประการของศาสนาอิสลาม เสาหลักดังกล่าวเป็นโครงสร้างของชีวิตชาวมุสลิมในสังคม มโนทัศน์พื้นฐานของการปฏิบัติตน นมัสการที่ต้องปฏิบัติตามและกฎหมายอิสลามที่ตามมา ซึ่งครอบคลุมทุกมุมของชีวิตและสังคม โดยกำหนดแนวทางในหัวเรื่องหลากหลายตั้งแต่การธนาคารไปจนถึงสวัสดิการ ชีวิตครอบครัวและสิ่งแวดล้อม (Norra Pierre, 2565) ในการศึกษาหลักการพื้นฐานของการปฏิบัติตนนั้น นอกจากจะเป็นกฎที่คนมุสลิมจะเคารพด้วยศรัทธาอันแน่วแน่แล้ว ยังเป็นบทบัญญัติที่มีความเป็นเหตุเป็นผลของปรัชญาที่ลุ่มลึกของการสั่งให้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติที่อยู่ในหลักการทั้งหมด โดยเฉพาะความหมายในระดับโครงสร้างลึกของขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาอิสลาม

ในส่วนที่สืบเนื่องมาจากการจ่ายชะกาตในศาสนาอิสลามนั้น ผู้วิจัยขออภิปรายเกี่ยวกับการจัดตั้ง “ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (Islamic Bank of Thailand) ธนาคารอิสลามแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ ตรรกะระบบผลตอบแทน กล่าวคือ ในระบบธนาคารอิสลามใช้ระบบแบ่งปันผลกำไร-ขาดทุน (Profit and loss sharing : PLS) แทนระบบดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ การบริหารจัดการของธนาคารอิสลาม อยู่บนพื้นฐานของหลักการของศาสนาอิสลาม ที่เกี่ยวกับการอนุมัติ (ฮาลาล) และการไม่อนุมัติ (ฮารอม) ให้ทำหรือไม่ให้ทำในการประกอบธุรกิจที่ได้กำหนดไว้ในอัลกุรอานเท่านั้น เพื่อนำไปสู่ความยุติธรรม ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของสังคมร่วมกัน โดย 1. อิสลามห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย เพราะดอกเบี้ยเป็นส่วนหนึ่งของความไม่ยุติธรรม และเป็นภัยมากกว่าเป็นผลดี โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ 2. ห้ามเกี่ยวข้องกับธุรกิจต้องห้ามตามหลักศาสนา ซึ่งเป็นอบายมุขที่สร้างความเสียหายให้สังคมเกินกว่าเงินที่ได้รับมา 3. มูลหนี้ในระบบอิสลามจะตายตัว ไม่มีการเพิ่มมูลหนี้ เช่น ระบบดอกเบี้ย 4. กำไรของธนาคารจะจ่ายเป็นชะกาตร้อยละ 2.5 เพื่อสังคมสงเคราะห์

ธนาคารอิสลามวางรากฐานบนหลักการหุ้นส่วนระหว่างธนาคาร ผู้ถือหุ้น ผู้ฝากเงิน ผู้ลงทุนและผู้ยืม ทำให้ทุนและแรงงานสามารถรวมกันได้ในฐานะหุ้นส่วนในการประมาณการ ซึ่งไม่ใช่เพียงการรวมตัวด้านวัตถุเท่านั้น

อนึ่งแนวคิดในการบริหารสังคมเศรษฐกิจด้วยการสร้างจริยธรรมทางเศรษฐกิจด้วยหลักธรรมก็ปรากฏอยู่ในพุทธศาสนา ได้แก่ วิถีเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (Buddhist Economics) ซึ่งปรากฏในแนวพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9 (Sufficiency Economy) ซึ่งจะสังเกตได้ว่า

เป็นแนวคิดที่องค์ธรรม ให้ความสำคัญแก่จริยธรรมและคุณธรรม มีการนำคุณค่าทางวัตถุและจิตใจมารวมกันเข้าไว้ในการชี้แนะพฤติกรรมของระบบเศรษฐกิจ

ในการพัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวอาหารฮาลาลของชุมชนมัสยิดบางอ้อได้มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่มีความสนใจที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ปรุงอาหารที่เขากิน ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอาหารด้วยเทคนิค “การออกไปนอกจานข้าว” (Beyond the Plate) เช่นเมื่อเขากินข้าวหมกไก่ เขาก็ต้องการรู้ว่าข้าวมาจากไหน ปลูกอย่างไร เก็บเกี่ยวอย่างไร เครื่องเทศมาซาลามีส่วนผสมของสมุนไพรอะไรบ้าง นักท่องเที่ยวต้องการออกไปนอกจานข้าว ไปสู่การเรียนรู้ถึงแหล่งและกระบวนการผลิตของสิ่งที่เขาบริโภค สัมผัสระบบนิเวศความหลากหลายทางชีวภาพ พืช สัตว์ที่นำมาปรุงอาหาร ผักพื้นบ้าน สมุนไพร คุณค่าทางโภชนาการ

อาหารฮาลาลจะต้องมีกระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ปราศจากสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) มีคุณค่าทางอาหาร บริโภคสิ่งที่อนุมัติ (ฮาลาล) ที่ดีจากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน สิ่งที่ไม่ปราศจากอันตรายและอาหารฮาลาลจะต้องผ่านกรรมวิธีในการทำ ผสม ปรุง ประกอบหรือแปรสภาพตามศาสนบัญญัติ การห้ามสิ่งต่าง ๆ นั้น เนื่องจากความไม่บริสุทธิ์และการเป็นอันตรายของมัน เช่น สุราและการพนันนั้นมีบาปหนัก ในเรื่องอาหาร ถ้าหากใครบริโภคอาหารโดยมีเจตนาเพื่อยังชีพและเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ร่างกายเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่มีต่อพระผู้สร้างของเขาและแก่มนุษย์แล้ว การกินของเขาก็ถือเป็นการแสดงความเคารพภักดีและการเสียสละต่ออัลลอฮ์ ตำแหน่งที่ 4 จึงเป็นแบรนด์ที่นำไปสู่การอธิบายเรื่อง ควรมีสำนึกด้วยจิตวิญญาณ ควรวางใจอย่างไร เมื่อบริโภคอาหารและปัจจัย 4 ในสังคมโลกที่รักการบริโภคเป็นชีวิตจิตใจทุกวันนี้ (Consumerism) วิชาเศรษฐศาสตร์เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า ในโลกนี้ทรัพยากรมีอยู่จำกัด (Limited Resources) แต่ความต้องการและความอยากของมนุษย์มีอยู่ไม่จำกัด (Unlimited Wants) โลกจึงมีปัญหาของการหาได้ยากของทรัพยากร (Scarcity) โลกตะวันออกมองว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จะต้องมีชีวิตอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ปรับตัวให้เข้ากับกฎของธรรมชาติและร่วมสร้างสมดุลของธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีทรัพยากรจำกัดและหาได้ยาก หลักพระพุทธศาสนาสอนงานให้คนมีวินัยในการบริโภค โดยมีปัญหาในการใช้สอยและการดำรงชีวิตของคนเราภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ การมีทรัพยากรน้อยจึงไม่ใช่ปัญหา ถ้ามนุษย์สามารถจัดการดำเนินชีวิตได้ดี ให้อยู่ในทางสายกลางที่ไม่สุดโต่ง คือ ไม่ใช่ การอดข้าว หรือการกินข้าวมากเกินไป พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับวินัยในการกิน การกินแบบพอประมาณ คือให้พอเหมาะกับร่างกาย

คำว่า “โภชนมัตตัญญูตา” บ่งบอกได้จากพฤติกรรมการบริโภคต่อหนึ่งครั้ง คือ เมื่อเราทานก็ให้เว้นไว้ 4-5 คำ ก่อนอ้อม เพื่อเติมน้ำสีก 1-2 แก้วให้พอเหมาะ วิธีนี้จะไม่ทำให้ร่างกายเหน็ดเหนื่อยในการเผาผลาญ (และที่สำคัญคือต้องรู้จักเลือกกินสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในแต่ละครั้งต้องไม่มากเกินไป ไม่กินจนล้นกระเพาะ แล้วในที่สุดร่างกายต้องสูญเสียพลังงานในการย่อยอาหารสูงมาก ซึ่งไม่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติ เพราะร่างกายหนักจนเหนื่อยและหลับ หัวใจของการกินจึงเป็นการคำนึงถึงประโยชน์และคุณค่าของอาหารมากกว่ารสชาติของอาหาร นั่นคือ เน้นการให้รู้จักการแยกแยะคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม ว่าเรากินคุณค่าแท้ไม่ใช่คุณค่าเทียม” (อารยวังโส, 2555)

ในการบริโภคพระพุทธศาสนามุ่งสร้างวินัยแก่จิตของผู้บริโภคไปพร้อม ๆ กับวิธีการบริโภค ซึ่งการบริโภคในภาพกว้างย่อมหมายถึงการบริโภคปัจจัย 4 ในชีวิตมนุษย์อันได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยและพุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist Economics) ได้มุ่งอบรมจิตของผู้บริโภค

(Consumers) ให้รู้จักการใช้ประโยชน์สูงสุดของทรัพยากร คือ มุ่งไปสู่ประโยชน์สูงสุดของทุก ๆ สิ่ง ด้วยการสร้างสำนึกในการบริโภคด้วยปัญญา ซึ่งเป็นการใช้ศักยภาพของมนุษย์อย่างที่สุด

งานวิจัยนี้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอาลาลเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนมัสยิดบางอ้อ โดยการใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงสังคม (TALR) การใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ทำให้เกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ กระบวนทัศน์การสร้างคุณค่าแก่ศาสนาและการพัฒนาจิตใจ กระบวนทัศน์ทางเลือกในการพัฒนาตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์และตามแนวทฤษฎีในการสร้างจริยธรรมทางเศรษฐกิจด้วยหลักปฏิบัติพิธีการของศาสนาอิสลาม ตลอดจนกระบวนทัศน์ด้านการบริโภคปัจจัยสี่ในโลกด้วยปัญญา อนึ่ง การใช้นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดประโยชน์ (Utility) และหน้าที่ (Function) ใหม่ของการท่องเที่ยวต่อสังคม ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอาลาลในกรุงเทพมหานคร โดยมีแผนพัฒนาด้านการนำเสนอพื้นที่ ๆ มีมัสยิดและชุมชนมุสลิมในเขตต่างๆ 50 เขตในกรุงเทพมหานครตลอดจนการพัฒนาโรงแรมอาลาลหรือพัฒนาโรงแรมทั่วไปให้มีสองอานวยความสะดวก ได้แก่ สถานที่สำหรับทำการละหมาดและภัตตาคารอาลาลในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการสร้างแพคเกจที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมุสลิม โดยให้เป็นไปตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวอาลาลในกรุงเทพมหานคร โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอาลาลในชุมชนมุสลิมในเขตที่มีประชากรมุสลิมอาศัยอยู่มาก และอาจจัดตั้งโรงเรียนสอนอาลาลแก่นักท่องเที่ยวในชุมชน เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565, 15 มีนาคม). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ฉบับที่ 2)* (พ.ศ.2560-2564). https://www.mots.go.th/entadmin/ewt/mots_web57/download/article/antical20170320150102.pdf
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (2550). *ความเป็นมนุษย์กับการเข้าถึงสิ่งสูงสุด*. สำนักพิมพ์กรีน-ปัญญาญาณ.
- ปิยะชาติ อิศรภักดี. (2559). *Branding 4.0*. บริษัทอมรินทร์พริ้นท์ติ้ง.
- พยอม ธรรมบุตร. (2553). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนหัวข้อ การสร้างตราสินค้า “Branding”*. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พยอม ธรรมบุตร. (2564). *เอกสารประกอบการเรียนการสอน หัวข้อ การวิจัยเชิงปฏิบัติจิตแนวสังขธรรม*

- นิยมในพุทธศาสนา. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 27). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารยวิงโส. (2555). *พุทธเศรษฐกิจในธรรมศาสตร์*. อมรินทร์พริ้นท์ติ้ง.
- อรุณ บุญชม. (2561, 15 กุมภาพันธ์.) *ระบบธนาคารอิสลามเทียบกับระบบธนาคารพาณิชย์*.
<https://www.skthai.org>
- Greg Richards and Wil Munsters. (2010). *Cultural Tourism Research Methods*. CAB International Oxford shire.
- Norra Pierre, (2022, 18 February). *Sites of Memory / Lieu de Memoire*.
<https://en.m.wikipedia.org/wiki>.
- Urry. (2002). *The Tourist Gaze*. Sage Publication.
- UNWTO. (2010). *International Recommendations for Tourism Statistics 2005*. United Nations.

การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตและระบบเศรษฐกิจของพื้นที่ชายแดน
ไทย – กัมพูชา กรณีศึกษาตำบลไพรพัฒนา อำเภอกงสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
The Changes in the Way of Life and the Economic System
around Thailand - Cambodia Border: A Case Study of
Phraipattana Sub-district Phusing District Sisaket

เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์
Ekapong Wongkamjan

สาขาพัฒนาชุมชน วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Community Development, College of Law and Government, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding email: akevong07@gmail.com

Received: 26 May 2023; Revised: 22 June 2023; Accepted: 3 July 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา 2) เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชายแดน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ประชาชน กลุ่มบุคคลและองค์กร ที่ตั้งอยู่พื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกงสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชิงนโยบายในจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาจากผลพวงของการพัฒนาพื้นที่ชายแดน พบว่าพัฒนาการของพื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา ที่สัมพันธ์กับการขยายตัวของระบบทุนนิยม แย่งชิงพื้นที่ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจ การค้า ที่เริ่มเชื่อมโยงเข้าสู่ความสำคัญของการเป็นรัฐชาติ ช่องสะง่าเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพื้นที่ของรัฐและทุนสมัยใหม่ที่เชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็วทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร การคมนาคม โดยกระบวนการทางเศรษฐกิจ 2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชายแดน การศึกษาพบว่า การเชื่อมต่ออย่างรวดเร็วของเวลาและสถานที่ ทำให้ระบบทุนสามารถดำเนินการได้สะดวกขึ้น มีการสะสมทุนมากขึ้นในพื้นที่ศึกษา เช่น การซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร การลงทุนปลูกพืชเศรษฐกิจยางพารา การสร้างตลาดเพื่อการค้า หรือแม้กระทั่งการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก บริเวณชายแดนช่องสะง่าเป็นศูนย์กลางของความเจริญ ที่ดึงดูดคนให้เข้ามาใช้ชีวิตประจำวันในลักษณะแตกต่างกันไป แต่ขณะเดียวกันก็พบว่าทุนกลับแผ่ปกคลุม เงื่อนไขต่างๆ เพื่อเอาเปรียบผู้คน ชาวบ้านบริเวณชายแดนช่องสะง่าก็ยังคงมีการต่อสู้ ต่อรองเช่นกัน เพียงแต่เป็นรูปแบบที่ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับโครงสร้างได้ แนวทางการมีส่วนร่วมจึงควรสร้างสำนึกของชุมชนและจุดร่วมสำคัญคือ “ภาคเศรษฐกิจ” เป็นแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงโดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและ

ภาคเอกชน(NGOs) เพราะระบบทุนยังคงทำงานอย่างเข้มข้น จนสามารถทำให้รูปแบบการเอาเปรียบกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ : ทุนนิยม, พื้นที่, ชายแดน

ABSTRACT

The purposes of this research are 1) to study the changes of the way of life and economic system around Thailand and Cambodia border; and 2) to find the ways of participation in several dimensions such as the development of security in the way of life and economy of border communities, and understanding social, cultural, and economic areas that have direct impacts on communities.

The author found that 1) the changes in lifestyles and economic systems of people in the border areas of Thailand and Cambodia as a result of the development of border areas while considering with the development of the Chong Sa Ngam area in Phrai Phatthana Sub-district in relation to the expansion of the capitalist system, the competition for the area that affects community economic development, the creation of economic and trade areas that begin to be linked to the importance of being a nation-state, Chong Sangam is a part in creating areas of the state and modern capital system that are rapidly linked in terms of information and transportation through economic processes; and 2) the ways for participation in the development of security in the way of life and economy of border communities, the study showed a rapid connection of time and place making the capital system more convenient to operate while there was more capital accumulation in the study area such as the purchase of land for speculation, investment in rubber plantation and creating a market for trade or even building facilities at the border of Chong Sa Ngam as a center of prosperity that attracted people to use their daily lives in different ways. But, at the same time, it was discovered that the capital was hidden by mechanisms and conditions to exploit people while the villagers in the Chong Sa Ngam border still have a struggle as well, only in a form that has not yet been able to change the power relationship at the structural level. Participatory approaches should create community awareness for real changes by both public and non-governmental organizations (NGOs) because the capital system is still working intensively like it can make the form of exploitation become commonplace in everyday life.

Keywords: Capitalism, Area, Border

บทนำ

ระบบเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงที่ว่าการส่งออกสินค้า การค้าขายสินค้าข้ามแดน สร้างคาสีโน สร้างห้างสรรพสินค้าปลอดภาษีที่ชายแดนก็คือนี่ส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมเสรีใหม่ ที่ได้ก้าวข้าม

พื้นที่และเวลาระหว่างประเทศ มาร่วมทุนภายในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งสามารถดูดซับสะสมทุนและชุดรีดแรงงานได้ในทุกพื้นที่และทุกเวลาเช่นกัน โดยเฉพาะในพื้นที่แบบใหม่ เช่น สวนยางพารา, ร้านค้า, โรงงาน, สถานบันเทิง เป็นสถานที่ซึ่งทุนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดูดซับส่วนเกินจากภาคการผลิต (Production) มาเป็นสู่การเป็นปริณิผลของภาคการบริโภค (Consumption) อย่างเช่น ทุนนิยมสมัยใหม่ทำให้เกิดค่านิยม “ถ้าต้องการบริโภค ต้องเร่งทำงานหาเงิน” หรือการให้ภาพลักษณ์กลไกระบบการผลิตแบบใหม่ ๆ ว่ามีความคุ้มค่ากับการลงแรงทำงานนั้นๆ ซึ่งแท้ที่จริงระบบทุนแฝงเร้นด้วยการชุดรีดแบบต่างๆไว้อย่างแยบยล เป็นกลวิธีทั้งดึงเข้าและเบียดขับผู้คนในระบบทุนที่ยังคงมีปฏิบัติการ “สะสมทุน” อย่างต่อเนื่องภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของโครงสร้างทางสังคมที่ยังไม่เป็นธรรมในปัจจุบันที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ชายแดนของประเทศต่าง ๆ การเกิดขึ้นของโลกเสรีนิยมไร้พรมแดนได้สร้างกระแสความสนใจพัฒนาการของระบบทุนนิยมแบบใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาเพื่อให้เกิดชุดความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ

บริเวณชายแดนช่องสะง่า ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกงสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่เกิดการดึงเข้า-เบียดขับและสะสมทุน ผ่านกระบวนการทางการเมือง ความมั่นคง การแสวงหาที่ทำกินของชาวบ้าน การลงทุนของรัฐและนักลงทุนข้ามชาติ เช่น กรณีการขนไม้ของกลุ่มนักธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานของชาวบ้าน แรงงานของคนต่างถิ่นที่เชี่ยวชาญการขนไม้ การสะสม ซื่อที่ดินเพื่อเก็งกำไร การสร้างถนนสร้างตลาดขายสินค้าด่านช่องสะง่าโดยให้ชาวบ้านมาจับจอง การสร้างตลาดเมืองใหม่ช่องสะง่า และการสร้างคาสีโนในฝั่งเมืองอัลลองเวง ประเทศกัมพูชา เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวขนไม้ฝั่งไปเล่นยังเมืองอัลลองเวง ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ตำบลไพรพัฒนาเพียงไม่กี่ร้อยเมตร พื้นที่ในบริบทนี้ล้วนมีความหมายต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนบริเวณด่านช่องสะง่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องการเปลี่ยนแปลงของที่ดินทำกิน ซึ่งในอดีตการได้มาซึ่งที่ดินทำกินต้องเข้ามาจับจองท่ามกลางการต่อสู้กับมาลาเรียและกับระเบิดที่ตกค้าง และต้องต่อสู้กับความแปรปรวนของระบบการเมือง การสงคราม แต่ท้ายที่สุดผู้มาก่อนกลับต้องมาต่อสู้กับแนวคิดเรื่องความมั่นคงที่มุ่งสร้างเขตพื้นที่ แบ่งปันพื้นที่ที่ชาวบ้านในตำบลไพรพัฒนาเป็นส่วนๆโดยนัยของพื้นที่กันชนให้กับผู้มาทีหลัง อนุรักษ์ ภิญโญ (สัมภาษณ์: 2565) ชุมชนยังมีปฏิบัติการของชาวบ้านเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมที่ทั้งดำเนินการตามแนวทางของรัฐ และก็สร้างระบบข้อตกลงของตนเองกับเจ้าของที่ดินที่รัฐจัดสรร แต่เมื่อเวลาผ่านไปพื้นที่ดังกล่าวกลับเกิดกระบวนการเปลี่ยนมือ เช่น พื้นที่บ้านแซร์สะโบว์ ตำบลไพรพัฒนาถูกขายต่อ กลายเป็นของเจ้าหน้าที่รัฐ, พนักงานของรัฐ, รวมทั้งเจ้าของธุรกิจเอกชนต่าง ๆ ซึ่งทำให้ความหมายของที่ดินถูกนิยามใหม่ ถูกเปลี่ยนแปลงโดยสถานะของบุคคลและทุนจนที่ดินกลายเป็นสิ่งดึงดูดผู้คน นักลงทุนเพื่อมาประกอบธุรกิจ รวมทั้งมาลงทุนซื้อที่ดินเพื่อสร้างผลผลิตการเกษตร เช่น ยางพารา ซึ่งกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่กำลังได้รับความนิยมสูงในพื้นที่ จนมีกรณีครุในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการกรีดยางมากกว่าการสอน ศรชัย คำวงศ์(สัมภาษณ์: 2555) เล่าถึงภาพของพื้นที่ยางพาราในชุมชนว่า “การทำยางพาราในชุมชนสร้างรายได้ให้ชาวบ้านสูงมาก มากกว่าการทำนาหลายเท่า แม้ชาวบ้านจะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิต ตื่นเช้ากว่าเก่า นอนตื่นสาย แต่มันก็ทำให้ชีวิตของพวกเขาดีขึ้น ที่ดินของเขามีราคามากขึ้น ชำราซการส่วนใหญ่ในพื้นที่ก็เป็นเจ้าของสวนยาง” ซึ่งสอดคล้องกับผู้นำชุมชนหมู่บ้านทางสายลวด นิตย์องอาจ (สัมภาษณ์: 2555) ที่ให้ความหมายของชีวิตของตนเองว่า “ชาวบ้านทำนามาหลายปี ไม่เคยมีรายได้เหลือเก็บ แต่ทำยาง มันขายได้ทุกอาทิตย์” บริบทเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของระบบทุนการค้ายางพาราที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางเศรษฐกิจ-สังคม ความสัมพันธ์ของคนกับที่ดิน เปลี่ยนความสัมพันธ์ของวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้เห็นว่า ระบบทุน การสะสมทุน ล้วนเกิดจากอำนาจของรัฐและทุน ที่พยายามรักษาสถานภาพทางเศรษฐกิจให้ดำเนินไปภายใต้ความคิดเสรีภาพของทุนและการประสานผลประโยชน์ร่วมกับรัฐเพื่อแก้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของกลุ่มชนชั้นนำที่กุมอำนาจในสังคม สถานการณ์การเคลื่อนย้ายไหลบ่าของผู้คน สินค้า ทุน ข้อมูล และวัฒนธรรมข้ามชาติอย่างท่วมท้นบริเวณชายแดนเริ่มมีผลกระทบต่อคนอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันความเป็นคนก็มีความสำคัญขึ้นทั้งในฐานะของผู้กระทำการและผู้ถูกกระทำทั้งโดยระบบรัฐและระบบการเมืองภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงระดับโลก ระดับภูมิภาคที่ส่งผลถึงระดับพื้นที่ชุมชนของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ นำมาซึ่งกระบวนการจัดการพื้นที่ที่พรหมแดนให้เปลี่ยนแปลงไปจนมีผลกระทบต่อสังคมของผู้คนชายแดนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ชายแดนโดยผ่านระบบ “ทุนนิยม” จึงเป็นประเด็นศึกษาทางมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะศาสตร์ที่ว่าด้วย “คนกับรัฐ” ซึ่งงานวิชาการต้องหันมาให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง “ทุน-พื้นที่-คน และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ชายแดน” ให้มากยิ่งขึ้น บทความนี้มุ่งทำความเข้าใจรูปแบบการสะสมทุนในโลกเสรีนิยมใหม่ ที่ให้อิสระและเสรีภาพกับปัจเจกผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ, การเมือง, ให้เสรีภาพกับอำนาจอันชอบธรรมในนามกฎหมาย, ระเบียบ ข้อบังคับในพื้นที่ชายแดน และมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ชายแดน ช่องสะงำ อำเภอกุสสินธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้เห็นกลไกการต่อสู้ ต่อรอง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและทุนกับผู้คนในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ เพื่อเสนอแนวคิดทางสังคมวิทยาที่ว่าด้วยเรื่อง รัฐ ทุน ผู้คนและอำนาจในพื้นที่ชายแดนช่องสะงำ ดังดวิด ฮาร์วี (David Harvey) ที่ได้อธิบายลักษณะของลัทธิเสรีนิยมใหม่กับระบบทุนโลกว่า “ลัทธิเสรีนิยมใหม่เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มุ่งสถาปนาเงื่อนไขของการสะสมทุนและอำนาจทางเศรษฐกิจของชนชั้นนำ” (David Harvey, 2555: 33)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาจากผลพวงของการพัฒนาพื้นที่ชายแดน
2. เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มบุคคลและองค์กร ที่ตั้งอยู่พื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสสินธุ์ จังหวัดศรีสะเกษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชิงนโยบายในจังหวัดศรีสะเกษ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรชาวบ้าน
- 2) หน่วยงานที่ตั้งในท้องถิ่นท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การพัฒนากองทุนชุมชนผู้ค้าชายชายแดนและหน่วยงานการท่องเที่ยว
- 3) หน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่กรมการปกครอง กรมป่าไม้ ทหาร ตำรวจ
- 4) ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการค้า สาขาสหกรณ์จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานหอการค้า

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรชาวบ้าน จำนวน จำนวน 20 คน
- 2) หน่วยงานรัฐ /หน่วยงานของท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เจ้าหน้าที่กรมการปกครอง กรมป่าไม้ ทหาร ตำรวจ สำนักงานที่ดิน จำนวน หน่วยงานละ 2 คน รวมจำนวน 16 คน
- 3) ผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการค้า สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานหอการค้าจังหวัด และหน่วยงานการท่องเที่ยว และชมรมผู้ค้าขายชายแดน หน่วยงานละ 2 คน รวมจำนวน 10 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

- 2.1 ศึกษาบริบทของพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา ประวัติศาสตร์การก่อตั้งชุมชน วัฒนธรรม วิถีการดำรงชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะทุนทางสังคมของคนในพื้นที่ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
- 2.2 ศึกษานโยบายภาครัฐและปฏิบัติการของฝ่ายต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดน ความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่
- 2.3 วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชายแดน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

- 3.1 การหาคุณภาพเครื่องมือ
ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ได้ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจวบ จันทรหมื่น ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
- 3.2. แบบสัมภาษณ์ ประเด็นตามกรอบการวิจัยดังนี้
 - 3.2.1 บริบทพื้นที่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรม เศรษฐกิจ- สังคมทุนทางสังคม
 - 3.2.2 นโยบายภาครัฐ ทุน การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายแดน ผลกระทบ และความเหลื่อมล้ำในสังคมชายแดน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1. สัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth) ประชากรกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรชาวบ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการค้า สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานหอการค้าจังหวัด และหน่วยงานการท่องเที่ยว สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชมรมผู้ค้าขายชายแดน
- 4.2. ประชุมกลุ่มย่อย(Focus groups) หน่วยงานรัฐ /หน่วยงานของท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เจ้าหน้าที่กรมการปกครอง กรมป่าไม้ ทหาร ตำรวจ สำนักงานที่ดินจังหวัด

ผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาจากผลพวงของการพัฒนาพื้นที่ชายแดน พัฒนาการของพื้นที่ช่องสง่างาที่สัมพันธ์กับการขยายตัวของระบบทุน ส่งผลให้เกิดเขตแดนรัฐสมัยใหม่นิยมกับการสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจ การค้า ที่เริ่มเชื่อมโยงเข้าสู่ความสำคัญของการเป็นรัฐชาติ ซึ่งในการเกิดขึ้นของรัฐต่างๆในอาณาบริเวณนี้ได้สร้างประวัติศาสตร์ความขัดแย้งให้กับผู้คนในอาณาบริเวณลุ่มน้ำโขงนี้อย่างยาวนาน ประเทศมหาอำนาจในยุคนี้คือกลุ่มทุนใหญ่

ข้ามชาติที่เข้ามาเพื่อกอบโกยทรัพยากรโดยใช้อำนาจของอาวุธ สงครามเข้าควบคุมและได้สร้างบาดแผลของประวัติศาสตร์ให้กับผู้คนลุ่มน้ำโขงมาจนปัจจุบัน และหลังการล่มสลายของมหาอำนาจในยุคหลังสงครามเย็น ช่องว่างเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพื้นที่ของรัฐและทุนสมัยใหม่ที่เชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็วทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร การคมนาคม โดยกระบวนการทางเศรษฐกิจและการเมืองแบบใหม่ที่มีความลื่นไหลของรูปแบบการเมืองการปกครองของแต่ละรัฐ ที่แม้มีความแตกต่างกันแต่สามารถรวมทุนกันได้ภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ เป็นยุคของสังคมใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการร่วมทุน การลงทุนระหว่างประเทศอย่างเสรี ที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ไม่จำกัดพื้นที่และเวลา มากกว่าบาดแผลทางประวัติศาสตร์ในยุคอาณานิคม ในยุคนี้พื้นที่ช่องว่างแม้จะถูกรับรู้ว่าเป็นพื้นที่อันตรายทั้งจากภัยสงครามและโรคมลารยา แต่กลับถูกจับจ้องจากทั้งผู้คนและทุนทั่วทุกสารทิศ จากอดีตจนปัจจุบันวิถีชีวิตผู้คนทั้งไทย-กัมพูชาในบริเวณช่องว่างล้นเกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐและทุน และยังคงตกอยู่ภายใต้เงาของ “ทุนนิยมเสรี” ที่สร้างภาพลักษณ์ของระบบทุนทั้งเพื่อชักจูง ดึงดูดให้ผู้คนเข้าไปมีส่วนร่วมในมายาคติของระบบ จนทำให้ “การถูกเอาเปรียบ เบียดขับ รู้สึกเป็นปกติ กลายเป็นวิถีชีวิตประจำวัน ผ่านเวลาของการดำเนินชีวิต เวลาของการประกอบอาชีพ ที่ถูกควบคุม กระชับแน่นและ รวดเร็วขึ้น

พื้นที่และเวลา (Space-time convergence) ที่ช่องว่างนอกจากพื้นที่ทางเศรษฐกิจแล้ว การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทางสังคมในช่องว่างก็มีความลื่นไหลตามระบบเศรษฐกิจ การเมืองและทุน เส้นแบ่งระหว่างคุณธรรม ความถูกต้องกับกำไรและการสะสมทุนถูกทำให้ผสมผสานกันจนแยกไม่ออก ดังเช่น การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่ชอบธรรมตามกฎหมายในการจัดการพื้นที่ชายแดนช่องว่าง ซึ่งมีคณะกรรมการจัดการพื้นที่ในระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างกระบวนการความร่วมมือระหว่างอำนาจรัฐและทุนในการบริหารจัดการควบคุมกฎระเบียบข้อบังคับการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่องว่าง ซึ่งในบางกรณีมีการควบคุมอย่างเคร่งครัดโดยคณะกรรมการ แต่การควบคุมนั้นบางครั้งก็กลับกลายเป็น “การควบคุมที่กีดกันผู้คนที่ไม่ได้อยู่ในโครงสร้างอำนาจเดียวกันออกไป” ดังกรณีศึกษาของกลุ่มผู้บุกเบิกช่องว่างสุนทร เหล่าศักดิ์ศรี (สัมภาษณ์:2565) ที่ปัจจุบันเปลี่ยนสถานะมาเป็น เจ้าของประวัติศาสตร์การลงทุนในอดีตที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ในพื้นที่ และมีข้อมูลที่น่าสนใจในหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นการจัดการที่ดินโดยรูปแบบคณะกรรมการ ที่มีแต่เครือข่ายของกลุ่มผลประโยชน์เดียวกัน เช่น นักการเมือง นักปกครอง นักพัฒนา ผู้นำชาวบ้าน เป็นกลุ่มเครือข่ายทางสังคมแบบใหม่ในพื้นที่ชายแดน ที่มีลักษณะลื่นไหล พร้อมทั้งจะเกื้อหนุนกันเมื่อมีผลประโยชน์ และพร้อมที่จะขัดแย้งกันเมื่อเกิดการขัดแย้งซึ่งผลประโยชน์ ซึ่งแน่นอนว่าจะไม่เปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มผู้คนที่ไม่มีผลประโยชน์ร่วมเข้ามาเป็นเครือข่ายได้ในลักษณะนี้

ความสัมพันธ์ของรัฐ ทุน ผู้คน พื้นที่ช่องว่างในปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ความสัมพันธ์ของการสะสมทุนที่หลากหลายภายใต้โครงสร้างของระบบทุนนิยมเสรีซึ่ง เขียน อีระวิทย์ (2550 : 69) ได้ให้ภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจของระบบทุนนิยมในพื้นที่ชายแดนที่ลดหลั่นกระชับกันในระดับโลก ระดับภูมิภาค, ระดับประเทศ, ระดับท้องถิ่น, และระดับประชาสังคม ภายใต้บทบาทของประเทมหาอำนาจทางธุรกิจนี้ทำให้แม้ในพื้นที่เล็ก ๆ ที่ห่างไกล เช่น ช่องว่างก็ถือว่าได้ตกอยู่ภายใต้กำกับของมหาอำนาจโลกในนาม “บริษัทข้ามชาติ” แล้ว แม้มีองค์กรภายใต้ความร่วมมือเช่น กลุ่มอาเซียน ,เขตการค้าเสรี, เขตพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ,หรือแม้กระทั่งคณะกรรมการธิการแม่น้ำโขง(Mekong River Commission) ก็เป็นเพียงการรวมตัวกันแบบหลวมๆระหว่าง ไทย กัมพูชา เวียดนาม ลาว พม่า เป็นการรวมตัวด้วยเหตุผลทางจิตวิทยาการเมือง เพื่อขจัดความขัดแย้ง หรือเพื่อบูม่งสู่การสร้างเศรษฐกิจร่วมทุนนิยมแบบใหม่เท่านั้นเอง ในระดับภูมิภาคนี้ การรวมตัวจึงเป็นการรวมตัวเพื่อดึงดูดทรัพยากรเงินลงทุนจากต่างประเทศ

มากกว่าปกป้องผลประโยชน์ของผู้คน การต่อรองส่วนใหญ่จึงเป็นการต่อรองเพื่อเศรษฐกิจการค้า เช่น กลุ่มอาเซียนมีการต่อรองทางการค้ากับจีน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เพื่อสร้างถนน สร้างเขื่อน หรือปรับปรุงเส้นทางการคมนาคม ดังเช่นกรณีการประชุมความร่วมมือเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านสัญญาที่จังหวัดศรีสะเกษเมื่อเดือนมิถุนายน 2564 เป็นการประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการ ตัวแทนหน่วยงานราชการและหอการค้าจังหวัดที่อยู่ติดแนวชายแดนไทย – กัมพูชา ซึ่งกรอบวาระในการประชุมมีการร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับอุปสรรคทางธุรกิจระหว่างไทยและกัมพูชา เช่น เรื่องการค้าการลงทุน การท่องเที่ยวและด้าน โลจิสติกส์(logistic) เพื่อหาแนวทางสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนของไทยและกัมพูชาเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีข้อตกลงเปิดเส้นทางเดินรถขนส่งระหว่างไทย – กัมพูชา ที่จุดผ่านแดนอรัญประเทศ –ปอยเปต โดยตกลงว่าจะเปิดการเดินรถทั้งสองประเทศ เริ่มต้นที่ 40 คันก่อน ถ้าไปได้ดีภายใน 6 เดือนจะเพิ่มขึ้นเป็น 150 คัน ปีต่อไปจะเพิ่มให้ครบ 300 คัน จนเมื่อครบ 500 คันเท่ากับเวียดนามแล้วก็จะเปิดเดินรถ 3 ประเทศคือไทย- กัมพูชา -เวียดนาม โดยมีรถบรรทุก รถโดยสารไม่ประจำทาง รถตู้ ซึ่งสามารถเดินทางขนส่งสินค้า พืชผลทางการเกษตรได้อย่างสะดวก บริษัทเหล่านี้ล้วนคือปรากฏการณ์ของการสะสมทุนที่กำลังเกิดขึ้นภายใต้วาทกรรม “ความร่วมมือระหว่างประเทศ” ที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนความรู้สึกมั่นใจใจว่าจะเกิดประโยชน์กับผู้คนที่ทั้งชาติ ทั้งที่ความจริงที่เกิดขึ้นเมื่อทุนใหญ่ๆไปสะสมที่ไหนก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่นั่น ดังนั้นการเกิดขึ้นของถนน และการเพิ่มขึ้นของรถขนส่งสินค้า บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาจึงหมายถึงการเคลื่อนย้ายของสินค้า การรวมตัวของผู้คน “เป็นกระบวนการดึงเข้าของระบบทุน” ซึ่งก็คือการเคลื่อนย้ายของทุนขนาดใหญ่ที่สามารถไปเปลี่ยนแปลงพื้นที่ต่าง ๆ ได้ในทุกที่ ดังเช่นงานของปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2554:8-29) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรกรรมในลาวได้ แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของทุนข้ามชาติจากจีน เวียดนามและไทยกับการเข้ามาเป็นผู้ลงทุน มาเป็นนายทุนผู้ประกอบการทำสวนยางพารา โดยใช้กระบวนการความร่วมมือระหว่างรัฐและทุนเข้าไปมีบทบาทจัดแจงพื้นที่เพื่อปลูกยางและเข้าไปกำกับวิถีชีวิตของคนลาวได้ ผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างทุนกับรัฐท้องถิ่น เป็นการร่วมทุนที่เข้ามาเปลี่ยนที่ดินและแรงงานชาวลาวให้เป็นสินค้า พร้อมทั้งเปลี่ยนระบบการผลิตที่เคยถูกกำกับด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นการผลิตที่ถูกควบคุมแบบสถาบันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้ระบบทุนนิยมเข้ามาจัดการพื้นที่ขึ้นใหม่ได้อย่างเสรี ในพื้นที่ช่องสะงำนี้ ศรีवास ศรีมูล (สัมภาษณ์ : 2565) ให้ข้อมูลว่า “ผู้คนชาวบ้านปัจจุบันทำอะไรก็ต้องเป็นเงินเป็นทองหมดแล้ว เพราะมีโรงงาน มีการจ้างงาน ทำสวนก็เพื่อมีเงินนั้นแหละ ในพื้นที่ชายแดนนี้ไม่มีกฎระเบียบอะไรแน่นอน มันเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยตามอำเภอใจ ทำอะไรต้องรวดเร็วไปหมด แม้กระทั่งการขาย ขี้ยาง ยังต้องโทรตรวจสอบราคากัน ต้องแย่งชิงเวลาขายกัน”

2. แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชายแดน ซึ่งคงปฏิเสธความสัมพันธ์เชิงอำนาจของระบบทุนนิยมแบบใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ไม่ได้ เพราะพัฒนาการของสังคมโลก ทำให้กลุ่มประเทศเช่นกลุ่มอาเซียนต้องรวมกลุ่มกัน ทั้งเพื่อการต่อรองและเพื่อการร่วมมือพัฒนาพื้นที่ แม้จะเกิดวิกฤตในด้านต่างๆมากมายทั้งในพื้นที่ประเทศของตน และปัญหาร่วมระหว่างประเทศ ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประเทศในบางครั้ง แต่เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกัน ความขัดแย้งหลายอย่างต้องถูกพับเก็บไว้ จึงควรนำจุดร่วมสำคัญคือ ภาคเศรษฐกิจ แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชายแดนมาเป็นจินตนาการใหม่ของภูมิภาคในการสร้างความร่วมมือเพื่อความมั่นคงของรัฐและชาติในภูมิภาค

บริเวณชายแดนช่องสะงำ ตำบลไพรพัฒนา อำเภออุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ เป็นพื้นที่หนึ่งที่เกิดการดึงเข้า เปียตขับของระบบทุน ผ่านกระบวนการทางการเมือง,ความมั่นคง,การแสวงหาที่ทำกินของ

ชาวบ้าน การลงทุนของรัฐและนักลงทุนข้ามชาติ เช่นนักธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานของชาวบ้านในการเกษตร การสะสมซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร,การสร้างถนน,สร้างตลาดขายสินค้าด่านช่องสง่าโดยให้ชาวบ้านมาจับจอง การสร้างตลาดเมืองใหม่ช่องสง่า และการสร้างคาสโนในฝั่งเมืองอัลลองเวง ประเทศกัมพูชา เพื่อดึงดูด นักเล่นการพนันข้ามฝั่งไปเล่นยังเมืองอัลลองเวง ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ตำบลไพรพัฒนาเพียงไม่กี่ร้อยเมตร พื้นที่ในบริบทนี้ล้วนมีความหมายต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนบริเวณด่านช่องสง่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของที่ดินทำกิน ซึ่งในอดีตการได้มาซึ่งที่ดินทำกินต้องเข้ามาจับจองท่ามกลางการต่อสู้กับ ความแปรปรวนของระบบการเมือง แต่ท้ายที่สุดผู้มาก่อนกลับต้องมาต่อสู้กับแนวคิดเรื่องความมั่นคงที่ มุ่งสร้างเขตพื้นที่ แบ่งปันพื้นที่ชาวบ้านในตำบลไพรพัฒนาเป็นส่วนๆโดยนัยของพื้นที่กันชนให้กับผู้มาที หลัง อนุวัตร ภิญโญ (สัมภาษณ์ : 2565) เล่าว่า “ชาวบ้านที่มาบุกเบิกที่ก่อน ก็มีที่ทาง ที่ดินเยอะ แต่พอมี เรื่องเขตแดน พื้นที่บ้านแหรไปก็ถูกผู้มีอำนาจมาแบ่งเป็นล็อกๆ และให้คนมาอยู่ทำกิน 14 ไร่ ปลุกบ้าน 1 ไร่ คนที่เคยอยู่ก่อนก็จำเป็นต้องแบ่ง แต่ก็มีข้อตกลงกันอยู่”

อย่างไรก็ตามในชุมชนยังมีปฏิบัติการของชาวบ้านเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิม ที่ทั้งดำเนินการตาม แนวทางของรัฐ และต้องตระหนักต่อระบบข้อตกลงของตนเองกับเจ้าของที่ดินที่รัฐจัดสรรอย่างจริงจัง โดยไม่ให้เวลาผ่านไปพื้นที่ดังกล่าวกลับเกิดกระบวนการเปลี่ยนมือ เช่น พื้นที่บ้านแหรสะโบว์ ตำบลไพร พัฒนาถูกขายต่อ กลายเป็นของเจ้าหน้าที่รัฐ,พนักงานของรัฐ,รวมทั้งเจ้าของธุรกิจเอกชนต่างๆ ซึ่งทำให้ ความหมายของที่ดินถูกนิยามใหม่ ถูกเปลี่ยนแปลงโดยสถานะของบุคคลและทุนจนที่ดินกลายเป็นสิ่ง ดึงดูดผู้คน นักลงทุนเพื่อมาประกอบธุรกิจ รวมทั้งมาลงทุนซื้อที่ดินเพื่อสร้างผลผลิตการเกษตร เช่น ยางพารา ซึ่งกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่กำลังได้รับความนิยมสูง บริบทเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของ ระบบทุน การค้ายางพาราที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางเศรษฐกิจ-สังคม ความสัมพันธ์ของคนกับที่ดิน เปลี่ยนความสัมพันธ์ของวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม เช่น การผลิตข้าวในพื้นที่ชายแดนให้เป็นพื้นที่พืช เศรษฐกิจเช่นยางพารา หรือแม้กระทั่งปาล์มน้ำมัน แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังคงยืนยันว่า การปลุกยาง จะไม่มาเบียดบังพื้นที่ปลุกข้าวจนทำให้จำนวนชาวลดลง เนื่องจากพื้นที่ในการปลุกแตกต่างกัน โดยเฉพาะ สถาบันเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนจึงมีความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างรัฐ ทั้งส่วนกลางและรัฐส่วนท้องถิ่น รวมถึงนักลงทุนท้องถิ่น ซึ่งความสัมพันธ์ในพื้นที่ชายแดนปัจจุบันจะพบว่าเป็นพื้นที่ปลอดการควบคุม เป็น ชายแดนที่มีกฎแต่ดูไร้ระเบียบ ซึ่งเอื้ออำนวยแก่การขยายตัวของทุนนิยมในพื้นที่ชายแดนแต่ไม่เอื้อต่อการ สร้างกลไกของสถาบันชุมชน เพื่อนำสู่การต่อรองเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสังคมคนชายแดนที่กำลัง กลายเป็นพื้นที่ทุนนิยมใหม่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เสนอข้อมูลการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ ชายแดนไทย-กัมพูชาจากผลพวงของการพัฒนาพื้นที่ชายแดน ผ่านปรากฏการณ์การสะสมทุนโดย การดึงเข้า เบียดขับผู้คนบนพื้นที่ชายแดน มุ่งกล่าวถึงความทุกข์ของชาวบ้านที่ถูกทุนทั้งดึงเข้าและเบียด ขับออกจากพื้นที่ โดยการเก็บกีดปิดกั้น(Exclusion) เช่นการไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง, อำพรางต้นทุนการผลิต, ไม่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการแยกย่อยพื้นที่ (Partition) โดยใช้อำนาจรัฐเพื่อจัดการที่ดิน ที่ทำ กิน กีดกันสิทธิ์และโอกาส โดยอ้างวาทกรรมคำว่าความมั่นคง รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ของราคา ผลผลิตและด้านอื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านถูกกระทำผ่านกระบวนการอำนาจต่าง ๆ ในพื้นที่ของรัฐและทุน ซึ่ง เกิดขึ้นในนามทุนนิยมชายแดน ดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวว่า “เมื่อชายแดนได้กลายเป็นศูนย์กลาง คนชายแดน ที่เคยเป็นชายแดน ชายขอบ กลับถูกทำให้เป็นชายขอบ ชายแดนอีกครั้ง” ดังกรณีบริเวณชายแดนช่องสะ

จำซึ่งได้กลายเป็นศูนย์กลางของทุนนิยมที่สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาใช้ชีวิตประจำวันในลักษณะแตกต่างกันไป แต่ขณะเดียวกันก็กลับแฝงด้วยกลไก เงื่อนไขต่าง ๆ ของทุนที่มุ่งขูดรีด เอาเปรียบผู้คน ทั้งโดยระบบกลไกของทุนเอง รวมถึงระบบกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐและทุน เช่นกรณีการปิดเปิดข้อมูล, หรือแม้กระทั่งการใช้กฎหมายเอาเปรียบผู้คนกันเอง แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านบริเวณชายแดนช่องสะงำก็ยังคงมีการต่อสู้ ต่อรองเช่นกัน เพียงแต่เป็นรูปแบบที่ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับโครงสร้างทางสังคมได้ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังขาดสำนึกของชนชั้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง เพราะระบบทุนยังคงทำงานอย่างเข้มข้นกับแรงขับเพื่อความอยู่รอด จนสามารถทำให้รูปแบบการขูดรีดกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในชีวิตประจำวันของผู้คน อีกทั้งระบบปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อสะสมทุนและการเบียดขับผู้คนออกจากพื้นที่ของความไม่คุ้มค่านี้อีกด้านหนึ่งกลับเป็นกลไกชักจูงให้เกิดความชินชากับการใช้แรงงานส่วนเกิน เพราะความคิดของผู้คนที่ยังคงถูกอำนาจอันชอบธรรมครอบงำจนต้องยอมจำนนต่ออำนาจเหล่านั้น และยอมถูกกระทำทุกอย่างเพียงเพื่อให้ชีวิตได้อยู่รอด แม้ต้องถูกดึงเข้าเบียดขับกลับไป กลับมา

แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมั่นคงในวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชายแดนเหล่านี้ ชุมชนและหน่วยงานให้ความสนใจการเปลี่ยนแปลงของชุมชนให้มากขึ้น เพื่อสร้างความชอบธรรมเพื่อเปิดพื้นที่ของการต่อสู้ ช่วงชิง ทรัพยากร พร้อมๆกับการสร้างพื้นที่แบบอื่นๆขึ้นมาเพื่อปะทะกับอำนาจที่ดำรงอยู่ (มิเชล ฟูกูเก้, 1986: อ้างในไชยรัตน์, 2545: 188-189) ซึ่งอำนาจ ณ ที่นี้เป็นอำนาจที่มองไม่เห็นแต่อาจจะเกิดขึ้นได้ในทุกที่เมื่อความสัมพันธ์อันเกิดการปะทะกัน ซึ่งในพื้นที่ชายแดนต่างก็มีอำนาจที่หลากหลายนี้ หากแต่ยังไม่มี การก่อเกิดอำนาจของผู้คนชายแดนที่แท้จริงที่จะนำสู่การสร้างสถาบันทางสังคมแบบใหม่ๆ เพื่อมาต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของรัฐและทุน การศึกษาในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยที่ผ่านมา ผู้ศึกษาพบว่ามีการใช้แนวคิดสำคัญในการศึกษาชุมชน เช่น แนวคิดเรื่องพื้นที่ แนวคิดเรื่องอำนาจ แนวคิดเรื่องข้ามชาติ แนวคิดเรื่องเขตแดน แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ แนวคิดการค้าชายแดน เป็นสำคัญ ซึ่งผลของการศึกษาได้มีการอธิบายปฏิบัติการของรัฐและทุนและปฏิบัติการของผู้คนทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มพ่อค้า นักลงทุนจำนวนมากที่เข้ามามีปฏิบัติการในพื้นที่ ซึ่งงานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ภาพที่ชัดเจนในเรื่องของระบบทุนกับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของคน ชุมชน สถาบันและพื้นที่แห่งการปลดปล่อยแบบอื่นที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางการต่อรองในฐานะชาวบ้าน ชาวนาธรรมดา หมายถึงว่างานศึกษาพื้นที่ชายแดนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ให้ภาพอธิบายปรากฏการณ์ ความสับสนของอัตลักษณ์ตัวตนของผู้คน การค้า สินค้า วิธีการค้า การสร้างเครื่องมือการค้า(MOU) การใช้ประวัติศาสตร์ต่อรองทางกาเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงาน การกดขี่แรงงานข้ามชาติ แต่ยังไม่ให้ภาพของระบบทุนนิยมใหม่ที่เข้ามามีปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงพื้นที่แบบอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้คนเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิม, หรือผู้เข้ามาอยู่ใหม่ในบริเวณชายแดน ซึ่งทำให้งานวิชาการที่ทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่ชายแดนที่มองผ่านระบบสะสมทุนทั้งรูปแบบของรัฐและเอกชนยังมีน้อย

อภิปรายผล

การศึกษาในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยที่ผ่านมา ผู้ศึกษาพบว่ามีการใช้แนวคิดสำคัญในการศึกษาชุมชน แนวคิดเรื่องพื้นที่ แนวคิดเรื่องอำนาจ แนวคิดเรื่องเขตแดน แนวคิดการค้าชายแดน เป็นสำคัญ ซึ่งผลของการศึกษาได้มีการอธิบายปฏิบัติการของรัฐและทุนและปฏิบัติการของผู้คนทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มพ่อค้า นักลงทุนจำนวนมากที่เข้ามามีปฏิบัติการในพื้นที่ ซึ่งงานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ภาพที่ชัดเจนในเรื่องของระบบทุนกับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของคน ชุมชน สถาบันและพื้นที่แห่งการ

ปลดปล่อยแบบอื่นที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางการต่อรองในฐานะชาวบ้าน การศึกษาพื้นที่ชายแดนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ให้ภาพอธิบายปรากฏการณ์ ความเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์ตัวตนของผู้คน การค้า สินค้า วิธีการค้า การสร้างเครื่องมือการค้า (MOU) การใช้ประวัติศาสตร์ต่อรองทางการเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงาน การเอาเปรียบแรงงานข้ามชาติ แต่ยังไม่ให้ภาพของระบบทุนนิยมใหม่ที่เข้ามาปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงพื้นที่แบบอื่นๆในชีวิตประจำวันของผู้คนเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิม หรือผู้เข้ามาอยู่ใหม่ในบริเวณชายแดน

การศึกษารุ่นนี้จึงมุ่งเสนอข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของชุมชนผ่านปรากฏการณ์การสะสมทุน โดยการดึงเข้า เบียดขับผู้คนบนพื้นที่ชายแดน มุ่งกล่าวถึงความทุกข์ของชาวบ้านที่ถูกทุนทั้งดึงเข้าและเบียดขับออกจากพื้นที่ โดยการเก็บกดปิดกั้น (Exclusion) เช่นการไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง อำพรางต้นทุนการผลิตไม่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการแยกย่อยพื้นที่ (Partition) โดยใช้อำนาจรัฐเพื่อจัดการที่ดินที่ทำกิน กีดกันสิทธิและโอกาส โดยอ้างวาทกรรมค่าความมั่นคง รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ของราคาผลผลิตและด้านอื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านถูกกระทำผ่านกระบวนการอำนาจต่าง ๆ ในพื้นที่ของรัฐและทุน ซึ่งเกิดขึ้นในนามทุนนิยมชายแดน ดังกรณีบริเวณชายแดนช่องสะง่าซึ่งได้กลายเป็นศูนย์กลางของทุนนิยมที่สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาใช้ชีวิตประจำวันในลักษณะแตกต่างกันไป แต่ขณะเดียวกันก็กลับแฝงด้วยกลไก เงื่อนไขต่าง ๆ ของทุนที่เอาเปรียบผู้คน ทั้งโดยระบบกลไกของทุนเอง รวมถึงระบบกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐและทุน เช่นกรณีการปิดเบียดข้อมูล หรือแม้กระทั่งการใช้กฎหมายเอาเปรียบผู้คนกันเอง แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านบริเวณชายแดนช่องสะง่าก็ยังคงมีการต่อสู้ ต่อรองเช่นกัน เพียงแต่เป็นรูปแบบที่ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับโครงสร้างทางสังคมได้ เพราะระบบทุนยังคงทำงานอย่างเข้มข้นกับแรงขับเพื่อความอยู่รอด จนสามารถทำให้รูปแบบการเอาเปรียบของผู้มีอำนาจเหนือกว่า กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในชีวิตประจำวันของผู้คนตามแนวทฤษฎีพึ่งพา (Dependent Theory) ผู้มีอำนาจเป็นผู้ครอบครองในทางเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา รัตสารและสมชาย เบ็ญจวรรณ (2564: บทคัดย่อ)

ผู้คนที่ตำบลไพรพัฒนาบริเวณช่องสะง่า ปรากฏการณ์ต่อสู้ ต่อรองของผู้คนกับระบบทุนและอำนาจรัฐที่ช่องสะง่านี้ ดังที่ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2553: 26-47) ได้กล่าวว่า เพราะความเป็นสมัยใหม่-ความเป็นโลก (The Global-Modern) ทำให้เกิดการสลายเส้นแบ่งและการลากเส้นใหม่ อันเป็นแนวคิดของซิลส์ เดอเลซ (Deleuze) และเฟลิซซ์ กัตตารี (Guattari) ที่ได้วิเคราะห์กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การสลายเส้นแบ่งต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในงานของฟฤกซ์ เกาวิล (2552: 19-59) ก็ได้อธิบายพื้นที่การดำรงชีวิตของผู้คน บริเวณชายแดนด่านช่องเม็ก ได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของหญิงชาวลาวที่กลายมาเป็นผู้ประกอบการเป็นนายหน้าการค้า ซึ่งถือว่าเป็นสภาวะของการปรับตัวในพื้นที่ลิ้นไหลของอัตลักษณ์ตัวตนของผู้คนที่ต้องการการอยู่รอดในพื้นที่ของทุน ณ ด่านชายแดน ปรากฏการณ์นี้ถือว่าเป็นการสลายเส้นแบ่งความเป็น “ชาติ” ของคน ที่ทำให้เห็นว่า “คนมีความสำคัญมากขึ้น” บนพื้นที่ชายแดน กรณีนี้เป็นอีกความเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจ,สังคม,การเมืองที่ชายแดน ที่ทำให้มันโน้ตส์เรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐหมดความเข้มข้นลง ซึ่ง Appadurai (1996: 11) เรียกสถานการณ์แบบนี้ว่า “Modernity at Large” อันหมายถึงรัฐถูกท้าทายอย่างมากจากปัญหาลักษณะข้ามชาติ-ข้ามรัฐ การไหลเทของผู้คน สินค้า ทุน ข้อมูล และวัฒนธรรมข้ามชาติ ซึ่งมีความรวดเร็วจนเกิด “การสลายดุลยภาพของแนวปฏิบัติดั้งเดิม” ตั้งแต่วิถีปฏิบัติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสลายดังกล่าวเกิดจากการกระชับแน่นรอบใหม่ (The New Round of Compression)(David Harvey, 1989/1990: 284-307 อ้างในไชยรัตน์ 2553: 11) โดย Harvey ได้อธิบายการกระชับแน่นรอบใหม่ที่เข้ามาสลายเส้นแบ่งต่างๆที่ดำรงอยู่ในสังคมและวิเคราะห์กระบวนการบริโภคของผู้คนสมัยใหม่ว่า สังคมจะเกิดการบริโภคระดับคุณค่าของสินค้าและ

บริโภคมความหมาย ซึ่ง Ewen (1999) เรียกว่า “การบริโภคมภาพลักษณ์” ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้จะทำให้ “ทุน” มีความสิ้นเปลืองมากขึ้น ปรากฏการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า “ระบบทุน” ยังคงปรับตัวเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบใหม่ในโลกไร้พรมแดน ซึ่งผู้คนที่ยังคงอ่อนแอจากการกระทำต่างๆ จากรัฐและทุน ยังถูกควบคุม จัดการและเบียดขับโดยอำนาจของรัฐและทุนอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เดิม กรณีศึกษาดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์กับแนวทางการวิเคราะห์และพัฒนาพื้นที่แนวชายแดนในห้วงเวลาการขยายทุนต่างประเทศร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1. หน่วยงานของรัฐ ชุมชน ได้ใช้เป็นข้อมูลการจัดทำแผนการพัฒนาพื้นที่ชายแดนโดยคำนึงถึงมิติทางด้านสังคม -วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ของพื้นที่ชายแดนที่ต่างกัน
- 1.2. องค์กรชุมชนในท้องถิ่นควรสร้างความตระหนักให้ประชาชนรับรู้ปัจจัยปัญหาสำคัญในการพัฒนาเขตพื้นที่ชายขอบซึ่งควรคำนึงถึงความเหลื่อมล้ำในทุกมิติของประชาชนชายขอบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1. วิจัยการสร้างทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม พื้นที่ชายแดน
- 2.2. วิจัยการเตรียมความพร้อมของชุมชนชายแดนกับธุรกิจบริการโดยยึดโยงวัฒนธรรมท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- เขียน วีระวิทย์.(2550). *ความท้าทายทางสังคมในภูมิภาคแม่น้ำโขง*. ศูนย์วิจัยสังคมอนุภาคลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. อุบลราชธานี.
- จามะรี เชียงทอง.(2554). *จากมาร์กซิสม์ถึงเสรีนิยมใหม่ การสร้างชนบทหลวงในโลกสมัยใหม่และ “การพัฒนา” ในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ*. ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ชลิตา รัตสารและสมชาย เบ็ญจวรรณ. (2564).รายงานวิจัย เรื่อง ความพึงพาทางเศรษฐกิจจากการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว. มหาวิทยาลัยสยาม.กรุงเทพฯ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร.(2553). *รัฐ-ชาติ กับ(ความไร้)ระเบียบโลกชุดใหม่*. สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์และความเป็นอื่นวาทกรรมการพัฒนา*.สำนักพิมพ์ วิภาษา.
- เดวิด ฮาร์วี.(2555). *ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่ (A Brief History of Neoliberalism)* งานแปล บรรณาธิการโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์. สำนักพิมพ์สวนเงิน.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี.(2554). *ทุนนิยมชายแดน นิคมเกษตรยางพาราและการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรในภาคใต้ของลาว*. ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พวงทอง ภวัครพันธุ์.(2552). *สงคราม การค้า และชาตินิยมในความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา*.มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

- พฤษ์ เกาถวิล.(2552). *พื้นที่ของการดำรงชีวิตในการค้าขายแดน: เขตแดนพื้นที่ในระหว่างและ ภูมิศาสตร์แห่งการครอบงำ/ต่อต้าน*.วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ฉบับพิเศษ. ศูนย์วิจัยสังคมอนุภาคลุ่มน้ำโขงคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วีระ สมบูรณ์.(2553). *รัฐ-ชาติ ชาติพันธุ์*. สำนักพิมพ์สมมติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์.(2549). *วัฒนธรรมทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจไร้วัฒนธรรม*. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *พื้นที่ความรู้และกลไกเชิงซ้อน ในจินตนาการใหม่ของสังคมเปลี่ยนผ่าน, จุลสารเวทีประชุมสังคมวิทยาระดับชาติครั้งที่ 4*. คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา.
- Appadurai (2000). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minnesota University Press.
- Deleuze (1995). *Negotiations, 1972-1990*. Translated by Martin Joughin. New York: Columbia University Press.
- Ewen,S. (1999). *All Consuming Imags:The politics of Style in Contemporary Culture*. Revised Edition.New York : Basic Books.
- Harvey, D. (1990). *The Condition of Post modernity: An Enquiry in to the Origins of Cultural Change*. Oxford: Basil Blackwell.

บทเพลงฝึกหัดขอสามสายเบื้องต้นสายพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี)
โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์พັນศักดิ์ วรรณดี
Piece for Practicing Basic Saw Sam Sai from Phraya Phumi Sewin
(Chitr Chittasewi) by Assistant Professor Pansak Wandee

อรอุมา เวชกร
Onuma Vejakorn

สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Department in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

Corresponding email: ohm.vejakorn@gmail.com

Received: 10 May 2022; Revised: 9 August 2022; Accepted: 15 August 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้ ผู้เขียนมีความประสงค์ที่นำเสนอให้เห็นถึงหลักการสี่ขอสามสายพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) โดยศึกษาจากเพลงไล่เสียง และเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ประกอบการคลอร้อง ตามรูปแบบของสายสำนักพระยาภูมิ (จิตร จิตตเสวี) โดยเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เขียนได้รับการถ่ายทอดจากผู้ช่วยศาสตราจารย์พันศักดิ์ วรรณดี

แบบฝึกหัดเพลงไล่เสียง เป็นแบบฝึกหัดปฐมบทที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ในการฝึกหัดขอสามสายขั้นพื้นฐานเบื้องต้น เป็นพื้นฐานการปฏิบัติที่สำคัญที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้วางหลักวิธีการปฏิบัติไว้ให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเบื้องต้น เมื่อผู้เรียนสามารถบรรเลงเพลงไล่เสียงนี้ได้ จะมีทักษะพื้นฐานการใช้นิ้วทั้งสามสาย การใช้คันชัก และการพลิกหน้าขอ จากนั้นจะเริ่มต่อเพลงพื้นฐานในลำดับต่อไป โดยเป็นเพลงที่มีการใช้นิ้ว 2 รูปแบบ คือ วรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 ใช้นิ้วรูปแบบเดียวกัน วรรคที่ 3 และวรรคที่ 4 ใช้นิ้วในรูปแบบเดียวกัน แต่มีการใช้นิ้วครบทั้งสามสาย เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นเพลงที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ใช้เป็นเพลงพื้นฐานหลังจากต่อเพลงไล่เสียงเป็นทางเพลงที่ท่านได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อความสม่ำเสมอ การควบคุมน้ำหนักคันชักในคู่เสียงประสาน ฝึกหัดการใช้คันชัก 4 การใช้คันชัก 8 อย่างเป็นระบบ ฝึกการใช้นิ้วครบทั้ง 4 นิ้ว และนิ้วสำคัญในขอสามสายคือนิ้วชี้ บทเพลงทั้งสองเพลงนี้เป็นบทเพลงที่มีทำนองซ้ำ ไม่มีความซับซ้อนมาก มีการฝึกหัดการใช้นิ้วและการฝึกใช้คันชักอย่างเป็นระบบเหมาะสมต่อการใช้เป็นบทเพลงเพื่อการฝึกหัดขอสามสายเบื้องต้น

คำสำคัญ : ขอสามสาย, แบบฝึกหัด, พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี), พันศักดิ์ วรรณดี

ABSTRACT

This article aimed to present the principle of playing Saw Sam Sai from Phraya Phumi Sewin (Chitr Chittasewi) by studying from Lai Siang song and Ton Pleng Ching song accompanying Klo Rong (Accompaniment) according to the form of the Phraya Phumi

Sewin (Chitr Chittasewi), which is the body of knowledge that the author has been transferred from Assistant Professor Pansak Wandee.

The high and low pitch practicing song is the introductory exercise Phraya Phumi Sewin (Chitr Chittasewi) had invented for learners to use in practicing the basic Saw Sam Sai. It is an essential fundamental practice that Phraya Phumi Sewin (Chitr Chittasewi) had laid down for the learners. When the learners can play this song, they will be equipped with basic skills of fingering for the three strings, using the bow and flipping the fiddle. They will then begin to practice the basic songs which are songs that use two patterns of fingering: the same finger pattern with phases 1 and 2, and the same finger pattern with phases 3 and 4 in which fingering is practiced with all three strings. Regarding the three-layered cymbal songs, Phraya Phumi Sewin (Chitr Chittasewi) used this song as the base song after the high and low pitch practicing song. He had composed this song for consistency, bow weight control in chorus pairs, practice using bow 4 and bow 8 systematically as well as practice using all four fingers, and the Shun finger which is the key finger for playing Saw Sam Sai. Therefore, these two songs are repetitive songs which are simple with systematic fingering and bow practices suitable to be applied as a song for basic Saw Sam Sai practice.

Keywords: Saw sam sai, Piece for practicing basic, Phraya Phumi Sewin (Chitr Chittasewi), Pansak Wandee

บทนำ

ซอสามสายเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทั้งด้านรูปร่างและกระแสเสียง จนได้รับการยกย่องว่ามีความโดดเด่นไม่แพ้เครื่องดนตรีชาติใด เป็นเครื่องดนตรีที่มีกลวิธีการสร้างโดยคัดสรรจากวัสดุที่หายาก เป็นเครื่องดนตรีที่สวยงามและมีกระแสเสียงที่ไพเราะ ซอสามสายถือเป็นเครื่องดนตรีชั้นสูงใช้ในราชสำนักมาแต่โบราณ มีหน้าที่บรรเลงในงานพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีขึ้นพระอุพระราชโอรสหรือพระราชธิดา พระราชพิธีสมโภชพระเศวตฉัตร รวมไปถึงบรรเลงร่วมกับวงมโหรีหลวงสำหรับขับกล่อมเพื่อความบันเทิงอีกด้วย (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2558, น.1) สิ่งสำคัญของการดำรงอยู่และการพัฒนาดนตรีไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือการที่ชาติไทยเรามีครูผู้ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ผลงานทางด้านดนตรีไทย ตั้งแต่เครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง บทเพลง บทขับร้องและเพลงเดี่ยว ซึ่งมีกระบวนการสืบทอดรุ่นสู่รุ่นจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสำนักซึ่งแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของครูผู้สอนของแต่ละท่าน

การสืบทอดแบบแผนการบรรเลงซอสามสายในปัจจุบันมีสำนักที่สำคัญและแพร่หลายอยู่หลายสำนักอาทิ สำนักครูหลวงไพเราะเสียงซอ (อุน ดุริยะชีวิน) สำนักครูท้าวประสิทธิ์ พาทยโกศล และสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ซึ่งสำนักซอสามสายที่ตกทอดมาในปัจจุบันนี้ เมื่อสืบค้นไปจนถึงต้นกำเนิดแล้วล้วนมีที่มาจากราชสำนักในพระราชวงศ์จักรีซึ่งในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏพระนามคึกวิผู้มีชื่อเสียงในการบรรเลงซอสามสายคือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงโปรดซอสามสาย จนมีการเรียกนำเอาวัสดุจากหัวเมืองต่างๆ เข้ามาในราชสำนัก

เพื่อปรับปรุงพัฒนากระสวนขอสามสายให้เป็นมาตรฐาน นอกจากนั้น ยังทรงพระราชนิพนธ์เพลงไทยอันเกิดจากพระสุบินนิมิต ภายหลังเรียกชื่อเพลงนี้ว่าเพลงบุหลันลอยเลื่อนสองชั้น แต่ไม่มีปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าพระองค์ทรงถ่ายทอดการบรรเลงขอสามสายให้กับผู้ใดไว้บ้าง (สุรพงษ์ บ้านไกรทอง, 2555, น. 1)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ศักดิ์ วรรณดี เป็นนักดนตรีไทยผู้หนึ่งที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีไทยเป็นอย่างดี เริ่มฝึกหัดดนตรีไทยทั้งปี่พาทย์และเครื่องสายครั้งแรกเมื่อครั้งอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปทุมคงคา โดยมีครูวิเชียร อ่อนละมุล เป็นผู้ฝึกสอน ต่อมาได้ศึกษาการบรรเลงปี่พาทย์ ขับร้องเพลงไทยและหลักการประพันธ์เพลงไทยกับครูอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พ.ศ. 2551) ศึกษาการขับเพลงไทยเพิ่มเติมกับรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุวานนท์ และक्रमันทนา อยู่ยั้งยืน ศึกษาการขับกับและขับเสภากับครูศิริ วิชเวช (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พ.ศ. 2552) ศึกษาหลักการขับร้องกับครูเลื่อน สุนทรวาทีน และศึกษาการสืบทอดสามสายกับครูอุดม อรุณรัตน์ ศิษย์เอกสำนักขอสามสายพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ผู้ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการเรียนเพลงชั้นพื้นฐาน ชั้นกลาง และชั้นสูงครบถ้วน (พนธ์ศักดิ์ วรรณดี, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2554)

ในบทความนี้ ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ในการสอนขอสามสายของครูพนธ์ศักดิ์ วรรณดี ซึ่งได้ยึดหลักการฝึกหัดสืบทอดสามสายเบื้องต้นของสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ซึ่งยังมิได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักโดยแพร่หลาย โดยผู้เขียนศึกษาจากเพลงไล่เสียง และเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ประกอบการคลอร้อง เพลงฝึกหัดพื้นฐานที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้ประดิษฐ์ทางขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบฝึกหัดในการเรียนขอสามสายเบื้องต้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) เท่านั้น ผู้เขียนได้รับการถ่ายทอดจากผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ศักดิ์ วรรณดี ซึ่งได้รับการสืบทอดจากศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์ ศิษย์เอกขอสามสายสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ในบทความนี้ผู้เขียนได้อธิบายและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์การฝึกขอสามสายเบื้องต้นตามรูปแบบของสายสำนักพระยาภูมิ (จิตร จิตตเสวี) เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาการเรียนและการสอนขอสามสายเบื้องต้นของสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ในลำดับ

บทเพลงฝึกหัดขอสามสายเบื้องต้นของสายพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ศักดิ์ วรรณดี

ผู้เขียนได้เข้ารับการต่อเพลงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ศักดิ์ วรรณดี โดยใช้ระยะเวลาในการเรียนประมาณ 1 ปีการศึกษา ผู้เขียนได้ทราบถึงหลักการพื้นฐานการสืบทอดสามสายของสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ศักดิ์ วรรณดี ได้รับการสืบทอดจากศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์ โดยหลักการพื้นฐานดังกล่าว ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ศักดิ์ วรรณดี ได้ใช้เพลงไล่เสียง เพลงต้นเพลงฉิ่งและจะเข้ทางยาว สามชั้น เป็นแบบฝึกหัดในการเรียนขอสามสายเบื้องต้น ถ่ายทอดให้ผู้เขียนโดยสามารถแบ่งหัวข้อของหลักการพื้นฐานการสืบทอดสามสายพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ดังนี้

1. แบบฝึกหัดไล่เสียง
2. เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น
 - 2.1 เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เที้ยวคลอร้อง
 - 2.2 เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เที้ยวบรรเลง

โดยผู้เขียนได้นำเสนอผ่านการวิเคราะห์วิธีการบรรเลง พร้อมอธิบายวิธีการฝึกหัดการใช้มือขวาและมือซ้าย รวมถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการฝึกหัดเพลงพื้นฐานการสืบทอดสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตเสวี)

1. แบบฝึกหัดไล่เสียง

เพลงไล่เสียงมีรูปแบบทำนองที่สั้นกระชับ ใช้กระสวนทำนองเดียวกัน มีการใช้เสียงซ้ำ จึงทำให้เป็นทำนองที่จดจำง่าย เหมาะสำหรับใช้เป็นแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนที่เริ่มฝึกหัดบรรเลงซอสามสาย ให้มีพื้นฐานท่าทางการบรรเลง การลากคันชัก และฝึกฝนให้คล่องตัว โดยทำนองเพลงไล่เสียง สามารถแบ่งวรรคเพลงออกได้เป็น 4 วรรคเพลง

แบบฝึกหัดไล่เสียงนี้ เป็นเพลงที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตเสวี) เป็นผู้ประพันธ์ขึ้น ใช้เป็นแบบฝึกหัดสำหรับผู้เริ่มต้นเรียนซอสามสาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ศักดิ์ วรรณดี ได้ให้ข้อมูลว่า “เมื่อฝึกหัดครั้งแรกครูอุดม อรุณรัตน์จะฝึกคันชักโดยการลากสายเปล่าและสืบทอดสาย โดยเริ่มจากคันชักออกสายสาม คันชักเข้าสืบทอดสายแล้วเปลี่ยนเป็นสายสองและสายหนึ่งตามลำดับ การไล่เสียงจะเป็นการไล่เสียงข้ามเสียง ฝึกทั้งคันชักและนิ้ว เป็นสูตรของพระยาภูมิ (จิตร จิตเสวี)” (พนธ์ศักดิ์ วรรณดี, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2554) โดยแบบฝึกหัดไล่เสียงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทำนองวรรคที่ 1 มีลักษณะทำนองไล่ขึ้น โดยการบรรเลงจะเริ่มจากสายเปล่าสายสาม กดนิ้วกลาง กดนิ้วนาง กลับมากดนิ้วกลาง แล้วปล่อยเป็นคู่ประสานระหว่างสายสามกับสายสอง เป็นเสียงเรการใช้คันชัก เริ่มใช้คันชักออกในจังหวะตกห้องที่ 2 โดยมีตัวโน้ต 4 ตัว และใช้คันชักเข้าในจังหวะตกห้องที่ 4 โดยมีตัวโน้ต 1 ตัว ในการฝึกทำนองวรรคที่ 1 นี้ เป็นการฝึกการวางนิ้วกลางและนิ้วนาง การฝึกไกวคันชักหลายตัวโน้ต และการพลิกหน้าซอเพื่อให้เกิดเสียงประสานอันเป็นเอกลักษณ์ของการใช้คันชักซอสามสาย ดังภาพที่ 1

----	--- ล	- ด - ร	- ด - ร
------	-------	---------	---------

ภาพที่ 1 ทำนองเพลงไล่เสียง วรรคที่ 1

ที่มา: อรุณา เวชกร

ทำนองวรรคที่ 2 มีลักษณะทำนองไล่ขึ้น โดยการบรรเลงจะเริ่มจากสายเปล่าสายสอง กดนิ้วกลาง กดนิ้วนาง กลับมากดนิ้วกลาง แล้วปล่อยเป็นคู่ประสานระหว่างสายสองกับสายหนึ่ง เป็นเสียงซอล จะเห็นได้ว่าการใช้นิ้วในวรรคที่ 2 นี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับวรรคที่ 1 เพียงแต่เปลี่ยนจากสายสามเป็นสายสอง การใช้คันชัก เริ่มใช้คันชักออกในจังหวะตกห้องที่ 2 โดยมีตัวโน้ต 4 ตัว และใช้คันชักเข้าในจังหวะตกห้องที่ 4 โดยมีตัวโน้ต 1 ตัว

สังเกตได้ว่าทำนองในวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 มีรูปแบบกระสวนทำนอง การใช้นิ้วและการใช้คันชักเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซ้ำ จดจำเสียงตัวโน้ตตำแหน่งการวางนิ้วไม่ให้เพี้ยน และฝึกหัดการพลิกหน้าซอเพื่อให้เกิดเสียงประสานในสายสองและสายสาม ดังภาพที่ 2

----	--- ร	- พ - ชู	- พ - ชู
------	-------	----------	----------

ภาพที่ 2 ทำนองเพลงไล่เสียง วรรคที่ 2

ที่มา: อรุณา เวชกร

ทำนองวรรคที่ 3 มีลักษณะไล่ลง โดยการบรรเลงจะเริ่มจากการกดนิ้วชี้ กดนิ้วนาง แล้วเปิดสายเปล่าเสียงเร กดนิ้วกลาง จบด้วยคู่ประสานระหว่างสายหนึ่งกับสายสอง นิ้วที่ใช้กับสายหนึ่งนี้ จะเรียกว่านิ้วซุน¹ ซุนจากข้างตัวขึ้น เวลาซุนนิ้วจะตะทอนขึ้นมา

การใช้คันชัก เริ่มใช้คันชักออกในจังหวะตกห้องที่ 2 โดยมีตัวโน้ต 4 ตัว และใช้คันชักเข้าในจังหวะตกห้องที่ 4 โดยมีตัวโน้ต 1 ตัว เหมือนกับวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 ซึ่งการฝึกทำนองในวรรคที่ 3 จะฝึกให้ผู้เรียนสามารถพลิกหน้าซอจากสายหนึ่งมายังสายสอง สามารถใช้นิ้วชี้และนิ้วนาง ในการซุนนิ้ว ซึ่งเป็นวิธีการบรรเลงเฉพาะสายเอกให้ชัดเจนขึ้น ดังภาพที่ 3

----	--- ล	- ดิ - ร	- ฟ - ช
------	-------	----------	---------

ภาพที่ 3 ทำนองเพลงไล่เสียง วรรคที่ 3

ที่มา: อรอุมา เวชกร

ทำนองวรรคที่ 4 มีลักษณะไล่ลง โดยการบรรเลงจะเริ่มจากการกดนิ้วชี้สายสอง กดนิ้วนาง และปล่อยเป็นสายเปล่าที่สายสาม จากนั้นกดนิ้วนาง จบวรรคด้วยคู่ประสานระหว่างสายสองกับสายสาม การใช้คันชัก เริ่มใช้คันชักออกในจังหวะตกห้องที่ 2 โดยมีตัวโน้ต 4 ตัว และใช้คันชักเข้าในจังหวะตกห้องที่ 4 โดยมีตัวโน้ต 1 ตัว เป็นการใช้คันชักเช่นเดียวกับทุกวรรคที่ผ่านมา ซึ่งการฝึกทำนองวรรคที่ 4 จะฝึกให้ผู้เรียนสามารถพลิกหน้าซอจากสายสองมายังสายสาม และรูปแบบการใช้นิ้วในการทำนองวรรคที่ 4 ยังมีลักษณะการใช้นิ้วแบบเดียวกับทำนองวรรคที่ 3 เพียงแต่เปลี่ยนสายในการบรรเลงเท่านั้น ดังภาพที่ 4

----	--- ม	- ชู - ล	- ดิ - ร
------	-------	----------	----------

ภาพที่ 4 ทำนองเพลงไล่เสียง วรรคที่ 4

ที่มา: อรอุมา เวชกร

จากทำนองเพลงไล่เสียง สำหรับเป็นแบบฝึกหัดซอสามสายเบื้องต้น พบว่า มีการใช้นิ้ว 2 รูปแบบ คือ วรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 รูปแบบเดียวกัน และ วรรคที่ 3 และ วรรคที่ 4 รูปแบบเดียวกัน มีโครงสร้างการใช้กระสวนทำนองและการใช้คันชักรูปแบบเดียวกัน ทั้ง 4 วรรค คือ

----	--- X	- X - X	- X - X
------	-------	---------	---------

ภาพที่ 5 โครงสร้างการใช้กระสวนทำนองและการใช้คันชัก

ที่มา: อรอุมา เวชกร

แบบฝึกหัดไล่เสียงนี้ เป็นพื้นฐานการปฏิบัติที่สำคัญที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้วางหลักวิธีการปฏิบัติไว้ให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเบื้องต้น เมื่อผู้เรียนสามารถบรรเลงเพลงไล่เสียงได้ จะมีทักษะพื้นฐานการใช้นิ้วทั้งสามสาย การใช้คันชัก และการพลิกหน้าซอ จากนั้นจึงจะเริ่มต่อเพลงพื้นฐาน คือ

¹ นิ้วซุน คือ การใช้ปลายนิ้วกดที่ด้านข้างของสายเอกซอสามสาย สามารถใช้ทั้งสี่นิ้วของผู้บรรเลง

2. เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธ์ศักดิ์ วรรณติ ได้ให้ข้อมูลการสืบล่องร้องว่า การสืบล่องร้องจะต้องสืให้เหมือนทางร้องมากที่สุด จะสืตามใจตัวเองหรือเด่นกว่าทางร้องไม่ได้ ผู้บรรเลงจึงจำเป็นที่จะต้องรู้ทางร้องเพื่อสืคลอ ใช้เสียงขอเลียนเสียงร้องให้แนบสนิทและกลมกลืนมากที่สุด การฝึกสืขอสามสายคล่องร้องนี้เป็นอีกบทบาทที่สำคัญของขอสามสายที่ผู้เรียนจะได้ฝึกปฏิบัติเพื่อทำหน้าที่การบรรเลงขอสามสายได้สมบูรณ์ (พันธ์ศักดิ์ วรรณติ, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2553) ในการวิเคราะห์วิธีการบรรเลงเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ผู้เขียนได้แบ่งหัวข้อ ออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ เทียวล่องร้อง และเทียบบรรเลง ดังนี้

2.1 เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เพียวคลอร้อง

ในการสืคลอร้อง เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น การกดนิ้วเป็นไปตามเสียงเอื้อนของท่านองทางร้อง และเน้นเสียงโน้ตตรงและชัดในวรรคที่เป็นคำร้อง และการใช้คันชักมี 2 รูปแบบ คือ การใช้คันชัก 4 และ คันชัก 8 ซึ่งหากสังเกตจะพบว่า การเปลี่ยนคันชักจะเปลี่ยนที่จังหวะท้ายห้องเสมอ เป็นเช่นนี้ทั้งท่อน 1 และ ท่อน 2 ดังภาพที่ 6 และภาพที่ 7

ร้อง	- - -	- - -	กา	- - -	- - -	กี	- - -	- - -	ป๋อง	- - -	- - -	ปั๊ด
คลอร้อง	- - -	- - -	ฟ	- - -	ร	-๗ฟ - ชี	- - -	- - -	ลิ	- ตั - ซึ	- ลิ - คัด	

ร้อง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
คลอร้อง	- - -	- - -	ค	- - -	ร	- มา - ม	- - -	ช	- - -	ม	- ช - ๗ม	- รนา - ม

ร้อง	- - -	- - -	กา	- - -	- - -	กี	- - -	- - -	ป๋อง	- - -	- - -	ปั๊ด
คลอร้อง	ก - - -	- - -	ฟ	- - -	ร	-๗ฟ - ชี	- - -	- - -	ลิ	- ตั - ซึ	- ลิ - คัด	

ร้อง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
คลอร้อง	- - -	- - -	ลิ	-๗ฟ - จัง	- ตั - รี	- ฟ - ริ	- ตั - ลี	- ตั - ลี	- ชี่ห - ชี	- - -	- - -	- - -

ร้อง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- สลิด	- - กร
คลอร้อง	- ลิ - จัง	- - -	กล	- ตั - หู	- จังห - จัง	- ล ๗ฟ ร	- - -	- - -	- ฟ - ร	-๗ฟ - ช	- - -	- - -

ภาพที่ 6 โน้ตคลอร้องเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 1
ที่มา: อรามา เวชกร

[illegible]

ภาพที่ 7 โน้ตคลอร้องเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 2
ที่มา: อรอุมา เวชกร

2.2 เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เทียบบรรเลง

สำหรับเที่ยวบรรเลงในหน้าทับที่ 1 ครั้งแรกนี้ เป็นทำนองที่พระยาภูมิได้ออกจากทำนองหลัก เป็นทำนองสาร์ทละ นับว่าเป็นการฝึกประคองคันทักให้มีน้ำเสียงคงที่ มีจังหวะสม่ำเสมอ เริ่มต้นใช้คันทัก ออกในจังหวะตกห้องที่ 1 แล้วเปลี่ยนเป็นคันทักเข้าในจังหวะตกห้องที่ 2 โดยใช้คันทักในลักษณะนี้ทั้ง วรรคเพลง เป็นเอกลักษณ์สำคัญของเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ของพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ดังภาพที่ 8

- - - ฟ - - - ช - - - ล - - - ตั้ - - - รั้ - - - ตั้ - - - ลั้ - - - ชั้

ภาพที่ 8 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 1 หน้าทับที่ 1 ครั้งแรก
ที่มา: อรอุมา เวชกร

หน้าทับที่ 1 ครึ่งหลัง ทางเพลงส่วนใหญ่ดำเนินตามทำนองหลักของเพลง มีกลอนขอสามสายในท้องที่ 3-4 สำหรับการใช้คันชักในวรรคนี้ เป็นการใช้คักชัก 4 โดย 1 คันชักมีจังหวะ 4 ตัวโน้ต เมื่อเทียบจังหวะฉิ่งเป็นอัตราจังหวะสองชั้น คันชักออกจะตรงกับจังหวะฉิ่งและคันชักเข้าตรงกับจังหวะฉับ อันเป็นเอกลักษณ์แบบแผนการใช้คันชักขอสามสาย ดังภาพที่ 9

- ลํดํซํ ลํซํฟร ดลลตร -ฟ-ซํ -ดํ-รํ -ดํ-ลํ -ดํ-ซํ -ลํ-ดํ

ภาพที่ 9 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 1 หน้าทับที่ 1 ครั้งหลัง
ที่มา: อรอุมา เวชกร

สำหรับเดี่ยวบรรเลงในหน้าทับที่ 2 ครั้งแรกนี้ เป็นทำนองหลักที่พบมากในเพลงไทย ประเภททางพื้น ในวรรณคดีสามสายบรรเลงตามทำนองหลักและแปรทำนองมิกลอนขอสามสาย ในห้องที่ 3-4 และในวรรณคดีมีการใช้คันทักที่เป็นลักษณะเฉพาะ โดยการใช้คันทัก 2 ในห้องที่ 1-2 และห้องที่ 7-8 เพื่อเน้นให้ทำนองคมชัดมากขึ้น มีลักษณะคล้ายการใช้คันทักสองของซอด้วงและซออู้ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 1 หน้าทับที่ 2 ครั้งแรก
ที่มา: อรุณา เวชกร

หน้าทับที่ 2 ครั้งหลังนี้ เป็นทำนองเดียวกับ หน้าทับที่ 1 ครั้งแรก มีทางเพลงและการบรรเลงแบบเดิมทุกประการ ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 1 หน้าทับที่ 2 ครั้งหลัง
ที่มา: อรุณา เวชกร

สำหรับหน้าทับที่ 3 ครั้งแรก เป็นทำนองจาวห่างๆ ในวรรณคดีได้ฝึกการใช้นิ้วซุนที่สายเอกทั้งนิ้วชี้ นิ้วนางและนิ้วกลาง และฝึกประคองคันทักให้น้ำเสียงคงที่ มีจังหวะสม่ำเสมอ โดยใช้คันทัก 4 ทั้งวรรณคดีเพลง อีกทั้งยังได้ฝึกเสียงประสานทั้งคู่สายหนึ่งกับสายสอง และเสียงคู่ประสานสายสองกับสายสามด้วย ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 1 หน้าทับที่ 3 ครั้งแรก
ที่มา: อรุณา เวชกร

หน้าทับที่ 3 ครั้งหลัง เป็นวรรณคดีจบของท่อนที่ 1 มีการฝึกการใช้นิ้วซุนที่สายเอกทั้งนิ้วชี้ นิ้วนางและนิ้วกลาง ทางเพลงมีทั้งโน้ตเก็บและโน้ตสองจังหวะ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกกดนิ้วได้คล่องและแม่นยำขึ้น การใช้คันทักยังคงใช้คันทัก 4 ทั้งวรรณคดีเพลง และฝึกควบคุมคันทักให้สมดุลในการสีเสียงประสานคู่สายสองกับสายสามด้วย ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 1 หน้าทับที่ 3 ครั้งหลัง
ที่มา: อรุณา เวชกร

หน้าทับที่ 1 ครั้งแรก วรรณิ์ผูเรียนจะได้ฝึกการใช้นิ้วและคั่นชักได้ทั่วทั้งสามสาย การฝึกการใช้นิ้วซุนที่สายเอกทั้งนิ้วชี้ นิ้วนางและนิ้วกลาง การใช้คั่นชักยังคงใช้คั่นชัก 4 ทั้งวรรคเพลง และฝึกสืเสียงประสานคู่ล่างสายสองกับสายสาย ดังภาพที่ 14

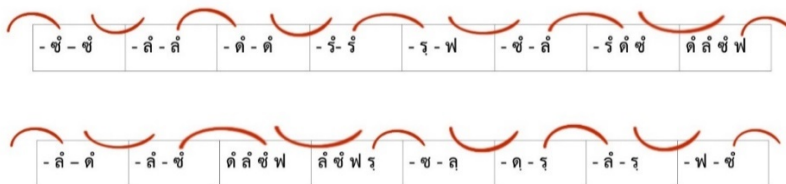
ภาพที่ 14 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 2 หน้าทับที่ 1 ครั้งแรก
ที่มา: อรอุมา เวชกร

หน้าทับที่ 1 ครั้งหลัง เป็นทำนองทางพื้น ทางซอสามสายได้ดำเนินทำนองทั้งการสืเก็บและสืแบบต่างๆ ในวรรคนี้ ผูเรียนจะได้ฝึกความคล่องของการกดนิ้ว มีการใช้คั่นชัก 4 ตลอดทั้งห้องเพลง ดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 2 หน้าทับที่ 1 ครั้งหลัง
ที่มา: อรอุมา เวชกร

หน้าทับที่ 2 ได้ดำเนินกลอนเพลง การใช้นิ้วและคั่นชักเช่นเดียวกับ หน้าทับที่ 3 ท่อน 1 ตามรูปแบบของเพลงซ้าท้าย พระยาภูมิไม่ได้ปรับทางให้มีความแตกต่างเพื่อให้ผูเริ่มต้นเรียนได้จดจำกลอนเพลง การใช้นิ้ว และการใช้คั่นชักให้เกิดความคล่องแคล่วและแม่นยำ ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 16 โน้ตต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ท่อน 2 หน้าทับที่ 2
ที่มา: อรอุมา เวชกร

บทสรุป

บทความวิชาการเรื่องบทเพลงฝึกหัดซอสามสายเบื้องต้นสายพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) โดยผูช่วยศาสตราจารย์พันศักดิ์ วรรณดี ผูเขียนมีความประสงค์ที่จะนำเสนอให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ในการสอนซอสามสายของครูพันศักดิ์ วรรณดี ซึ่งได้ยึดหลักการฝึกหัดสืซอสามสายเบื้องต้นของสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ซึ่งยังไม่พบการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักโดยแพร่หลาย ผูเขียนได้รวบรวมข้อมูลจากการที่ผูเขียนได้รับการถ่ายทอดการสืซอสามสายจากผูช่วยศาสตราจารย์พันศักดิ์ วรรณดี ซึ่งได้รับการสืบทอดจากศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์ ลูกศิษย์เอกของสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ทำให้ผูเขียนได้ทราบถึงกระบวนการสอนที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้วาง

ระบบการสอน โดยเริ่มจากกระบวนการเรียนเพลงขั้นพื้นฐาน ขั้นกลาง และขั้นสูงไว้ ในบทความนี้ ผู้เขียน ศึกษาเฉพาะขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เริ่มต้นเรียนซอสามสาย โดยศึกษาจากเพลงไล่เสียง และเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ประกอบการคลอร้อง เป็นเพลงฝึกหัดพื้นฐานที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้ประดิษฐ์ทาง ขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบฝึกหัดในการเรียนซอสามสายเบื้องต้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) สามารถสรุปเพลงขั้นพื้นฐานได้ดังนี้

เพลงขั้นพื้นฐานที่เป็นเอกลักษณ์และเฉพาะสายสำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) คือแบบฝึกหัดเพลงไล่เสียง เป็นแบบฝึกหัดปฐมบทที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อให้ ผู้เรียนได้ใช้ในการฝึกหัดซอสามสายขั้นพื้นฐานเบื้องต้น เพลงไล่เสียงนี้มีรูปแบบทำนองที่สั้นกระชับ ใช้ กระสวนทำนองเดียวกัน และมีการใช้เสียงซ้ำ จึงทำให้เป็นทำนองที่จดจำได้ง่าย เหมาะสมที่จะใช้เป็น แบบฝึกหัดให้ผู้เรียนที่เริ่มฝึกหัดบรรเลงซอสามสายให้มีพื้นฐานท่าทางการบรรเลง การลากคันชัก และ ฝึกฝนให้คล่องตัว แบบฝึกหัดไล่เสียงนี้ เป็นพื้นฐานการปฏิบัติที่สำคัญที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้ วางหลักวิธีการปฏิบัติไว้ให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเบื้องต้น เมื่อผู้เรียนสามารถบรรเลงเพลงไล่เสียงนี้ได้ จะมีทักษะ พื้นฐานการใช้นิ้วทั้งสามสาย การใช้คันชัก และการพลิกหน้าซอ จากนั้นจะเริ่มต่อเพลงพื้นฐานในลำดับ ต่อไป โดยเป็นเพลงที่มี การใช้นิ้ว 2 รูปแบบ คือ วรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 ใช้นิ้วรูปแบบเดียวกัน วรรคที่ 3 และวรรคที่ 4 ใช้นิ้วในรูปแบบเดียวกัน แต่มีการใช้นิ้วครบทั้งสามสาย ยกเว้นนิ้วก้อยในสายเอก (นิ้วซุน) เนื่องจากเป็นนิ้วที่มีความยากต่อผู้เริ่มฝึกหัด และมีการใช้รูปแบบคันชัก 8 เพียงรูปแบบเดียว

เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นเพลงที่พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ใช้เป็นเพลงพื้นฐาน หลังจากต่อเพลงไล่เสียง เป็นทางเพลงที่ท่านได้ประพันธ์ขึ้น เพื่อความสม่ำเสมอ การควบคุมน้ำหนักคัน ชักในคู่เสียงประสาน ฝึกหัดการใช้คันชัก 4 การใช้คันชัก 8 อย่างเป็นระบบ ฝึกการใช้นิ้วครบทั้ง 4 นิ้ว และนิ้วสำคัญในซอสามสายคือนิ้วซุน บทเพลงทั้งสองเพลงนี้เป็นบทเพลงที่มีทำนองซ้ำ ไม่มีความซับซ้อน มีการฝึกหัดการใช้นิ้วและการฝึกใช้คันชักอย่างเป็นระบบเหมาะสมต่อการใช้เป็นบทเพลงเพื่อการฝึกหัด ซอสามสายเบื้องต้น

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นเพียงการศึกษาเพลงพื้นฐานที่ใช้เป็นแบบฝึกหัดสำหรับผู้เริ่มต้นเรียนซอสาม สาย สำนักพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ยังมีบทเพลงสำคัญในขั้นพื้นฐาน ขั้นกลางและขั้นสูงอีกมากที่ ผู้สนใจสามารถศึกษาทวิวิธีการบรรเลง ส่วนวงกลอนทางซอสามสายได้จากผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธศักดิ์ วรรณดี นอกจากนี้ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธศักดิ์ วรรณดี เป็นผู้เชี่ยวชาญและถึงพร้อมด้านการขับร้องเป็น อย่างมาก นับเป็นบุคคลสำคัญในวงการดนตรีไทยที่ควรเชิดชูท่านหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ชัย ปิฎกรัศดิ์. (2536). *สารานุกรมเพลงไทย*. เรือนแก้วการพิมพ์.
- พงศ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2558). *เสียงเสนาะซอสามสาย: การบันทึกเสียงพร้อมบทวิเคราะห์และโน้ต*. สากล. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- พันธศักดิ์ วรรณดี. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (22 พฤศจิกายน 2553). สัมภาษณ์.
- พันธศักดิ์ วรรณดี. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2 ธันวาคม 2553). สัมภาษณ์.

พันธุศักดิ์ วรรณดี. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (8 กรกฎาคม 2554). สัมภาษณ์.

สุรพงษ์ บ้านไกรทอง. (2555). การถ่ายทอดวิธีการบรรเลงซอสามสาย สำนักพระยาภูมิไสวิน (จิตร จิตตเสวี) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรอุมา เวชกร. (2553). อาศรมศึกษา: ครูพันธุศักดิ์ วรรณดี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนรู้ระดับ
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร
Development of Basic Pong Lang Exercise for Grade 4 Student
St Joseph School Mukdahan

กฤษฎา ตันวัฒนา^{1*}, พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์², พงษ์พิทยา สัพโส³
Krisada Tanwattana^{1*}, Pornpan Kaeampornan², Pongitthaya Saposo³

^{1,2,3} สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
^{1,2,3} Music Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

*Corresponding email: heyha_thailand@hotmail.com

Received: 14 July 2022; Revised: 10 October 2022; Accepted: 21 October 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหารให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ผู้วิจัยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.38/85.33 (E1/E2) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟ มุกดาหาร มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบฝึกทักษะ, การบรรเลง, โปงลาง

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) develop of basic pong lang exercise for grade 4 student St Joseph School Mukdahan 2) study students' satisfaction with learning with the skill exercises. Basic Pong Lang performance for Prathomsuksa 4students at St Joseph Mukdahan School. The researcher conducted a study from a sample of 30 people, who are grade 4 students at St Joseph School Mukdahan one of the schools who are studying in the first semester of the academic year 2021 of 30 people. All are analytical

units Therefore no random sampling The statistics used are frequencies, percentage, mean, standard deviation.

The results showed that 1) The development for basic pong lang exercise for grade 4 student St Joseph School Mukdahan was effective as 81.38/85.33 (E1/E2) which satisfies the set criteria. 2) Grade 4 students at St Joseph School Mukdahan. They were satisfied with the learning with the Development of Basic Pong Lang Exercise for Grade 4 Student St Joseph School Mukdahan at a high level.

Keywords: Development of Basic, Exercise, Pong Lang

บทนำ

ความสำคัญของการดนตรีตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา ๗ กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการ (2542) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดมุ่งหมายข้อที่ 5 เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการสอนศิลปะ ดนตรีจึงเป็นสาระการเรียนรู้ที่สำคัญที่ครูผู้สอนควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานกำหนด โปงลางเป็นเครื่องดนตรีที่ชาวอีสานรู้จักกันมาก นักดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นผู้คิดประดิษฐ์โปงลางขึ้นบรรเลง วิวัฒนาการของโปงลางผู้คิดค้นแบบโปงลางได้แนวคิดในการทำ 2 อย่าง คือ ด้านเสียงได้แนวคิดมาจากโปงหรือหมากโปง ส่วนลักษณะรูปร่างได้แนวคิดมาจากกระลาหรือซอลอ ในการประดิษฐ์โปงลางครั้งแรก ก่อนปี พ.ศ. 2490 มีจำนวนลูก 6 ลูก ได้แก่ เสียง ซอลลาโดเรมี และซอลสูง ต่อมาเพิ่มอีก 3 ลูก คือ เสียงลาสูง โดสูงเรสูง จากนั้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2502 ได้เพิ่มอีก 3 ลูก คือ ลูกใหญ่ เสียงมี 1 ลูก และลูกเล็ก 2 ลูก ได้แก่ เสียงมีสูง กับเสียงซอลสูง นายเปลื้อง ฉายรัศมี พ.ศ. 2538 ได้พัฒนาโปงลางที่มีเสียงครบ 12 เสียง ในปัจจุบันนี้ในวงโปงลางจะใช้ลูกโปงลางที่มี 13-15 เสียง คือเพิ่มเสียงฟาและเสียงที่ สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากลได้ (ภิกพ ปิ่นแก้ว, 2559) โปงลาง เป็นเครื่องบรรเลงชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายระนาด โปงลางเป็นเครื่องดนตรีที่พัฒนามาจากซอลอ ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะหาดหรือไม้หมากเหลื่อม มีขนาดใหญ่ ใช้ระบบห้าเสียง แต่ต่อมาได้พัฒนาระบบเสียงให้เท่ากับดนตรีสากล โดยเพิ่มเสียงฟาและเสียงที่สามารถบรรเลงกับดนตรีสากลได้ ลูกโปงลาง ร้อยติดกันด้วยเชือกเป็นผืน เสียงต่ำจะอยู่ด้านบนเสียงสูงจะอยู่ด้านล่าง ใช้แขวนกับขาโปงลาง ส่วนไม้บรรเลงด้วยทำมาจากไม้เนื้อแข็งใช้บรรเลงเป็นคู่ ผู้บรรเลงจะมีสองคน คนหนึ่งบรรเลงทำนองหลัก อีกคนจะบรรเลงเสียงเสฟหรือเสียงประสาน การบรรเลงสองคนเหมาะสำหรับใช้ในการบรรเลงลายเดี่ยว ดนตรีโปงลางเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองที่สะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน แต่นับวันที่ยาวนานรุ่นใหม่จะสนใจน้อยลงไปเรื่อย ๆ ท่ามกลางกระแสไหลบ่าของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาแทรกซึมไปยังท้องถิ่นต่างๆ อย่างรวดเร็ว การสร้างกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อต่อต้านกระแสวัฒนธรรมภายนอก เพื่อให้ดนตรีพื้นเมืองโปงลางดำรงอยู่ได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องหาวิธีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ (จำนงค์ ศรีสถาน, 2554)

จากการที่ได้จัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีในโรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหารมาระยะหนึ่ง ได้ประสบปัญหาในการเรียนการสอนหลายประการ อาทิเช่น เครื่องดนตรีมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียน เครื่องดนตรีโปงลางชำรุดเสียหาย ซึ่งเกิดจากการบรณการที่รุนแรงของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อันมีผลมาจากนักเรียนไม่มีโอกาสในการเรียนรู้และฝึกบรณการโปงลางอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีโปงลาง ผู้วิจัยจึงสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนโปงลาง คือ แบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรณการโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนและจะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนดนตรีโปงลาง

แบบฝึกเสริมทักษะเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะในเรื่องที่เรียนรู้ให้มากขึ้น โดยอาศัยการฝึกฝนหรือปฏิบัติด้วยตนเองของผู้เรียน ลักษณะปัญหาในแบบฝึกทักษะจะเป็นปัญหาที่เสริมทักษะพื้นฐานโดยกำหนดขึ้นให้ผู้เรียนตอบเรียงลำดับจากง่ายไปยาก ปริมาณของปัญหาต้องเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ลักษณะที่ดีควรมีคำแนะนำและคำชี้แจงใช้คำที่เข้าใจง่ายและไม่ยาวเกินไป เพื่อให้เด็กเข้าใจและศึกษาด้วยตนเองได้ตามต้องการ เน้นการฝึกซ้ำ ๆ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ระดับเนื้อหาเหมาะกับระดับพื้นฐานความสามารถของผู้เรียน กำหนดเวลาที่ใช้ในแบบฝึกทักษะให้เหมาะสม สร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น และกระตือรือร้นที่อยากจะทำกิจกรรมโดยทุกครั้ง เมื่อจบการฝึกให้การเสริมแรงเด็กโดยชมเชยด้วยคำพูดหรือเขียนให้กำลังใจ ในแบบฝึกทักษะ เพื่อที่เด็กจะได้อยากทำกิจกรรมต่อไป และมีการวัดและประเมินผลหรือสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินว่าเด็กมีทักษะแล้ว

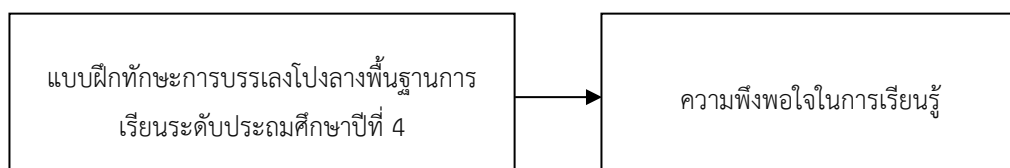
จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาแบบฝึกทักษะบรณการโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร เพื่อการพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะการบรณการโปงลางและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อหาพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรณการโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการบรณการโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าสู่โครงการ (Inclusion Criteria) ดังนี้

1) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

2) มีความรู้ สดชื่นมีสุขภาพดี และสามารถสื่อสารเข้าใจได้ดี

3) มีความยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

4) ไม่เคยเล่นโปงลางมาก่อน ฯลฯ

เกณฑ์การคัดอาสาสมัครออกจากโครงการ (Exclusion Criteria)

1) ต้องการยกเลิกเข้าร่วมโครงการระหว่างดำเนินการ

2) มีภาวะเจ็บป่วยกะทันหัน

3) มีการเปลี่ยนแปลงหรือย้ายที่อยู่อาศัยไปอำเภออื่นนอกเหนือพื้นที่ดำเนินการวิจัย

4) ไม่เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 3 ครั้ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1.1 แบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ประกอบแบบฝึกทักษะปฏิบัติการบรรเลงโปงลาง 7 ชุด มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ดนตรีโปงลาง ส่วนประกอบของโปงลาง วิธีการบรรเลงโปงลาง และแบบฝึกหัดการบรรเลงโปงลาง มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ จากง่ายไปสู่ยากขึ้นตามลำดับ

2.1.2 แบบทดสอบการปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลาง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร มีลักษณะเป็นแบบประเมินการบรรเลงโปงลาง จำนวน 7 เพลง คะแนนเต็มเพลงละ 20 คะแนน ประกอบด้วยเกณฑ์การให้คะแนน 4 ส่วน ได้แก่ 1) ความถูกต้อง 2) ความคล่องแคล่ว 3) จังหวะ และ 4) ความแม่นยำ

2.1.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

2.2.1 ศึกษาหลักสูตร แบบเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิชาดนตรี และเครื่องดนตรีโปงลาง

2.2.2 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้สอน คือ ทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

2.2.3 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ หลักการและวิธีการสร้างแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่มีประสิทธิภาพจากตำราและเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยในแบบฝึกประกอบด้วย

1) ความรู้เกี่ยวกับดนตรีโปงลาง

2) การอ่านโน้ตโปงลาง
 3) การบรรเลงโปงลาง
 4) แบบฝึกหัดที่ 1 การฝึกเคาะจังหวะแบบดำเนินทำนองทั้งสองมือ (ผู้เล่นคนเดียว)

- 5) แบบฝึกหัดที่ 2 ฝึกการบรรเลงเสฟ และบรรเลงทำนอง
- 6) แบบฝึกหัดที่ 3 ฝึกการบรรเลง 2 คน
- 7) แบบฝึกหัดที่ 4 การบรรเลงโปงลางลายเดี่ยวโขง
- 8) แบบฝึกหัดที่ 5 การบรรเลงโปงลางลายนกไขบินข้ามทุ่ง
- 9) แบบฝึกหัดที่ 6 การบรรเลงโปงลางลายลอยกระทง
- 10) แบบฝึกหัดที่ 7 การบรรเลงโปงลางลายเดี่ยวพม่า

เหตุผลที่เลือกเพลงเหล่านี้มาเป็นเพลงในแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางเพราะเป็นเพลงพื้นฐานของโปงลาง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่ายเหมาะกับผู้เริ่มฝึกหัด

2.3.4 แบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 เรื่อง ดังนี้

- 1) แบบฝึกปฏิบัติการบรรเลงโปงลาง แบบไล่บันไดเสียง
- 2) แบบฝึกปฏิบัติการบรรเลงโปงลางลายบรรเลง

2.3.5 นำแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับดนตรีพื้นเมืองหรือมีความรู้ความชำนาญด้านดนตรีพื้นบ้าน จำนวน 3 คน เพื่อทำการประเมินแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร หลังจากนั้นนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง จากการประเมินอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2.3.6 นำแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่ได้รับมาแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดต่าง ๆ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

2.3.7 นำแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่ผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมทำการประเมินความถูกต้องเหมาะสม และนำแบบประเมินที่ได้รับคืนมาหาคุณภาพของแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.3.8 นำไปใช้/ทดลองใช้

1) การทดลองครั้งที่ 1 ทดลองรายบุคคลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง นักเรียนที่มีระดับทักษะการเล่นดนตรีสูง ปานกลาง และต่ำ ให้ฝึกทักษะบรรเลงโปงลาง ตามรูปแบบการฝึกทักษะบรรเลงโปงลางที่ออกแบบไว้โดยการจับคู่ฝึก คนที่ 1 ฝึกบรรเลง คนที่ 2 คอยสังเกต และสลับกันฝึก เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) การทดลองครั้งที่ 2 การทดลองกลุ่มย่อย นำแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่ได้รับการปรับปรุงจากการทดลองครั้งที่ 1 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน ให้ฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางที่สร้างไว้ครบทุกกิจกรรม และทดสอบหลังการฝึกทักษะ พบว่าแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร มีประสิทธิภาพ 69.49/71.57 (E1/E2)

2.3.9 จัดทำแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร เพื่อใช้ในการทดลองต่อไป

3. วิธีดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทดลองแบบภาคสนาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ให้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองภาคสนาม ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ทำการทดสอบการบรรเลงโปงลาง โดยใช้แบบทดสอบการปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลาง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ก่อนเรียน (Pre-test) ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นและได้วิเคราะห์หาคุณภาพแล้ว

3.1.2 ทำการแนะนำ ชี้แจงรายละเอียดแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร

3.1.3 ทำการทดลองโดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลาง โดยใช้แบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร

3.1.4 ให้กลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบการบรรเลงโปงลาง โดยใช้แบบทดสอบการปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลาง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร หลังเรียน (Post-test) โดยกระทำทันทีเมื่อสิ้นสุดการเรียน โดยใช้แบบทดสอบการปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลาง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ชุดเดียวกับการสอบก่อนเรียน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบทดสอบการปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลาง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบท้ายบทเรียน หน่วยการเรียนรู้ และคะแนนผลการสอบหลังเรียน โดยใช้สูตร E1/E2 ของไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553 : 128) ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดย E1 หมายถึง คะแนนประเมินทักษะการบรรเลงโปงลางระหว่างการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร E2 หมายถึง คะแนนประเมินทักษะการบรรเลงโปงลางหลังเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร เก็บคะแนนด้วยแบบประเมินทักษะการบรรเลงโปงลาง

4.2 การวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลเพื่อประเมินแบบทดสอบการปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลาง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยวิธีของฮอฟแมน ใช้สูตรหาค่า E.I. ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553: 127)

4.3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553: 129-133) มีเกณฑ์ประเมินดังนี้

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ตามเกณฑ์ 80/80

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	140	113.93	15.86	81.38
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	50	46.67	4.08	85.33
ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ (E1/ E2) เท่ากับ 80.65/81.73				

จากตารางที่ 1 พบว่า แบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.38/85.33 (E1/E2) โดย คะแนนประเมินทักษะการบรรเลงโปงลางระหว่างการเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลาง จำนวน 7 ชุด (คะแนนเต็ม 140 คะแนน) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.38 และ คะแนนประเมินทักษะการบรรเลงโปงลางหลังเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติการทักษะการบรรเลงโปงลาง (คะแนนเต็ม 50 คะแนน) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.33 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร

ความพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ฉันชอบแบบฝึกเล่มนี้เพราะเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.29	0.55	มาก
2. ฉันชอบแบบฝึกเล่มนี้เพราะมีรูปประกอบคำอธิบาย	4.38	0.62	มาก
3. ฉันสามารถเรียนรู้เนื้อหาในเอกสารประกอบ การสอนให้จบตามลำดับของบทเรียนได้	4.19	0.46	มาก
4. ฉันชอบการเรียนรู้ด้วยตนเองจากแบบฝึกเล่มนี้	4.26	0.50	มาก

ความพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
5. ฉันชอบแบบฝึกเล่มนี้เพราะมีภาพและมีกิจกรรมการเรียนที่น่าสนใจ	4.14	0.57	มาก
6. ฉันเรียนรู้เนื้อหาจากแบบฝึกเล่มนี้ได้เข้าใจมากขึ้น	4.31	0.52	มาก
7. ฉันชอบแบบฝึกเล่มนี้เพราะสามารถทบทวนบทเรียนได้ตามที่ต้องการ	4.29	0.60	มาก
8. ฉันชอบการเรียนจากแบบฝึก	4.21	0.61	มาก
9. ฉันชอบภาพประกอบการสอนที่ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น	4.26	0.80	มาก
10. ฉันพอใจที่ใช้คำอธิบาย ภาษา ของแบบฝึก เข้าใจง่าย	4.40	0.59	มาก
11. ฉันชอบที่ระยะเวลาในแต่ละหัวข้อของแบบฝึกมีความเหมาะสม	4.43	0.55	มาก
12. ฉันคิดว่าเนื้อหาของแบบฝึกมีความน่าสนใจ	4.12	0.71	มาก
13. ฉันพอใจที่บทเรียนมีรูปภาพสวยงามน่าสนใจทำให้อยากเรียนมากขึ้น	4.29	0.51	มาก
14. ฉันยินดีที่จะเรียนและทำกิจกรรมตามลำดับของแบบฝึกจนจบ	4.11	0.70	มาก
15. ฉันมีความสุขที่ได้เรียนจากแบบฝึกเล่มนี้	4.21	0.78	มาก
ภาพรวม	4.26	0.22	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $S.D=0.22$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ฉันชอบที่ระยะเวลาในแต่ละหัวข้อของแบบฝึกมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.43$, $S.D=0.55$) รองลงมาคือ ฉันพอใจที่ใช้คำอธิบายภาษาของแบบฝึกเข้าใจง่าย ($\bar{X} = 4.40$, $S.D=0.59$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ฉันยินดีที่จะเรียนและทำกิจกรรมตามลำดับของแบบฝึกจนจบ ($\bar{X} = 4.11$, $S.D=0.70$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 81.38 และมีประสิทธิผลของผลลัพธ์เท่ากับ 85.33 หมายความว่า แบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร แล้วพฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แสดงว่า แบบฝึก

ทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 ที่เป็นเช่นนี้เพราะแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ได้สร้างขึ้นอย่างมีระบบเป็นไปตามขั้นตอนและถูกต้องตามหลักทฤษฎีผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มีการทดลองใช้และแก้ไขก่อนนำไปใช้ในสภาพจริง สามารถตอบสนองและยืดหยุ่นต่อผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดบทเรียน ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรติ แก้วชนะนตร (2559) ได้ทำการศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรทักษะปฏิบัติดนตรีไทยชั้นสูง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาค้นคว้าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม สรุปภาพรวมความพึงพอใจพบว่า มีค่าเฉลี่ย 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา เสนงู (2556) ได้ทำการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนสาระดนตรี ด้วยเทคนิคการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ (CO-OP CO-OP) การรวมวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (วงโปงลาง) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ (ดนตรี) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการเรียนทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการสังเคราะห์เอกสารประกอบการเรียนรวมทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำฝน ปินตา (2560) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาทักษะการบรรเลงฆ้องโดยวิธีการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนา ปีการศึกษา 2560 ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้พัฒนาทักษะการบรรเลงฆ้องคือกระบวนการที่ทำให้การทำงานแต่ละครั้งของนักเรียนเกิดผลสำเร็จและได้ผลงานเป็นที่น่าพึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวพัต เพชรรัตน์ บรรจง ชลวิโรจน์ และอนุรักษ์ บุญจะ (2555) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงราว้ยอันญครดัมมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชาวนาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นโดยพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐาน เพื่อเป็นเอกสารประกอบการฝึกทักษะปฏิบัติ เช่นเดียวกับปัญญา เสนงู สวพัต เพชรรัตน์ บรรจง ชลวิโรจน์ และอนุรักษ์ บุญจะ (2555) ที่พัฒนาเอกสารประกอบการสอนทักษะดนตรี แสดงให้เห็นว่าการฝึกทักษะทางดนตรี สามารถพัฒนาด้วยสื่อการสอนประเภทเอกสาร ที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาแนวคิดหลักการสร้างเอกสาร ประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำการหาคุณภาพโดยทดลองใช้ เอกสารหรือแบบฝึก และนำไปใช้พัฒนาทักษะทางดนตรี สามารถทำให้ผลการพัฒนาทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการออกแบบกิจกรรมฝึกทักษะการบรรเลงโปงลางซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมฝึกทักษะไว้อย่างดี โดยเริ่มจากการให้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับดนตรีโปงลาง ส่วนประกอบของโปงลาง การฝึกอ่านโน้ตโปงลาง เมื่ออ่านโน้ตได้แล้วจึงเริ่มฝึกบรรเลงโปงลางโดยฝึกบรรเลงจากง่ายไปยาก เน้นการฝึกซ้ำๆ โดยได้มีการออกแบบในการอธิบายให้ความรู้ ที่ใช้ภาษาเข้าใจง่าย มีภาพประกอบคำอธิบาย และกำหนดเวลาให้ผู้เรียนฝึกได้เหมาะสม และมีความยืดหยุ่นในการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนมีเวลาในการฝึกจนเกิดทักษะ และ

กิจกรรมให้นักเรียนฝึกจับคู่ โดยคนที่ 1 ฝึกบรรเลง คนที่ 2 คอยสังเกตและชี้แนะข้อผิดพลาด หลังจากนั้น สลับให้อีกคนฝึกบรรเลง อีกคนกลับมาเป็นฝ่ายสังเกตและชี้แนะ ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ชำนาญวงษ์ (2553) ที่ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรี พื้นบ้านอีสาน พื้นฐานการตีโป่งกลางแบบกลุ่ม เพื่อนช่วยเพื่อน สารการเรียนรู้ศิลปะ ดนตรี ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดนตรีพื้นบ้านอีสาน (พื้นฐานการตีโป่งกลาง) แบบกลุ่มเพื่อช่วยเพื่อนอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรนำแบบฝึกทักษะการบรรเลงโป่งกลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ในฝึกนักเรียนบรรเลงโป่งกลาง โดยศึกษาแบบฝึกทักษะ และจัดเตรียมความพร้อมของสื่อ การนำไปใช้ฝึกบรรเลงโป่งกลางควรฝึกตามขั้นตอน ซึ่งออกแบบไว้ตามลำดับ เริ่มจากการศึกษาความรู้เรื่อง ดนตรีโป่งกลาง ส่วนประกอบของโป่งกลาง วิธีการบรรเลงโป่งกลาง วิธีการดูแลรักษาโป่งกลาง การอ่านโน้ต โป่งกลาง เมื่อเข้าใจแล้วจึงเป็นการเริ่มฝึกบรรเลงโป่งกลางตามโน้ต และเพลงจากง่ายไปยากตามลำดับ และควรแนะนำนักเรียนในการฝึกครบตามกิจกรรม

1.2 ควรจัดห้องหรือสถานที่และอุปกรณ์ในการฝึกไว้ให้นักเรียนสามารถไปฝึกทักษะบรรเลง โป่งกลางในช่วงเวลาว่าง เช่น พักกลางวัน หรือหลังเลิกเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรประยุกต์ใช้แบบฝึกทักษะการบรรเลงโป่งกลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร เพื่อวิจัยศึกษาพัฒนาารูปแบบการฝึกทักษะดนตรีประเภทอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านโดยใช้การพัฒนาแบบฝึกทักษะการบรรเลงโป่งกลางพื้นฐานการเรียนระดับประถมศึกษา ปีที่ 4 โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. (2551) 2542. โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- จำนงค์ ศรีสถาน. (2554). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรี เรื่อง
ดนตรีพื้นเมืองโป่งกลาง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษา วานรนิวาส อำเภอนวน
นิวาส จังหวัดสกลนคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). การออกแบบพัฒนาโปรแกรมบทเรียน และบทเรียนบนเว็บ.
(พิมพ์ครั้งที่ 15). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- น้ำฝน ปินตา. (2560). การพัฒนาทักษะการบรรเลงฆ้องโดยวิธีการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนา ปีการศึกษา 2560. โรงเรียนเซนต์โยเซฟ
บางนา.
- ปัญญา เสนงู. (2556). การวิจัยพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน สาระ
ดนตรี ด้วยเทคนิคการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ (Co-op Co-op) การรวมวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน

- (วงโปงลาง) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ (ดนตรี) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. โรงเรียนสร้างมิ่ง
ประสิทธิ์ผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.
- ภิกพ ปิ่นแก้ว. (2559). การปฏิบัติโปงลาง. คณะศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สวพัต เพชรรัตน์ และคณะ. (2555) การพัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ
โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงรำวงย้อนยุคระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1. คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อรดี แก้วชนะเนตร. (2559). การศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรทักษะปฏิบัติดนตรีไทยชั้นสูง โดยใช้แหล่ง
เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วารสารสาขามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 4(3), 70-78.
- อัจฉรา ชำนาญวงษ์. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน พื้นฐานการตีโปงลาง แบบ
กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.2 ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ ประกอบด้วย บทความวิจัย และบทความวิชาการ

1.3 ขอบเขตเนื้อหา วารสารครอบคลุมสาขาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.4 กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เดือนเมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-เดือนธันวาคม

2. เกณฑ์การตีพิมพ์

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ เป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพ เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ โดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไขเพิ่มเติมหรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งตีพิมพ์

2.5 บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่ไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

3. ประเภทของบทความ

ผู้เขียนสามารถส่งบทความได้ 2 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อ

3.1.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.2 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.3 สังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.5 คำสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.6 บทนำ

3.1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1.9 ผลการวิจัย

3.1.10 อภิปรายผลการวิจัย

3.1.11 ข้อเสนอแนะ

3.1.12 เอกสารอ้างอิง

3.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วยหัวข้อ

3.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.2 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.3 สังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.5 คำสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.6 บทนำ

3.2.7 เนื้อหา

3.2.8 บทสรุป

3.2.9 เอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบและการเรียงลำดับเนื้อหา

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้กำหนดแนวทางการเขียนบทความสำหรับการตีพิมพ์ในวารสาร ซึ่งผู้เขียนสามารถจัดเตรียมเนื้อหาให้เป็นไปตามรูปแบบ ดังแสดงในตาราง โดยมีความยาวของบทความ 12-15 หน้า (ขนาดกระดาษ B5)

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1	ชื่อเรื่องบทความ ภาษาไทย	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt.
2	ชื่อเรื่องบทความ ภาษาอังกฤษ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt.
3	ชื่อผู้เขียนภาษาไทย	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. และมีสัญลักษณ์ * ทำย่นามสกุลผู้ประสานงานหลัก

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
4	ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. และมีสัญลักษณ์ * ทำย่นามสกุลผู้ประสานงานหลัก
5	บทคัดย่อ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. เนื้อหาในบทคัดย่อจัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ให้มีเนื้อหาไม่เกิน 350 คำ
6	คำสำคัญ	ให้นำคำหลักที่สำคัญ จากชื่อเรื่อง หรือตัวแปรมาลงโดยไม่ต้องให้ความหมาย (ประมาณ 3-5 คำ) จัดชิดซ้าย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
7	ABSTRACT	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาในบทคัดย่อจัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ให้มีเนื้อหาไม่เกิน 350 คำ โดยแปลตามบทคัดย่อภาษาไทย
8	Keywords	ให้ใส่คำหลักที่สำคัญเป็นภาษาอังกฤษ (จำนวนตามคำสำคัญ) จัดชิดซ้าย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
9	บทนำ	คำว่า บทนำ จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้บรรยายถึงความสำคัญและที่มาของการวิจัย โดยมีเนื้อหาประมาณ 1-2 หน้า จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
10	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	คำว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาในวัตถุประสงค์กล่าวเป็นข้อๆ จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
11	วิธีดำเนินการวิจัย	คำว่า วิธีดำเนินการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ระบุประชากร กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งระบุวิธีการได้มาซึ่งตัวอย่าง ระบุตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ขอบเขตเนื้อหา แนวคิดทฤษฎี ที่ใช้ในการวิจัย หรือการเก็บรวบรวมข้อมูล (ถ้ามี) ให้ระบุชื่อเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพร้อมค่าสถิติที่แสดงค่าคุณภาพของเครื่องมือ (สรุปย่อ) จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
12	ผลการวิจัย	คำว่า ผลการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ใส่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยสามารถใส่ภาพ/ตาราง/กราฟพร้อมทั้งอธิบายผลอย่างย่อ จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
13	อภิปรายผลการวิจัย	คำว่า อภิปรายผลการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้แสดงเหตุผลทางวิชาการถึงสิ่งที่พบจากการวิจัย โดยมีเอกสารอ้างอิง และนำเสนออภิปรายผลเท่าที่จำเป็นอย่างชัดเจนและครอบคลุม จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
14	ข้อเสนอแนะ	คำว่า ข้อเสนอแนะ จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้เสนอแนะสิ่งที่จำเป็น และสำคัญที่ได้จากการวิจัย จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
14	เอกสารอ้างอิง	คำว่า เอกสารอ้างอิง จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. โดยระบุเอกสารอ้างอิง ที่ปรากฏในเนื้อหาให้ครบถ้วน
15	เนื้อหา (บทความวิชาการ)	คำว่า เนื้อหา จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ใส่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยสามารถใส่ภาพ/ตาราง/กราฟพร้อมทั้งอธิบายผลอย่างย่อ จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
16	บทสรุป (บทความวิชาการ)	คำว่า บทสรุป จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
17	ชื่อตาราง	ใช้คำว่า ตารางที่... (ตัวหนา) จัดชิดซ้ายเหนือตาราง ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
18	คำอธิบายภาพ แผนภูมิ หรือ กราฟ	ใช้คำว่า ภาพที่... (ตัวหนา) จัดกึ่งกลาง ใต้ภาพ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

5. รูปแบบการเขียนอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิง

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้ใช้การอ้างอิงระบบนาม-ปี หรือระบบ APA (American Psychological Association) 7th edition ที่มีการปรับปรุงรูปแบบการอ้างอิงให้ทันสมัยให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (Citing Reference in Text) ให้ระบุ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารอ้างอิงไว้ในวงเล็บแทรกเนื้อหาและวางไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสม

1.1 ผู้แต่ง 1 คน

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล,/ปี)
อังกฤษ สกุล/(ปี) หรือ (สกุล,/ปี)

... กิตติชัย รัตนะ (2549) ได้วิจัยเรื่อง...

... และได้ทำการศึกษาทฤษฎีการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น (Benson, 2012) ...

... ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ (Megan, 1996: 121) ...

หมายเหตุ: เครื่องหมาย/ หมายถึง เว้นวรรค 1 ระยะ

1.2 ผู้แต่ง 2 คน

ไทย ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล,/ปี)
อังกฤษ สกุล/and/สกุล/(ปี) หรือ (สกุล/&/สกุล,/ปี)

... ฉันทพงศ์ สารรัตน์ และ ชลธิชา โรจนแสง (2563) กล่าวถึง...

... ตามแนวคิดของ Robinson and Mary (1993) ประกอบด้วย...

... คู่มือทางพันธุศาสตร์ (Robinson & Mary,1993) ...

1.3 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป

ไทย ชื่อ/สกุลและคณะ/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุลและคณะ,/ปี)
อังกฤษ สกุล/et al./(ปี) หรือ (สกุล/et al./ปี)

... อภิวัฒน์ แสนคุ้ม และคณะ. (2563) ได้วิจัยเรื่อง...

... รูปแบบการพัฒนาการศึกษา (อภิวัฒน์ แสนคุ้ม และคณะ, 2563) ...

... การวิเคราะห์การเกิดโรคลำไส้อักเสบ (Sookkhee et al., 2018) ...

1.4 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไปการอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูลให้เขียนเรียงตามลำดับอักษร ดังนี้

... สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สาธิต จันท (2552) และ สัมฤทธิ์ พูนสุข (2550) ...

... การบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น (คณานนท์ พรหมมา, 2549; สาธิต เพ็งดี, 2555) ...

... ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ (Megan & Jonh, 1996; Mary et al., 2006) ...

1.5 การอ้างอิงกรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ดังนี้

ไทย (“ชื่อเรื่อง”,/ปีที่เผยแพร่)
อังกฤษ (“Title”,/ปีที่เผยแพร่)

... (“มะเร็งลำไส้ใหญ่”, 2563) ...

... (“Crohn’s disease”, 2020) ...

1.6 การอ้างอิงจากข้อมูลจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ

กรณีอ้างหน้าข้อความ

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี,/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล,/ปี)
อังกฤษ สกุล/(ปี,/as cited in/สกุล,/ปี).....

สมพร วงศ์วิธุน (2555, อ้างถึงใน สุภาวดี ทรัพย์สมบูรณ์, 2563)

Lin et al. (2011, as cited in Sookkhee, 2018)

กรณีอ้างท้ายข้อความ

ไทย ...(ชื่อ/สกุล,/ปี/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล,/ปี)..
อังกฤษ ...(สกุล,/ปี/as cited in/สกุล,/ปี)...

(สมพร วงศ์วิธุน, 2555 อ้างถึงใน สุภาวดี ทรัพย์สมบูรณ์, 2563)

(Lin et al., 2011 as cited in Sookkhee, 2018)

2. การเขียนรายการอ้างอิง ให้ระบุรายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัยที่ได้ตรวจสอบ เพื่อนำมาเตรียมรายงานและมีการอ้างอิง จัดเรียงตามตัวอักษร โดยรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง ดังนี้

2.1 หนังสือที่เป็นรูปเล่มที่มีผู้แต่งคนเดียว ให้ใช้รูปแบบดังนี้

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). บริษัท ไทเนรมิต อินเตอร์ โปรเกรส ซิฟ จำกัด.

Stebbing, L. (1993). *Quality Assurance: The Route to Efficiency and Competitiveness* (3rd ed). Ellis Horwood.

หมายเหตุ : 1) กรณีไม่ปรากฏปีพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

2) สำหรับครั้งที่พิมพ์ให้ใส่เมื่อหนังสือพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป พิมพ์ครั้งที่ 1 ไม่ต้องระบุครั้งที่พิมพ์

3) กรณีไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ท.) หรือ (n.p.)

2.2 หนังสือที่เป็นรูปเล่มมีผู้แต่ง 2 คน ให้ใช้ “และ” หรือ “&” เชื่อมระหว่างชื่อผู้แต่งทั้งสอง

สอง

ไทย	ชื่อ/สกุล/และ/ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/ชื่อ./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

กรรณิการ์ สุขเกษม และ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). คู่มือการประยุกต์การใช้โปรแกรม LISREL. ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

Robinson, A., & Mary, G.L. (1993). *Clinical Genetics Handbook*. (2nd ed). Blackell Scientific.

2.3 หนังสือที่เป็นรูปเล่มมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ใส่ชื่อทุกคน โดยใส่, และ ... หรือ, & ก่อนหน้าชื่อคนสุดท้าย

ไทย	ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล,/และ/ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./,สกุล,/อักษรย่อชื่อ./,สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

สุภมาศ อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ, และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL (พิมพ์ครั้งที่ 2). เจริญดีมีนคังการพิมพ์.

Abeles, F.B., Page W.M., & Mikal E.S., Jr. (1992). *Ethylene in Plant Biology*. (2nd ed). Academic Press.

2.4 หนังสือที่เป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

ไทย	ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/URL
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/URL

สุทธิชัย ไ้วศิริ. (2542). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. <http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=ST203>

Joseph, C.W. (n.d.). *An Introduction to the Science of Statistics: From Theory to Implementation*. <https://www.math.arizona.edu/~jwatkins/statbook.pdf>

2.5 บทในหนังสือ

ไทย	ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)/ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.),/ชื่อหนังสือ (น./เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์)/ชื่อบทหรือชื่อบทความ./In/ชื่อบรรณาธิการ (Ed. หรือ Eds.),/ชื่อหนังสือ/(pp./เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDRF. ใน ทิศนา ขัมมณี และ สร้อยสน สกลรักษ์ (บ.ก.), *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา* (น. 1-18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ngo, N.V. (1998). Some aspects of cooperation in the Mekong delta. In D.G. Marr & C.P. White (Eds.). *Postwar Vietnam: Dilemmas in Socialist Development*. (pp. 163-173). Southeast Asia Program.

2.6 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มี DOI

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า.

อภิวัฒน์ แสนคุ้ม, สุรศักดิ์ ศรีกระจำง, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง, และ ประดิษฐ์ ศิลาบุตร. (2563). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดสู่ความเป็นมาตรฐานสากล. *วารสารบัณฑิตพัฒนสาร*, 7(1), 1-15.

Panishkan, K., Sanmanee, N., & Pramual, S. (2011). Principal Component-based Modeling Approaches for Predicting Soil Organic Matter. *Thailand Statistician*, 9(1), 51-64.

2.7 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มี DOI

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า. /https://doi.org/เลขdoi
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า. /https://doi.org/doi

Lee, S., Wu, M.C., & Lin, X. (2012). Optimal tests for rare variant effects in sequencing association studies. *Biostatistics*, 13(4), 762-775.
<http://doi:10.1093/biostatistics/kxs014>.

2.8 หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี/วัน/เดือน)/ชื่อคอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.*
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี/เดือน/วัน)/ชื่อคอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.*

ณัฐฤดี เหล่าทวีทรัพย์. (2561, 29 ตุลาคม). การเงินการลงทุน: ปรับพอร์ตรับมือ Fed ขึ้นดอกเบี้ยต่อไม่รอแล้ว. *กรุงเทพธุรกิจ*, 19.

Wipatayotin, A., Nanuam, W., & Charoensuthipan, P. (2020, December 22). Thailand: We cannot stop them all. *Bangkok Post*.
<https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2039171/we-cannot-stop-them-all>

2.9 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

(Doctoral dissertation/ Master's thesis)

2.9.1 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ตีพิมพ์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]/ชื่อมหาวิทยาลัย.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[Unpublished doctoral dissertation or Unpublished master's thesis]/ชื่อมหาวิทยาลัย.

สิริกัลยา สุขชี. (2553). การเปรียบเทียบวิธีการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ วิธีโครงข่ายประสาทเทียม และวิธีเจ็นติกอัลกอริทึม โดยใช้องค์ประกอบหลักในการพยากรณ์อินทรีย์วัตถุในดิน : กรณีศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมสวนผลไม้ในภาคตะวันตกของประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Sookkhee, S. (2018). *Efficiency of Single SNP and SNP-Set Analysis in Genome-Wide Association Studies* [Unpublished doctoral dissertation]. King Mongkut's University of Technology North Bangkok.

2.9.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (กรณีไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]/ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[Doctoral dissertation or Master's thesis]/ชื่อเว็บไซต์./URL

สิรภพ สังข์แก้ว. (2551). การศึกษาสภาพปัญหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการและแนวทางการพัฒนาการใช้โทรศัพท์ตามประสงค์ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Sirapob_Sungkaew/Fulltext.pdf

Razali, R. B. M. (2014). *Studies on the relationship between single nucleotide polymorphisms and protein interactions* [Doctoral Dissertation]. Imperial College of London (United Kingdom). <https://core.ac.uk/download/pdf/76996761.pdf>

2.9.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (กรณีอยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/[Doctoral dissertation or Master's thesis, ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.

McNiel, D. S. (2006). *Meaning though narrative: A personal narrative discussing growing up with an alcoholic mother* (UMI No. 1434728) [Master's thesis]. ProQuest Dissertations and Theses database.

2.10 รายงาน

2.10.1 รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ไทย	ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)

กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง. <http://www.rayonghealth.com>

Reuters Institute for the Study of Journalism. (2019). *Reuters Institute Digital News Report 2019*. Recent Reuters Institute Publications. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/inline-files/DNR_2019_FINAL_27_08_2019.pdf

2.10.2 รายงานที่จัดทำโดยผู้เขียนรายบุคคลสังกัดหน่วยงานรัฐหรือองค์กรอื่น

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)

นิภา ศรีช้าง และ ลลิตรา คำวี. (2560). *การพยากรณ์การพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในประเทศไทย ปีพ.ศ. 2560 – 2564*. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. <http://www.thaincd.com/document/file/violence/2560-2564.pdf>

Dickson, B., & Isemann, H. (2010). *Research Institute of Molecular Pathology*. Ueberreuter Print GmbH. https://www.imp.ac.at/fileadmin/content/About_IMP/Research_Reports/2010_IMP_Research_Report.pdf

2.11 เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมวิชาการ ที่ไม่มี proceeding (Symposium)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี,/วันที่,/เดือน)/เรื่องที่ประชุม./ใน/ชื่อ/(ประธาน)/ชื่อการประชุม/[Symposium]./ ชื่อสถานที่จัดประชุม/สถานที่ประชุม.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี,/เดือน,/วันที่)/Title of contribution./In/ชื่อ/(Chair)/Title of symposium/[Symposium]./Conference Name./Location.

Sookkhee, S., Baksh, M. F., & Kirdwichai, P. (2018, March 14-16). Efficiency of Single SNP analysis and Sequence Kernel Association Test in Genome-wide Association Analysis. In Sookkhee S. (Chair), *Proceedings of the International MultiConference of Engineers and Computer Scientists 2018* [Symposium]. IMECS 2018. The Royal Garden Hotel, Kowloon, Hong Kong.

2.12 การนำเสนอผลงานวิจัยหรือการนำเสนอโปสเตอร์ (Paper/ Poster Presentation)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี,/วันที่,/เดือน)/ชื่อ paper หรือ poster/[Paper หรือ Poster presentation]./ชื่อการประชุม/สถานที่.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี,/เดือน,/วันที่)/ชื่อ paper หรือ poster/[Paper หรือ Poster presentation]./Conference Name, Location.

สิริกัลยา สุขชี, อุคมพันธ์ พิษณุประเสริฐ, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง และ พิศาล สุขชี. (2558, 20-22 พฤษภาคม). *สภาวะการคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลรักษาสุขภาพในสีกุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ* [Paper presentation]. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช.

Chatree, J., Sookkhee, P., & Sookkhee, S. (2016, July 13-15). *Text Mining Approach to Extract Information of Symptoms and Herbs from Data on Thai Web Sites* [Poster presentation]. In the International Conference on Applied Statistics 2016 (ICAS 2016), Phuket, Thailand.

2.13 รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

2.13.1 ในรูปแบบรูปเล่มหนังสือ

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)/ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(น./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี)/ชื่อเรื่อง./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.)/ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(pp./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.
*กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูลตัวอย่างชื่อฐานข้อมูล. /https://doi.org/xxxx	

ฉัตรชัย สืบทรัพย์, อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ, จำเริญ อุณแก้ว และ สุรศักดิ์ ศรีกระจำจ. (2560). การเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองศรีสะเกษกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ใน จำเริญ อุณแก้ว (บ.ก.), *การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏศรีสะเกษวิชาการ ครั้งที่ 4* (น. 238–242). มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

2.13.2 ในรูปแบบวารสาร

ไทย ชื่อ/สกุล./ (ปี)./ชื่อเรื่อง:/ชื่อเรื่องย่อ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)./เลขหน้า./URL
อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อ./ (ปี)./ชื่อเรื่อง:/ชื่อเรื่องย่อ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)./เลขหน้า./URL
 *กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่างชื่อฐานข้อมูล./
<https://doi.org/xxxx>

Chaudhuri, S., & Biswas, A. (2017). External term-of-trade and labor market imperfections in developing countries: Theories: Theory and evidence. *Proceedings of the Academy of Economics and Economic Education*, 20(1). 11-16. <https://search-proquest-com.elibrary.jcu.edu.au/docview/1928612180?accountid=16285>

2.14 เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (เอกสารประกอบการเรียน)

ไทย ชื่อ/สกุล./ (ปี)./ชื่อเอกสาร/[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]/คณะ./มหาวิทยาลัย.
อังกฤษ ชื่อ/สกุล./ (ปี)./ชื่อเอกสาร/[Unpublished manuscript]/คณะ./มหาวิทยาลัย.

พิศาล สุขชี. (2562). *การเขียนโปรแกรมด้วยภาษาไพธอน 3* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

2.15 เว็บไซต์

ไทย ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือนที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อผู้เขียน./ (ปี, เดือน/วันที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL
 * กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)
 * กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น
 * กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

วรุตม์ โล่ห์ศิริวัฒน์. (2559, 7 เมษายน). *มะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก*. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. <https://www.si.mahidol.ac.th/th/healthdetail.asp?aid=1218>

LeBrun, N. (2019, 22 May). *Crohn's Disease: 11 Things Doctors Want You to Know*. *Healthgrades*. <https://www.healthgrades.com/right-care/crohns-disease/crohns-disease-11-things-doctors-want-you-to-know>

2.15 ราชกิจจานุเบกษา

ไทย ชื่อกฎหมาย./ (ปี./วัน/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่./หน้า/เลขหน้า.

ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563, 16 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนที่ 103.
หน้า1-3.

พิมพ์ที่ : ศรีสะเกษการพิมพ์ 1462-64 ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทร 045-611428 081-1205586

Sisaket Rajabhat University Journal

Vol.17 No.2 May - August 2023

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา (5 ธันวาคม 2550)
319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทร: 045-617982 อีเมล: journal@sskru.ac.th